

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**ALT KÜLTÜRLERİN KENTİ DÖNÜŞTÜRME ETKİSİ:
KARAKÖY VE WILLIAMSBURG ÖRNEKLERİ ÜZERİNDEN
KENTLERİN MEKANSAL DÖNÜŞÜMÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ferruh Barış TÜRE

Mimarlık Anabilim Dalı

Mimari Tasarım Programı

EKİM 2019

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**ALT KÜLTÜRLERİN KENTİ DÖNÜŞTÜRME ETKİSİ:
KARAKÖY VE WILLIAMSBURG ÖRNEKLERİ ÜZERİNDEN
KENTLERİN MEKANSAL DÖNÜŞÜMÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**FERRUH BARIŞ TÜRE
(502151012)**

Mimarlık Anabilim Dalı

Mimari Tasarım Programı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ozan Önder Özener

EKİM 2019

İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü'nün 502151012 numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi Ferruh Barış TÜRE, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı “ALT KÜLTÜRLERİN KENTİ DÖNÜŞTÜRME ETKİSİ: KARAKÖY VE WILLIAMSBURG ÖRNEKLERİ ÜZERİNDEN KENTLERİN MEKANSAL DÖNÜŞÜMÜ” başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : **Doç. Dr. Ozan Önder Özener**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Doç. Dr. Ozan Önder Özener**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Nurbin Paker Kahvecioğlu
İstanbul Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Murat Burak Altınışık
Pamukkale Üniversitesi

Teslim Tarihi : 19 Eylül 2019
Savunma Tarihi : 18 Ekim 2019

Aileme ve Dostlarıma,

ÖNSÖZ

Öncelikle bu tez çalışmasında ve yüksek lisans eğitimim boyunca bilgisi ve tecrübesiyle bana her konuda yardımcı olan tez danışmanım Sayın Doç Dr. Ozan Önder Özener'e teşekkür ederim. Ayrıca mimarlık serüvenine başladığım ilk günden beri bana güvenen ve yol gösterici olan başta sayın Prof. Dr Arda İnCEOğlu'na, sayın Doç. Dr. Burak Altınışık'a, sayın Doç. Dr. Işıl Altınışık'a, sayın Prof. Dr. Emine Özen Eyyüce'ye ve rahmetli sayın Prof. Dr. Ahmet Eyyüce'ye sonsuz teşekkür ederim.

Hoşgörü ve sabırlarıyla, maddi ve manevi hiçbir şeyi benden esirgemeyen sevgili annem Veteriner Hekim Döndü Türe'ye ve babam Veteriner Hekim Hüseyin Erkut Türe'ye tüm emekleri için teşekkür ederim. Tez çalışması ve yüksek lisans eğitimim süresince yardımlarını eksik etmeyen, birlikte çalıştığımız emeği olan tüm arkadaşlarıma teşekkür eder, hayatları boyunca mesleki yaşamlarında başarılar dilerim.

Eylül 2019

Ferruh Barış TÜRE
(Mimar)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
KISALTMALAR.....	xi
ŞEKİL LİSTESİ.....	xiii
ÖZET.....	xvii
SUMMARY.....	xxi
1. GİRİŞ	1
1.1 Tezin Amacı.....	5
1.2 Tezin Yöntemi.....	6
2. GELİŞEN KAPİTALİZMİN TOPLUMU VE MEKANİ DÖNÜŞTÜRME ETKİSİ.....	9
2.1 Modernite Dönemi	10
2.2 60'ların Karşı Kültür Hareketleri	14
2.3 Moderniteden Postmoderniteye Geçişte Mekanın Dönüşümü	16
2.4 Zaman-Mekan Sıkışması	19
2.5 Neoliberal Ekonomi	21
3. ALT KÜLTÜRLERİN KENTİ DÖNÜŞTÜRME ETKİSİ.....	25
3.1 Alt Kültür Hareketleri.....	25
3.2 Sermaye Gücüyle Yaşanan Mekansal Dönüşüm	27
3.2.1 Küreselleşme dönemi	27
3.2.2 Popüler kültür ve tüketim toplumu.....	29
3.2.3 Yuppie alt kültür etkisi	30
3.2.4 Global zincirler ve tüketim mekanlarının üretilmesi.....	31
3.3 Kültür ve Sanat Etkisiyle Yaşanan Mekansal Dönüşüm	33
3.3.1 Habitus kavramı	33
3.3.2 Kültür ve sanatın kenti dönüştürme etkisi	35
3.3.3 70'ler bohem alt kültürü	37
3.3.4 Soho'nun dönüşümü.....	39
3.3.5 Loft mekanların üretilmesi.....	43
4. HİPSTER ALT KÜLTÜRÜ VE HİPSTER ŞEHİRCİLİĞİ.....	47
4.1 Hipster Alt Kültürü.....	47
4.1.1 Hipster tanımı.....	47
4.1.2 Yuccie tanımı	49
4.1.2 Kenti dönüştürme etkisi ve dünya örnekleri	50
4.2 Hipster Şehirciliği	53
4.2.1 21.yy neoliberalizmi etkisinde mekanın değişen programı	54
4.2.1.1 Lokalleşen tüketim mekanları.....	54
4.2.1.2 Kolektifleşen üretim mekanları.....	56
4.2.2 Mimari kimlik	57
4.2.3 Mikro-nüfuslu sokak yaşamı ve süperçeşitlilik	60

4.2.4 Sanatın mekanı ve kenti dönüştürme gücü.....	61
4.2.4.1 Tüketim kültürünü çeşitlendirmesi	62
4.2.4.2 Yeniden geliştirme aracı olarak kullanılması	62
4.2.4.3 Marka değerini yükseltmesi	63
4.3 Hipster Alt Kültürü Etkisi ve Soylulaştırma Süreçleri.....	64
4.3.1 Soylulaştırma kavramı.....	64
4.3.2 Hipster alt kültürünün soylulaştırma süreçlerine etkisi	66
5. WILLIAMSBURG VE KARAKÖY'ÜN DÖNÜŞÜMÜ.....	69
5.1 Williamsburg'un Dönüşümü	69
5.1.1 Hipster şehirciliği etkisinde yaşanan dönüşüm.....	71
5.1.1.1 Mekanın dönüşümü	75
5.1.1.2 Mimari kimlik	78
5.1.1.3 Sokak ve kent	80
5.1.1.4 Sanat etkisiyle dönüşüm	82
5.1.2 Soylulaştırma süreçleri ve çeperlerin dönüşümü	84
5.1.2.1 İkinci dalga dönüşüm	86
5.1.2.2 Üçüncü dalga dönüşüm ve çeperlerin dönüşümü	89
5.1.2.3 Mega dönüşüm projeleri ve Domino Şeker Fabrikası	92
5.2 Karaköy'ün Dönüşümü	96
5.2.1 Hipster şehirciliği etkisinde yaşanan dönüşüm.....	99
5.2.1.1 Mekanın dönüşümü	113
5.2.1.2 Mimari kimlik	116
5.2.1.3 Sokak ve kent	119
5.2.1.4 Sanat etkisiyle dönüşüm	121
5.2.2 Soylulaştırma süreçleri ve çeperlerin dönüşümü	123
5.2.2.1 İkinci dalga dönüşüm	126
5.2.2.2 Üçüncü dalga dönüşüm ve çeperlerin dönüşümü	129
5.2.2.3 Mega dönüşüm projeleri ve Galataport	132
5.2.3 İstanbul'un dönüşüm döngüsü.....	136
5.3 Hipster Şehirciliği ve Mimari Kimliğin Metalaştırılması	137
6. SONUÇ	141
KAYNAKLAR.....	147
ÖZGEÇMİŞ.....	157

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
CCCS	: Centre for Contemporary Cultural Studies (Çağdaş Kültürel Çalışmalar Merkezi)
HOA	: Holm Architecture Office
IMP	: İstanbul Metropolitan Planlama ve Kentsel Tasarım Merkezi
TriBeCa	: Triangle Below Canal Street
SoHo	: South Houston
UCLA	:University of California (Los Angeles California Üniversitesi)
TSKB	:Türkiye Sınai Kalkınma Bankası
Yy	: Yüzyıl

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1 : ABD’de İkinci Dünya Savaşı sonrasında değişen şehircilik modeli ve banliyöleşme.	13
Şekil 2.2 : ABD’de 1950’li yıllarda oluşmaya başlayan kitlesel tüketim mekanlarına bir örnek.	14
Şekil 2.3 : ABD’de 1960’lı yılların sonunda Karşı Kültür Hareketinin düzenlediği sokak protestolarından bir fotoğraf karesi.	16
Şekil 2.4 : Neoliberal ekonominin küreselleştirici sermaye yapısı.	22
Şekil 3.1 : Yuppie streotipini tanımlayan The Yuppie Handbook kitabının farklı dillerde ve dönemlerde basılmış kapak görselleri.....	30
Şekil 3.2 : Starbucks’ın değişen kent yaşamıyla birlikte yükselen şube sayını gösteren grafik ve Williamsburg içerisinde açılmış bir şubesinin görseli.	33
Şekil 3.3 : Soho’da sanatçı loftuna dönüştürülen bir mekan.	40
Şekil 3.4 : Sanatçılara kullanım özgürlüğü sağlayan loft mekanlar.	40
Şekil 3.5 : Loftların 1971 yılında yasallaşmasıyla ilgili gazete haberi ve loftların yasalaşması için 1969 yılında sanatçıların hazırladığı başvuru belgesi.	41
Şekil 3.6 : Soho’da Gallery Goers adında bir sanat galerisi.	42
Şekil 3.7 : Soho’nun tarihi dökme demirden yapılmış ikonik yapıları.	44
Şekil 3.8 : 1970 yılında iç mekanı yenilenen bir loft.	45
Şekil 3.9 : 2018 yılında Soho’da 10.7 milyon dolara satılan loft çatı katı.	46
Şekil 4.1 : Roberth Lanham’ın 2003 yılında hiciv türünde yazdığı ve yayınladığı The Hipster Handbook Kitabı.	48
Şekil 4.2 : Dünyada hipster alt kültürü etkisiyle dönüşen bölgeler.....	52
Şekil 4.3 : Hipster şehirciliği etkisinde lokalleşen tüketim mekanlarına örnekler.....	55
Şekil 4.4 : Hipster şehirciliği etkisinde kollektifleşen üretim mekanlarına örnekler.	56
Şekil 4.5 : Benzer mimari kodların sermaye tarafından küresel ölçekte taklit edilmesi.	58
Şekil 4.6 : Küresel ölçekte yaygınlaşmış yapısal hipster mimari kodları.....	59
Şekil 4.7 : Küresel ölçekte yaygınlaşmış dekoratif hipster mimari kodları.....	59
Şekil 4.8 : Hipster şehirciliğini özgün kılan süper çeşitlilik.	61
Şekil 5.1 : New York kentinin dönüşüm sekansları.	69
Şekil 5.2 : Williamsburg bölgesinin hipster şehirciliği etkisinde geçirdiği dönüşüm.	73
Şekil 5.3 : Williamsburg caddelerinin hipster şehirciliği etkisinde geçirdiği dönüşüm.	74
Şekil 5.4 : Hipster şehirciliğiyle 2013 yılında dönüşmüş bir kolektif çalışma mekanı.	75
Şekil 5.5 : Williamsburg bölgesinde mekansal dönüşüm örnekleri-1.	76
Şekil 5.6 : Williamsburg bölgesinde mekansal dönüşüm örnekleri-2.	77
Şekil 5.7 : Hipster şehirciliğiyle oluşmuş mimari kodların Williamsburg örnekleri üzerinden incelenmesi-1.	79

Şekil 5.8 : Hipster şehirciliğiyle oluşmuş mimari kodların Williamsburg örnekleri üzerinden incelenmesi-2.	80
Şekil 5.9 : Williamsburg içerisinde canlı sokak yaşamı.	82
Şekil 5.10 : Williamsburg içerisinde sokak sanatı örnekleri.	83
Şekil 5.11 : Bedford Bulvarı üzerinde bulunan Lost Time isimli duvar resmi.	83
Şekil 5.12 : Metropolitan Bulvarı üzerinde yoğunlaşan kültür-sanat mekanları.	84
Şekil 5.13 : 2007-2012 yılları arasında Bedford Bulvarı üzerinde hipster tüketim mekanlarına dönüşen yerel işletmeler.	85
Şekil 5.14 : 2006-2010 yılları arasında Brooklyn.2e gelen 20-24 yaş ve 25-29 yaş arasındaki gençlerin göç haritası.	86
Şekil 5.15 : Brooklyn içerisinde 2004-2012 yılları arasında emlak değer artışlarını gösteren analizler.	87
Şekil 5.16 : Bedford Bulvarında zincir mağazalara dönüşen lokal tüketim mekanları.	88
Şekil 5.17 : Williamsburg'dan çeperlere yayılan soylulaştırma dalgaları.	89
Şekil 5.18 : Williamsburg'un gayrimenkul projeleri etkisinde geçirdiği dönüşüm..	91
Şekil 5.19 : XIN Development tarafından geliştirilen Oosten Projesi.	92
Şekil 5.20 : SHoP Architects'in Domino Şeker Fabrikası projesi ve oluşturulan yüzeysel hipster kimliği.	93
Şekil 5.21 : HAO'nun kültür ve sanat merkezine dönüştürdüğü Domino Şeker Fabrikası projesi.	94
Şekil 5.22 : Domino Park Projesi / James Corner Field Operations.	95
Şekil 5.23 : Domino Şeker Fabrikası projesinin tamamlanan ilk yapıları.	95
Şekil 5.24 : Karaköy'ün 2011-2019 yılları arasında hipster şehirciliği etkisinde geçirdiği dönüşüm.	100
Şekil 5.25 : Karaköy'ün 2011-2019 yılları arasında geçirdiği mekansal dönüşüm.	102
Şekil 5.26 : 2011 yılı Karaköy zemin kat işlev analizi.	104
Şekil 5.27 : 2019 yılı Karaköy zemin kat işlev analizi.	105
Şekil 5.28 : Mumhane Caddesi mekansal dönüşüm analizi..	108
Şekil 5.29 : Kılıç Ali Paşa Mescidi Sok. Ve Murakıp Sok. mekansal dönüşüm analizi.	109
Şekil 5.30 : Hoca Tahsin Sok. Ve Ali Paşa Değirmeni Sok. Mekansal dönüşüm analizi.	110
Şekil 5.31 : Necatibey Caddesi mekansal dönüşüm analizi.	111
Şekil 5.32 : Kemankeş Caddesi mekansal dönüşüm analizi.	112
Şekil 5.33 : Karaköy bölgesinde mekansal dönüşüm örnekleri-1.	114
Şekil 5.34 : Karaköy bölgesinde mekansal dönüşüm örnekleri-2.	115
Şekil 5.35 : Hipster şehirciliğiyle oluşmuş mimari kodların Karaköy örnekleri üzerinden incelenmesi-1.	117
Şekil 5.36 : Hipster şehirciliğiyle oluşmuş mimari kodların Karaköy örnekleri üzerinden incelenmesi-2.	118
Şekil 5.37 : Karaköy içerisinde canlı sokak yaşamı.	120
Şekil 5.38 : Karaköy'ü popülerleştiren geçmiş sokak sanatı örnekleri.	122
Şekil 5.39 : Murakıp Sokak'ta ticarileşmiş sokak sanatı örnekleri.	122
Şekil 5.40 : İçerisinde beş önemli sanat galerisi bulunduran Juma Karaköy.	122
Şekil 5.41 : Karaköy'ü hipster şehirciliği etkisinde dönüştüren öncü mekanlar.	123
Şekil 5.42 : Kafeye dönüşen Julius Meinl ofisi ve kahve dükkanı Karabatak.	124
Şekil 5.43 : Karaköy'de yaşanan ticari soylulaştırmaya bir örnek.	125
Şekil 5.44 : Hipster şehirciliğiyle dönüşmüş mekanların ve yerel işletmelerin bir arada bulunduğu örnekler.	128

Şekil 5.45 :	Turizm soylulaştırması etkisinde dönüşen Kemankeş Caddesi.	129
Şekil 5.46 :	Karaköy bölgesinde 2011 yılı öncesinde ve sonrasında açılan oteller.	130
Şekil 5.47 :	2019 yılı Karaköy’ün tüketim mekanları haritası.....	132
Şekil 5.48 :	2019 yılı Galataport inşaatı ve yıkılan Karaköy Yolcu Salonu.....	133
Şekil 5.49 :	Galataport projesinin vaziyet planı.	134
Şekil 5.50 :	Galataport projesinin tamamlanan ilk bölümünden bir kesit.	135
Şekil 5.51 :	Galataport projesinin görseli ve ticari alanları.	136
Şekil 5.52 :	Son 15 yılda İstanbul’un dönüşüm döngüsü.	137
Şekil 5.53 :	Foster and Partners’ın Dubai Village projesinden bir görsel.	138
Şekil 5.54 :	Bjarge Ingels Group’un Los Angeles’da geliştirdiği 670 Mesquit projesinin görseli.....	139

ALT KÜLTÜRLERİN KENTİ DÖNÜŞTÜRME ETKİSİ: KARAKÖY VE WILLAMSBURG ÖRNEKLERİ ÜZERİNDEN KENTLERİN MEKANSAL DÖNÜŞÜMÜ

ÖZET

Toplum içerisinde çıkan farklı ifadeler ve oluşumlar, 19.yy sonlarından itibaren on yıllardır sürekli değişen karşı kültürler veya alt kültürler ortaya çıkarmış, alt kültür akımları, kent yaşamı içerisinde kendilerine özgü yenilikçi edebiyat, tasarım, moda, müzik gibi çeşitli sanatsal üretimlerde bulunmuşlardır. Toplumu belirli sınıflar içerisinde etkisi altına almış alt kültür akımları, popüler kültürün getirdiği tüketim ekonomisinin etkisiyle birlikte, mekanları toplulukların değişen ihtiyaçları doğrultusunda kent merkezleri içerisinde yeniden üretmeye başlamıştır. Ulus-devlet ekonomik modelinden neoliberal ekonomik modele geçilen 1970’li yıllarla birlikte, imalat sektörlerinden hizmet sektörlerine kayan serbest piyasa ekonomisi kent merkezlerini büyümeye başlamış, artan nüfusla yoğunlaşan kent merkezleri içerisinde alt kültür akımları çeşitlenerek çoğalmıştır. Neoliberalizm sonrasında mekanların ve kentlerin alt kültürlerin etkisinde yaşadığı dönüşüm, kültür-sanat ve sermaye odaklı olmak üzere iki farklı yönde ilerlemiştir. Bu dönüşümlerden ilki, 60’ların karşı kültür hareketleri sonrasında özgürleşen toplumun ürettiği hippy, beatnik ve bohemlik enkrasyonları gibi alt kültürlerin kentlerde yarattığı kültürel ve sanatsal devrimlerin sonucunda, 70’lerin bohem alt kültürü etkisinde Soho’da gerçekleşmiştir. Bohem alt kültürü Soho’da sanatçıların yaşadığı ve çalıştığı loft mekanları üretmiş, bölge önce sanatçıların dönüştürdüğü mekanlar ve sanatla birlikte şekillenen alternatif yaşamla giderek popülerleşmiş, sonra sermayenin bölgeye gelmesiyle soylulaştırılmıştır. Bir diğer dönüşüm 80’li yıllarda yuppie alt kültürü etkisiyle sermaye odaklı gerçekleşmiş, neoliberal politikalar sonrası metalaşan kentin ürettiği karlılık ve imaj odaklı tüketim ekonomisini tarif eden küresel zincirlerin kitlesel tüketimle sokak yaşamına katılmasıyla, statü ve tüketim odaklı yeni bir yaşam biçimi tariflenmeye başlamıştır. Neoliberalizmle birlikte kentlerde artan kimlik arayışları, alt kültür akımlarının ürettiği alternatif mekanların çoğalmasına ve artan küreselleşme etkisiyle dünyaya yayılmasına zemin hazırlamıştır.

New York’un Williamsburg bölgesinde yaratıcı genç sınıfın ürettiği alternatif kent yaşamıyla ortaya çıkan hipster alt kültürü, 2000’li yıllardan sonra artan dijitalleşme ve küreselleşmeyle birlikte hızla dünyaya yayılmıştır. 21.yy’ın enformel bilgi çağı hipster alt kültürünü şehir yaşamı içerisinde ön plana çıkarmış, hipster toplulukları dönüştürdükleri mekan ve kent yaşamıyla neoliberalizm tarihinde önemli bir yere sahip olmuştur. 70’lerin bohem ve 80’lerin yuppie alt kültür akımlarının çağdaş bir kolajı olan hipster alt kültürü, 20’li 30’lu yaşlarında çoğunlukla yaratıcı sektörlerde çalışan genç şehirlilerin, sermayenin küreselleştirici gücü karşısında lokal ve yerel olanı tercih ettiği, hipster şehirciliğiyle oluşmuş alternatif bir mekansal örgütlenme ve kentsel ekonomi tarif etmiştir. Hipster şehirciliğiyle dönüşen bölgeler sunduğu sanat, mimari kimlik, süper çeşitlilik gibi mekanın ve kentlinin yaşam kalitesini arttıran mikro ölçekli detaylarıyla yaratıcı genç sınıf girişimciliğinin merkezi haline gelmiştir.

Hipster şehirciliği, estetik açıdan yaratıcı müdahaleler yoluyla birçok kentsel bölgenin veya mekanın görünüşünü iyileştirmeye niyetli hipsterların, bulundukları bölgeleri toplumsal ihtiyaçlara cevaben geliştirmeleriyle ortaya çıkmıştır. Hipster alt kültürü geçmiş alt kültür akımlarıyla karşılaştırıldığında dijital teknolojilerin geliştiği, kent turizminin arttığı, değişen neoliberalizmle birlikte pazarlama anlayışının değiştiği bir dünya düzeninde, benzer mimari kodların küresel ölçekte paylaşılmasıyla kentsel bölgeleri dönüştüren ilk alt kültür akımı olmuştur. Kitlesel tüketime karşı lokalleşen tüketim mekanları ve kolektifleşen üretim mekanlarını üreten hipster topluluğu, hipster şehirciliği etkisinde kültür-sanatla dönüştürdüğü sokakların ve mekanların kent yaşamı içerisinde popülerleşmesiyle daha çok kişiyi dönüşen bölgelere çekmiştir. Hipster alt kültürü etkisinde dönüşen bölgelerin artan kent turizmiyle daha varlıklı kişileri bölgeye çekmesi, bölgesel mikro ekonomilerin çeşitlenerek büyüdüğü hipster bölgelerinde, hipster şehirciliği etkisinde soylulaştırma dalgaları yaşanmasına neden olmuştur.

Bu çalışma alt kültür akımları içerisinde son yıllarda küresel ölçekte etkili olan hipster alt kültür akımının mekansal ve sosyolojik olarak kenti nasıl dönüştürdüğünü, hipster alt kültür akımının doğduğu yer olan New York'un Williamsburg bölgesi ve İstanbul içerisinde dönüşümün adresi olan Karaköy'le birlikte, hipster alt kültürünün tasarım süreçleri üzerinde etkilerini ve sonuçlarını hipster şehirciliği kavramı üzerinden incelemeyi amaçlamaktadır. Farklı coğrafyalarda benzer toplumsal ihtiyaçlarla dönüşmüş kentsel bölgelerin hipster alt kültürü etkisinde yaşadığı sosyo-mekansal eşitsizlikler ve sermaye hareketliliklerinin soylulaştırma süreçleriyle olan ilişkileri keşfedilmek istenmiştir. Williamsburg ve Karaköy bölgelerinin hipster alt kültürü etkisinde yaşadığı mekansal ve kentsel dönüşümlerin okunabilmesi için, sokakların mekan örüntüleri hipster şehirciliği öncesi dönemle karşılaştırılarak analiz edilmiştir. Williamsburg ve Karaköy örneklerinin hipster şehirciliği etkisinde yaşadıkları dönüşümün olumlu ve olumsuz yönleri emlak raporları, gayrimenkul uzman görüşleri, soylulaştırma dalgaları, kültür ve sanat etkisi, süperçeşitlilik, değişen üretim-tüketim mekanları ve mimari kimlik üzerinden araştırılmıştır. Hipster bölgelerinin kent yaşamına sunduğu zenginliğin mimari kimlik ve program açısından büyük sermaye tarafından nasıl taklit edildiği dünya örnekleri üzerinden tartışılmıştır.

Sonuç olarak Williamsburg ve Karaköy örnekleri incelendiğinde, hipster şehirciliğinin kentler üzerinde ortak mekansal sonuçları ve kentsel etkileri olduğu anlaşılmıştır. Bu ortak etkiler kimi zaman fonksiyonel çeşitlilikle, kimi zaman mimari kimlik aracılığıyla görünür hale gelmiştir. Örnekler incelendiğinde, hipster şehirciliğinin sadece bir ülkede veya şehirde belirli alanlarda değil, toplumun değişen ihtiyaçlarına göre dönüştürdüğü ve ürettiği mekanlarla şehrin genelinde etkili olduğu anlaşılmıştır. Hipster alt kültürü lokal ve iyi yaşam söylemiyle, dönüştürdüğü bölgelerde hipster şehirciliği kavramı altında yeni bir bölgesel ekonomi ve canlı sokak yaşamı örgütlemiştir. Hipster şehirciliği, soylulaştırmayla sonuçlanan alternatif mekansal ve kentsel mimari söylemler üretmiştir. Hipster şehirciliğiyle üretilmiş fonksiyonel çeşitlilik ve mimari kodlar sermaye tarafından taklit edilmiştir. Hipster şehirciliğiyle zemin kotta benzer biçimde dönüşmüş Karaköy ve Williamsburg karşılaştırıldığında, hipster şehirciliği etkisi üzerinden yaşanan mekansal ve kentsel dönüşüm üst kotlarda konut ve turizm odaklı iki farklı yönde ilerlemiştir. Williamsburg hipster şehirciliği etkisinde varlıklı kesimlerin yaşamak için tercih ettiği bir yer haline gelirken, Karaköy mülkiyet yapısı ve çevresel turizm potansiyeliyle birlikte kent turizmi etkisinde tüketim odaklı dönüşmüştür. Dönüşen bölgelerin tarihsel gelişimleri ve soylulaştırma dalgalarının benzerlik gösterdiği anlaşılmış, Williamsburg ve

Karaköy’de artan emlak fiyatları giderek daha varlıklı kesimleri ve milyonlarca dolarlık gayrimenkul projelerini dönüşen bölgelere çekmiştir. Hipster şehirciliğı değı en ekonomik ve toplumsal yapının bir ürünü olarak genç şehirlilerin mekanı ve sokağı kendi ihtiyaçlarına göre yeniden üretmesi ve dönü türmesiyle ortaya çıkmıştır. 60’ların karşı kültür hareketlerinden günümüze mekan ve kentsel alanda bir takım etkileri olan alt kültür hareketleri, çağın getirdiğı teknoloji ve artan küreselleşmeyle hipster alt kültürüyle birlikte tüm dünyada etkili olmaya başlamıştır. Küresel ölçekte mekânsal ve kentsel etkiler yaratan hipster alt kültürü sadece hipster şehirciliğı kavramını ortaya çıkarmamış ,soylulaştırıcı bir güç olarak alt kültür hareketlerinin yaşam tarzları üzerinden kimliksel özelliklerinin çok ötesinde mekânsal ve kentsel etkiler yaratabildiğini bizlere göstermiştir.

THE EFFECT OF SUB-CULTURES ON THE TRANSFORMATION OF THE CITY: KARAKOY AND WILLAMSBURG SAMPLES SPATIAL TRANSFORMATION OF CITIES

SUMMARY

Different expressions and formations within the society have emerged from the end of the 19th century, constantly changing countercultures or subcultures for decades, and subcultural movements have produced various artistic productions such as innovative literature, design, fashion and music. Subcultural movements that influenced the society within certain sequences started to reproduce the spaces within the city centers in line with the changing needs of the communities with the effect of the consumption economy brought by the popular culture. With the transition from the nation-state economic model to the neoliberal economic model in the 1970s, the free market economy, which shifted from manufacturing to service sectors, began to grow urban centers, and subcultural currents increased and diversified within the city centers, which were concentrated with increasing population. After neoliberalism, the transformation of spaces and cities under the influence of subcultures has progressed in two different directions: culture-art and capital. The first of these transformations took place in Soho under the influence of the 70s bohemian subculture as a result of cultural and artistic revolutions created by subcultures such as hippie, beatnik and bohemian encounters produced by the liberation society after the counter-cultural movements of the 60s. The Bohemian subculture produced loft spaces in Soho where artists lived and worked, the region became increasingly popular with the spaces transformed by artists and alternative life shaped by art, and then ennobled with the arrival of capital. Another transformation took place in the 80s with the influence of the yuppie subculture, capital-oriented, and after the neoliberal policies, the global chains that describe the profitability and image-oriented consumption economy produced by the city began to be described as a new way of life with status and consumption. The search for increased identity in cities with neoliberalism paved the way for the proliferation of alternative spaces produced by the subcultural movements and their spread to the world with the effect of increasing globalization.

The hipster subculture, which emerged with the alternative urban life produced by the creative young class in Williamsburg, New York, has rapidly spread to the world after the 2000s with increasing digitalization and globalization. The informal information age of the 21st century has brought hipster subculture to the forefront in urban life and hipster communities have played an important role in the history of neoliberalism with the space they transformed and urban life. Hipster subculture, a contemporary collage of 70's bohemian and 80's yuppie subculture currents, is an alternative form of hipster urbanism that young urbanists in their 20s and 30s prefer mostly local and local versus the globalizing power of capital over the globalizing power of capital and they described spatial organization and urban economy. The regions transformed by hipster urbanism have become the center of creative young class entrepreneurship with micro-scale details that enhance the quality of life of the city and the space such as art,

architectural identity and super-diversity. Hipster urbanism has arisen with the development of hipster urbanism in response to social needs by hipsters intending to improve the appearance of many urban areas or spaces through aesthetically creative interventions. Hipster subculture has become the first subculture stream that transforms urban regions with the sharing of similar architectural codes on a global scale in a world order where digital technologies have developed, urban tourism has increased and marketing understanding has changed with changing neoliberalism when compared to past subculture trends. The hipster community, which produces localized consumption spaces and collectiveized production spaces against mass consumption, attracted more and more people to the transforming regions with the popularization of streets and spaces transformed by culture and art in the urban life under the influence of hipster urbanism. As the regions transformed under the influence of hipster subculture attracted more wealthy people to the region with increasing urban tourism, in the hipster regions where regional micro-economies grew and diversified, gentrification waves were experienced under the influence of hipster urbanism.

This study shows how the globally influential hipster subculture trend has transformed the city spatially and sociologically within the subculture currents in recent years, together with Karaköy, the address of the transformation in the Williamsburg region of New York, the birthplace of the hipster. The aim of the course is to examine the effects and results of culture on design processes through the concept of hipster urbanism. It was aimed to explore the socio-spatial inequalities experienced by the hipster subculture of urban areas transformed with similar social needs in different geographies and the relations of capital mobilities with the gentrification processes. In order to read the spatial and urban transformations experienced by the hipster subculture of Williamsburg and Karaköy regions, the spatial patterns of the streets were analyzed by comparing them with the pre-hipster urbanism period. The positive and negative aspects of the transformation of Williamsburg and Karaköy samples under the influence of hipster urbanism were investigated through real estate reports, real estate expert opinions, gentrification waves, culture and art influence, super-diversity, changing production-consumption spaces and architectural identity. The examples of how the richness offered by hipster regions to urban life is imitated by capital in terms of architectural identity and program are discussed through examples of the world.

As a result, when Williamsburg and Karaköy samples were examined, it was understood that hipster urbanism had common spatial consequences and urban effects on cities. When the examples are examined, it is understood that hipster urbanism is effective not only in a country or city in certain areas but also in the whole city with the places it transforms and produces according to the changing needs of the society. Hipster subculture organized a new regional economy and lively street life under the concept of hipster urbanism in its transformed regions with the discourse of local and good life. Hipster urbanism produced alternative spatial and urban architectural discourses that resulted in gentrification. Functional diversity and architectural codes produced by hipster urbanism have been imitated by capital. Comparing Karaköy and Williamsburg, which has been transformed in a similar manner with the ground level, hipster urbanism, the spatial and urban transformation experienced by the effect of hipster urbanism has progressed in two different directions focused on housing and tourism. While Williamsburg hipster has become the preferred place for wealthy people to live under the influence of urbanism, Karaköy has

transformed into consumption-oriented under the influence of urban tourism with its property structure and environmental tourism potential. The historical development of the transforming regions and the gentrification waves were found to be similar, and the rising real estate prices in Williamsburg and Karaköy attracted more wealthy segments and millions of dollars in real estate projects. Hipster urbanism has emerged as a product of the changing economic and social structure of young urban people by reproducing and transforming space and street according to their needs. Subcultural movements, which have a number of effects in the space and urban areas from the counter-cultural movements of the 60s to the present, have begun to be effective all over the world with the technology and increasing globalization brought about by the age. Hipster subculture, which creates spatial and urban influences on a global scale, has not only revealed the concept of hipster urbanism, but has shown us that as a gentrifying force, subcultural movements can create spatial and urban influences beyond the lifestyles of their identity.

1. GİRİŞ

Toplum içerisinde çıkan farklı ifadeler, 19.yy sonlarından itibaren on yıllardır sürekli değişen karşı kültürler veya alt kültürler ortaya çıkarmış ve bu akımlar kendilerine özgü yenilikçi edebiyat, tasarım, moda gibi alanlarda çeşitli sanatsal ve kültürel üretimlerde bulunmuşlardır. Kültürel akımlar özellikle modernizmden postmodernizme geçiş sürecinde çeşitlenerek artmış, ortaya çıkan çeşitli akımlar günümüze kadar birçok değişime uğrayarak, toplumun ve kentlerin yeniden biçimlenmesinde etkili bir rol oynamıştır. Kültürel akımlar ve topluluklar, çeşitli dönemlerde hippie, punk, beat, yuppie, bohem ve benzeri gibi isimlerle anılarak toplum tarafından belirli özellikler üzerinden (yaşam biçimi, tüketim alışkanlıkları, kültür ve sanat yaklaşımları, politik görüşler ve benzeri gibi...) stereotipleştirilerek ayrıştırılmıştır. İnsanları her ne kadar giyim tarzları, yaşam biçimleri veya dünya görüşleri üzerinden kategorize etmek doğru olmasa da, kişiler arasında yaygın olarak gözlemlenen bazı sosyo-kültürel akımlar, zaman içerisinde toplumun geneli tarafından tek bir isme kadar indirgenerek, çeşitli özellikler çerçevesinde tanımlanmıştır. Çeşitliliği yıllar geçtikçe artan stereotipleşmiş alt kültür akımlarının popülerleşmiş güncel örneklerinden birisi, 1990'lı yıllarda ortaya çıkan, 2000'li yıllardan itibaren artan küreselleşmeyle birlikte tüm dünyaya yayılan, hipster alt kültür akımı olmuştur.

Hipster alt kültür akımı, kökeninde geçmiş alt kültürlerin evrilmiş hallerini de kapsayacak şekilde, 70'lerin bohem ve 80'lerin yuppie alt kültür akımlarının mekânsal etkilerini ve izlerini taşımaktadır. Hipster alt kültürü özünde yuppie ve bohem alt kültür akımlarının çağdaş bir kolajını yaratmış, oluşan kolaj zamanın ruhuna uygun kentte yeni bir yaşam biçimi ve mekânsal örgütlenme meydana getirmiştir. Kentlerin hipster alt kültürü etkisinde yaşadığı mekânsal dönüşüm, yeni bir ekonomik ve toplumsal yapının ürünü olarak büyük metropollerin, kozmopolit kentsel bölgelerinde ortaya çıkmıştır. Hipster alt kültürü etkisiyle yaşanan mekânsal dönüşüm, popüler kültür aracılığıyla dönemin teknolojik, ekonomik ve siyasi konjonktürüyle ilişkili olarak küreselleşerek tüm dünyaya yayılmıştır. Hipster bölgelerinin kent turizmi ve sosyal medya benzeri etkilerle çektiği insan trafiği önce bölgesel ekonomileri geliştirmiş,

sonra gelişen bölgesel ekonomiler mutenalaştırmayı beraberinde getirmiştir. Hipster alt kültürü öncesinde de farklı toplumsal hareketler kentleri ve mekanları ihtiyaçları doğrultusunda dönüştürmüş ve geliştirmiştir, ancak hiçbir dönüşüm hipster alt kültürü kadar küresel ölçekte etki yaratmamıştır. Her ne kadar alt kültürlerin kenti ve mekanı dönüştürme gücü yeni farkedilmiş olsa da, 20.yy'ın başlarından itibaren kentlerin ve mekanların dönüşmesinde etkili olan sınıfsal hareketler sürekli tartışılmıştır.

Kentlerin ve mekanın biçimlenişiyle ilgili sürdürülen çalışmalar Chicago Okulunun öncülüğünde 20.yy'ın başlarında yapılan çalışmalara kadar uzanmaktadır. Modernitenin yükseldiği ve ulus-devlet politikalarının yeni başladığı bu dönemde, kentleşme süreçleri toplumsal ekoloji bağlamında doğal süreçlere bağlanmıştır. Bölgeleme (zoning), süzülme (filtering), geçiş (transition) ve işgal (invasion) gibi kavramlarla tanımlanan kentin dönüşüm süreçleri; nüfus yoğunluğu, iş bölümü, parçalanmışlık gibi olgular üzerinden açıklanmaya çalışılmıştır [1]. 1970'li yılların başından itibaren Castell ve Harvey gibi teorisyenler, kentsel ve tarihsel gelişimin endüstriyel kapitalizmle ilişkili olduğunu savunmuştur. Bu yaklaşıma göre kent, kapitalist üretim ilişkilerinin ortaya çıkardığı toplumsal güçlerle belirlenen mekan olarak tanımlanmış, kentlerin gelişiminde sınıf savaşlarının rolünün altı çizilmiştir [1]. Harvey ve Castell'in sınıfsal karşıtlık teorilerini oluşturdukları bu dönem, aynı zamanda alt kültür hareketlerinin görünür olmaya başladığı karşı kültür hareketlerinin zirve yaptığı bir döneme denk gelmiştir. Tüm bu toplumsal süreçler ve kentleşme biçimlerinde yaşanan farklılaşma isteği, özünde mekanın dönüşüm ihtiyacı ve kapitalizmin doğasında bulunan içsel bunalımın derinleşmesiyle ilişkili yaşanmıştır. Gelişen teknolojiyle birlikte 1980'li yıllarda küresel ve yerel olan arasında hızla artan ve yoğunlaşan etkileşim, esnek sermaye modellerinin gelişmesiyle birlikte meta, para ve imaj hareketliliğini tüketim üzerinden tarıflendiği yeni bir mekansal ve sınıfsal gruplaşmanın temellerini atmıştır. Küreselleşmenin yarattığı sınıfsal ve mekansal yapılanmanın etkileri metropol ve kentlerdeki içsel dinamiklerle çözümlenememiş, gelişmiş devletler yeni üretilen küresel ekonomik modeller çerçevesinde kenti ve mekanı dönüştüren politikalar ortaya koymaya çalışmıştır.

Küreselleştirici güçler, kentleri ve mekanı endüstriyel kapitalizmin başladığı günden itibaren ulus-devlet sistemi, kapitalist dünya ekonomisi, neoliberal serbest ekonomi gibi çeşitli modeller üzerinden kontrollü veya kontrolsüz olarak yeniden dizayn etmiş ve dönüştürmüştür. 1970'li yıllara gelindiğinde ulus-devlet politikaları ve

modernitenin yarattığı aynılaştırıcı etkinin yarattığı karşı kültür hareketleri, kapitalizmin içsel bunalımına karşı sermayenin küresel ölçekte serbest dolaşabildiği, aynı zamanda farklılıkların tüketilebildiği neoliberal politikaların uygulanabilmesinin önünü açmıştır. Neoliberal politikaların uygulanmaya başladığı 1980’li yıllar sonrasında, kent merkezleri ve çevresinde değişen ekonomik faaliyetlere bağlı değişen üretim ve tüketim alışkanlıkları, küresel ölçekte mekanların dönüşüm geçirmesini zorunlu kılmıştır. Bilgi iletişim teknolojilerinin sosyal yaşam içerisinde önemli bir konuma gelmesi, üretim toplumu yerine tüketim odaklı bir toplumun ortaya çıkarmış, küresel zincirler değişen ekonomik yapıyla birlikte şehir merkezlerinde yoğunlaşmaya başlamıştır. Büyük kent merkezlerinde örgütlenen küresel zincirler, dinamik yapıları ve oluşan yeni toplumsal sınıfla birlikte hızla büyürken, neoliberal ekonomi sonrasında farklılıklar ve statüler tüketilebilir olmaya başlamıştır. Tüketicinin statü arayışıyla birleşmesi, kent yaşamı içerisinde 80’lerin yuppie alt kültürü benzeri streotipleşmeleri ve neoliberalizm ile birlikte değişen yaşam biçimiyle ilişkili arzu nesneleri ve mekânsal üretimlerin kent merkezleri içerisinde çoğalmasına neden olmuştur.

Neoliberal dönem artan küreselleşmeyle birlikte global markaları ortaya çıkarmış, popüler kültür aracılığıyla değişen tüketim kültürü kent merkezlerini mekânsal anlamda tüketim odaklı olacak şekilde yeniden üretmiştir. Aynı zamanda üretimin imalattan hizmet sektörüne kaymasıyla değişen üretim ekonomisi, kentlerin ekonomik anlamda canlanması ve kentlerin kapitalist rekabet koşullarıyla markalaşma yolunda yeni görünürlük arayışlarına gitmesinin önünü açmıştır. Kentlerin markalaşma süreçlerinin sadece ekonomik sermayeyle ilişkili değil aynı zamanda toplum tarafından üretilen kültürel sermayeyle de doğru orantılı olarak gerçekleştiği görülmüştür. 60’lar karşı kültür hareketlerinden sonra, kültür ve sanat akımları kentlerin markalaşma ve ticarileşme süreçlerinde öncü rol oynamaya başlamıştır. Kültür ve sanatın mekanı, kenti ve toplumu dönüştürme gücü, imalat sektörlerinin değişen ekonomik yapıyla birlikte terk ettikleri eski endüstriyel yapıların, 70’lerin bohem sanatçıları tarafından yeniden kullanılmasıyla keşfedilmiştir. Sanatçıların dönüştürdüğü eski endüstriyel alanların kısa süre içerisinde kent yaşamı içerisinde popülerleşmesi, boş zamanı endüstriyelletiren kapitalizm tarafından mekânsal dönüşümün mekânsal kodlarının ticarileştirilmesinin önünü açmıştır. Sanatçılar bu bölgeleri ekonomik ve kültürel sermaye ihtiyaçları doğrultusunda mekansal olarak

dönüştürmüş, mekanların dönüşmesi de toplumsal yapı içerisinde yeni alt kültür hareketleri ve alternatif yaşam tarzları ortaya çıkarmıştır.

Alt kültürler tarafından dönüştürülmüş mekanların kent merkezleri içerisinde giderek popülerleşmesi, üretilen mekanların toplumsal ilişkileri ve gündelik yaşamı standart normlar dışında yeniden tariflemesiyle doğrudan ilişkili olarak gerçekleşmiştir. Bu durum alt kültürlerin kent içerisinde ortaya çıkardığı alternatif yaşam tarzlarının, artan toplumsal ilgiyle birlikte kültürel tüketim nesnelerine dönüşmesinin önünü açmıştır. 2000’li yıllara gelindiğinde neoliberal ekonomi artan teknolojik gelişmelerle birlikte geleceğin bilgi toplumunu inşa ederken, aynı zamanda bu değişimi yaratacak yeni toplumsal alt kültürleri ve mekânsal örgütlenmeleri de toplumu ve mekanı dönüştürerek kendi içinden çıkarmayı başarmıştır. Hipster alt kültürü, postmodernizme geçişten sonra uygulanan neoliberal ekonomi politikalarının gelişen teknolojinin olanaklarıyla iş ve kent yaşamını değiştirmesinin bir toplumsal ürünü olarak genel bir kimlik arayışı sonucunda kent merkezlerinde ortaya çıkmıştır. Hipster alt kültürü neoliberal ekonomiyle birlikte tek tipleştirilen tüketim arzusuna karşı, sanatla yerel olanın harmanlandığı ana akım olmayan alternatif bir tüketim kültürü oluşturmuştur. Alt kültür etkisiyle dönüşen “hipster” bölgeleri kent merkezleri içerisinde sundukları sanat, çalışma, üretim ve tüketim mekanları, mimari program ve kimlik açısından sunduğu çeşitlilik ve yenilikçi yaşam biçimleriyle kent yaşamı içerisinde giderek markalaşmıştır.

Markalaşan hipster bölgeleri 21.yy’la birlikte sadece toplumun değişen tüketim alışkanlıklarına cevap vermemiş, aynı zamanda içerisinde yenilikçi üretim mekanlarını da yaratabilmiştir. Kolektif üretim ve lokal tüketim mekanlarının ön plana çıktığı bu alanlarda, yerel işletmelerle hipster mekanları birlikte yer alarak çeşitlilik yaratmıştır. Popüler kültür ile birlikte hızla yayılan tüketim kültürü, kapitalizm süreçleri içerisinde alt kültürlerin de etkisiyle hipster bölgelerini metalaştırarak tüketilebilir hale getirmiştir. Hipster bölgelerinin popüler kültür aracılığıyla ekonomik ve fiziki açıdan hızla büyümesi, hipster bölgelerinin kişilere sunduğu kültür-sanat etkileşimi gibi sokak yaşamını zenginleştiren unsurlarla paralellik göstermiştir. Kültür ve sanat hipster bölgeleri için gelir üretici bir değer, marka değerini yükselten bir olgu, tüketim ürünlerinin ana akımdan ayrılması için bir araç ve bölgesel geliştirme aracı olarak ticari amaçlarla sıklıkla kullanılmıştır. Hipster bölgeleri sanat ve bohem köklerine dayanan mimari kimliğiyle birlikte, kent merkezleri içerisinde süper

çeşitliliğe sahip sokaklar ve mikro ölçekli bir nüfus oluşturabilmiştir. Mimari kimlik ve sanat açısından zengin olan hipster bölgeleri zaman içerisinde modadan sanayiye kadar birçok özel girişimi geliştirmiş ve güçlenen ekonomileriyle kent yaşamı içerisinde ön plana çıkmaya başlamıştır.

Hipster bölgelerinin kent merkezleri içerisinde hızla gelişmesi ve sonrasında çağın getirdiği küreselleşme dalgasıyla tüm dünyaya hızla yayılmasını sağlayan ana unsurlar “hipster şehirciliği” kavramı altında incelenmiştir. Hipster şehirciliğinin içinde barındırdığı üretim ve tüketim ekonomisi, kültürel ve sanatsal zenginlik, mimari kimlik, sokak ve mikro-nüfus ve süper çeşitlilik gibi ana unsurlar, bu bölgeleri kent yaşamı içerisinde üreten ve yaratıcı genç nüfus için kaotik kent yaşamı içerisinde küçük ölçekli sosyal vahalar haline getirmiştir. Kent yaşamının ve neoliberal ekonominin kapitalist mekansal miraslarından uzak kalan bu alanlar, zaman içerisinde toplumun daha geniş kitlelerince keşfedilmiş, dönüşen bölgeler tüketilerek gelişmiş, zamanla alana çektiği daha üst gelir grubuna mensup topluluk tarafından yeniden dönüştürülmüştür. Yaşanan dönüşüm dalgalarının bölge ve kent yaşamı için farklı olumlu ve olumsuz etkileri olduğu gibi, bölgede yaşayan kişilerin ticari ve ekonomik yaşamları bu ekonomik ve toplumsal dönüşüm sırasında ciddi şekilde etkilenmiştir. Dünyada hipster şehirciliğiyle dönüşen bölgeler, benzer mekansal kodlarla, benzer soylulaştırma süreçleri geçirmiştir. Kentlerde alt kültür etkisiyle yaşanan mekansal ve toplumsal dönüşümler neoliberalizm öncesinde sınırlı bir alanda etkili olurken, özellikle 1980’li yıllar sonrasında artan teknolojiyle birlikte giderek daha çok mekana ve topluma küresel ölçekte etki etmiştir.

1.1 Tezin Amacı

Mekanın ve kentin ekonomik, toplumsal ve sınıfsal etkilerle dönüşümüyle ilgili çok sayıda çalışma yayınlanmış olsa da, mekanın ve kentin alt kültürler etkisinde dönüşmesiyle ilgili yapılan çalışmaların sınırlı olduğu fark edilmiştir. Bu durum dijital küreselleşme öncesinde alt kültür hareketlerinin mekansal ve kentsel dönüşüm etkisinin belirli topluluklar ve bölgeler arasında sınırlı kalmasıyla ilişkilendirilmiştir. 60’ların karşı kültür hareketlerinin başladığı dönemden itibaren değişen ekonomik ve siyasi konjüktür ışığında mekanın, kentin ve toplumun zamanın ruhuna uygun olarak günümüze kadar alt kültürler etkisinde geçirdiği tüm dönüşümlerin ayrıntılı bir biçimde araştırılması amaçlanmıştır. Küreselleşme ve değişen ekonomik sistemlerle

birlikte artan kentsel ve toplumsal bunalımın bir yansıması olan alt kültür hareketlerinin kenti kendi mekansal ihtiyaçları doğrultusunda nasıl şekillendirdiği, değişen üretim-tüketim alışkanlıklarına göre mekanı nasıl örgütlediği, kentsel örnekler üzerinden incelenmiştir. 21.yy'dan itibaren artan dijital küreselleşmeyle birlikte alt kültürler hareketlerinin dünyanın farklı coğrafyalarında, farklı geçmişlere sahip topluluklarını ve kentleri nasıl benzer biçimde dönüştürdüğü anlaşılmaya çalışılmıştır.

Bu çalışma 70'lerin bohem ve 80'lerin yuppie alt kültür hareketlerinin çağdaş bir kolajı olan hipster alt kültür hareketinin, dijital teknolojilerle küreselleşen dünyada mekanı ve kentleri hangi etkilerle dönüştürdüğünü keşfetmeyi amaçlamaktadır. Geçmişte 70'lerin bohem alt kültürünün mekanı kültür ve sanat etkisiyle dönüştürmesi, 80'lerin yuppie alt kültürünün sermaye etkisiyle kent yaşamı içerisinde mekanı yeniden örgütlemesi örnekleri, günümüzde alt kültürlerin özellikle de hipster alt kültürünün mekanı ve kentsel yaşamı nasıl şekillendirdiğinin anlaşılması için önemli görülmüştür. Hipster alt kültürünün, üretim ve tüketim mekanları üzerinden önce mekanı, sonra popüler kültür aracılığıyla toplumu dönüştürme süreçleri, yuppie ve bohem alt kültürüne benzer biçimde ilk defa New York şehrinde gözlemlenmiştir. Hipster alt kültürünün ilk ortaya çıktığı New York'un Williamsburg bölgesinde yaşanan mekansal ve toplumsal dönüşümün araştırılması, İstanbul içerisinde Karaköy'ün hipster bölgesine dönüşümünün okunabilmesi adına önemli görülmüştür. Hipster şehirciliği kavramı altında toplanan üretim ve tüketim ekonomisi, kültürel ve sanatsal zenginlik, mimari kimlik, sokak yaşamı, mikro-nüfus ve süper çeşitlilik gibi ana unsurlar etrafında yaşanan mekansal ve toplumsal dönüşümlerin farklı coğrafyalardaki etkilerinin araştırılması hedeflenmiştir. İstanbul içerisinde Karaköy'ün 2012 yılından beri yaşadığı mekansal ve toplumsal dönüşümün nedenleri ve gelecekte olabilecek potansiyel dönüşümlerin ipuçları, New York'un Williamsburg bölgesinin hipster alt kültürü etkisiyle geçirdiği dönüşümler üzerinden okunmak istenmiştir. Bu çalışmada "hipster şehirciliği" kavramı, dönüşümün yaşandığı kentlerdeki toplumsal yaşam, mimari kimlik, mekansal dönüşüm ve kentleşme pratikleri üzerinden olumlu ve olumsuz yönleriyle tarif edilmeye çalışılmıştır.

1.2 Tezin Yöntemi

Hipster alt kültürünün ortaya çıkmasında etkili olan ekonomik, siyasi ve toplumsal etkiler, geçmişten günümüze kadar kronolojik olarak ortaya konulmuş, alt kültür

hareketlerinin dönüştürücü güç olarak kent ve toplum üzerindeki dönemsel etkileri incelenmiştir. Alt kültür hareketlerinin doğuşu ve sermaye yapısıyla olan ilişkileri araştırılmış, yeni ekonomik ve politik dünya düzeni içerisinde alt kültür hareketlerinin kenti ve kent yaşamını zenginleştiren öğeleri metalaştırarak kenti ve mekanı nasıl dönüştürdüğü analiz edilmiştir. Geçmişte 80'lerin yuppie ve 70'lerin bohem alt kültür hareketlerinin toplumsal ihtiyaçlar doğrultusunda kent merkezleri içerisinde üretim ve tüketim mekanlarını yeniden örgütleyerek kent yaşamını nasıl zengileştirdiği ve toplumu nasıl dönüştürdüğü örnekler üzerinden açıklanmıştır. Hipster alt kültürünün günümüz dünyasında kentleri ve mekanı küresel ölçekte benzer biçimde dönüştürmesi, dönüşümü yaratan ana unsurların belirlenmesini gerekli kılmıştır. Bu yüzden hipster bölgelerinde yaşanan mekansal ve kentsel dönüşümler, dünyada yaşanan dönüşüm örnekleri üzerinden “hipster şehirciliği” kavramıyla açıklanmaya çalışılmıştır. Hipster alt kültür etkisiyle dünyada birçok kentte benzer biçimlerde yaşanan mekansal ve toplumsal dönüşüm süreçleri, popüler kültür etkisiyle dönüşen Karaköy ve hipster alt kültür akımının doğduğu yer olan Williamsburg bölgesi üzerinden karşılaştırmalı olarak “hipster şehirciliği” kavramı altında örneklerle incelenmiştir.

Williamsburg içerisinde 2007-2018 yılları arasında yaşanan mekânsal dönüşümler, Google Harita verilerine göre hipster şehirciliği ve kimliksel kodlar açısından örnekler üzerinden karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bölgenin hipster şehirciliği etkisinde dönüşmesiyle artan emlak fiyatları, sonrasında ortaya çıkan soylulaştırma süreçleri ve sermaye etkileri örnekler üzerinden açıklanmış, dönüşüm döngüleri haritalanmıştır. Karaköy içerisinde yaşanan mekansal dönüşüm, 2011 yılının Yandex harita verileri ve 2019 yılında yapılan saha çalışmaları sonucunda elde edilen verilerle karşılaştırılarak mekânsal dönüşüm ve zemin kat işlevleri haritalanmıştır. Karaköy içerisinde yaşanan mekânsal dönüşümler işlev analizleri ve mekânsal dönüşüm örnekleriyle Kılıç Ali Paşa Mescidi ve Murakıp Sokak, Ali Paşa Değirmeni ve Hoca Tahsin Sokak, Mumhane Caddesi, Necatibey Caddesi ve Kemankeş Caddeleri üzerinden ayrı ayrı incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, sokakların hipster alt kültürü etkisinde hangi derecede dönüştüğü ve hangi etkilerle dönüşebileceği okunmaya çalışılmıştır. Karaköy’ün hipster şehirciliğiyle etkisinde yaşadığı dönüşüm, mekânsal ve kimliksel açıdan örnekler üzerinden karşılaştırılmalı olarak incelenmiştir.

Williamsburg ve Karaköy örneklerinin hipster şehirciliği etkisinde yaşadıkları dönüşümün olumlu ve olumsuz yönleri emlak raporları, gayrimenkul uzman görüşleri,

soylulaştırma dalgaları, kültür ve sanat etkisi, süperçeşitlilik, değişen üretim-tüketim mekanları ve mimari kimlik üzerinden araştırılmıştır. Williamsburg ve Karaköy bölgelerinde hipster alt kültürünün mekansal ihtiyaçları çerçevesinde dönüşen üretim ve tüketim mekanlarının yarattığı kentsel çekim, mekansal ve fonksiyonel dönüşümler üzerinden analiz edilmiş, bölgenin artan emlak değerleriyle yaşadığı soylulaştırma süreçleri, mekansal dönüşüm örnekleri üzerinden haritalanmıştır. Williamsburg ve Karaköy’de yaşanan mekansal dönüşümler sonucunda yaşanan soylulaştırma döngüleri belirlenerek, yaşayan bir organizma olan kentin belirli sekanslar altında yaşadığı mekansal ve toplumsal dönüşümler karşılaştırmalı olarak örneklendirilmiştir. Hipster alt kültürünün kentsel kazanımlarının zamanla metalaştırılarak ticarileştirilmesi sonucunda, dönüşen bölgelere gelen büyük sermaye ve üçüncü dalga soylulaştırma etkileri, emlak değerleri ve mekansal dönüşüm haritaları üzerinde görselleştirilmiştir. Hipster şehirciliği altında dönüşen mekanların coğrafyadan bağımsız olarak mimari kimliklerinde taşıdıkları streotipleşmiş özellikler küresel örnekler üzerinden ortaya konulmuş, Karaköy ve Williamsburg’da yaşanan mekansal dönüşümlerin mimari kodları, örnekler üzerinden incelenerek karşılaştırılmıştır. İstanbul ve New York içerisinde dönüşen hipster bölgelerinin kültür ve sanat etkisiyle kentin diğer alanlardan ayrılarak popülerleşmesini sağlayan nedenlerin izi sürülerek, mekanlar ve sokaklar üzerinde metalaştırıcı etkileri aranmıştır. Hipster bölgelerinin kent yaşamına sunduğu zenginliğin mimari kimlik ve program açısından büyük sermaye tarafından nasıl taklit edildiği dünya örnekleri üzerinden tartışılmıştır.

2. GELİŞEN KAPİTALİZMİN TOPLUMU VE MEKANI DÖNÜŞTÜRME ETKİSİ

Lefebvre'ye göre kapitalizm, 20.yy'ı görebilmiŖse bunu büyük oranda kent mekanını keŖfetmesine borçludur [2]. Kapitalizm özünde sermaye ile yayılan sınıflı bir toplumsal yapının aynasıdır. Yüksek karlılık ve üretimde katma değer oluşturmak adına sermaye devlet eliyle, kent içerisinde hızla dönüşümü tetikleyecek mekânsal örgütlenmeyi sağlamak zorundadır. Harvey'e göre kentleşme, gelişmiş kapitalizmin mekânı örgütlenme biçimidir; fiziksel çevreyi yapılandırma ve mekânda insanı ve toplumsal ilişkileri örgütlenme biçimidir [3,4]. Kapitalist örgütlenme ve sermaye toplumu kenti sürekli dönüştüren dinamik bir yapıya sahiptir. Kapitalist örgütlenme organizasyon yapısıyla hızlı büyümeyi sürekli tahrik ederek, sermayenin geleceğı için yeni ihtiyaçlar ve birikim sorunlarına yol açmaktadır. Sermaye için başarı elde ettiğı karla doğru orantılıdır. Ekonomik gelişmeler ve oluşan rant kültürü kentsel yaşamı doğrudan etkilemektedir. Ekonomik gelişmeler kapitalizmin kültürel, ideolojik ve politik kanallarından beslenerek toplumu, kültürü ve yapılı çevreyi sürekli dönüştürmektedir. Bu dönüşümün yarattığı spekülative rantlar kentin geçmiŖi ve kültürünü önemsemeyen bölgelerin ve toplumun dönüşmesine neden olmaktadır. Artan kentleşme hızı zaman içerisinde kentlerde sermayenin artan bir ölçekte birikmesine neden olmaktadır. Mekanı metalaştıran bu yaklaşım üretim anlayışını ürünlerin üretiminden mekanların üretimine taşımıştır. Sermayenin kentleşmesi, artı değer üreten bir yapılı çevre üretmiş, bu yapılı çevre tüketim aracılığıyla yeni bir sermayeyi tariflemiştir. Gottdiener'e göre kent yalnızca yapılı bir çevreden oluşmayıp, gerçekte kapitalist gelişmenin öznesi olmuştur [5].

Demir ve Acar kapitalizmi, bireylerin ve üretici birimlerin kişisel çıkarları doğrultusunda ve en başta kâr amacıyla iktisadi faaliyetlerde bulunduğı, özel mülkiyet ve hür teşebbüsün esas olduğı, üretimin pazara yönelik olarak yapıldığı, her tür mal ve hizmetin alım satıma konu olduğı sosyo-ekonomik ve ideolojik sistem olarak tanımlanmıştır [6]. Kapitalist sistemin gücü üretimin devamlılığına, üretimin

sürekliliği ise tüketimle doğrudan ilişkili olmuştur. Ancak zaman içerisinde kişilerin tüketim alışkanlıkları değişimler göstermiş, tüketim kültürü kişilerin temel ihtiyaçlarının karşılanmasının çok ötesinde günümüzde kişilerin toplum içerisindeki statülerini belirleme açısından bir gösterge olarak nitelenmesi aracına dönüşmüştür. Kişinin toplum içindeki konumu tüketebildikleri ile ölçülmüş, toplum içerisinde geçerli bir konumun tüketim yoluyla elde edilebileceği kanısı aşılanmıştır [7]. Kapitalizm bu süreçte sanayi devrimine benzer bir tüketici devrimi üretmiştir. Ortaya çıkan tüketici devrimi kent yaşamı içerisinde kişilerin boş zamanlarının ticarileştirebileceği mekanları yaratmıştır.

Kapitalizmin gelişim süreçlerini boş zamanın endüstrileşmesi, kentleşme biçimleri ve mekanın dönüşümü üzerinden okuduğumuzda iki dönem özellikle dikkat çekmektedir. İlk dönem, Birinci Dünya Savaşı sonrası başlayan, neoliberal ekonomi politikalarına kadar devam eden, devlet tekelinde büyüme dönemidir. İkinci dönem, 1980'li yıllardan günümüze kadar devam eden neoliberal politikaların ve serbest piyasaya ekonomisinin uygulandığı dönemdir. Neoliberalizmle birlikte yaşanan mekânsal ve kentsel dönüşümleri daha iyi anlayabilmek adına, modernite döneminde yaşanan ekonomik ve toplumsal değişimlerin anlaşılması önemli görülmüştür. Modernite döneminin ekonomik ve siyasi konjonktürü, alt kültür hareketlerini tetikleyerek, postmoderniteye geçiş süreçlerinde kentlerin ve toplumun dönüşümünde etkili rol oynamıştır.

2.1 Modernite Dönemi

Aydınlanma, rasyonalite ve akıl ideası çevresinde şekillenen modernite, siyaset ve ekonomi alanında 18.yy'dan itibaren giderek kurumsallaşmıştır. Bugün modernite dediğimizde aklımıza gelen ilk kavram Jürgen Habermas'ın bahsettiği modernite projesidir. Modernite projesinin özü bireysel, kültürel, ekonomik ve siyasi bir toplumsal dönüşümü gerçekleştirmektir. Modernite projesi, aydınlama düşünürlerinin “nesnel bilimi, evrensel ahlak ile hukuku ve kendi ayakları üzerinde duran sanatı, kendi iç mantıkları temelinde geliştirme” açısından ideale ulaşma ve ilerleme çabalarını temsil etme biçimi olarak görülmektedir [8]. Ancak aydınlanma düşüncesinin ilerleme ve gelişme fikri, tarih ve gelenekten bağımsız olarak ilerlemeyi savunmaktadır. Tarihsel etkilerden arındırılmış olarak modernizm şimdiye odaklanır. Modernizmin ilkeleri ışığında zaman-mekan birliğine ilişkin öngörüler üretir.

Wagner'e göre "şimdi" toplumda iki söylem geliştirmektedir; "biri özgürleşme söylemidir, diğeri ise disiplin altına alma söylemi olarak adlandırılan iki zıt anlatıdır" [9]. Endüstriyel Devrim sonrası hızla etkisini gösteren kentleşme hareketleri toplumda kalabalık bir işçi sınıfını ve buna bağlı toplu üretim - tüketim mekanlarını yaratmıştır. Üretim mekanları Wagner'in belirttiği gibi disiplin altına alınan mekanlara dikkat çekerken, tüketim mekanları da bireyin kent içerisinde özgürleştiği boş-zaman alanlarının doğuşuna dikkat çekmektedir.

Modernitenin ilk dönemlerinde yaşanan politik gerginlikler ve artan militarizm nedeniyle toplumların birbirleriyle girdiği gelişim yarışı süresince iki dünya savaşı yaşanmış, toplumlar ekonomik ve siyasal olarak yeniden inşa edilmiştir. Birinci dünya savaşından önce ortaya çıkan modernite üretim, tüketim ve ulaşım konularında öncü gelişmeler sağlamış, modernitenin ideal bir dünya yaratması ancak İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra gerçekleşebilmiştir. Modernite, artan kentleşme, fordizm, makinalaşma, gelişen ve çeşitlenen sanayi üretimi, ulaştırma ve haberleşme sistemlerinin yaygınlaşması, kitlelere yönelik pazarlama ve kitlesel modanın oluşmasıyla birlikte, toplumlar için üretim-tüketim odaklı yepyeni bir yaşam tarzı ve ekonomik model yaratabilmiştir. Modernite kendini kent yaşamında ve kentleşme süreçlerinde sürekli hissettirmiştir. Kırdan kente artan göç sonucunda büyüyen ve sanayileşen kent merkezleri toplumsal açıdan bir çok sorunu ortaya çıkarırken, aynı zamanda modernitenin bu sorunlara ürettiği cevaplarla aydınlanma hareketi hız kesmeden ilerlemeye devam etmiştir. Modernitenin gelişimiyle kentsel gelişmelerin paralel olduğunu savunan Harvey, modernizmin kentlerin sanatı olduğunu, Certau'nun deyişiyle, kentin modernitenin hem mekanizması hem de kahramanı olduğunu belirtmiştir [8]. Bu dönemde yaşanan savaşlar sonucunda yıkılan şehirler ve yapılar modernizmin etkisiyle yeniden üretilmiştir. Bu dönemde kentler ve yapılar tasarımcıları tarafından içinde yaşanılabilen makineler olarak tarif edilmiştir. Savaş sonrası yeniden organize edilen yıpranmış ekonomiler yenilenen kent merkezlerini tüketim mekanlarıyla doldurmaya başlamıştır. Bu durum fordizmle birlikte savaş sonrası artan üretim ekonomisiyle doğrudan ilişkili görülmüştür.

İkinci Dünya Savaşı sonrası emeğin denetim altına alınması, artan teknoloji, değişen tüketim alışkanlıkları ve iktidarların kitlesel üretim odaklı politikaları 1945-1973 yılları arasında büyük bir ekonomik canlılık yaratmıştır. Bu ekonomik model "Fordizm" adıyla anılmakta ve güçlü bağlarla Keynesçilikle ilişkilendirilmektedir

[10]. Fordizm 1914 yılında Henry Ford'un Michigan'da kurduğu otomobil montaj fabrikasının yarattığı yeni bir ekonomik modeldir [10]. Model T araçlarının üretildiği fabrikada işçiler üretim bandının belli bir noktasında iş bölümüne göre pozisyon olarak işin kendilerine aktılmasını beklemektedir [10]. Bu durum üretim sürelerini azaltırken maliyetlerde de yarı yarıya azalma sağlamıştır [10]. Henry Ford'un ürettiği bu üretim modeli emeğin sermaye tarafından disiplin altına alınmasının sonucunda gelişmiştir. Bu durum işçilerin hem daha çok kazanıp birikim yapabilmesine hem de haftada beş gün, sekiz saat çalıştıktan sonra bolca boş zamanlarının kalmasına neden olmuştur. Fordist ekonomik model önce kitle üretimini sonrasın da kitle tüketimini teşvik etmiştir. Fordizm 1930'lu yıllarda yaşanan büyük buhran (ekonomik kriz) sonrası Roosevelt'in çıkardığı New Deal yasasıyla ABD içerisinde devlet politikası haline gelmiş ve İkinci Dünya Savaşı sonrası giderek güçlenmiştir [10]. İkinci Dünya Savaşı sonrası yaşanan büyük canlılık dönemi küresel tehditlerin azalmasıyla kişilerin düzenli gelir akışına sahip olmalarına ve birikim yapabilmelerine olanak sağlamıştır. Gelişen medya araçları yoluyla pazarlanan statü oyuncakları ve yaşam tarzı, tüketimin arzulanmasına neden olarak birikimlerin kişisel ihtiyaçlara evrilmesine neden olmuştur. Canlılık döneminde sermaye tüm dünyaya yayılmış ve ürünler geniş kitlelere pazarlamaya başlamıştır. Yaşanan tüm bu gelişmeler kişilerin 10-20 sene öncesinde hayal edemeyeceği yaşam standartlarının toplumun geneline yayılmasıyla ilgilidir. Devlet eliyle desteklenen büyümenin tek taraflılığı zaman içinde işçi sınıfının birikimlerinin artmasına ve sistem içinde adaletsizliklerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ayrıca seri üretimin renksizliği ve kimliksizleştiren etkisi tüketicileri sıkıya başlamıştır. Artan tüketim baskısı ve yeniden yükselmeye başlayan militarizm toplumsal örgütlenmelere ve toplu başkaldırıları neden olmuştur. Ekonomik sistem 1970'li yıllarda yaşanan petrol krizi sonrasında esnek olarak adlandırılan birikim rejimine dönüşmüş, yeni sistemle bütünüyle farklı bir toplumsal düzenlemeye geçilmiştir. Moderniteden postmoderniteye geçiş süreçleri ve sermayenin özgürleşmesi, bu sistemin sonunu hazırlamış olsa da, Fordizm 1973'lü yıllara kadar ayakta kalmayı başarmıştır.

Harvey'e göre, Fordizmin sadece bir kitle üretim sistemi olarak görülmemesi, aynı zamanda bu sistemin, bütünsel bir yaşam tarzı olarak ele alınması gerekmektedir. Kitle üretimi, kitle tüketimi anlamının yanı sıra ürününü standartlaşmasını da ifade etmektedir [11]. Ghulyan'a göre bu durum ise yepyeni bir estetik ve kültürde bir

metalaşma anlamına gelmektedir [11]. Fordizm döneminde standartlaşan kitle tüketiminin önemli bir ayağı da kentleşme sürecidir. Amerikan Rüyası adıyla bilinen kentleşme süreci çalışan kesimin bir ev, bir araba sahibi olduğu, kent merkezlerinde çalıştıktan sonra kişinin kent çeperlerinde oluşturulan konut alanlarına gittiği, bu yolculuk sırasında yol üzerinde kitlelerin ulaşabildiği ticari tüketim odaklarına ulaşabildiği bir kentleşme pratiğini tanımlamaktadır (Şekil 2.1, 2.2). Seri üretimin aynılaştırma faktörü sadece gündelik yaşamda kullanılan ürünlerde değil kentlerde ve hatta kişilerin yaşamlarında etkili olmuştur. Esnek birikim modeline geçilmesi Fordizm'in katı özelliklerinin tam tersine bireyi çalışma alanı, kişisel hakları, iş güvencesi ve ücret düzeyleri yönünden özgür kılmaktadır. Özgür birey kendisine dayatılan kentleşme modeli dışında ihtiyaçları doğrultusunda kenti veya mekanı dönüştürebilecek güce de sahip olmaktadır.

Modernite döneminde kişilerin tüketim iştahları her ne kadar açık olsa da aslında kendilerine sunulan kadar tüketebilmektedirler. Bu dönemde aynılaşmaya ve dayatılan tüketim kültürüne karşı duran çoğunluğu gençlerden oluşan topluluk, 60'ların karşı kültür hareketi olarak bilinmektedir. 60'ların karşı kültür hareketinin savunduğu özgürlükçü düşünce yapısı ve anti-militarist duruş mevcut olan ekonomik modeli ve buna bağlı kapitalizmin oluşturduğu kentleşme stratejilerini değiştirmiştir. Sonrasında karşı kültür farklı alt kültürleri etkilemeye devam ederek, kentsel mekanların dönüşmesinde günümüze kadar etkili olmuştur.

Şekil 2.1: ABD’de İkinci Dünya Savaşı sonrasında değişen şehircilik modeli ve banliyöleşme. (Url-12)

Şekil 2.2: ABD’de 1950’li yıllarda oluşmaya başlayan kitlesel tüketim mekanlarına bir örnek. (Url-13)

2.2 60’ların Karşı Kültür Hareketleri

Otoriter karşıtlık hareketlerinden ayrılan 60’ların karşı kültür hareketi, modernitenin topluma getirdiği standartlaştırma, tüketim kültürü, militarizm ve devletin sermaye üzerinde artan gücüne paralel mutlak güç olma durumuna karşı bir tepki olarak doğmuştur. ABD ve Birleşik Krallıkta başlayıp sonrasında Batı Avrupa’yı etkileyen 60’ların karşı kültür hareketi 1956-1974 yılları arasında gençler üzerinde etkili olmuş, 1970 yılında yaşanan ekonomik kriz sonrasında etkileri açısından ekonomik, toplumsal ve kentsel anlamda değişimler yaratmıştır [14]. Karşı kültür hareketi özünde ABD’nin Vietnam’da sürdürdüğü askeri müdahalelere itirazla büyümüş, ancak uzun süren savaş ve artan tepkilere paralel büyüyen topluluklar savaş karşıtlığı dışında kadın hakları, ırksal eşitsizlikler, Amerikan Rüyası’nın yaşattığı problemler gibi sosyal gerilim yaratan diğer toplumsal konuları da gündeme taşımıştır. 1960’ların karşı kültür hareketlerine katılan dönemin ünlü isimleri (Muhammed Ali, Che Guevara, Joen Baez, Beatles gibi) ve yaratıcı sanatçılar (Jack Kerouac, Paul Newman gibi), hareketin küresel ölçekte popülerleşmesini sağlayarak, hareketin savunduğu fikirlerin ve düşüncülerin dünyaya ulaşmasında büyük rol oynamıştır [14]. Kültür ve sanat araçlarıyla büyüyen hareket, modern bohem enkarnasyonları, hippiler gibi dinamik alt kültürler ve alternatif yaşam tarzlarının ortaya çıkmasında etkili olmuştur.

1960'ların karşı kültür hareketinin toplumdan karşılık bulmasının en önemli nedeni antropolog Jentri Anders'e göre karşı kültür hareketlerinin bireylere kendi potansiyelini keşfetme özgürlüğü, kendini yaratma özgürlüğü, kişisel ifade özgürlüğü olanaklarını sunması olarak gösterilmiştir [15]. Bu durumun diğer bir nedeni devletin kişileri potansiyel katılımcı olarak belirli tanımlanmış rollere ve hiyerarşik statülere göre sınıflandırma çabasıdır. İkinci Dünya Savaşı sonrası yaşanan bebek patlaması kuşağı olan kalabalık genç nesil hem seri üretimin getirdiği renksiz tüketim alışkanlıklarıyla stereotipleşmiş hem de ebeveynleri kadar kolay sisteme entegre olamamıştır. Savaş sonrası yaşanan ekonomik refah, gençler açısından, ebeveynlerinin birikimlerinin yaşamın maddi ihtiyaçları doğrultusunda sürekli tüketime teşvik edilerek sisteme geri döndürülmesinden ibarettir. Kitlesele tüketim politikaları gelişen medya aracılığıyla genç tüketicilere ana akım olanı dayatarak onları ebeveynleri gibi kitlesele üretim-tüketim ekonomisi sarmalının içine sürüklemeye çalışmıştır [14]. Ancak savaş sonrası yaşanan refah ve oluşan sermaye birikiminin 1960'lı yıllarda doruk noktasına ulaşması sonucunda sanayileşmiş güçlü ülkelerde 1967 yılında ekonomik durgunluk ve kriz yaşanmıştır [14]. Savaş nedeniyle yaşanan politik sıkıntılara ekonomik problemlerinde eklenmesi sonucunda tüm dünyayı etkileyen 1968 gençlik hareketleri gerçekleşmiş, postmodernist düşüncenin kültürel ve politik ilk nüveleri oluşmaya başlamıştır.

1968 hareketi sokağa inen bir hareket olmuşsa da mekânı ve muhatabı bakımından (kent, öğrenci ve aydın hareketi olarak) entelektüel düzlemde hayat bulmuştur (Şekil2.3). Modernitenin uzun yıllar süren canlılık dönemi sonrasında gerici gelenekçi ideolojilere karşı sürdürdüğü devrimci olma niteliğinin kaybolması sistemin dönüşümünü kaçınılmaz hale getirmiştir. Kurumsallaşmış iktidar, büyük tekeller ve bürokratik devlet yapısının yol açtığı baskıcı politakalara karşı mücadele eden 68 hareketi, gündelik yaşamın eleştirisi üzerinden kentleri ve mekanları dönüştürerek kendisini gerçekleştirme yoluna gitmiştir. Moderniteden postmoderniteye geçen dönüşüm sadece ekonomik değil aynı zamanda mekanın dönüşümüyle sağlanabilmiştir. Modernitenin yarattığı birikim sorunları zaman-mekan kaydırması yoluyla eritilmiş, sermayenin esnekliğine dayanan yeni bir ekonomik model ortaya çıkmıştır. 1960'ların karşı kültür hareketi 1974 yılında ABD başkanı Richard Nixon'ın istifasıyla son bulmuş olsa da günümüze kadar alt kültürleri ve alternatif yaşam tarzlarını etkilemeye devam etmiştir [14].

Şekil 2.3: ABD’de 1960’lı yılların sonunda Karşı Kültür Hareketinin düzenlediği sokak protestolarından bir fotoğraf karesi. (Url-16)

2.3 Moderniteden Postmoderniteye Geçişte Mekanın Dönüşümü

Moderniteden postmoderniteye geçiş 1960’ların ekonomik durgunluğu ve yaşanan ekonomik kriz sonrası 1970’li yılların başından itibaren ekonomik, politik, kentsel ve kültürel olarak toplumda köklü değişimler yaratmıştır. Kapitalist üretimin toplumsal ilişkiler üzerinde etkili olduğu 1960’lı yıllarda yaşanan ekonomik ve politik bunalım sonrasında, mekan ile kapitalist gelişmeler arasında mevcut olan ilişkilerin dönemin değişen ruhu ışığında yeniden düzenlenmesi zorunlu hale gelmiştir. Özgürlüklerin ve çeşitliliğin arttığı bir dönemde sadece toplumun üretim-tüketim alışkanlıkları değişmemiş, gelişen teknoloji ile birlikte mekan ve zaman algısında yeni hakim biçimler ortaya çıkmıştır. Devlet kontrolünde gelişen ekonomiden esnek ekonomiye geçilmesi, toplumda değişen sınıfları ve buna paralel yeni mekânsal ihtiyaçları ortaya çıkarmıştır. Üretim-tüketim ekonomisine ve gelişen teknolojiyle birlikte değişen zaman-mekan algısına uygun üretilen mekanlar kentleri dönüştürmüş, dönüşen kentler toplum içinde yeni alternatif yaşam tarzları oluşturmaya başlamıştır. Modernizmden postmodernizme geçiş bir çok alanda mavi yakalıların beyaz yakalıları dönüşümünden, sermayenin canlandırdığı tüketim ekonomisine, tek merkezlikten girişimciliğe, merkezi iktidar gücünden bireysel güce, evrensel olanın lokal olana tercih edilmesine kadar geniş bir yelpazede toplumu dönüştürmüştür. Yaşanan ekonomik gelişmelere paralel önce mekan, sonra kentler dönüşmüştür.

Postmodernitenin öncü etkileri ekonomi, mimarlık, teknoloji ve kentleşme alanlarında kendini hissettirmiştir. Yeygel’e göre postmodernizm teknolojiye büyük atılımların

olduğu, üretimin sınırsız hale geldiği, kol gücü yerine beyin gücünün, bilgisayar teknolojisinin ve baskın piyasa kurallarının mutlak hâkimiyetinin olduğu bir dönemi ifade etmektedir [17]. Oysa ki postmodernizm modernizmin rasyonel ilerleme anlayışına karşın, irrasyonel gelişmeyi savunmaktadır. Harvey’e göre postmodernizm, modernite anlayışının yarısını oluşturan gelip geçicilik, parçalanma, süreksizlik ve kargaşayı bütünüyle benimsemektedir [8]. Moderniteden postmoderniteye geçiş süreçleri, küreselleşmeye doğru dönüşen ekonomik ve politik gelişmeler ışığında gerçekleşmektedir. Bu yüzden postmodernizmin benimsediği parçalanmışlık ve süreksizlik durumu, mekansal sınırların aşılması ve uzak toplumlarla kurulan evrensel ilişkilerin zamanda ve mekanda yarattığı sıkışmayla doğrudan ilişkilidir. Otorite tarafında bütüncül ve üst ölçekten planlanan modernist kentlere karşı postmodernizm tikellerin isteklerine, bireylere, geleneklere doğru dönüşün olduğu parçalı bir mekânsal dönüşümü mümkün kılmıştır. Modernizmin tektipleştiren, renksiz, tüketim odaklı kentsel ve mekansal yapısı, postmodernizm ile birlikte geçmişe referanslarla bağlanan öze dönmeye çalışan bir hal almıştır. Mimarlık alanında postmodernizm Jencks’e göre genelde anti-modern bir üslup gibi algılansa da, aslında modernizme sadık bir itiraz olarak görülmüştür [18]. Postmodernizm mimari üslup olarak her ne kadar yüzeysel bir kimlik arayışından öteye gidememiş olsa da postmodernizmin kentsel ve mekânsal anlamda ürettiği fikirler günümüzde dahi etkili bir şekilde hissedilmektedir.

Moderniteden postmoderniteye geçiş sürecinde mekan kapitalizmin sürdürülebilirliği adına yeniden üretilmiş, üretim-tüketim mekanları toplumla birlikte yeniden inşa edilmiştir. Zaman içerisinde mekansal çalışmalar olarak adlandırılan mekanın doğası üzerine düşünülmüş çeşitli karmaşık tarifler, tarihsel ve bilimsel gelişmelere paralel olarak çeşitlenerek değişimler göstermiştir. Sözlüklerde “var olanların içinde yer aldığı, tüm sınırlı büyüklükleri içine alan uçsuz bucaksız büyüklük; boşluk; sınırsız ortam; yer kaplama” olarak tanımlanan mekân, Arapça bir kelime olup “varlık; oluş; sınırsızlık ve süreklilik; belli bir şekle girmek vb” anlamına gelmektedir [19]. Ortaçağ İslam felsefecileri, mekânı cisimlerin (nesnelerin) işgal ettiği ve boyutlarının etkilendiği zihinsel bir boşluk olarak tanımlamışlar ve insanlar tarafından algılanan ve eylemlilikle doldurulan yer olarak tarif etmişlerdir [20]. Mekan ve insan arasındaki karmaşık ilişki sadece eylemler üzerinden “an”lık olma durumundan da öte zamanla da ilişkili dönüşmektedir. Zamansal olarak “an”ın uzun veya kısa olması metalaşan mekanın sunduğu olasılık ve koşullara göre değişkenlik göstermektedir.

Postmodernizme geçiş sürecinde mekâna dair tarifler değişmiş, öklidyen görüşten (nesnelerin yer aldığı durağan bir boşluk olarak mekan) ve mekânın mutlak olduğuna dair Kant'çı yaklaşımdan uzaklaşmıştır. Postmodernizmle birlikte Lefebvre'in mekânın toplumsal süreçlerini etkileyen fakat aynı zamanda bu süreçlerden etkilenen, değişken ve sabit olmayan bir olgu olduğuna dair düşüncesi mekanın tarifini değiştirmiştir. Lefebvre mekanın üretim süreçlerini tanımlarken “(toplumsal) mekân (toplumsal) bir üründür” varsayımının bir içerimi olarak, önemli bir saptamada bulunmuştur.

Mekân üretimi ve mekânın üretimi süreci varsa, tarih de vardır (...) Üretici güçler (doğa, çalışma ve çalışmanın örgütlenmesi, teknik ve bilgiler) ve elbette üretim ilişkileri, mekân üretiminde belirlenmesi gereken bir role sahiptirler. Bir üretim tarzından diğerine geçiş çok büyük önem taşır; çünkü bu, mekânı altüst ederek mekâna dâhil olabilen toplumsal üretim ilişkileri içindeki etkisidir. Her üretim tarzı hipotez gereği kendine uygun mekâna sahip olduğundan, bu geçiş sırasında yeni bir mekân üretilir. [21]

Postmodernizm sonrası mekan toplumsal, ekonomik, psikolojik ve siyasal boyutları da olan kompleks bir sistem halini almıştır. Dolayısıyla ekonomik modellerin değişimiyle dönüşen mekan, varlık alanında fiziksel olarak yeniden yaratılırken, toplumun zihninde de yeniden biçimlenmektedir. Shrick'e göre mekanın toplumsal inşasını anlamak kendimizi kurma biçimlerimizi anlamak demektir [22]. Mekanın toplumla birlikte dönüşmesi kent yaşamını dönüşen mekanların çevresinde yeniden programlamaktadır. Dönüşen kent merkezleri mekanlar üzerinden okunduğunda toplumsal ilişkilerin coğrafi keşiflerini bizlere sunmaktadır. Bu keşif hem mekanın toplumsal inşasını hem de bu inşa sürecindeki iktidar ve sermaye ilişkilerinin kent üzerindeki dönüşüm etkilerini ortaya çıkarmaktadır.

Günümüzde mekana dair tüm görüşler mekanın insani yönünün altını çizmeye yöneliktir. Mekanı zihinsel ve fiziksel olarak ele aldığımızda mekan üretiminin geleceği, insanın yaşadığı deneyimler ve algılar üzerinden mekan içerisinde gerçekleşen insani ilişkilerin ve toplumsal yapıların bütünüdür. Mekan ile insan arasında yaşanan değiştirici ve dönüştürücü etki, mekanın da toplumda yaşanan değişimlere paralel olarak dönüşebilmesini sağlamıştır. Harvey'e göre mekân, salt ontolojik bir kategori değil, insanı biçimlendiren ve onun tarafından biçimlendirilen bir boyuttur [23]. Ayrıca Harvey, toplumsal mekânın fiziksel mekânla eş biçimli olmadığını ve her toplumsal faaliyet biçiminin kendi mekânını tanımladığını ifade

etmektedir [23]. Tüm bu yaklaşımlar mekanın dönüşümünde ekonomik dönüşümler kadar toplumsal dönüşümlerin de etkili olduğunu bizlere göstermektedir. Kent içerisinde toplum içerisinde çıkabilecek alternatif yaşam tarzları veya alt kültürlerin kenti dönüştürme etkileri tam da bu noktada mekanın dönüşümüyle doğrudan ilişkilidir. Alt kültür hareketleri veya toplumda ortaya çıkan yaygın yaşam tarzları kendi ihtiyaçları doğrultusunda önce mekan sonra kent üzerinde dönüştürücü etkiler yaratmıştır.

2.4 Zaman-Mekan Sıkışması

Kapitalizm yaşadığı kriz dönemlerini zamanı ve mekanı yeniden örgütleyerek aşmış, oluşturulan yeni birikim modelleriyle sermayenin güçlü ve ayakta kalmasını sağlamıştır. Toplumsal ilerleme açısından etkili olan insanın özgürleşmesi için önce doğa üzerinde hakimiyet sağlanması fikri, küreselleşmeyle birlikte benzer bir mantıkla zaman üzerinde hakimiyet kurma çabasına dönüşmüştür. Zaman üzerinde sağlanmaya çalışılan hakimiyet sermayenin gelişimi adına geleceğin öngörülmesi ve düzenlenmesi açısından kritik bir öneme sahiptir. Gelişen teknolojiyle birlikte çeşitlenen ulaşım ve kitle iletişim araçlarının insan zihninde ve günlük yaşamda mesafeleri azaltması veya kaldırması sonucunda zaman ve mekan algısı sürekli değişim göstermiştir. Postmodernizmle birlikte bu durum zaman-mekan sıkışması olarak adlandırılmıştır. David Harvey'e ait olan zaman-mekan sıkışması kavramındaki "sıkışma" Harvey'e göre kapitalizmin hayatımıza kazandırdığı hız artışını ve mekânsal engellerin kıyamet günü yaklaşıyor muşçasına aşılmasını ifade etmektedir [8]. Postmodernizm döneminde yaşanan zaman-mekan sıkışması kapitalizm tarihinde ilk defa görülen bir durum değildir. Benzer dönüşümler Sanayi Devrimi'yle beraber 19.yy'ın ortalarında telgrafın, demiryollarının ve kitle medyasının ortaya çıkışıyla da yaşanmıştır. Ancak zaman-mekan hissi aydınlanma dönemi sonrası yaşanan teknolojik gelişmeler dolayısıyla postmodern çağda giderek zayıflamıştır. Postmodernizmin zaman-mekan kavramı üzerinde yarattığı devrim küreselleşme süreçlerine farklı bir bakış açısı getirmiştir.

Aydınlanma ve sanayileşme dönemlerinde yaşanan ilerleme süreçleri mekanı coğrafi unsurlar tarafından şekillendirilen bir kavram olmaktan çıkarmış, küreselleşmeyle birlikte gelişen sanayi ve teknoloji kent içerisinde mekanı yeniden tariflemiştir. Ekonomik ve kültürel etkileşimlerin giderek arttığı postmodernist dönemde,

küreselleşen bir köye dönüşen dünyanın, aynı ölçüde mekan algısı kökten değişmiştir. Mekan ve yer arasında süregelen tartışmalarda mekanın toplumla olan ilişkileriyle biçimlenişinin altı çizilmiş, yer kavramı olarak sükunet ve yerelliğin sabit değişmez adresi olarak tarif edilmiştir. Oysa ki yer bugünkü anlamda yerellik durumundan uzaklaşarak zaman-mekan sıkışması nedeniyle giderek soyutlanmıştır. Hatta yerellikten küreselliğe devşirilen mekân anlayışı nedeniyle yaşadığımız çağ, Foucault tarafından “mekân çağı” olarak tasvir edilmiştir. Postmodernizm döneminde artan küreselleşmeyle birlikte mekânsal tartışmaların temel unsuru zaman ve mekan arasında yaşanan ilişkilerin yeniden tariflenmesi olmuştur.

Aydınlanma dönemiyle birlikte mekanın zamandan ayrılmaya başlaması, mekanın zaman tarafından işgal edilecek bir kavram olarak öne çıkarılmasıyla gerçekleşmiştir. Coğrafi anlamda daha fazla mekana yayılma fikri zamanın mekandan ayrılması sayesinde mümkün olmuş, zaman mekânsal genişlemenin aracı olmuştur. Küresel pazarlara açılan sermaye için mekânsal engellerin azaltılması karlılık odaklı büyüme için kaçınılmaz bir gerçektir. Mekanın yeniden üretimi küreselleşmeyle birlikte mekânsal organizasyon, üretim, dolaşım ve tüketimin sürdürülebilirliği açısından mekanları yeniden üretilmiştir; Mekanın bu dönüşümü yine bu dönüşümü yaratan mekanların (demiryolları, iletişim altyapısı, havaalanları, karayolu, liman vb. gibi.) üretilmesiyle de doğrudan ilişkilidir. Küreselleşen ekonomi özgürleşen topluma mekana hakim olma şansını vermiş, artan kentleşmeyle birlikte toplum giderek güçlenmiştir. Mekan üzerinde yapılan her değişiklik toplumsal gücün el değiştirmesine ve buna paralel kentin dönüşmesine yol açabilmektedir. Bu durum aynı zamanda artan güçle birlikte toplumun mekanı kendisinin de üretebileceğinin gerçekliğidir. Postmodernizmin küreselleşme sonrası yarattığı soyut kent mekanlarıyla ekonomik yapıyı dönüştürmüştür. Popüler kültür etkisiyle toplumun değişen tüketim kültürü, bu mekanların kentler içerisinde çoğalmasını ve sonrasında dünyaya yayılmasına neden olmuştur. Kişinin toplum içerisinde kendisini tanımladığı ve biçimlendirdiği mekan ve zamana dair sembolik değerler kökten değişmiştir. Harvey’e göre postmodernizm, kaybedilen zaman-mekân anlayışının yerine sahte ve taklitçi bir zaman-mekân anlayışı koymaya çabalamaktadır [8].

Postmodernizmin kökleri toplumsal hareketler ve ekonomik durgunluk kadar 1973 ekonomik krizinden sonraki dönemde değişen zaman-mekân deneyimlerine de dayanmaktadır. Mekanın soyutlandığı yeni dünya düzeni, sermayenin metalaştırdığı

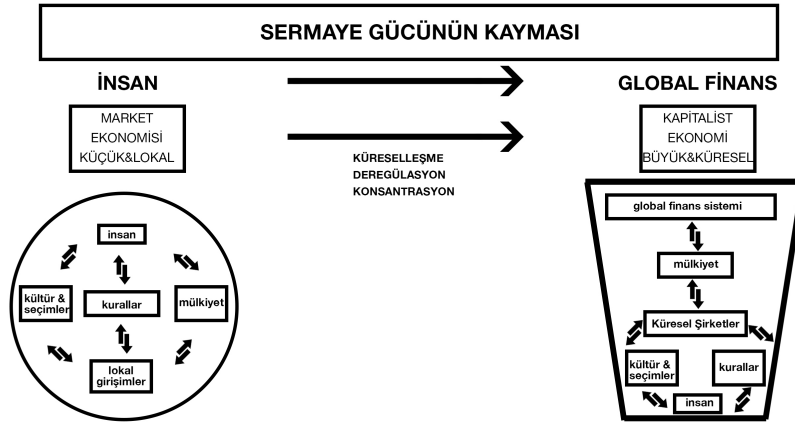
mekanların dünya çapında yeni tüketici pazarlarına açılması ihtiyacını ortaya koymuştur. Mekan üzerinde tariflenen her değişim, toplumsal anlamda yaşanan büyük dönüşümlerin ilk işaretidir. Yerden soyutlanan metalaşmış mekanların kent yaşamına girmeye başlamasıyla birlikte kentlerin ekonomik yapısını değiştirmiş, kent yapısal ve toplumsal olarak dönüşmeye başlamıştır. Mekanın ekonomik anlamda dönüşümü, mekanın toplum tarafından biçimlendirildiği gibi toplumunda mekan tarafından biçimlendirilmesi sonucunda kent içerisinde alternatif yaşam tarzları ve değişen bir tüketim kültürü yaratmıştır. Modernite sonrası özgürleşen toplum ve gelişen teknoloji, esnek ekonomik politikalarla beslenerek kapitalizmi hızla dönüştürmeye başlamıştır. Kapitalizm tarih boyunca hayatın hızlı akışına uyum sağlamaya çalışmış olsa da, postmodernizmin getirdiği çarpıcı gelişmeler sonucunda mekânsal engellerin hızla aşılması küresel anlamda devlet politikalarıyla yeni bir ekonomik modelin ortaya konulmasını zorunlu hale getirmiştir. Ortaya çıkan yeni ekonomik model 1980’li yıllardan günümüze kadar kentlerin dönüşümünü ve toplumun biçimlenişini doğrudan etkilemiştir.

2.5 Neoliberal Ekonomi

Neoliberalizm, 1980’li yılların başında sanayileşmiş devletler tarafından uygulanmaya başlanan, genelde serbest piyasa ekonomisini anlatmak için kullanılan ekonomik modeldir [24]. Neoliberal ekonominin politik temellerini devletlerin küçülmesi ve serbest piyasa ekonomisinin güçlenmesi hedefleri oluşturmaktadır. Neoliberal dönemde küresel ekonominin, ulus devletlerinin kontrolü dışındaki global şirketlerle, uluslararası bankalarla ve çok uluslu şirketlerin egemenliğinde kapitalist rekabet koşullarında yaygınlaşarak büyümesi istenmiştir (Şekil 2.4). Dönemin ABD başkanı Ronald Reagan 70’li yılların stagflasyonun izlerini silmek adına aynalı ekonomi adıyla bilinen ekonomik canlanma programını uygulamaya başlamıştır. Neoliberal politikalar içeren ekonomik program, vergileri ve devlet harcamalarını azaltıp özel girişimlere ekonomide daha fazla yer açmayı amaçlamıştır [24]. Aynı dönemde İngiltere başbakanı Thatcher’da kamu kurumlarını özelleştirerek, devlete ait konutları satarak, sosyal güvenlik sistemini değiştirerek ve vergi sisteminde reforma giderek kamunun ekonomi üzerindeki etkilerini mümkün olduğunca sınırlamaya çalışmıştır [25].

Oysa ki, aydınlanma düşüncesinin önderliğinde ilerleyen modernite döneminde devletin etkin olduğu ve kamu harcamalarının ağırlığının hissedildiği karma bir

ekonomik model uygulanmıştır. Ancak İkinci Dünya Savaşı sonrası uygulanan Keynesçi ekonomik model sonucunda oluşan sosyal refah toplumu ve düzenlenmiş pazar ekonomisi, 1970’li yıllarda yaşanan büyük durgunluk ve ardından 1973 yılında yaşanan petrol krizi sonrasında sermaye sahipleri için karlılık üretmez bir hal almaya başlamıştır. Ayrıca canlılık döneminde yaşanan aşırı birikim sorunları ve gitgide büyüyen işçi sınıfı odaklı tek yönlü sınıfsal yapının getirdiği problemler, sistemi tıkayan unsurlar olarak ön plana çıkmıştır. Neoliberalizm değişen zaman-mekan anlayışı üzerinden mekanı yeniden üreterek birikimleri ortadan kaldırmış, oluşmuş zenginliği emekten alıp sermayeye verecek şekilde yeniden dağıtmıştır [25]. Bu durum sermayenin neoliberal politikalar üzerinden toplumun tüm kesimlerine açtığı sınıfsal savaş olarak nitelendirilebilir.

Şekil 2.4: Neoliberal ekonominin küreselleştirici sermaye yapısı.[David C. Korten (1998) Do Corporations Rule The Word? And Does it Matter?]
[Kaynak: Organization&Environment Vol.11, No.4 dergisinde yayınlanan makaleden alıntılanmıştır.]

Neoliberal ekonomiyle birlikte istihdamın imalattan hizmet sektörüne kayması, modernite döneminin bel kemiği olan işçi sınıfına mensup kişilerin işsiz kalmasına yol açmıştır. Bu durum halkın büyük bir kısmını hızla yoksullaştırarak toplumsal sınıflar arasında yaşanan gelir adeletsizliğini arttırmıştır. Gelir dağılımında eşitsizliğin artması toplumsal ve mekânsal ayrışmayı hızlandırmıştır. Diğer taraftan hizmet sektörünün büyümesiyle gelişen kent merkezleri imaj, kültür ve sermayenin gücüyle kent içerisinde toplumsal yapıyı dönüştürmüştür. Kent merkezlerinde giderek güçlenen emlak, finans ve iş dünyası neoliberal dönemde zenginler, eğitimliler ve gençler için büyük fırsatlar yaratmıştır. Kent merkezleri içerisinde oluşan yeni nüfus yapısının ihtiyaçları doğrultusunda yeni mekanlar üretilmiş veya mekanlar dönüştürülmüştür.

Ancak neoliberal dönemin mekânsal kurgusu önceki dönemlerle karşılaştırıldığında çok daha hiyerarşik niteliktedir. Bu durum kentler içinde sınıfsal ayrılmalar yaratmış ve kenti mekânsal anlamda parçalamıştır. Neoliberal ekonomi döneminde ülkemizde 1978’de kent gelirinin yaklaşık %30’u kentin en zengin %10’una düşerken 1994’te aynı pay %1’in altına düşmüştür [26]. Benzer durum ABD’de de yaşanmış toplumun en yoksul %20’lik kısmının milli gelirden aldığı pay %4.6’ya kadar düşmüştür [8]. Gelir adaletsizliğine bağlı olarak toplum içerisinde çeşitlenen sınıfsal yapılar, kent içerisinde alım güçlerine paralel bölgesel ekonomiler yaratmıştır. Neoliberal politikalar sonrasında kent merkezlerinde güçlenen sermaye, bölgesel ekonomik dengeleri değiştirerek önce mekânları sonra bölgeleri dönüştürmüştür. Yaşanan kentsel dönüşüm süreçleri soyluluşturma adıyla anılmış ve etkileri günümüze kadar devam etmiştir.

Neoliberal ekonomi nedeniyle hızla artan küresel borçlanma ve spekülasyon yükselen şirket değerleri, 1987 yılında “kara pazartesi” adıyla anılan borsa kriziyle sekteye uğramış olsa da ekonomi kaybettiği birikimleri 2000’li yılların başında geri almayı başarmıştır [24]. Neoliberal dönem artan küreselleşmeyle birlikte global markaları ortaya çıkarmış, popüler kültür aracılığıyla değişen tüketim kültürü kent merkezlerini mekânsal anlamda tüketim odaklı olacak şekilde yeniden üretmiştir. Aynı zamanda üretimin imalattan hizmet sektörüne kaymasıyla değişen üretim ekonomisi, kent mekezklerinin ekonomik anlamda canlanmasını ve kentlerin kapitalist rekabet koşullarıyla markalaşma yolunda yeni mekânsal yapılanma arayışlarına gitmesinin önünü açmıştır. Kentlerin markalaşma süreçleri sadece ekonomik sermayeyle ilişkili değil aynı zamanda toplum tarafından üretilen kültürel sermayeyle de doğru orantılı görülmüştür. 60’lar karşı kültür hareketlerinden sonra oluşan kültür ve sanat akımları kentlerin markalaşma ve ticarileşme süreçlerinde öncü rol oynamıştır. Ekonomik ve kültürel sermaye ihtiyaçları doğrultusunda kentsel mekanları dönüştürmüş, mekanların dönüşmesi de toplumsal yapı içerisinde yeni alt kültür hareketleri ve alternatif yaşam tarzları ortaya çıkarmıştır. Neoliberal ekonomi 2000’li yıllarda artan teknolojik gelişmelerle birlikte geleceğin bilgi toplumunu inşa ederken, aynı zamanda bu değişimi yaratacak yeni toplumsal alt kültürleri ve mekânsal örgütlenmeleri de toplumu ve mekanı dönüştürerek kendi içinden çıkarmayı başarmıştır.

3. ALT KÜLTÜRLERİN KENTİ DÖNÜŞTÜRME ETKİSİ

3.1 Alt Kültür Hareketleri

Birmingham Okulu alt kültür hareketlerini, bireylerin ana akım kültüre ve toplumsal normlara karşı gruplara katılım sağlayarak toplu bir biçimde gösterdikleri toplumsal marjinalleşme hareketleri olarak tanımlamıştır [27]. Bu anlamda alt kültür hareketleri bireylerin daha özgür olduğu ve toplumsal kontrolün daha az olduğu alanlarda paylaştıkları kolektif kimlik olarak da görülebilir. Alt kültür hareketlerinde bireyler sadece ortak bir kimliği değil, aynı zamanda bir takım değerleri, amaçları ve kültürel birikimleri paylaşmaktadır. Toplum içerisinde sınırlı kalabalıkları ifade eden alt kültür grupları büyümeye başladıkları zaman toplumun normatif bir bileşeni olmaya başlamaktadır. CCCS (Centre for Contemporary Cultural Studies) teorisyenleri, alt kültür hareketlerinde bireyleri bir araya getiren gücün, genel kültürel değerlere karşı direniş için “harekete geçme” yönünde ortak bir istek olduğunu öne sürmüştür [27]. Örneğin 60’ların karşı kültür hareketi, sosyo-ekonomik barikatlar karşısında daha iyi bir yaşam standardı elde etmek için hayal kırıklığına uğrayan gençlerin, daha sonra marjinalleşmeleri ve sınıf yapısına karşı direnmeleri sonucunda CCCS teorisyenlerinin tanımına uygun bir şekilde giderek büyümüştür [27].

Küreselleşme öncesinde insan etkisiyle yayılan alt kültür akımları günümüzde teknoloji, internet ve sosyal medya aracılığıyla toplumun tüm kesimlerine hiç olmadığı kadar rahat ulaşmaktadır. Bu durum değişen ekonomik yapı ve artan kentleşmeyle birlikte, ana akım kültürden çok az farklılaşan tüketim odaklı yeni alt kültürler yaratmıştır. Kent yaşamının her alanında kendini hissettiren tüketim ekonomisi, bireylerin tüketimi özendiren alt kültür akımlarına katımlarını da arttırmıştır. Kentlerde ortaya çıkan bu yeni alt kültür akımları, ilk ortaya çıktığı zamanlarda küçük gruplar tarafından benimsenmiş olsalar da, kitle tüketimi ve küreselleşmenin getirdiği kültürel difüzyon ile birlikte dünya çapında kitleleri içine alarak büyümüştür. Alt kültür hareketlerinde geçmişte görülen düşünce paylaşımı ve kolektif faaliyet mantığı,

tüketim odaklı alt kültür akımlarıyla birlikte kaybolmuş, yerini bireysel kimlik arayışlarına bırakmıştır. Alt kültür akımlarının nesnelleştirilerek metalaştırılması ve ticarileşmesi sonucunda alt kültürler toplum içerisinde giderek ana akım halini almış, bu durum alt kültürlerin ana akım olandan uzak durma düşüncesiyle çelişmiştir.

Küreselleşmeyle birlikte mekan kavramının yerellikten kopmaya başlamasıyla giderek artan zaman-mekan sıkışması tartışmalarında alt kültür etkileri önemli bir yere sahiptir. Harvey'e göre zaman –mekân sıkışması sonucu mekânsal sınırların ortadan kalkması ve dünyanın gitgide küreselleşmesi insanların bir yere daha fazla bağlı kalmasına, bir etnik grup, ulus ya da dini görüşe sarılarak kimlik oluşturma çabası içine girmesine yol açmıştır [8]. Alt kültürler giderek kimliksizleşen dünyada bireylere kent içerisinde kendi varlıklarını ilan edebilecekleri kimlikleri, mekanları ve sosyal ortamları sunmuştur. "Bu nedenle, alt kültürler, insanların mesken tuttıkları yeni zaman ve yerler olarak ortaya çıkarlar; alt kültürler, yeni kimlik kaynaklarıdır; alt kültürler, yeni farklılık gösterenidir" [28]. Kapitalizmin örgütlenmesi ve mekânsal-zamansal ritimleri, bireylerin farklı roller içinde toplumsallaşması yönünde yaygın olanaklar sağlamıştır. Neoliberal politikalarla birlikte toplumsal ilişkilerin yeniden üretimi ve dönüşümü, toplumsal ilişkilerle dönüşen veya değişen mekânsal pratikler ışığında mekanın da yeniden üretilmesini zorunlu kılmıştır. Lebevre'nin kent hakkı kuramından yola çıkan Baysal'a göre; gündelik yaşam pratiklerinde, yaşanan mekân ile toplumsal ilişkiler iç içe geçtiklerinden kentsel mekânın üretimi, sadece maddi mekânların üretimiyle sınırlanamaz. Yaşamın her alanı ve toplumsal ilişkiler de yeniden üretilir [29]. Böylece mekâna yapılan her müdahale, salt fiziki bir müdahaleden öteye giderek toplumsal ilişkiler ile gündelik yaşamı da etkilemektedir [29]. Alt kültürler tarafından dönüştürülmüş mekanların kent merkezleri içerisinde giderek popülerleşmesi, üretilen mekanların toplumsal ilişkileri ve gündelik yaşamı standart normlar dışında yeniden tariflemesiyle doğrudan ilişkili olarak gerçekleşmiştir. Bu durum alt kültürlerin kent içerisinde ortaya çıkardığı alternatif yaşam tarzlarının artan toplumsal ilgiyle birlikte kültürel tüketim nesnelerine dönüşmesinin de önünü açmıştır.

Mekanın alt kültür etkisi altında yaşadığı dönüşüm kültür-sanat ve sermaye odaklı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bu dönüşümlerden ilki 60'ların karşı kültürü sonrasında özgürleşen toplumun ürettiği hippî, beatnik ve bohemlik enkrasyonları gibi alt kültürlerin kentlerde yarattığı kültürel ve sanatsal devrimlerin sonucunda

gerçekleşmiştir. İkincisi ise neoliberal politakalar sonrası metalaşan kentin ürettiği karlılık ve imaj odaklı tüketim ekonomisini tarif etmektedir. Alt kültür hareketlerinin kültür-sanat ve sermaye etkisiyle dönüştürdüğü kent mekanları, milenyum sonrasında bu iki kavramın aynı zeminde birleştiği mekanları ve alt kültürleri ortaya çıkarmıştır. Kültür ve sanatın yarattığı dönüşüm Soho’da 70’lerin Bohem alt kültürü mensupları tarafından üretim mekanlarının dönüştürülmesi sonucu gerçekleşen soylulaştırma süreçlerini içerirken, sermayenin yarattığı tüketim odaklı dönüşüm Yuppie alt kültürü mensupları tarafından kentin tüketim mekanlarıyla donatılması süreçlerini içermiştir. 2000’li yıllar itibariyle ortaya çıkan Hipster alt kültürü ise hem Yuppie alt kültürü gibi tüketim odaklı hem de 70’lerin Bohem alt kültürü gibi kültür ve sanata ilgili bir profil sergilemiştir. Hipster alt kültür hareketinin kentleri dönüştürme etkisi daha sonraki bölümlerde ayrıntılı olarak işlenecektir.

3.2 Sermaye Gücüyle Yaşanan Mekansal Dönüşüm

3.2.1 Küreselleşme dönemi

Küreselleşme süreçleri Sanayi Devrimi sonrası yaşanan modernite döneminden beri artan teknolojik gelişmeler paralelinde, sermayenin karlılık ve yeni pazarlara açılma isteği doğrultusunda hiç durmadan günümüze kadar devam etmiştir. Ulus devlet politikalarının sona ermesiyle 1980’li yıllardan sonra uygulanmaya başlayan neoliberal politikalar, sermayenin küreselleşme etkisiyle büyüme ve yayılma hızını arttırmıştır. Artan küreselleşmeyle birlikte kapitalizmin 20.yy’ın sonunda değişen politik ve ekonomik yapısı, toplumu ve mekanı hızla bir biçimde dönüştürmüştür. Küreselleşme süreçlerinin toplumu nasıl dönüştürdüğünü İşler, D. (2013)’nin maddeleriyle açacak olursak:

- *Sanayi toplumu özelliklerini kaybetmiş ve bilgi toplumu olgusu ortaya çıkmıştır.
- *Emek ağırlıklı çalışma sisteminden teknoloji ağırlıklı çalışma sistemine geçiş yapılmıştır.
- *Ulusal ekonomiler, yönetimler, sınırlar zayıflamış ve küresel ekonomi, yönetim ve sınır kavramları ortaya çıkmıştır.
- *Demokrasi anlayışı, sistemi değişmiş ve katılımcı demokrasiye geçiş yapılmıştır.
- *Mal üretiminin yanı sıra hizmet üretimi de önem kazanmıştır.
- *Rekabet ortamı yenilik, bilgi ve teknoloji temelli hale gelmiş, küresel boyutlara taşınmıştır.
- *Birey, özellikle de bilgili birey önemli hale gelmiştir.
- *Çok uluslu işletmelerin oynadıkları roller daha önemli hale gelmiş, etki güçleri artmıştır.

*Toplumlar ve kültürleri homojenleşmeye başlamış, etnik kimlikleri ve kültürleri yaşatma çalışmaları başlamıştır. [30]

Hall küreselleşmeyi tanımlarken modern ve post modern olmak üzere iki farklı şekliyle ele almıştır. “Modern küreselleşme, ekonomik dolaşımın sınırlı olan küreselleşmedir; post modern küreselleşme kavramı ise bugün içinde bulunduğumuz, ekonomiden siyasete, çevreden kültüre tüm alanları kuşatan küreselleşmeyi ifade etmektedir.” [31]. 1968’de başlayıp günümüzde de devam eden iletişim teknolojileri dönemi neo-liberal küreselleşme olarak da adlandırılmaktadır. Bu dönemle birlikte insanı önemli yapan öge bilgi olmuştur. Bilgi iletişim teknolojilerinin önemli bir konuma gelmesi, üretim toplumu yerine tüketim odaklı bir toplumun ortaya çıkmasını ve çok uluslu işletmelerin piyasada önemli rollere sahip olmasını sağlamıştır. Aynı zamanda neoliberal dönemde, küreselleşmeyle birlikte değişen üretimin örgütlenme biçimi, içerdiği hizmet ve bilgi odaklı sermaye yapısıyla ekonomik yaşamın kent merkezlerine taşınmasında etkili olmuştur. Kapitalizm koşullarında ekonomik gelişmelerin kültürel, politik ve ideolojik gelişmelere olan etkisi, aynı zamanda toplumu dönüştürme etkisi olarak kabul edilmektedir. Değişen ekonomik yapıyla birlikte sermaye kent merkezlerinde üretim ve tüketim mekanlarını yeniden üretmiş, yarattığı ihtiyaçlar doğrultusunda toplumu ve kültürü tüketim odaklı olarak yeniden biçimlendirmiştir. Alt kültür hareketlerinin ve alternatif yaşam tarzlarının kent merkezlerinde ortaya çıkışı, kitlelerin değişen üretim-tüketim alışkanlıklarına paralel değişen yaşam tarzı, toplumsal statü ve kimlik arayışlarıyla da doğrudan ilişkili olmuştur.

Giddens’e göre “Küreselleşme, uzak yerleşimleri birbirlerine, yerel oluşumların millerce ötedeki olaylarla biçimlendirdiği ya da bunun tam tersinin söz konusu olduğu yollarla bağlayan dünya çapındaki toplumsal ilişkilerin yoğunlaşması olarak tanımlanmıştır” [32]. Küreselleşmeyle birlikte kapitalist toplumsal ilişkiler ekonomik, politik ve kültürel olarak güçlenerek dönüşmeye başlamıştır. Neoliberal politikalar sonrası yerel pazarların küresel pazarlara, küresel pazarların yerel pazarlara açılması; bireylerin tüketim alternatiflerini, neoliberalizm öncesi seri üretimin oluşturduğu renksiz tüketim kültürü sonrasında hiç olmadığı kadar çeşitlendirmesine ve genişletmesine neden olmuştur. Gelişen kitle iletişim araçları sayesinde dünyanın her hangi bir yerinden yayılan müzik, yemek, moda, sanat gibi kültürel bileşenler küresel çapta yaygınlaşmaya ve popülerleşmeye başlamıştır. Oluşan yeni medya, kültürlerin

sermaye tarafından metalaştırılarak küresel ölçekte pazarlanmasının da yolunu açmıştır. Sınırların ortadan kalkmaya başladığı yeni dünya düzeninde yerel tüketim alışkanlıkları giderek kaybolmuş, kentler küreselleşmiş markaların hegemonyası altına girmeye başlamıştır. Ekonomik olarak, yerel ve küresel pazarların uluslararası sermaye ve tüketim kültürüyle birleşmesi, toplumlar arası kültürel ve kimliksel çeşitliliği azaltmıştır. Küreselleşme, bu bağlamda, çoğu zaman dünyanın tek tipleştirilmesi ve Batı emperyalizminin bir görünümü olması yönünde eleştirilmektedir.

3.2.2 Popüler kültür ve tüketim toplumu

Fiske'ye göre popüler Kültür, yaygınlaşan kitle iletişim araçları ve gelişen teknoloji ile birlikte yayılan, egemen ekonomik ve toplumsal ilişkileri destekleyen, postmodern bir kavramdır [33]. Popüler kültür üretilen her değeri metaya dönüştürme potansiyeli olan kapitalist bir olgudur. Popüler kültür, genelde toplumun tamamen olmasa bile hemen hemen hem fikir olduğu genel beğeniye belirtten bir olgu olsa da, kitle kültürü ve alt kültür hareketlerinde görülen genel eğilimleri tanımlamak için de sıklıkla kullanılmaktadır [34]. Modernizm ve postmodernizm içerisinde tartışmalara neden olan popüler kültür kavramı, küreselleşme sonrası kitle iletişim araçlarını kullanarak ve tüketimi özendirerek postmodernizm yönünde evrilmiştir.

Neoliberal politikalarla artan kentleşme ve küreselleşme, popüler kültürün giderek küresel kitle kültürü üzerindeki etkisini arttırmıştır. Küreselleşmeyle birlikte toplumda zayıflayan kimlik duygusu bireylerin kendisini alt kültür gruplarına ve alternatif yaşam tarzlarına yakın hissetmesine yol açmıştır. Popüler kültürün küresel anlamda kitle kültürleri üzerinden topluma pompaladığı imaj ve tüketim arzusu, sermayenin bu kültürlerle ait yaşam tarzlarını ve tüketim alışkanlıklarını metalaştırmasına neden olmuştur. Sermaye popüler kültür aracılığıyla toplumun her sınıfına göre belirli tüketim kalıpları oluşturmuş, bireylerin kültürel sermayeleri doğrultusunda kentler içerisinde tüketim mekanları üretmiştir. Popüler kültürün sermaye kontrolünde imaj aşırılığına boğduğu bireyler, giderek tüketim toplumunun sadık birer ferdi haline gelmiştir. Kentleşen toplum için tüketim ihtiyaç olmanın çok ötesinde toplumsal sınıf ve statü göstergesi olarak görülmüştür. Ulus-devlet döneminin sona ermesiyle birlikte kapitalizm, zenginliğini imaj ve gösteriş üzerinden dünyaya pazarlamıştır. Bu durum hem kenti hem de toplumsal yaşamı tüketim odaklı olarak yeniden biçimlendirmiştir.

Çetinkaya'ya göre “Kişinin toplum içinde konumu, tüketebildikleriyle ölçülmektedir ve toplum içerisinde geçerli bir konumun tüketim yoluyla elde edilebileceği kanısı aşılacaktır.” [7]. Popüler kültür toplulukların tüketim ihtiyaçlarını ve bastırılmış tüketim arzularını meta biçimi altında kapitalist piyasayı canlı tutmak adına sürekli elinde tutmaktadır.

3.2.3 Yuppie alt kültürü

Neoliberal ekonomiye geçildikten sonra kapitalizmin popüler kültürle birlikte pazarladığı imaj ve zenginlik algısı, piyasada bol paranın dolaştığı dönemde kent içerisinde alternatif yaşam tarzlarının oluşmasına zemin hazırlamıştır. 1980’li yıllarda ortaya çıkan yuppie’lik kavramı (young urban professionals) tam da dönemin getirdiği küreselleşme deneyiminin yansıması olan bir alt kültürü tanımlamaktaydı. Neoliberalizme geçildikten sonra kent merkezlerinde ortaya çıkan yuppie alt kültürü, 80’lerin Margaret Thatcher ve Ronald Reagan kapitalizminin toplumsal bir ürünü olmuştur [35]. 1984 yılında Marissa Piesman ve Marilee Hartley “The Yuppie Handbook: The State of the Art Manual for Young Urban Professionals” adlı kitaplarını yayınladıklarında kitap toplum içerisinde gözlemlenen yeni bir yaşamı tariflemenin yanında bir çok dile çevrilerek alt kültürlerin toplum içerisinde oluşturdukları stereotiplerin küresel ölçekte bilinmesine yardımcı olmuştur (Şekil 3.1). Yuppie’lik kavramıyla yazarlar 1980’li yıllar için modayı takip eden, global ve ana akım olan kaliteli ürünlere ulaşmayı hedeflemiş, iyi kazanan ve finansal başarı elde etmeye odaklanmış plaza çalışanlarının tüketim odaklı yaşamını tarif etmiştir [35].

Şekil 3.1: Yuppie streotipini tanımlayan The Yuppie Handbook kitabının farklı dillerde ve dönemlerde basılmış kapak görselleri. (Url-36)

Yuppie terimi, kurumsal şirketlerde iş sahibi olma eğiliminde olan 9-5 çalışan 20'li ve 30'lu yaşlarda genç profesyonelleri tarif etmek için kullanılmıştır. Genellikle kazançlarıyla toplum içerisinde orta-üst sınıf ekonomik grupta yer alan Yuppi'ler, gelirleri olmasa bile lüks tüketim harcamaları ve imajları için borçlanmaktan kaçınmamıştır [35]. Yuppie'ler yoğun iş hayatları içerisinde mutluluğu materyalizmde aramıştır. Yuppie'ler için gelir ve statü kazanımı rekabetçi kurumsal ortam içerisinde tüketim kapasiteleriyle ölçülmüştür. Yuppie'lik alt kültürü, küreselleşme sonrası oluşan tüketim toplumunun bir parçası olarak görülmüştür. Illich'e göre tüketim toplumunda birey hayatını eşyaları çevresinde düzenlemekte, bireyin toplumsal statüsü bu eşyalara ulaşabilme koşullarıyla belirlenmektedir [37]. ABD'de yuppie alt kültürü arabalar, markalar ve dekor stilleri dahil olmak üzere Amerikan üst-orta sınıf zevkine hitap edecek her şeyi tanımlamak için kullanılmıştır. 1980'li yılların ikinci yarısında giderek popülerleşen yuppie alt kültürü müzik, sinema ve edebiyat akımları aracılığıyla popüler kültür nesnesi haline getirilmiş, ortaya çıkan bu yeni yaşam tarzı kitlelere pazarlanmıştır.

Kent merkezlerinde güçlenen ticari hayatla birlikte ortaya çıkan yeni toplumsal sınıflar ve alternatif yaşam tarzları, kapitalizmin boş zaman üzerinde tüketim mekanlarını yeniden üretmek hakimiyet sağlamasını zorunlu hale getirmiştir. Kent içerisinde yuppie alt kültürü gibi ortaya çıkan yeni yaşam tarzları topluma medya yoluyla pazarlanmış, bu kişilerin kent içerisinde ortaya koyduğu tüketim pratikleri popüler kültür aracılığıyla toplumun geneline yayılmaya çalışılmıştır. Alt kültürlerin giderek kent yaşamında kimliksizleşen topluma sunduğu bireysel statü ve konum, sermaye tarafından tüketim alışkanlıkları üzerinden alt kültürleri metalaştırılmıştır. Neoliberal dönemle birlikte toplumun değişen tüketim alışkanlıklarına paralel olarak tüketim mekanları sermaye tarafından kent merkezlerinde yeniden üretilmiştir. Küreselleşme ile birlikte toplumsal kimliklerin bireyin tüketim gücüyle ölçüldüğü bir dönemde mekan, sermayenin gücüyle coğrafi unsurlardan soyutlanarak dünyada tüketicisinin olduğu her noktaya hızla yayılmış ve pazarlanmıştır.

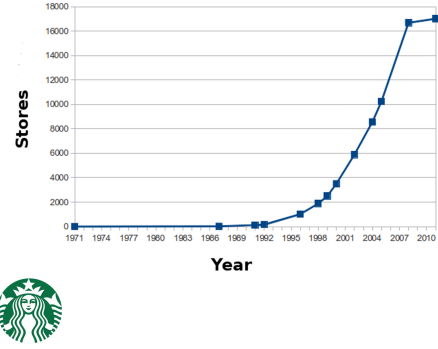
3.2.4 Global zincirler ve tüketim mekanlarının üretilmesi

Neoliberal politikalar sonrası kentlerde ortaya çıkan alt kültürlerin ve yaşam tarzlarının sermaye tarafından metalaştırılması, tüketim kültürünü değiştirerek mekanı bir tüketim nesnesi haline getirmiştir. Kapitalist sermaye etkisiyle nesneleşen mekan,

büyüklik, hız, verimlilik gibi niceliksel değerlerle her defasında yeniden tarif edilmiş, örgütlenmiş, gerektiğinde tümden yok edilmiştir [38]. Neoliberalizmle birlikte ortaya çıkan yeni tüketim toplumu, kent içerisinde yaşam tarzlarını yansıtabilecekleri toplumsal statü mekanlarını, sermaye aracılığıyla toplumun sınıfsal yapısına göre örgütlemiş ve üretmiştir. Kapitalizm ve küreselleşme etkileriyle hızlanan kent hayatında ortaya çıkan yeni tüketim mekanları ihtiyacı, kent içerisinde boş zamanın tüketim faaliyetiyle bütünleşmesi düşüncesiyle oluşturmuştur. Zamanın ve mekanın kent içerisinde tüketim odaklı olarak yeniden örgütlenmesi, küreselleşmeyle birlikte tüm dünyaya yayılan tüketim mekanlarının ortaya çıkışının da zeminini hazırlamıştır.

Kapitalizm mekansal olarak yayıldıkça, rasyonel olarak örgütlenebilmek ve kurduğu sistemi yönlendirebilmek ve kontrol edebilmek için farklılıkları yok etmek, örgütlenmesini soyut bir sistem üstüne oturtmak zorundadır. Kapitalizm kendi mekan ve zaman anlayışını her coğrafyada tekrarlar, o coğrafyayı kendi istekleri doğrultusunda, soyut bir mekan ve zaman anlayışı çerçevesinde tekrar kurar. Bu sayede birbirinden çok farklı coğrafyalar aynı soyut mekan ve zaman anlayışı çerçevesinde birbirlerine bağlanır; tek bir ekonomik sistemin parçası haline gelirler. Bu soyutlama küresel ölçekte işleyen bir ekonomin gerekliliği olarak ortaya çıkmaktadır.[39]

Neoliberal ekonomik politakalarla birlikte toplumsal, kültürel, coğrafi unsurlarının göz ardı edilmesiyle nesnelleşen mekan, kapitalist ekonomin toplumlarda yarattığı benzer tüketim arzularını karşılayabilecek biçimde küreselleşmiştir. Küreselleşen mekan Bauman'ın da bahsettiği gibi, bireylerin tesadüfen bir araya geldiği ve gerçek sosyal etkileşim içerisine girmedikleri tüketim tapınaklarını ortaya çıkarmıştır [40]. Kent merkezleri içerisinde çeşitlenen alternatif yaşam tarzlarının ortaya çıkardığı neoliberal dönem küresel tüketim mekânlarına Starbucks iyi bir örnek oluşturmaktadır. Neoliberal ekonomik dönemle birlikte 1982 yılında genişlemeye başlayan Starbucks, 1988 yılında 33 mağazaya, 1991 yılında 116 mağazaya ulaşarak küresel bir markanın temellerini atmıştır (Şekil 3.2) [41]. Kent yaşamının en değerli tüketim alanı olan boş zamanı dolduran Starbucks, hızla akan kent yaşamı içerisinde mekanını sokakla birlikte üreterek, bireylerin sığınabilecekleri toplumsal alanları tariflemiştir. Kent mekezlerinde çalışan yuppie'ler için kısa sürede vazgeçilmez olan Starbucks, yuppie alt kültürünün sürekli işlendiği film-dizi gibi kitle medya araçları sayesinde giderek popüler kültürün bir ögesi haline gelmiştir. Bu durum tüketim toplumu yaratmak adına alt kültürlerin sermaye tarafından nasıl metalaştırıldığına iyi bir örnektir.

Şekil 3.2: Starbucks'ın değişen kent yaşamıyla birlikte yükselen şube sayını gösteren grafik ve Williamsburg içerisinde açılmış bir şubesinin görseli. (Url-42)

Zaman içerisinde artan global zincirlerin kentler arasında farklılıkları ortadan kaldırması sonucunda toplum, yerel ve geleneksel olan değerlerini kaybetme tehdidiyle karşı karşıya kalmıştır. İletişim olanaklarının gelişimi ile birlikte dünyanın bir bütün olarak homojenleştiğini ve küresel bir kültür oluştuğunu söyleyenler olduğu gibi değişik kültürleri teke indirgemenin mümkün olmadığını savunanlar da olmuştur. Ayrıca küreselleşme sürecinin kültürel etkisini demokratikleştirici bulan görüşlerin yanı sıra bu süreci kültür emperyalizminin bir dolayımı olduğunu savunan görüşlerde mevcuttur [43].

Sonuç olarak, neoliberal dönem ile birlikte sermayenin kent merkezlerini tüketim odaklı olarak dönüştürmesi, kent yaşamı içerisinde yeni alt kültürler yaratmıştır. Ortaya çıkan alt kültürlerin tüketim odaklı yaşam tarzları sermaye tarafından metalaştırılmış, popüler kültür aracılığıyla bu alt kültürler kimliksizleşen topluma pazarlanmıştır. Pazarlanmış yaşam tarzlarına uygun kitle tüketim mekanları kentlerde üretilmiş, küreselleşmeyle birlikte coğrafi unsurların soyutlanmasıyla tüm dünyaya yayılmıştır. Neoliberal politikalar sonrasında kapitalist sermaye gücüyle kentin üretim-tüketim mekanları yeniden üretilmiş, dönüşen mekanla birlikte toplumsal yapı da yeniden biçimlenmiştir.

3.3 Kültür ve Sanat Etkisiyle Yaşanan Mekansal Dönüşüm

3.3.1 Habitus kavramı

Türkiye’de ve dünyada neoliberal dönemle birlikte toplumsal ve ekonomik yapıda yaşanan dönüşüm süreçleri mekanların toplumla olan sınırlarını yeniden çizmiş ve

mekanlar tüketim odaklı olarak yeniden üretilmiştir. 1970’li yıllar sonrasında Marksizme dayanan yaklaşımlara göre giderek toplumsallaşan mekan, insanların mekanla kurduğu ilişkilere ve gündelik pratiklere göre mekânsal varoluşunu sürdürmeye devam etmiştir. Bireylerin belli mekanlarda ürettiği eylemlerin oluşturduğu kolektif sistematik yapı habituslar olarak adlandırılmıştır. Kolektif eylemlerin sürdürüldüğü mekanlarda bir araya gelen topluluklar, sahip oldukları temel bilgi stoğu çerçevesinde yeni alt kültürler veya topluluklar yaratmıştır [44]. Bourdieu’nun kendi ifadesiyle habitus; “bir konumun içkin ve bağıntısal özelliklerini bütünleşik bir hayat tarzında, yani insanlar, mekanlar ve pratiklerle ilgili bütünleşik bir tercih dizisini dile getiren can verici ve birleştirici köken” olarak tanımlanmıştır [45]. Marksizmin üretim ilişkileri üzerinden tariflediği ekonomik ve sınıfsal toplumsal yaşamın aksine Bourdieu, ekonomik faktörlerin dışında eğitim ve kültürün de toplumsal yaşamı biçimlendirme de etkili olduğunu belirtmiştir [46]. Toplumsal yaşamın sermaye etkileriyle biçimlenmesi mekanın da üretilmesi anlamında geldiğine göre mekanın üretimi; bireylerin ekonomik, toplumsal ve kültürel sermaye birikimleri çerçevesinde gerçekleşmektedir. Bireylerin ekonomik, toplumsal ve kültürel sermayeleriyle oluşturdukları habituslar, eş zamanlı olarak kişilere toplumsal kimlikler yüklemekte ve bireylere toplumsal düzen içerisinde belli alanlarda yatkınlıklar kazandırmaktadır. Böylece bireyler alt kültürlerin veya toplumsal grupların üyesi olarak kazandıkları yatkınlıkları yaratıcı özgün eylemlere dönüştürerek ifade edebilmektedir.

Bourdieu’nin oyun metaforuna göre alan kavramı, çeşitli sermayelere sahip bireylerin alan üzerinde bir takım çıkarlar doğrultusunda hakimiyet sağlayabilmek adına sürdürdüğü toplu mücadeleyi tanımlamaktadır [46]. Burada alan için gösterilen mücadele aslında kent içerisinde farklı alt kültürler ve toplumsal yapılar tarafından sürdürülen mekânsal mücadeleyle özdeşleştirilebilir. Kentsel mekanı eylemleriyle dönüştüren alt kültürler aynı şekilde bulundukları alanlardan da etkilenecek habitusu oluşturmakta ve dönüşmektedir. Alt kültür etkisiyle oluşan kolektif bilinç toplum içerisinde ürettiği yatkınlıklar aracılığıyla, kenti ve mekanı dönüştüren özgün üretimlerde bulunmuştur. Kültür ve sanatın kent merkezlerinde yarattığı dönüşüm etkisi, habitusun ortaya çıkardığı özgün üretimin toplumsal bir yansıması olmuştur. Kültür ve sanat aracılığıyla dönüşen mekan ”alan”, kent içerisinde giderek uğruna mücadele edilecek kadar popülerleşmiş, farklı toplumsal grupların etkisine açık hale

gelmiştir. Bourdieu'ya göre alana yeni giren topluluklar daha önce bulunan toplulukları zamanla arka plana iterek tutum ve algıları zamanla dönüşüme uğratmıştır [47]. Zaman içerisinde toplumsal yapıda yaşanan değişimlerden etkilenen habitus, mekanı tüm bu değişimlere paralel olarak yeniden üretmiştir.

70'lerin bohem alt kültür hareketinin kültür ve sanat etkisiyle dönüştürdüğü New York'un Soho bölgesi, farklı toplumsal grupların alana katılmasıyla önce toplumsal grupların etkisiyle sonrasında kapitalist sermayenin etkisiyle mekânsal olarak dönüşmüştür. Toplumsal gruplar arasında mekan üzerinde süren hakimiyet savaşı; kentlerin zaman içerisinde birincil, ikincil, üçüncül etkilerle sürekli dönüşmesine neden olan dönüşüm döngüleri üretmiştir.

3.3.2 Kültür ve sanatın kenti dönüştürme etkisi

Neoliberal dönemle birlikte ekonomik kalkınmanın merkezinde olan kent, bacaları değil insanları çekmeye odaklanmıştır. Kentlerde kültür ve sanatın bir tüketim ürünü olarak giderek metalaşması, kapitalist sermaye tarafından kültür ve sanatın üretildiği alanları ekonomik açıdan geliştirilebilir, toplumsal açıdan dönüştürülebilir kılmıştır. Kültür ve sanatın metalaşarak tüketilebilmesi, kültür ve sanatın ticari bir meta aracı olarak kent yaşamında bireylerin boş zamanına bir tüketim ihtiyacı olarak nüfus etmesiyle sağlanmıştır. Kültürel ve sanatsal yaşamın zengin olduğu kentler ve bölgeler, zaman içerisinde modadan sanayiye birçok sektörde gelişmiş ve güçlenen ekonomileriyle küresel ölçekte giderek markalaşmıştır. Markalaşan şehirlerin dünya çapında bilinmesi ve arzulanması, insanların kültür ve sanat etkisiyle cazibe alanı haline gelen kent merkezlerine çekimini hızlandırmıştır. Kültür ve sanatın etkisiyle popülerleşen bölgelerin önce varlıklı kişileri ve yaratıcı genç sınıfı, sonrasında büyük sermayeyi ve yatırımları çekmesi, toplumsal ve ekonomik açıdan zamanla dönüşümlere neden olmuştur. Kültür ve sanatın yüksek vasıflı insan sermayesini alana çekme potansiyelinin keşfedilmesiyle birlikte, kapitalist sermaye tarafından kültür ve sanat bir bölgesel geliştirme aracı olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Kent yaşamı içerisinde metalaşan sanatın diğer tüketim nesnelerinden ayrılma sebebi, sanatın mantıksal açıdan yeniden yaratılabilir ve tüketilebilir olmasıdır [48]. Geleneksel sanat biçimlerinin (müzik, film, edebiyat, moda, resim gibi) kent yaşamı içerisinde boş zamanın değerlendirilmesi adına giderek metalaşması, sanatın üretildiği mekanların da artarak kent yaşamı içerisinde tüketilmesine yol açmıştır. Sanatın ve

kültürün kent merkezlerinde yarattığı toplumsal çekim gücü, sanatın ve kültürün üretildiği alanların mekânsal ve ekonomik anlamda gelişmesini kaçınılmaz hale getirmiştir. Curid'e göre kültür ve sanat mekanlarının kent merkezleri içerisinde üretimi iki şekilde gerçekleşmiştir [49]. Birincisi, kamunun veya özel sektörün belirlediği toplumsal ihtiyaçlar doğrultusunda üst ölçekten mekanın üretilmesi; ikincisi, alt kültürlerin veya toplumsal grupların mekânsal ihtiyaçları doğrultusunda yapıları ve bölgeri zamanla dönüştürmesidir [49]. Kamunun sosyal etkilerini planlayarak sağladığı kültür ve sanat yatırımları modern kentleşme süreçlerinin ortaya çıkardığı toplumsal ihtiyaçlara cevap vermeyi amaçlamaktadır. Oysa ki alt kültürler etkisiyle yaşanan mekânsal ve bölgesel dönüşümler, içerlerinde barındırdıkları kültürel ve sanatsal çeşitlilikle birlikte, kent yaşamı içerisinde plansızca çözülmüştür. Bu durumun nedeni 60'ların karşı kültür hareketleri sonrası oluşan özgür ortam ve devamında dönüşen ekonomik sistemle birlikte, sanatçıların kent merkezlerinde yer alan eski endüstri bölgelerini mekânsal anlamda kültür ve sanat üretmek adına dönüştürmesidir.

Kent içerisinde düşük kirali ve geniş alanlar arayan sanatçıların eski endüstri alanlarını dönüştürerek yarattığı ilk bölgesel dönüşüm Soho'da yaşanmıştır. 70'lerin bohemleri tarafından alt kültür etkisiyle dönüşen Soho, kent içerisinde yarattığı kültürel ekonomiyle giderek dünyanın önde gelen yaratıcı sanat merkezlerinden biri olarak ün kazandırmıştır. Kent içerisinde popülerleşen bölge, kültür ve sanatın metalaşması sonucunda çektiği nüfus ve sermaye aracılığıyla toplumsal ve mekânsal olarak dönüşmüştür. Soho Etkisi olarak bilinen dönüşüm, kültür ve sanat üretimi için sanatçıların dönüştürdüğü loft mekanların yüksek gelir grubunu bölgeye çekmesiyle birlikte, bölgeye gelen sermayeyle yaşanan soylulaştırma süreçlerini tanımlamaktadır. Clark'a göre, mega şehirlerde kentsel rant bireylerin gelirlerinden çok daha hızlı artmakta, zenginleşen bölgelere gösterilen talepte fiyat artışlarının çok ötesine geçmektedir [50]. Kültür ve sanatın dönüşen bölgelere çektiği varlıklı kişiler ve yaratıcı genç sınıf, oluşturdukları yüksek vasıflı insan sermayesiyle, kentsel ve bölgesel kalkınmanın öncüleri olmuştur [51]. Soho'da yaşanan dönüşüm varlıklı kişilerin ve yaratıcı genç sınıfın, kent içerisinde yaşamak veya çalışmak için sanatsal açıdan zengin çevreleri tercih etmesinin ilk örneklerindendir [49]. Sanatın bireylerin yaşam kalitesini arttıran ve kent yaşamı içerisinde boş zamanın yaratıcılıkla

doldurulmasını sağlayan yönü, kentin gelişiminde en önemli ekonomik güç olan insan sermayesinin kenti ve mekanı dönüştürmesinde etkili olmuştur.

3.3.3 70'lerin bohem alt kültürü

Kültür ve sanat etkisiyle önce kentlerin dönüşmesi, sonrasında cazibe alanı haline gelen bölgelerin insanları çekmesi, 70'lerin bohem alt kültürünün Soho'da başlattığı mekânsal üretimlerin sonucunda gerçekleşmiştir. 70'lerin Bohem alt kültürüne göre insanlar, sahip oldukları yaşam gücünü benzersiz bireyler olmak için kullanmaktadır [52]. İnsanlar ve dünya üzerinde kalıcı etkiler bırakmak isteyen bohemler, onlar öldükten sonra bile insanların kalplerinde ve zihinlerinde yaşayacak efsaneler veya sanat eserleri yaratmayı arzulamıştır [52]. Bohemlerin farklı olmak adına ürettikleri sanat eserlerinin yarattığı sanatsal çeşitlilik ve sıradan kent yaşamından ayrılan bohem kültürü, bohemlerin sanat ürettiği kentsel bölgelerin giderek sunduğu yaratıcılıkla insanlar tarafından keşfedilmesinin önünü açmıştır. Soho'da yaşanan mekânsal ve toplumsal dönüşüm kültür-sanat etkisiyle olduğu kadar 70'lerin bohem alt kültürünün kente getirdiği kültürel ve sanatsal çeşitlilikle ilişkili gerçekleşmiştir. 70'lerin bohem alt kültürü hem 60'ların karşı kültür hareketinin bir uzantısı hem de 19.yy'da ortaya çıkan bohem alt kültürünün çağdaş bir versiyonu olarak nitelendirilmiştir [52]. 70'lerin bohem alt kültürü, genellikle kent merkezleri içerisinde benzer görüş ve zihniyeti paylaşan, çoğunlukla müzik, moda, sanat ya da edebi arayışlar içinde olan toplulukları ifade etmek için kullanılmıştır [53].

Bohemlik özünde 20.yy'ın başlarında çoğunlukla entelektüel kesimin seçtiği, para yerine sanatın önemli olduğu, yaratıcı ve üretken hayat tarzı olarak nitelendirilmiştir [52]. Bohemlik diğer alt kültür hareketlerinde olduğu gibi ana akım olan herşeye karşı durarak sıradışılığa değer vermiştir. Fransız Akademi Sözlüğü bohemliği 1932 yılında amaçsız yaşayan, yeterli maddi imkanlara sahip olmayan ve yarın için endişesi olmayan kişiler olarak tanımlamıştır [53]. Amerikan koleji sözlüğü ise bohemleri günümüzde sanatsal veya entelektüel eğilimleri olan, geleneksel davranış kurallarına saygı göstermeden özgür yaşayan kişiler olarak tanımlamıştır [53]. Bohemlik alt kültürüne mensup kişiler Oxford İngilizce Sözlüğüne göre sanatçılar, edebiyat insanları ve aktörler gibi toplumda sanat üreten kişiler olarak nitelendirilmiştir [53].

Bohem sözcüğü 19yy'ın başlarında fransız yazarlar tarafından Orta Avrupa'ya Bohemya'dan geldiğine inanılan sürekli seyahat eden göçebe fransız çingeneleri tarif

etmek için kullanılmıştır [54]. Sanatçıların ve zanaatkarların 19yy'ın başlarında Paris içerisinde daha düşük kirali alt sınıf roman mahallerinde yoğunlaşmaları bohemlik (bohem hayatı) alt kültürünün temellerini atmıştır. Endüstri devrimiyle birlikte değişen ekonomik yapı ve toplumda başlayan modernleşme pratikleri sanatçıların ve zanaatkarların işsiz kalmalarına ve maddi problemler yaşamalarına neden olmuş, bu durum kişilerin toplum içerisindeki statülerini zamanla azaltmıştır [54]. Paris kentinde yaşanan kentsel dönüşüm bohem sözcüğünün İngilizcedeki anlamını etkilemiştir. Bohem sözcüğü 19.yy ortalarında İngilizcede, Avrupa'nın büyük şehirlerindeki marjinal ve fakir sanatçıların, yazarların, gazetecilerin, müzisyenlerin ve aktörlerin geleneksel olmayan yaşam tarzlarını tanımlamak için kullanılmıştır [54]. Bohemlik kelimesinin 19.yy'ın başlarında toplumsal açıdan aşağılayıcı bir anlam taşıması nedeniyle sanatçılar ve zanaatkarlar kendilerini bohem olarak nitelemekten kaçınmışlardır. Zaman içerisinde yoksul mahallelere yerleşen yaratıcı kişiler birbirlerinden etkilenmiş ve sanat dünyasını etkileyen üretimlerde bulunmuşlardır. Çoğu zaman maddi bir karşılık beklenmeden üretilen sanat toplumun ilgisini çekmiş ve bohemiğe karşı olan bakış açısı zaman içerisinde değişmeye başlamıştır. Bohemlik edebiyatta genç romantikleri etkilemiş, Henri Murger'in bohemiği yüceltmek ve yükseltmek amacıyla yazdığı 1845'te yayınlanan "Scene de la Vie de Bohème" adlı kısa öyküler koleksiyonuyla da geniş çevrelerce tanınmış ve hızla yayılmıştır [54]. Paris'te bohemlik 19.yy'ın sonlarına doğru popülerliğini kaybetmiş, Birinci Dünya Savaşı sonrasında neredeyse tamamen bitmiştir [54]. Bohemlik 1950'li yıllarla birlikte sanatçıları küçük düşürmek için kullanılan bir sıfat olmaktan çıkmış, artık sanatçıların kent içerisinde ürettiği yaratıcı sanat ve farklı yaşam tarzının karşılığında popüler bir alt kültür olarak tanımlanmıştır. Bohemlik kavramı yeniden New York şehri içerisinde popülerleşmiş, 1960'lı yıllarda başlayan Soho Dönüşümüyle 1970'li yıllarda tavan yapmıştır. Zamanın bir çok popüler kültür ikonu bu yaşam tarzını seçmiş ve ticarileşen sanatla birlikte kent içerisinde yeni bir yaşam pratiği tariflenmiştir. Farklı ülkelerin metropollerinde bohemler tarafından dönüştürülmüş Londra'da Fitzrovia, Münih'te Schwabing, Belgrad'da Skadarlija, New York Greenwich Village gibi birçok bölge bulunmaktadır.

Görünürde tabuları olamayan ve açık değerlere sahip bohemlik toplum içerisinde yaygın kabul edilen bir alt kültür olmasa da toplumu etkileyişi biçimiyle ilk çıktığı zamandan günümüze çok farklı alt kültür formlarıyla etkileşime geçmiş ve hala yaygın

olarak fikirleri savunulan bir alt kùltùrdür. Bununla birlikte bohemlik 20.yy boyunca 1950'lerin beats akımından, 1960'ların hippilerine, 1970'lerin bohem Soho'sundan, günümüzün çağdaş alt kùltürü olan hipsterlara kadar bir çok alt kùltürü etkilemiştir [52]. Bohem kökleri sayesinde, bu grupların hepsinin sahip olduğu birçok temel benzerlik, kentleri ve toplumu günümüzde dahi dönüştürmeye devam etmektedir.

3.3.4 Soho Etkisi

Soho'da yaşanan dönüşümler birbirleriyle ilişkili olarak sırasıyla alt kùltür etkisi, kùltür ve sanat etkisi, mekanın üretilmesi ve soylulaştırma süreçleriyle birlikte yaşanmıştır. Soho'da yaşanan dönüşüm hem alt kùltürlerin etkisi, hem de kapitalist sermayenin ürettiğı bölgeyi geliştirme ve dönüştürme stratejileri üzerinden farklı kentlerin dönüşüm süreçlerini de etkilemiştir. Soho'nun dönüşümü, Sanayi Devrimi sırasında üretim ve ticaret amaçlı inşa edilen dökme demir binaların, İkinci Dünya Savaşı sonrasında fordizm etkisiyle küçülen imalat endüstrisiyle birlikte terkedilmeye başlanmasıyla yaşanmıştır [55]. Soho'da bulunan endüstri binaları 1950'li yıllara gelindiğinde azalan imalat ve düşük gelir getiren üretim nedeniyle kent içerisinde atıl görülmüş, hatta bölge sonradan Jane Jacobs'ın çabalarıyla iptal edilecek olan New Jersey ve Brooklyn'i birbirine bağlayacak otoyol projesinin güzergahı içerisinde bırakılmıştır [56]. Soho'da yaşanan ilk mekânsal dönüşüm, 1960'lı yıllarda bohem sanatçıların geniş alanlı ve ucuz kiralı mekan ihtiyaçları nedeniyle Soho'da bulunan eski endüstri binalarına yerleşmesiyle başlamıştır [55]. Bohem sanatçılar bölgede bulunan endüstriyel üretim mekanlarını sanatçı evlerine ve atölyelerine dönüştürmüş, böylece endüstri binaları içerisinde yaşanılabileceğı fikri ortaya çıkmıştır (Şekil3.3). [55]. Sanatçının hem üretim yaptığı hem de yaşadığı karma fonksiyonlu bu mekanlar loft olarak nitelendirilmiş, loftlar ürettikleri sanatsal ve kùltürel çeşitlilikle bölgeyi giderek popülerleştirmiştir (Şekil 3.4). Ayrıca 1960'lı yıllara gelindiğinde bölge New York'un sıkıntılı ekonomisinin zirvesine çıkmış, bohem sanatçıların bölgeye olan ilgisi giderek artmıştır [55]. 1961 yılına gelindiğinde Soho'da sayıları azalan imalathanelerde bir dizi yangın meydana gelmiş, yapılan itfaye çalışmalarında sanatçıların dönüştürdükleri mekanlarda illegal yaşadıkları tespit edilmiştir [57]. Soho'lu sanatçıların tahliye edilmeye çalışılması, kùltür ve sanat camiasını bir araya getirmiş, bölgenin New York'un sanat merkezi olması yolunda kolektif bir güç yaratılmıştır. Soho Sanatçı Derneği'nin 1968'de kurulmasından sonra, binalar yenilenmiş ve sanatçılar için yaşam ve stüdyo alanı olan loftlar yasallaşmıştır [57]

(Şekil 3.5). Soho’da yaşanan politik ve toplumsal mücadele, bölgeyi kamuoyunda kültür ve sanat merkezi olarak bilinir kılmış, Soho’da bulunan yapıların yenilenmesiyle bölge soylulaştırmayla tanışmıştır.

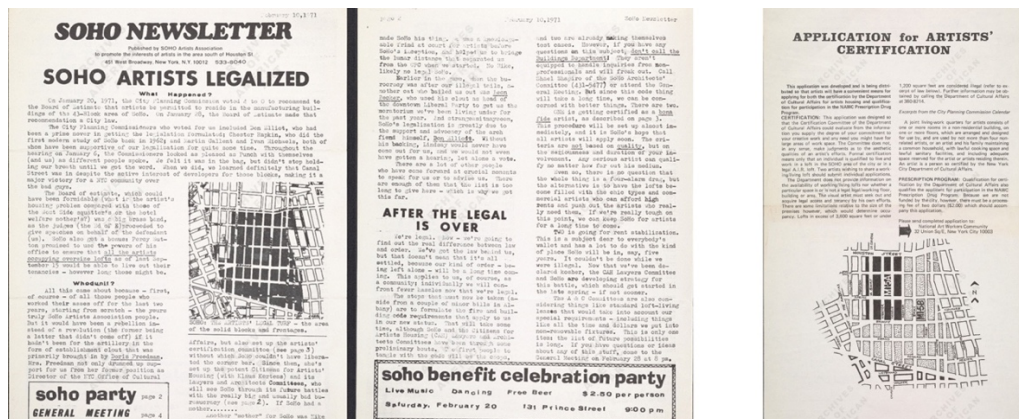
Şekil 3.3: Soho’da sanatçı loftuna dönüştürülen bir mekan. Yıl:1974 (Url-58)

Şekil 3.4: Sanatçılara kullanım özgürlüğü sağlayan loft mekanlar. Yıl:1973 (Url-59)

Soho’nun kent içerisinde sanat bölgesi olarak giderek ünlenmesi, zaman içerisinde sanatçı loftları dışında bölgeye kurumsal sanat galerilerini ve kültür-sanat etkinliklerini de hızla çekmiştir (Şekil 3.6). Değişen ekonomik yapıyla birlikte bireylerin değişen tüketim alışkanlıkları içerisinde kültür ve sanat, kimliksizleşen kent hayatı içerisinde kişilere boş zamanları içerisinde tüketebilecekleri yeni bir meta aracı olarak ortaya çıkmıştır. 1970’lerde Soho’nun medya etkisiyle bir sanat bölgesi olarak

ünlenmesi varlıklı ve yüksek gelir grubuna mensup kişileri bölgeye çekmeye başlamış, kültür ve sanat giderek bir tüketim nesnesine dönüştürülmüştür. Kültür ve sanatın giderek kent yaşamı içerisinde metalaşması, önce mekanı sonra toplumsal yapıyı zaman içerisinde dönüştürmüştür. Varlıklı kesimin alana gelmesi bölgenin emlak fiyatlarını ve kiralari yükseltmiş, bölge zaman içerisinde Elizabeth Currid'in Soho Etkisi olarak da adlandırdığı soylulaştırma süreçlerinin etkisi altına girmiştir [49]. Yükselen emlak fiyatları sanatçıları bölgeden uzaklaştırmış, varlıklı kesimin mekânsal ihtiyaçları doğrultusunda loft mekanları ve sokağı yeniden üretmeye başlamıştır. Bölgeye sermayenin gelmesi yatırımları ve yeni yerleşimcileri alana çekmiş, Soho'yu seçkinler için üst düzey bir konut ve tüketim mekanına dönüştürmüştür. Soho 1980'lerin sonundan itibaren modaya uygun lüks butiklerden ulusal ve uluslararası zincir mağaza satış noktalarına kadar çeşitli tüketim mekanlarıyla donatılmış, bölge bir açık hava alışveriş merkezine dönüşmüştür [55]. Yükselen emlak fiyatları karşısında bölgeyi geliştiren sanat galerileri ve sanatçılar, bölgenin çeperlerinde daha uygun fiyatlı bölgelere (Chelsea, Lower East Side gibi) taşınmak zorunda kalmıştır [57]. Soho'da yaşanan sosyo-ekonomik, kültürel, politik ve mimari dönüşümler, kentsel alanların yenilenmesinde ve soylulaştırılmasında ilk defa kültür ve sanat etkisini ortaya çıkarmıştır. Soho'da yaşanan ekonomik ve toplumsal dönüşümün temeli bohem sanatçılar tarafından mekanın yeniden üretilmesiyle sağlanmıştır. Currid'e göre Soho'da sanatçılar tarafından gerçekleştirilen mekânsal dönüşüm ve sonrasında gerçekleşen soylulaştırma hareketleri, kültür ve sanatın bölgesel bir geliştirme aracı olarak sermaye tarafından kullanılmasının önünü açmıştır [49]. Soho'da sanatçıların kültür-sanat gücüyle gerçekleştirdiği dönüşüm kentler içerisinde ölüme terk edilmiş bölgelerin nasıl canlandırılabilirliğine eşsiz bir örnek olmuştur.

Şekil 3.5: Loftların 1971 yılında yasallaşmasıyla ilgili gazete haberi ve loftların yasalaşması için 1969 yılında sanatçıların hazırladığı başvuru belgesi. (Url-60)

Şekil 3.6: Soho’da Gallery Goers adında bir sanat galerisi. Yıl:1971 (Url-61)

Soho Etkisi altında incelenebilecek bir diğer konu, sonradan soylulaştırma süreçleri içerisinde gözlemlenen dönüştürülen bölgelerin yeniden adlandırılmasıdır. Chester Rapkin’in Soho bölgesinin dönüşümüyle ilgili hazırladığı 1962 yılında yayınlanan raporunda South Houston için SoHo kısaltmasını önermiş, Rapkin bu kısaltmasıyla alt kültür ve sanat etkilerinin gözlemlendiği Londra’nın West End bölgesinde yer alan Soho bölgesine atıfta bulunmuştur [57]. Soho’nun yakaladığı başarılı gelişim sonrasında şehir plancıları Soho’nun çevresinde yer alan North Houston için NoHo, Triangle Below Canal Street için TriBeCa isimlerini kullanmış; bu bölgeleri Soho’da olduğu gibi karma kullanımlı konut alanları olarak yeniden düzenlemiştir [57]. Soho ve komşu mahallelerinin dönüşüm sonrası kent içerisinde popüler hale gelmesi, emlak değerlerini artmasına ve bölgenin giderek soylulaşmasına neden olmuştur. Soho Etkisi’yle yeniden adlandırılan bölgelerin başarısı gayrimenkul geliştiricileri açısından bölgelerin markalaşması ve pazarlanması açısından örnek alınarak taklit edilmiştir. Dönüştürülen bölgelerin yeniden adlandırılması, bölgelerin daha önce kentsel bellekte yarattığı olumsuz algılardan kurtarılarak proje geliştiricileri tarafından bölgelerin üst düzey gelir grubuna mensup kişilere pazarlanması kolaylaştırmak amacıyla kullanılmıştır.

3.3.5 Loft mekanların üretimi

Soho'da yaşanan dönüşümün önemli bir diğer unsuru, mekanın yeniden üretilmesidir. Loft mekanlar, 1960'lı yıllarda bohem sanatçıların eski endüstri mekanlarını yeniden üretmesiyle New York'un Soho Mahallesi'nde ortaya çıkmıştır. Loft mekanların Soho'da ortaya çıkması bohem alt kültürünün, kültür ve sanat etkisinin ve bölgenin endüstriyel geçmişinin bir araya gelmesiyle gerçekleşmiştir. 1960'lar'da Soho'ya sanatçıların gelmesiyle değişen demografik yapı ve ortaya çıkan mekânsal ihtiyaçlar sonucunda, Soho'nun dökme demir endüstri yapıları sanatçıların hem üretim yaptığı hem de yaşadıkları karma kullanımlı loft mekanları yaratmıştır [55]. Soho'da mekanların adaptif yeniden kullanımı, sadece orijinal yapıyı çevrenin kullanışlılığını arttırmamış, mekan kendisini tamamen yeni bir amaca uyarlamıştır. Loftların ortaya çıkması çalışma alanı ve yaşam alanlarının kusursuz bir şekilde harmanlandığı yeni bir kentsel yaşam önerisi gelişmiştir. Loftların sunduğu karma kullanım aynı zamanda bölge içerisinde sosyal bir yaşamı da tanımlamıştır. Mekanın üretimiyle sosyal hayatın hareketlendiği bölge önce sanat galerilerini, sonra tüketim mekanlarını, en sonunda kentte yaşayan diğer bireyleri alana çekmiştir [62]. Bölgede sosyal hayatın kültür-sanat ve tüketim mekanlarıyla çeşitlenmesiyle insanlar, sembolik ve somut olmayan bir düzeyde kültürel bir çevrenin parçası olmaktan hoşlanmıştır [49]. Sanatçıların Soho'da sürdürdüğü yaşam bohem alt kültürünün etkisiyle ana akımdan uzak bir şekilde gelişmiş olsa da, kentte yaşayan bireylerin alanı keşfetmesiyle bohem yaşamın bölgede sağladığı çeşitlilik giderek toplumun farklı kesimleri tarafından da arzulananmıştır. Bölgenin kent yaşamı içerisinde arzullanması, sanatçı evleri ve atölyelerini zaman içerisinde varlıklı kişilerin yaşadığı üst sınıf konutlara dönüştürmüştür. 20. Yüzyılın sonlarından itibaren Loft kelimesi orijinal strüktürü konut kullanımına dönüştürülen büyük alanları tanımlanmakta kullanılmaya başlamıştır [63].

Bohem sanatçıların yaşamak ve çalışmak için Soho'da endüstriyel mekanları tercih etmesinde, düşük kiralar dışında loftların sahip olduğu mekânsal özellikler de etkili olmuştur [57]. Soho'da Sanayi Devrimi sırasında endüstriyel üretim için inşa edilen dökme demir binalar, tektonik bir bileşen olan malzemenin sağladığı olasılıklar çerçevesinde mekanı biçimlendirmiştir. Dökme demirin gücü, şık destek kolonlar aracılığıyla yüksek tavanlara izin vermiş, böylece iç mekan geniş ve işlevsel hale gelmiştir (Şekil 3.7). Yüksek tavan mekanı ferahlatmış, sanatçılara büyük ölçekli

eserler üretme şansı vermiştir. Ayrıca dökme demirin sağlamlığı sayesinde, yüksek ve geniş pencere doğramaları üretilebilmiştir [64]. Yüksek ve geniş dökme demir pencereler, doğal ışığın ve havanın endüstriyel üretim mekanına girmesini kolaylaştırmıştır. Geniş pencere açıklıkları, doğal ışığı ve doğal havalandırmasıyla loftlar, üretim ve yaşam alanının bütünleştiği mekanda sanatçılara sağlıklı bir yaşam mekanı sunmuştur. Soho'nun endüstriyel kullanım için geniş ve engelsiz alanlar sağlayan dökme demir yapıları, sanatçıların mekanı istedikleri gibi kurgulayabilmesine olanak sağlamıştır (Şekil 3.8). Bununla birlikte sanatçılar büyük metrajlı loft mekanları depo, atölye ve yaşam alanları olarak ayırabilmiş, sonrasında mekanı ihtiyaçları doğrultusunda yeniden organize edebilmiştir [64]. Tüm bu durumlar endüstriyel mekanları sanatçılar için cazip hale getirmiş, loft mekanların sanatçılar tarafından üretilebilmesine zemin hazırlamıştır.

Şekil 3.7: Soho'nun tarihi dökme demirden yapılmış ikonik yapıları. (Url-65)

Şekil 3.8: 1970 yılında iç mekanı yenilenen bir loft. (Url-66)

Sanatçıların 1960'li yıllarda çalışma ve yaşama mekanlarını birleştirdiği Soho'da ortaya çıkmış loft mekanlar, yarattığı endüstriyel şıklıkla 1990'lı yıllara gelindiğinde daha üst gelir grubuna ve geniş kitlelere hitap etmeye başlamıştır. Loft mekanlar yüksek tavan, çıplak strüktür, geniş pencereler ve esnek mekan organizasyonlarına elverişli özellikleriyle; modernizmin standartlaşan mekan üretimine karşı fonksiyonel ve estetik açıdan kent içerisinde dönüştürülebilir alternatif bir mekan anlayışı tanımlamıştır. Loft mekanların minimalist estetiği ilk dönemlerde ucuz ve kullanışlı mekânsal dönüşümlerin sonucunda oluşmuş olsa da, soylulaştırma hareketleri sonrasında lüksün ve ihtişamın sembolü haline gelmeye başlamıştır. Soylulaştırma süreçlerinde loft mekanların endüstriyel kimliğini oluşturan tuğla duvarlar, metal kirişler ve kolonlar, sıvasız tavanlar korunmuş; lüks ve ihtişam, mobilyalar ve aksesuarlar aracılığıyla mekana taşınarak mekanın endüstriyel geçmişiyle iç içe geçmeye başlamıştır (Şekil 3.9). Soho'da soylulaştırmayla yaşanan ikinci dönüşüm sonucunda hem ortaya mekanın kullanımıyla ilgili yeni bir mimari kültür ortaya çıkmış, hem de endüstriyle mekanların yeniden kent yaşamına katılabilme potansiyeli keşfedilmiştir. Soho'da yaşanan dönüşüm gayrimenkul geliştiricilerini alana çekmiş, başlangıçta Soho'nun çevresinde TriBeCa ve benzer endüstri bölgeleri mekânsal olarak dönüştürülmüştür [62]. Soho'da yaşanan dönüşümün ulaştığı başarı sonucunda loft mekanların değerlerinin milyon dolarlara ulaşması, dönüşüm süreçlerinin gayrimenkul geliştiricileri tarafından küresel ölçekte taklit edilmesinin önünü açmıştır.

Şekil 3.9: 2018 yılında Soho’da 10.7 milyon dolara satılan loft çatı katı.
Kaynak: Curbed New York (Url-67)

Soho’da bohem sanatçıların yarattığı dönüşüm, kentsel kriz zamanlarında bölgelerin kültür ve sanat etkisiyle nasıl yeniden yapılandırılabilmesine örnek olmuştur. Bohem sanatçılar boş ve harap eski endüstri yapılarının mekânsal potansiyelini keşfetmiş, böylece kentsel bellekte önemli yeri olan endüstri yapıları dönüştürülerek yok olmaktan kurtarılmıştır. Bohem sanatçıların çabalarıyla eski endüstri mekanlarında üretim ve yaşamın sürdürülebileceğinin anlaşılması, eski endüstri bölgelerinin kentsel dönüşüm (Soho Etkisi) aracılığıyla canlandırılmasının önünü açmıştır. Eski endüstri yapıları dönüşen fonksiyonları ve eşsiz mimari kimlikleri sayesinde kentin ekonomisine katkı vermeyi sürdürmüştür. Böylelikle sanatçılar eski endüstri yapılarının üretim amaçlı modernist mekanlarını, kültür ve sanat etkisiyle yaşayabildikleri postmodernist loft mekanlara dönüştürmüştür. Loft mekanların mimari ve mekânsal özellikleri bohem alt kültürünün günümüze kadar farklı alt kültürleri ve kent içerisinde farklı toplumsal grupları etkilemesi nedeniyle, günümüze kadar kentleri ve bölgeleri dönüştürmeyi sürdürmüştür. Bohem sanatçıların yaratıcılıklarını katarak ürettikleri loft mekanların izleri, değişen toplumsal yapı ve zamanın ruhuna rağmen bazı kaynaklara göre neo-bohem olarak da tanımlanan hipster ve yuccie alt kültürünün yarattığı mekanlarda da gözlemlenmiştir [68].

4. HIPSTER ALT KÜLTÜRÜ VE HIPSTER ŞEHİRCİLİĞİ

Bugüne kadar alt kültürlerin kenti ve mekanı dönüştürme etkisi kimi zaman sermaye aracılığıyla, kimi zaman kültür ve sanat aracılığıyla gerçekleşmiştir. 60'ların karşı kültür hareketlerinin etkilediği başta bohem, hippy, beatnik, yuppie, hipster ve yuccie gibi alt kültür hareketleri, değişen ekonomik, siyasi ve toplumsal yapıyla birlikte farklı farklı zamanlarda ortaya çıkarak kendi mekânsal ihtiyaçları doğrultusunda önce mekanı programatik olarak sonra kentin belirli bölgelerini kimliksel etkileriyle dönüştürmüştür. Son 10 yıldır artan teknoloji ve küreselleşmeyle birlikte dünyanın bir çok kentinde mekanı ve toplumu benzer biçimde dönüştüren popüler çağdaş alt kültür hareketleri, hipster ve yuccie akımları olarak tariflenmiştir. Hipster ve yuccie alt kültür akımları, 90'lı yılların ortasında toplum içinde sınırlı olarak ortaya çıkmaya başlamış, çıktığı dönemde sıklıkla hippy, beatnik, yuppie ve bohemlik gibi diğer alt kültür hareketleriyle ilişkilendirilmiştir [69]. 2000'li yıllarla birlikte popülerleşmeye başlayan hipster ve yuccie alt kültür hareketleri, hem neoliberal dönem sonrası sermayenin etkin olduğu dönemde ortaya çıkmış yuppie alt kültür hareketinin, hem de 1960'lı yıllarda kültür ve sanat etkisiyle kenti dönüştüren bohem alt kültürü hareketlerinin çağdaş bir uzantısı olarak görülmüştür [69]. Hipster ve yuccie alt kültürleri bohem ve yuppie hareketleri gibi New York şehri içerisinde ortaya çıkmış; Williamsburg bölgesi hipster ve yuccie alt kültürüyle dönüşen ilk bölge olmuştur. Williamsburg ve çevresinde yaşanan dönüşümle 2000-2010 yılları arası görünür olmaya başlayan hipster ve yuccie alt kültür hareketi, 2000'lerin sonu 2010'ların başından sonra tüm dünyaya yayılmış ve küresel ölçekte popüler olmuştur.

4.1 Hipster Alt Kültürü

4.1.1 Hipster tanımı

Hipster sözcüğü büyük kent merkezlerine göç etmiş iyi eğitim almış orta ve üst gelir grubuna mensup ailelerin çocuklarının sıradanlaşan kent yaşamına ve kapitalist ekonominin oluşturduğu başarılı olma kıstaslarına karşı kendi yaratıcılıklarını, üretimlerini, fikirlerini özgürce ifade etmeye çalışarak kent içerisinde ürettiği alternatif

yaşamı tanımlamaktadır [70]. Hipsterlar genellikle 20'li 30'lu yaşlarda genç kadın ve erkeklerin dahil olduğu, bağımsız düşünce değerlerine sahip, karşı kültürü savunan, ilerici politik görüşe sahip, sanata ilgili, yaratıcı ve iyi eğitilmiş kişilerdir [70]. Hipster alt kültürü özünde karşı kültür, bohem, beatnik ve hippie alt kültürlerinin de bulunduğu 2000'li yılların çağdaş bir alt kültür kolajıdır. Hipsterlar 2000'li yıllarda New York içerisinde ilk kez ortaya çıkmaya başladığında The New York Times gibi medya kuruluşları tarafından bohem ve neo-bohem olarak adlandırılmış, ancak hipster kavramının toplumsal olarak kabul görmesi the hipster handbook kitabının yayınlanması sonrasında gerçekleşmiştir [69]. Williamsburg'lu yazar Robert Lanham'ın 2003 yılında yayınladığı hiciv türündeki katalog kitabı The Hipster Handbook geniş kitlelerce kabul görerek, gözlemlenen bu yeni alt kültürün tanımlanması adına öncülük etmiştir (Şekil 4.1)[71]. Hipster alt kültürü tıpkı hippie ve bohem alt kültürleri gibi zaman içerisinde yaygınlaşmış, popüler kültür etkisiyle klişeleşmiş olarak temsil edilmiştir.

Şekil 4.1: Robert Lanham'ın 2003 yılında hiciv türünde yazdığı ve yayınladığı The Hipster Handbook Kitabı. (Url-72)

Hipster alt kültür stereotipi, çoğunlukla soylulaştırılmış mahallelerde yaşayan, çalışan veya boş zamanını geçiren genç profesyonelleri tariflemektedir. Hipsterların yoğun olarak müzik, sanat ve moda endüstrisinde çalışmasının sonucunda ortaya çıkan üretimin kentle ve toplumla buluşması, hipster bölgelerinin kent içinde hızla popülerleşmesine neden olmuştur. Artan popülerlik ile birlikte değişen demografik yapı zaman içerisinde bölgelerde süre gelen mevcut üretim-tüketim alışkanlıkları değiştirmiş, hipster alt kültürünün üretim-tüketim ihtiyaçları doğrultusunda bölgeleri yeniden programlanmıştır. Hipsterlar sermayenin evrenselleştirici gücü karşısında

lokal ve yerel olanı tercih etmiş, ana akım olan her şeyden uzak durmaya çalışmıştır. Hipsterlar yaşadığı ve çalıştığı bölgeleri özgün ve yaratıcı bir biçimde kafeler, işletmeler, stüdyolar, butik dükkanlar, restoranlar, konutlar, pazarlar, çalışma mekanları üzerinden üretim ve tüketim odaklı olarak yeniden dönüştürmüştür. Sermayenin kariyer, bilgi, statü, zeka vb'nin olduğu günümüzde, hipster alt kültürünü ön plana çıkaran özellikler sosyal ve toplumsal sermaye yapısı olmuştur. Hipster alt kültürünün oluşturduğu güçlü sosyal sermaye yapısı bölgeleri sadece fiziki açıdan değil; ırksal, dinsel ve cinsiyetçi farklılıklara karşı yarattığı hoşgörü ortamıyla da geliştirmiş ve zenginleştirmiştir.

Hipster alt kültürü sadece stilde görülen bir akım olmanın ötesinde yerel olanla çevrimiçi ve çevrimdışı bağlantıları olan translokal, çok merkezli ve katmanlı bir yapıya sahiptir. Bu durum hipsterların orijinal kimlik söylemleri ve kimlik arayışıyla doğrudan ilişkilidir. Hipster alt kültürü ve öncesinde gözlemlenen farklılaşma isteği, postmodernizm kaynaklı ileri düzey bir kimlik arayışıdır. Hipster alt kültür hareketi hem küresel olana karşı, hem küresel ölçekte bir çok kentte benzer biçimde yerellik ve globallik arasında sıkışmış insanları tanımlamaktadır. Bu alt kültüre mensup kişiler global düşünüp, lokal hissedebilecekleri yeni bir iş ve yaşam modelini kent merkezleri içerisinde yaratmaya çalışmıştır.

4.1.2 Yuccie tanımı

Yuccie akımı kendine has bir alt kültür olmamakla birlikte hipster alt kültürü içerisinden evrilmiş bir toplumsal yatkınlığı tanımlamaktadır. Anlamı Young Urban Creatives (yuccie), yani yaratıcı genç şehirliler olan yucciler; iyi eğitilmiş, büyük şehirlerde yaşayan, nezih semtlerde oturan, vizyoner Y kuşağı gençlerin kent içerisinde üretim pratiğini yeniden tariflemeleriyle ortaya çıkmıştır [73]. Yuccielere 9-5 bir işte çalışmaktan kesinlikle kaçınan, çalışsalar da çalışma hayatını kendi girişimleri için geçici bir basamak olarak kullanan, başkalarının fikirlerini yaşatmak yerine kendi fikirleri sayesinde para kazanmak isteyen genç profesyonellerdir [73]. Yuccie kavramı hipster akımının doğduğu yer olan Brooklyn'de yaşayan David Infante tarafından, 2015 yılında kent içerisinde farklı bir üretimi tarifleyen yeni nesil gençleri tanımlamak için ortaya atılmıştır. Infante'nin genç, şehirli ve yaratıcı sözcüklerinden türettiği kavram hem hipsterlar gibi yaratıcı, hem de yuppieler gibi başarılı Y kuşağı gençleri tanımlamak için kullanılmıştır. Yuccie kavramını ortaya

atan David Infante'ye göre "çok para iyidir ancak kreatif para çok daha iyidir " [73]. Aslında "yuccie"ler iyi bir eğitimin verdiği güven ile ve tabii hayallerini takip etmeye duydukları inançla bir yola çıkmış, yaratıcı fikirlerini ve eğitimlerini kullanarak para kazanmak isteyen genç profesyonellerdir [73]. Günümüzde popüler olan internet start-up'ları ve genç girişimcilik hikayelerinin kökeninde yer alan kreatif yaşam ve iş modeli bu alt kültür hareketinin özünü oluşturmaktadır.

Bentley Üniversitesi'nin 2014 yılında yaptığı araştırmada Y kuşağı gençlerinin %66'sının kendi işini kurmak istediği, %77'sinin esnek çalışma saatlerini tercih ettiği tespit edilmiştir [74]. Bu araştırmadan yuccielerin, yuppie alt kültürünün profesyonel kabiliyet anlamında antitezini oluşturduğu sonucu çıkarılabilir. Ana akım olana elde etmek yerine lokal ve sanatsal olana yatkın yuccielere göre iş hayatının getirdiği katı kurallara uymak konusunda daha esnek bir anlayışa sahip olmaktadır. Hipster bölgeleri sunduğu yaratıcı ve özgür ortamla butik girişimci olan yuccieleri kısa sürede kendi içerisine çekmeyi başarmıştır. Son beş sene içerisinde hipster alt kültürünün etkisiyle butik girişimci olan yuccielerin sayısı kent merkezlerinde giderek artmıştır [74]. Yuccielere internet ve sosyal medyanın ekonomiyi ve toplumu dönüştürmesiyle birlikte geleneksel kariyer planlarından uzaklaşmış, internet üzerinden iş kurma potansiyellerinin artmasıyla, bireyselleşen üretim mekanlarını kent içerisinde yeniden kurgulamaya başlamıştır.

4.1.3 Kenti dönüştürme etkisi ve dünya örnekleri

Hipster, yuccie diye bu alt kültürleri ayırmazsak ortaya çıkan yenilikçi çalışma ve üretme metodu bambaşka mekansal ihtiyaçlar doğurmuş ve bu kişiler kendi içlerinde bu mekanları üretmeye ve dönüştürmeye başlamışlardır. Bunun sonucunda hipsterlar, kentin merkezinde ucuz ve geniş mekanları bulabildikleri alanlarda kendi ideal yaşamlarını oluşturmaya başlamıştır. Kentler içerisinde hipster alt kültürü etkisiyle dönüşen bölgeler genellikle kent merkezlerinde bulunan eski endüstri ve ticaret bölgeleri olmuştur. Dönüşümün yaşadığı bu bölgeler, genelde kolay ulaşılabilir olduğu halde bir şekilde izole kalarak istenilen ölçüde kentsel ritme katılamamış alanlardır. Hipsterların seçtikleri alanlar, genellikle, eski ve geleneksel üretim metodlarının sürdürüldüğü farklı sosyal yapıları içerisinde bulunduran kozmopolit bölgelerdir. Topluluğun az sayıdaki üyesi bu bölgelerin sunduğu kültürel zenginliği ve üretim metodlarındaki farklılıkları çağdaş üretim metodlarıyla ve modern bilgiyle

birleştirerek o yere ait yenilikçi ürünler tasarlamayı başarabilmiştir. Bu durum popüler olandan ve insanları tek tipleştiren ürünlere karşı bir tepkinin somut ürünlere dönüşmesini tetiklemiştir. Birçok disiplinden insanın bir araya gelerek üretip, tartışabildiği bu alanlar kısa sürede kent içerisinde insanların kaçtığı küçük yaratıcılık vahaları halini almıştır. Kent merkezlerinde dönüşen mekanlar, kentlinin günlük yaşamına getirdiği yenilikler kadar mimari kimlik açısından da mekansal ve zihinsel üretim anlamında çeşitli zenginlikler sunmuştur. Dünyada çok sayıda ölkede şehir içerisinde bulunan benzer bölgeler alt költür akımlarının etkisiyle mekansal ve sosyolojik olarak dönüşmüş ve dönüşmeye devam etmektedir. Farklı coğrafyalar ve kent dokularında süren dönüşümün global anlamda ürettiği çoğu tasarım girdisi şehirler arasında paylaşılmış ve mimarlar, tasarımcılar ve girişimcilerle birlikte kent merkezlerinde gelişen yeni bir mimari kimliğin önü açılmıştır.

Bohemlerin etkisiyle yaşanan Soho dönüşümünün ve loft mekanların izlerini taşıyan hipster dönüşümü, költür ve sanatın gücünü kullanarak yaratıcı ve özgün karakteristikte üretim ve tüketim mekanları yaratmayı başarmıştır. Hipsterlar tüm bu költürel çeşitliliğin içerisinde ana akım olana karşı lokalleşen tüketim mekanlarını, değişen toplumsal ve ekonomik yapının etkisiyle lokalleşen üretim mekanlarını ortaya ıkarımıştır. Hipsterların üretim-tüketim mekanları gurme lezzet noktaları, 3.dalga kahveciler, ortak çalışma alanları, organik ve sağlıklı gıda mağazaları, 2.el ürün mağazaları, bisiklet atölyeleri, vegan restoranları, fotoğraf stüdyoları, ana akım olan tüketim ürünlerinden uzak duran (film, müzik, giyim vb. gibi) yenilikçi mağazalar çerçevesinde gelişmiştir. Hipsterlar bu mekanları üretirken dönüştördükleri bölgeleri giderek soylulaştırmış, alt költürün dönüştördüğu bölgeler popülerleştike soylulaştırmanın etkileri dönüşen bölgelerin çeperlerine kadar yayılmıştır. Hipster alt költürünün giderek ana akım olması ve popülerleşmesi büyük sermayeyi bu bölgelere getirmiş, dönüşen bölgelerde üçüncü dalga soylulaştırma ve dönüşüm hareketlerinin önü açılmıştır.

Hipster alt költür hareketinin etkisiyle New York'un tarihi Brooklyn bölgesinde başlayan mekansal ve toplumsal dönüşüm, kısa zaman içerisinde Amerika Birleşik Devletleri'nin küçük güney kasabalarına kadar yayılmıştır [75]. Amerika Birleşik Devletleri içerisinde en büyük hipster nüfusuna sahip şehirler sırasıyla New York (Williamsburg), Chicago (Wicker Park) ve San Francisco (Mission District) olarak gösterilmektedir [70]. Amerika Birleşik Devletleri içerisinde üç önemli hipster

yerleşiminin dışında Seattle, Denver, Portland, San Diego, Sacramento, Boston gibi gelişmiş ve genç nüfusa sahip şehirlerde de, alt kültür tarafından kent içerisinde dönüştürülmüş hipster bölgeleri zaman içerisinde hızla gelişmiştir [75]. Bugün dünyada bir çok ülkede büyük metropollerde hipsterlar tarafından dönüştürülmüş bölgelere ve semtlere rastlanılmaktadır. Küreselleşme ve popüler kültür aracılığıyla bölgeleri mutenalaştıran bir ajan olarak hipster alt kültürü, dünya şehirlerine de yayılmış, metropoller içerisinde yenilikçi alternatif bir yaşam tarzı tanımlamıştır. Dünyada hipster alt kültürü etkisiyle dönüşen kentlere Londra'da Shoreditch, Paris'te üçüncü bölge, Berlin'de Kreuzberg, Stockholm'de Södermalm, Tel Aviv'de Florentin, Amsterdam'da Noord, İstanbul'da Karaköy örnek olarak gösterilebilir (Şekil 4.2). Hipster ve yuccie akımlarının dönüştürdüğü tüm bu şehirler arasında dönüşüm süreçlerini okumak adına en dikkat çekici olan bölge, bu alt kültür akımlarının doğduğu yer olan Williamsburg bölgesi olarak görülmüştür. Ayrıca dönüşümün küresel etkilerinin anlaşılabilmesi adına İstanbul'da Karaköy'ün hipster alt kültürü etkisinde yaşadığı mekansal ve toplumsal dönüşüm araştırılacaktır.

Kreuzberg, Berlin

Shoreditch, Londra

Noord, Amsterdam

Florentin, Tel Aviv

Södermalm, Stockholm

Nørrebro, Kopenhag

Mar Mikhael, Beyrut

Cours De Julien, Marsilya

South Side, Glasgow

Shimokitazawa, Tokyo

Williamsburg, New York

Karaköy, İstanbul

Şekil 4.2: Dünyada hipster alt kültürü etkisiyle dönüşen bölgeler.

4.2 Hipster Şehirciliği

Geoof Mulgan'a göre kentler sadece insanların kolektif biçimde anlamlar üretme ve dünyadaki yerlerini tanımlama süreçleriyle ilgilendikleri yerler oldukları takdirde varlığını sürdürmektedir [76]. Dijital çağın yaratıcı ve girişimci ideolojilerinden beslenen hipster alt kültürünün kent yaşamı içerisinde ki yükselişi, 1990'lı yıllarda gelişmeye başlayan dijital teknolojiler, kültürlerarası anlayış ve normatif olmayan sosyal ilişkilerin ışığında yaşanmıştır [77]. 21.yy'ın enformel bilgi çağı hipster alt kültürünü şehir yaşamı içerisinde ön plana çıkarmış, hipster toplulukları dönüştürdükleri mekan ve kent yaşamıyla neoliberalizm tarihinde önemli bir yere sahip olmuştur. 2000'li yılların başında itibaren hipster şehirciliği, dünyanın birçok ülkesinde, cinsiyetçiliğe ve ırkçılığa karşı özgürlükçü genç bir topluluk oluşturmuş, hipster şehirciliği yeni dünya düzeniyle birlikte Williamsburg'dan başlayarak Berlin Kreuzberg, Londra Shoreditch gibi bölgelerin göz ardı edilmiş kentsel köşelerine kadar yayılmıştır. Hipster şehirciliğinin küresel ölçekte yaygınlaşması, hipster topluluklarının kitlesel ticarileşmeye karşı yerelleşmiş yaşam tarzının 21.yy'ın sonrasında sosyal medya ve benzeri iletişim araçları aracılığıyla kültürel açıdan arzulanabilir ve pazarlanabilir olmasıyla giderek hızlanmıştır.

Hipster şehirciliği, estetik açıdan yaratıcı müdahaleler yoluyla birçok kentsel bölgenin veya mekanın görünüşünü iyileştirmeye niyetli hipsterların, bulundukları bölgeleri toplumsal ihtiyaçlara cevaben geliştirmeleriyle ortaya çıkmıştır. Hipster şehirciliğiyle dönüşen bölgeler, çağ dışı endüstri ve ticari alışkanlıkların devam ettiği, 21.yy'ın neoliberal ekonomik modeline ayak uyduramayan, kent merkezleri içerisinde kalmış, genellikle köklü geçmişi olan tarihi bölgeler olmuştur. Hipster şehirciliği etkisinde yenilenen bölgeler sunduğu sanat, mimari kimlik, süperçeşitlilik gibi mekanın ve kentlinin yaşam kalitesini arttıran mikro ölçekli detaylarıyla yaratıcı genç sınıf girişimciliğinin merkezi haline gelmiştir. Hipster şehirciliğiyle dönüşen bölgeler yaratıcılık vahaları haline gelerek ekonomik açıdan yükselişe geçmiş, dönüşen hipster bölgeleri varlıklı genç profesyonelleri alana çekmiştir. Ağırlıklı olarak bisiklet ve yaya ulaşımının kullanıldığı hipster bölgeleri, canlı sokak hayatıyla hipster topluluğunun ihtiyaçlarına göre şekillenen yenilikçi üretim-tüketim mekanları üretmiştir. Yaratıcı hipster topluluğunun yerel unsurlar ve sanat gücüyle dönüştürdüğü sokaklar, hipster bölgeleri içerisinde çok sayıda insanın ziyaret ettiği açık hava sergilerine dönüşmüştür. Hipster şehirciliği sadece hipster topluluğun bulunduğu büyük merkezlerde etkili

olmamış, dağınık olarak şehrin bir çok yerinde farklı ölçeklerde mekanları genç nüfusun ihtiyaçları doğrultusunda dönüştürmüştür.

4.2.1 21.yy neoliberalizmi etkisinde mekanın değişen programı

Kenti oluşturan mekansal örgülerin ardında, mekanı oluşturan ekonomik, siyasi ve sosyo-kültürel bileşenlerin karmaşık ilişkisi yer almaktadır [77]. Neoliberal politikalar sonrasında toplumun değişen üretim-tüketim alışkanlıkları mekan üzerinden karşılık bulmuş, kitlesel tüketimi teşvik eden alışveriş merkezleri sokak hayatını ve yerel tüketimi kısıtlamıştır. Özellikle 20.yy'ın ikinci yarısından sonra dünya ekonomisinde başlayan yeniden yapılanma süreci, enformel sektörlerin bulunduğu kent merkezleri üzerinde önemli mekansal dönüşümlere yol açmıştır [1]. Post-fordist üretim ve tüketim kalıplarının küreselleşme etkisiyle dünyaya yayılması, tüketim mekanlarının kent merkezleri içerisinde kapitalist ilişkiler sonucunda tek tipleşerek çoğalmasına zemin hazırlamıştır [1]. Teknoloji çağıyla değişen neoliberal ekonomiyle birlikte hipster topluluğu, genç yaratıcı şehirlilerin ana akım tüketimden uzak, sanatla gelişen sosyal kent yaşamı talebini, dönüştürdüğü üretim ve tüketim mekanlarıyla kent merkezleri içerisinde yeniden organize etmeye çalışmıştır. Hipster topluluğu dönüştürdüğü bölgelerde devam eden yerel ekonomik çeşitlilikten faydalanmış, bölgelerde süregelen yerel üretim ve zanaat değerlerini kitlesel tüketime karşı içselleştirmiştir. Hipster şehirciliği, yaratıcı genç nüfusun istekleri doğrultusunda, yerel ekonominin ön plana çıktığı lokalleşen tüketim mekanlarını ve 21.yy'ın değişen ekonomik modeline uygun kollektifleşen üretim mekanlarını dönüşümün yaşandığı kent merkezleri içerisinde yeniden üretmeyi başarmıştır.

4.2.1.1 Lokalleşen tüketim mekanları

Hipster alt kültürünün ana akım olan herşeye karşı farklılaştırma tutumu mekanların üretimine de yansımıştır. Hipsterlar mekanı üretirken neoliberal ekonomik politikalar döneminde gelişen küresel zincirler ve globalleşen markalara karşı alternatif bir pazar ekonomisi geliştirmiştir. Hipster şehirciliğiyle dönüşen bölgeler, genellikle sermaye odaklı şirket soylulaştırmalarına karşı dirençli, mal ve hizmet çeşitliliği açısından zengin bir yerel alışveriş deneyimine sahip olmuştur. Üretim ve tüketimin çeşitlendiği bu bölgelerde kültürel çeşitlilik neoliberal postmodern dünyanın getirdiği aynışmaya karşı bir zenginlik olarak topluma sunulmuştur. Hipster topluluğunun ortaya çıkardığı bağımsız girişimler, gurme lezzet noktaları, üçüncü dalga kahveciler, ortak çalışma

alanları, organik ve sağlıklı gıda mağazaları, ikinci el giyim mağazaları, antikacıları, bisiklet atölyeleri, vegan restoranları, müzik dükkanlar, sanat galerileri, fotoğraf stüdyoları ve benzeri tüketim mekanları, hipster şehirciliğiyle dönüşen bölgelerde sokak yaşamını ve sosyal hayatı zengileştirmiştir (Şekil 4.3).

Şekil 4.3: Hipster şehirciliği etkisinde lokalleşen tüketim mekanlarına örnekler.

Hipster topluluğunun ürettiği tüketim mekanları, zaman içerisinde yaratıcı genç sınıfın boş zamanını geçirmek için bir araya geldiği sosyal iletişim arayüzlerine evrilmiştir. Hipster şehirciliği etkisiyle dönüşen tüketim mekanları, sosyal medyanın gücüyle birlikte, çok daha geniş bir kitlenin bir arada bulanabileceği, benzer sınıfsal karşılaşmaların bir arada bulunduğu, sınıfsal kimliklerin yeniden hatırlandığı 21.yy'ın yenilikçi paylaşım vahaları haline gelmiştir. Kapitalizmin eşitsiz gelişme mekanizmasının esnek sermaye birikimi üzerinde mekansal boyutta açığa çıkış biçimlerinden biri olan hipster şehirciliği, kültürel ürünlerin ve sembolik hiyerarşinin genç yaratıcı sınıf tarafından ürettiği mekanlar üzerinden tüketilebilmesine imkan vermiştir [78].

4.2.1.2 Kolektifleşen üretim mekanları

Hipster alt kültürü, kent içerisinde dönüşen yaşam biçimi ve küreselleşen ekonomiyle birlikte farklı bir çalışma modelini kentler içerisinde üretmiştir. Bu mekanlar kimi zaman 3.nesil kahveciler gibi tüketim mekanları olmuş, kimi zamansa kolektif çalışma ortamları sununan “co-working space” olarak adlandırılan üretim mekanları olmuştur (Şekil 4.4). İnternet girişimlerinin büyüdüğü bir dönemde hipster alt kültürü değişen ve dönüşen ekonomik yapıyı hem biçimlendirmiş, hem de bu yapı tarafından biçimlendirilmiştir. İnsan sermayesinin ön plana çıktığı bilgi çağıyla birlikte, sosyal iletişimin arttığı kolektif mekanlar giderek daha fazla tercih edilmiştir. Hipster şehirciliği mekanı ve kenti sosyal karşılaşmalar üzerinden yeniden örgütlemiş, dönüştürdüğü mekanları kültürel ve sanatsal zenginlikle kapitalist sermayenin tek tipleşen mekanlarından ayırmıştır.

co-working ofisler

üçüncü dalga kahveciler

kampüs ofisler

Şekil 4.4: Hipster şehirciliği etkisinde kolektifleşen üretim mekanlarına örnekler.

Hipster bölgelerinin genç yaratıcı sınıfı çekmesi ve dönüşen bölgelerin ekonomik olarak hızla kalkınması, büyük sermayeli şirketlerin kısa sürede dikkatini çekmiştir. Büyük sermayeli şirketler hipsterların dönüştürdüğü üretim mekanlarını taklit etmiş, kurumsal çalışma kültürü hipster şehirciliği sonrasında kampüs ofis, premium ofis, ofis park gibi isimler altında değişmeye başlamıştır. Hipster şehirciliğiyle üretilen mekanların sunduğu zengin mimari çeşitlilik genç çalışanları olan büyük şirketler tarafından genel merkez yapılarına taşınmış, mekanlar çalışanların iş dışı boş zamanlarını zengileştirecek sosyal iletişim odaklarıyla donatılmıştır. Gelişen dijital teknolojiyle bireyselleşen üretim ve iş hayatı, hem kişilerin bir arada çalışıp üretebileceği mekânsal organizasyonların örgütlenmesini gerekli kılmış, hem de geleneksel çalışma mekanlarının dönüşümünün önünü açmıştır. Hipster topluluğunun ürettiği mekanların kollektif çalışma ve sosyalleşme olanakları, yaratıcı sınıf için standart çalışma hayatını sokakla ve toplumla geliştirmenin bir aracı olarak görülmüştür. Richard Florida'ya göre genç yaratıcı sınıf, sadece kreatif endüstrilerde değil, aynı zamanda kamu sektörü, bilim ve teknoloji alanlarında hizmet vererek, 21.yy'ın ekonomik yaşamını yeniden şekillendirecek bir topluluk haline gelmiştir [51]. Florida'ya göre sanayi çağında işçilerin fabrikalara aktığı çalışma modeli geride kalmış, dijital çağın yenilikçi şirketleri genç yaratıcı sınıfa yakın olabilecekleri sanatsal açıdan zengin ve çeşitli hipster bölgelerini tercih etmiştir [51]. Hipster topluluğu oluşturduğu kollektif üretim mekanlarıyla, 21.yy'ın başlarında kent merkezlerinde süper çeşitliliğe sahip yenilikçi bir iş ve kent yaşamı modeli üretmeyi başarmıştır. Richard Florida, hipster şehirciliğiyle dönüşmüş bölgelerin çoğalmasıyla, kentlerin ekonomik olarak gelişmesi arasında karşılıklı bir ilişkinin olduğunu iddia etmiştir [51].

4.2.2 Mimari kimlik

Hipster şehirciliği hem yerel hem küresel değerleri içerisinde barındıran, çok katmanlı, orjinal bir kentsel kimlik söylemi üretmektedir. Hipster topluluğunun dönüştürdüğü mekanlar, yüzeyde bölgenin kültürel değerleri ve bohem geçmişini yansıtan eşsiz örnekler yaratmıştır. Hipster topluluğu tarafından mimari kodları tek tipleştirilmiş tüketim alışkanlıklarından sıkılmış varlıklı kişileri bölgeye çekmiş, hipster şehirciliğiyle dönüşmüş sokaklar ekonomik ve kültürel olarak canlanmıştır. Hipster şehirciliğiyle dönüşen mekanlar, kimi zaman tarihi ve endüstriyel geçmişi olan yapıların korunmasıyla, kimi zaman yapılar üzerine yapay bir endüstriyel kimlik inşa

edilmesiyle üretilmiştir. Büyüyen hipster topluluğunun artan satın alma güçleriyle birlikte daha çok mekanı benzer biçimlerde yenilemesi veya dönüştürmesi, popülerleşen bir mimari kimlik yaratmıştır. Ana akım tüketimden uzak durmaya çalışan hipster topluluğunun ürettiği mekanların küresel ölçekte popülerleşmesi, popüler kültür aracılığıyla coğrafi ve kültürel olarak birbirlerine uzak bölgelerde bulunan mekanları bile benzer biçimde dönüştürmüştür (Şekil 4.5). Popüler kültür aracılığıyla hipster topluluğunun dönüştürdüğü mekanlar, sonradan dönüşüm bölgelerine gelen varlıklı kişilerin ihtiyaçlarına göre kapitalist sermaye tarafından aynı tasarımcının elinden çıkmışçasına ana akım hale getirilerek taklit edilmiştir. Sürdürülebilirlik ilkelerine ve tarihi referanslara saygı gösteren hipster topluluğu, özünde modası geçmiş ve toplumsal olarak kabul edilmez olanı alıp, onu hem moda hem de karlı bir nesneye dönüştürme konusunda inanılmaz yeteneklere sahip bir topluluktur. Mekanın dönüşümünde inovatif çözümler yaratmış hipster topluluğu, tabela yerine kara tahta kullanımı, bohem kökenlerinde gelen sıvasız veya tuğla duvar tercihi, beton veya orijinali korunmuş zemin kaplaması, siyaha boyanmış yüzeyler, duvar boyamaları veya metalaştırılmış sokak sanatı, bisiklet, bölgenin geçmişini yansıtan antika parçalar, endüstriyel aydınlatma ve açık elektrik tesisatı, mekanı oluşturan objelerde ahşap ve metalin ham bir şekilde kullanımı, yüksek tavan ve açık mekan gibi küresel ölçekte klişeleşmiş kültürel mimari kodlar üretmiştir (Şekil 4.6) (Şekil 4.7).

Shoreditch, Londra
Boxpark

San Pedro Cholula, Meksika
Container City

Mecidiyeköy, İstanbul
Trump Caddesi

Şekil 4.5: Benzer mimari kodların sermaye tarafından küresel ölçekte taklit edilmesi.

yüksek tavanlı mekanlar

açık plan

metal doğramalar

geniş pencereler

açıktaki bırakılmış tesisat

beton zemin

tuğla duvar

siyaha boyanmış yüzeyler

eskitemiş seramik ve parkeler

asma kat

sıvalı duvarlar

corten ve metal levhalar

Şekil 4.6: Küresel ölçekte yaygınlaşmış yapısal hipster mimari kodları.

endüstriyel aydınlatmalar

metal profil raflar

filament ampüller

minimal logolar

kara tahta kullanımı

grafiti duvarlar

masif ahşap mobilyalar

saksı bitkileri

antika parçaları

objelerin yeniden kullanımı

retro görünüm

bisikletler

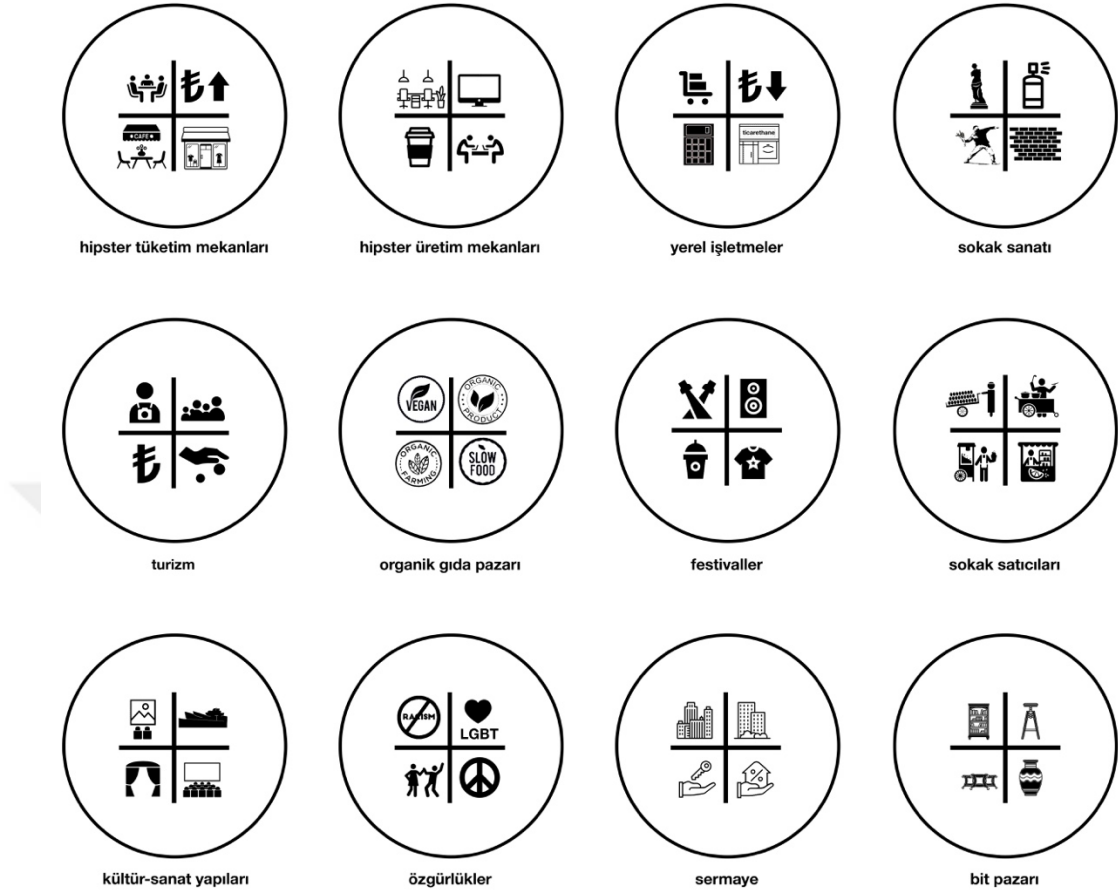
Şekil 4.7: Küresel ölçekte yaygınlaşmış dekoratif hipster mimari kodları.

4.2.3 Mikro-nüfuslu sokak yaşamı ve süper çeşitlilik

Jane Jacobs'a göre, karma kullanımlara dayalı kentsel örüntüler, ekonomik ve sosyal çeşitliliği teşvik etmektedir [79]. Hipster bölgelerinin dönüşümünde önemli olan kriter, sermaye etkisinde aynılan kent yaşamı içerisinde bu bölgelerin kişilere sunabildiği çeşitliliktir. Hipsterlar için bu çeşitlilik, kimi zaman nitelikli sağlık hizmetine ulaşım, bazen organik gıda marketlerine erişim, kimi zamansa farklı kültürel mutfakları bir arada tadabilme imkanlarıyla ilişkilidir. Hipster topluluğu sokakları dönüştürmeye başladığında, inovatif bir şekilde dönüştürülmüş özgün bir tarza sahip hipster mekanlarıyla, yerel sakinlere hizmet eden etnik gıda mağazaları, ticaret dükkanları, marketler, elektronik ürün mağazaları gibi yerel tüketim mekanları yan yana kentsel yaşama katılmıştır. Hipster şehirciliğiyle dönüşen bölgelerde otantik kent deneyimiyle çağdaş mekânsal çözümler sokak düzleminde birleşmiş, farklı ekonomik ve sosyolojik yapılar kozmopolit bir birliktelik oluşturmuştur. Hipster bölgelerinde düzenlenen organik yemek pazarları, kahve festivalleri, bit pazarları gibi organizasyonlar farklı sınıflardan çok daha fazla kişinin dönüşen bölgeleri keşfetmesini sağlamış, ekonomik ve sosyal açıdan hipster bölgelerinde karma kullanımlar arttırmıştır. Hipster topluluğu, genel olarak tüketici kültürüne muhalif olan stilleri benimsemiş, sanatla zengileştirdikleri sokak yaşamıyla mikro nüfuslu bir topluluk oluşturmanın yanında birçok genç şehirliyi bölgeye çekmiştir. Statünün tüketim pratikleriyle ölçüldüğü günümüz dünyasında hipsterların yarattığı zengin sokak yaşamı, sosyal medya aracılığıyla tüm kentlilere pazarlanarak varlıklı kişilerin tüketimine sunulmuştur. Lokal tüketim mekanlarına ve sokak yaşamına gösterilen toplumsal ilgi, hipster bölgelerinin sokaklarını zamanla küçük fotoğraf stüdyolarına dönüştürmüş, bölgeye gelen günü birlikçi ziyaretçilerle mikro bölge ekonomileri güçlenmiştir.

Hipster topluluğu, hem şehir ekonomisinin bir paydaşı, hem de mahalleleriyle güçlü bir ilişki kurma konusunda zaman harcayan yaratıcı kişilerden oluşmaktadır. Hipster şehirciliğini özgün kılan süper çeşitlilik, bölgede yaşayan hipster topluluğunun üst ölçek kamu kararları olmadan yaşadığı sokakları bağımsız olarak geliştirmesiyle oluşmaktadır (Şekil 4.8). Hipster bölgeleri yerel kimlikle harmanlanmış tüketim mekanları ve sanat etkisiyle zenginleşen sokak yaşamıyla, şehirde yaşayan kişilere sosyal ilişkiler kurabilecekleri yeni sokak sahneleri yaratmıştır. Hipster topluluğunun mekanları belirli kodlar içinde kimliksel olarak dönüştürmesi, karmaşık ve yakın

damarlı kent yapısı içerisinde üretim ve tüketim mekanlarıyla zenginleşen sokak yaşamını yeniden örgütlemiştir.

Şekil 4.8: Hipster şehirciliğini özgün kılan süper çeşitlilik.

4.2.4 Sanatın mekanı ve kenti dönüştürme gücü

Sanatın mantıksal olarak tüketilebilir ve yaratılabilir olması, fiziki olmayan sanatı diğer dönüştürücü etkilerden ayırmaktadır [80]. Soho’da bohem alt kültürü etkisiyle yaşanan dönüşümden beri sanatçılar, kentsel bölgelerin yeniden canlandıran, bölgelerin marka değerini arttıran topluluklar olarak görülmüştür. Soho’da yaşanan dönüşüme benzer biçimde hipster topluluğu, sanatı önce yapılı bölgeyi yeniden geliştirmek için kullanmış, daha sonra sanatla dönüşmüş bölgeler büyük yatırımcıları çekmiştir. Hipster bölgelerinin kültür ve sanat tabanlı yaşadığı ekonomik gelişmeler, mekanın ve sokağın yarattığı zenginliğin tüketim ürünlerine de yansısıyla küresel ölçekte yaygınlaşmıştır. Kültür ve sanat etkisi, hipster bölgelerinin ticarileşmiş sanatla mekanları yeniden geliştirmesine, sosyal hayatı zengileştirerek bölgelerin marka değerlerini yükseltmesine, ürün ve ürün geliştirmedeki payıyla tüketim kültürünü çeşitlendirmesine imkan sağlamıştır.

4.2.4.1 Tüketim kültürünü çeşitlendirmesi

Hipster alt kültürü, geniş kitlesel üretimle ile karakterize edilen bir çağda, küreselleşme ve neoliberalizmin had safhasında olduğu bir dönemde, kentte yaşayan seçkinler için değil sıradan kişilere, sanatı ve kültürel sermayeyi kullanarak ana akım olmayan butik ürünler üretmeyi başarmıştır. Hipster topluluğu ana akımdan uzak duran tüketim kültürüyle, sermaye odaklı gelişmiş kentlerde neoliberalizme karşı ideolojik bir savaşın alternatifini vermiştir [81]. Hipster bölgeleri geniş insan sermayesi ve sahip olduğu çeşitlikle, belirli bir mikro-nüfusun kimlik ihtiyacını tüketim yoluyla karşılamaktadır. Hipster bölgelerinde üretilen niş ürünler ve mekanlar, aynı zamanda kültürlerarası oluşmuş bir kimlik biçiminin yansımalarıdır. Sanatın üretimle buluştuğu, ardından üretilen ürünlerin dönüşen mekanlar aracılığıyla pazarlandığı hipster bölgeleri, sunduğu çeşitliliğin bir parçası olarak bölgeye çektiği kişilerin satın alma gücüyle orantılı bir mikro ekonomi yaratmıştır. Dönüşen hipster bölgelerinde sanat etkisiyle mikro ekonomin güçlenmesi, katma değer sağlayan ürünler ve hizmetler aracılığıyla bölgelerin soylulaştırma etkisiyle dönüşmesini tetiklemiştir. Sanat hipster bölgelerinde sadece tüketici ürünlerinde ve mekanlarda değil, geleneksel biçimleriyle de moda, müzik, film gibi kentsel yaşamın bir çok alanında genç hipsterlar tarafından tüketilmektedir.

4.2.4.2 Yeniden geliştirme aracı olarak kullanılması

Hipster bölgelerinde yer alan tüketim mekanları, kapitalist sermayenin büyüme ve ticari gelişim stratejilerine paralel bir tüketim ortamı oluşturmaya çalışırken, bunu kültür ve sanat yoluyla lokal olma eğilimiyle gerçekleştirmektedir. Genç yaratıcı sınıfın ve sanatçıların yaşadığı hipster bölgeleri, sanatçıların çalışmalarını sokağa taşımasıyla giderek popülerleşmiş, sanat etkisiyle zenginleşen sokak yaşamı bir çok kişiyi dönüşen bölgelere çekmiştir. Sokak sanatı ve grafitinin etkisiyle hipster bölgeleri birer açık hava sergisine dönüşmüş, sanat etkisiyle kent turizmine açılan bölgelerin ekonomileri giderek canlanmaya başlamıştır. Sokak sanatının kent turizmiyle varlıklı kişileri hipster bölgelerine çekmesiyle birlikte, sanat galerileri ve kültür-sanat etkinlikleri zamanla dönüşen bölgelerde toplanmaya başlamıştır. Sokak sanatçıları hipster bölgelerinde yaşanan dönüşüme başlangıçta plansız bir şekilde katkı sağlamış, sokak sanatının bölgesel ekonomiyi geliştirme potansiyeli keşfedilten sonra sermaye sokak sanatını mülk değerlerini yükseltmek için kullanmaya başlamıştır.

Sokak sanatı ve grafiti yer altı kültürünün bir ifadesi olarak, genellikle kentin kenarda kalmış köşelerinde sisteme, topluma, batı tüketici kültürüne karşı isyanın dışı vurumu olarak görülmüştür [82]. Ancak vandalizm olarak görülen sokak sanatı ve grafiti, hipster bölgelerinin dönüşümü sonrasında kent içerisinde takdir edilmeyen bir sanat biçimi olmaktan çıkmıştır [82]. Her gün binlerce turist ve şehirli sanatın zenginleştirdiği sokakları görmek, fotoğraf çekmek ve sosyal medyada paylaşmak için hipster bölgelerini ziyaret etmektedir. Sokak sanatı ve grafiti hipster bölgeriyle birlikte evrensel bir üne kavuşmuş, sanat galerinde yer almaya başlamıştır [82]. Sokak sanatı ve sokak sanatçıları dönüşüm süreçlerini hızlandırmak ve bir bölgeye özgünlük duygusunu vermek için bugün ticari anlamda sıklıkla kullanılmaktadır. Proje geliştiricileri varlıklı genç nüfusu dönüştürdükleri mekanlara ve bölgelere çekebilmek adına sokak sanatını ticarileştirmiş, ticarileşen sokak sanatı sahte bir orijinallik duygusuyla sermaye etkisinde dönüştürülen mekanlara dekoratif bir çeşitlilik sağlamak için kullanılmıştır.

4.2.4.3 Marka değerini yükseltmesi

Günümüzde küresel sermaye ve insan dolaşımı açısından çekici hale getirilmeye çalışılan kent merkezleri, kentin yaşam alanlarını pazarlayabilecekleri kültür ve sanat içerikli kentsel politikalarla, devlet kurumları ve sermaye odakları tarafından yeniden üretilmeye çalışılmaktadır. Kentler değişen ekonomik yapıyla birlikte artık bacaları değil insanları çekmeye odaklanmış, sanat ve kültürel çeşitlilik kent yaşamını zenginleştirdiği kadar bölgesel ekonomileri de güçlendirmiştir. Soho'da bohemler tarafından gerçekleştirilen mekansal dönüşüm ve sonrasında güçlenen bölgesel ekonomi etkisinde yaşanan soylulaştırma süreçleri, sanatın bölgesel bir geliştirme aracı olarak sermaye tarafından kullanılmasının önünü açmıştır [49]. Neoliberalizmle birlikte sanayisizleşen kent merkezlerinde yükselen hizmet sektörü ve yaratıcı kültür endüstrilerinin büyüttüğü yeni ekonomik yapı; yeni iş gücü piyasası, küresel turizm ve sermaye hareketliliğinden pay alabilmek adına kültür ve sanatı, toplumun imaj ve simgelerinin çoğaltılması için bir araç olarak kullanılmıştır. Hipster topluluğu, bohem köklerine benzer bir strateji ile bulundukları bölgeleri yeniden üretirken, sanatın gücüyle dönüştürdükleri bölgeleri diğer kentsel bölgelerden farklılaştırmıştır. Hipster şehirciliğiyle dönüşen bölgeler hem tüketim kültürünü çeşitlendiren yaratıcı endüstriler etkisinde kültürel üretimi geliştirmiş, hem de etkinlikler ve yeni kültür-sanat sembolleri inşa ederek kültürel tüketimle dönüştürdüğü bölgeleri

canlandırmıştır. Hipster bölgelerinde sokak yaşamı ve kent turizmi bazen inşa edilen müzeler, konser salonları, tiyatrolar, sanat galerileri gibi büyük ölçekli yapılar; bazen tasarım fuarları, bienaller, festivaller, konserler gibi kültür-sanat organizasyonları aracılığıyla gelişmiştir. Böylece hipster şehirciliğiyle dönüşen kentler, kültürel tüketim politikalarıyla küreselleşerek markalaşmıştır. Hipster bölgeleri geleneksel sanattan beslenen mekan ve sokak yaşamıyla, sanat ürünlerinin yaratıldığı, dağıtıldığı, tükettiği yaratıcılık vahaları haline gelmiştir. Bir endüstri olarak sanat, sembolik sermaye biçimi ve ekonomik getirileriyle birlikte, hipster bölgelerini maddi olmayan kültürel birikim ve toplumla birlikte dönüştürerek geliştirmiştir.

4.3 Hipster Alt Kültürü Etkisi ve Soylulaştırma Süreçleri

4.3.1 Soylulaştırma kavramı

Klasik anlamda soylulaştırma kavramı, şehir içinde işçi sınıflarının yaşadığı bölgelerin yüksek gelirli orta sınıf tarafından dönüştürülmesi olarak tanımlanmıştır. Sosyolog Ruth Glass tarafından 1964 yılında İngilizce “gentry” kelimesinden türetilen terim, Londra Islington’da gözden düşmüş işçi sınıfı mahalesine taşınan orta sınıf ailelerin yarattığı yer değiştirme baskısı nedeniyle, emlak değerleri ve sosyolojik mahalle örgüsünü üzerinde yaşanan değişimleri tanımlamak için kullanılmıştır [83]. Kent merkezlerinde yer alan konut ve ticaret alanlarının soylulaştırma etkisiyle sosyo-mekansal dönüşümler geçirmesi, ulus-devlet politikalarının son bulması sonucunda sermayenin kent merkezlerine geri dönmesiyle ilişkili olarak yaşanmıştır. 1970’lerin sonunda neoliberal ekonomik politikalarla birlikte mekan yaratıcı yıkıma uğramış, değişen üretim-tüketim ekonomisi sonucunda kent merkezleri içerisinde mekanlar yeniden üretilmiştir. Hipster şehirciliği etkisinde 2000’li yılların sonrasında yaşanan soylulaştırma süreçleri, neoliberalizmin yarattığı yaratıcı yıkımın izinde, çağın değişen teknolojik ve ekonomik normlarına göre, genç nüfusun kent yaşamı içerisinde ihtiyaçlarını karşılayacak mekanları dönüştürerek yeniden üretmiştir. Genç nüfusun hipster şehirciliği etkisinde dönüştürdüğü bölgeler, güçlenen yerel ekonomileriyle daha büyük sermayeyi alana çekmiş, sermaye akışlarıyla birlikte dönüşen hipster bölgeleri dalgalı soylulaştırma süreçlerinin ortasında kalmıştır. 1970’lerin ve 1980’lerin sonunda David Ley ve Neil Smith’e ait iki teorik bakış açısı, hipster şehirciliği etkisinde yaşanan soylulaştırma süreçlerinin anlaşılabilmesi için farklı yaklaşımlar ortaya koymuştur.

David Ley'in teorisine göre, şehirlerin üretim merkezlerinden iş ve tüketim merkezlerine dönüşmesi, şehir merkezlerinde genç profesyonellerden oluşan nitelikli bir toplumsal grup oluşturmaktadır [84]. Sayıları artan genç profesyonellerin piyasa gücü ve tüketim tercihleri, mekan üzerinde eşitsizlikler yaratarak yerel sakinleri kent merkezlerinden uzaklaştırmaktadır [84]. Eğlence hayatı, kültürel etkinliklere erişim, sanat ve tarihi açıdan zengin yapılı çevrenin sağladığı çeşitlilikle birlikte genç profesyoneller, sosyal ilişkiler kurabilecekleri canlı kent merkezlerinde yaşamayı tercih etmektedir. Lees'in özgürleştirici şehir tezinde olduğu gibi, 1960'ların karşı kültür hareketlerinin farkındalığıyla kent merkezlerinin sunduğu hoşgörü, çeşitlilik, çok kültürlülük, kimlik, çoğulculuk ve eşitlik gibi değerler, genç profesyoneller tarafından satın alınmaktadır [85]. Prototip bir soylulaştırıcı olarak genç profesyoneller, hipster kimliği altında şehir merkezlerini günümüzde de dönüştürmeye devam etmektedir.

Bir diğer teori, 1970'li yılların sonlarında kentlerin sermaye etkisinde yaşadığı büyük değişimlere karşı Neil Smith tarafından geliştirilmiştir [86]. Smith'e göre soylulaştırma, sadece kentteki yoksul bölgelere ve işçi sınıfı mahallere orta sınıf alıcıların gösterdiği taleple ilişkili ilerlememekte, özel sermayenin bu bölgelere akın etmesiyle birlikte dönüşüm gerçekleşmektedir [87]. Smith'e göre, soylulaştırma süreçleri sadece konut bölgelerinde değil, kent içerisinde mevcut sakinlerden daha varlıklı bir sınıf üretmek için sermayenin mekanı yeniden örgütlediği her alanda yaşanmaktadır [87]. Smith'in soylulaştırma teorisi, bazı bölgelerin neden kent içerisinde önce geliştiğini ve karlı olduğunu açıklamaya yöneliktir [86]. Neil Smith'in ürettiği kira-boşluk teorisi, şehir içi arazinin terk edilme nedeniyle düşen değeri ve dönüştükten sonra ortaya çıkabilecek potansiyel değeri arasındaki farka odaklanmaktadır [86]. Smith'in yaklaşımından yola çıkarak, küreselleşme ve sermaye hareketleri şehir merkezlerinde mekanın sınırlarını yeniden çizerek, sermaye akışına göre üretim-tüketim mekanları üzerinden toplumsal ilişkileri yeniden düzenlemiştir. Neil Smith'e göre küresel sermayenin hareketleriyle birlikte 1990'lı yıllardan itibaren "genelleşen" soylulaştırma süreçleri, kamu-özel sektör ortaklığı, küresel sermayenin müdahalesi, merkezden çepere doğru yayılma, soylulaştırılmakta olan alanın tamamının yeni bir kentsel kompleks haline getirilmesi, soylulaştırma sürecine yönelik hareketlere karşı sıfır tolerans gibi temel özellikler üzerinden ilerlemektedir [88].

Clark, Lees ve Ark tarafından yapılan araştırmalar, her iki teoninin de birbirlerini tamamladığını, soylulaştırma kavramının açıklanması sürecinde her iki ynnnde kapsanacağını belirtmiştir [85, 89]. 2015 yılında UCLA ve Berkeley niversitelerinden araştırmacılar tarafından soylulaştırma ve yer değiştirmeyle ilgili yapılan bir araştırmaya göre, bölgeleri dönüştüren  majör etki tespit edilmiştir [90]. Araştırmaya göre soylulaştırmaya neden olan bu etkiler toplumsal ve sınıfsal hareketler, kamu politikaları ve özel sermaye akışları olarak belirlenmiş, bu etkilerin karşılıklı olarak birbirleriyle bağımlı olduğunun altı özellikle çizilmiştir [90]. Hipster alt kültürü etkisiyle soylulaşan bölgelerde yaşanan ilk dönüşüm dalgası David Ley'in teonisi etkisinde toplumsal ve mekansal etkilerle yaşanırken, ikinci dalga dönüşüm Neil Smith'in teonisi etkisinde sermaye ve yatırımcı gücüyle yaşanmıştır.

4.3.2 Hipster alt kültürünün soylulaştırma süreçlerine etkisi

Hipster alt kültür etkisiyle dönüşmüş bölgeler önce geniş mekanlar ve ucuz kiralalarıyla sanatçıları ve girişimcileri bölgeye çekmiş, sonra sanatçıların dönüştürdüğü mekanlar geniş ve yaratıcı profesyoneller tarafından keşfedilmiştir. Bölgeye gelen geniş nüfusun tüketim ihtiyaçları doğrultusunda yenilikçi barlar, butik mağazalar ve restoranlar çoğalmış, böylece hipster mahalleleri zaman içerisinde boş zamanı endstrileştiren tüketim mekanlarıyla donatılmıştır. Hipster bölgelerinin kent yaşamına sunduğ zenginliklerin basın ve sosyal medya etkisiyle geniş kitlelerce duyulması sadece insanları değil, sermayeyi ve yatırımcıları da popülerleşen bölgelere davet etmiştir. Sermayenin hipster bölgelerine gelmesiyle, hipster topluluğunun yarattığı mimari kimlik ve mekânsal çeşitlilik yzeyssel olarak taklit edilmiş, daha varlıklı kesimleri alana çekebilecek küresel zincirler dönüşen bölgelere getirilmiştir. Hipster bölgelerinde yaşanan mekansal dönüşüm popüler kültürle birlikte hem varlıklı aileleri ve geniş profesyonelleri, hem turizm yoluyla yerleşik olmayan ziyaretçileri hipster şhirciliğiyle dönüşen bölgelere çekmiştir. Soylulaştırma etkisiyle dönüşen hipster bölgelerinde artan emlak değerleri, yerel sakinleri ve nc dönüştürücüleri farklı bölgelere taşınmak zorunda bırakmıştır. Harvey'in deyişiyle sermayenin ikinci döngüsü kentsel topraklarda gerçekleşmiş, kentsel toprakların aşırı değerlenmesi mülksüz çalışan kesimleri soylulaştırma hareketlerine karşı savumasız hale getirmiştir [8].

Hipster bölgeleri önce hipster topluluğunun, sonra küresel sermaye birikiminin, kent merkezlerini varlıklı sınıfın ihtiyaçlarına göre dönüştürmeye başlamasıyla soylulaşmıştır. Sermayenin hipster bölgelerini dönüştürmesiyle yerel sakinler ve sokak yaşamı yok olmaya başlamış, dönüşen bölgelerde mekânsal çeşitlilik giderek azalmıştır. Varlıklı genç yaratıcı sınıfın hipster bölgelerine gelmesi sonucunda ana akım haline gelen hipster kimliği, hipster alt kültürüne ait özgünlüğü tüketilebilir kılmıştır. Dönüşen bölgelere gelen sermaye için önemli olan, yapılı çevrenin varlıklı kullanıcılarının taleplerine göre yeniden üretilmesi olmuştur [91]. Hipster bölgeleri artan mülk değerleriyle sürekli daha üst gelir grubuna hitap edecek şekilde dönüşmeye başlamıştır. Hipster şehirciliğiyle dönüşen bölgelerin popülerleşmesi sonucunda, ortaya çıkan mimari kodlar sermayenin elinde küreselleşmiş, özgün mekânsal dönüşümler farklı coğrafyalarda taklit edilmiştir. Hipster topluluğunun küreselleşen mimari kodları sonucunda dünyada yaygınlaşan tüketim mekanları, Zukin'in deyimiyle, yaratıcı genç sınıfın modernist dönem Mc Donalds'larına dönüşmüştür [92].

Kentsel politika söylemlerinde, kent merkezleri içerisinde sosyal alanların artmasıyla birlikte, yerel sakinlerin yaşam kalitesinin yükseleceğine inanılmaktadır. Ancak farklı sosyo-ekonomik grupların bir arada olduğu bölgelerde topluluğun tüketim kapasitesi satın alma pratiğiyle sınırlı kalmaktadır. Dönüşen hipster bölgelerinde daha önce bir araya gelmemiş toplumsal gruplar, ayrışan mikro-ekonomiyle birlikte tüketim mekanları üzerinden görünmez duvarlarla ayrılmaktadır. Shaw ve Hagemans'a göre hipster bölgelerinde restoren ve kafeler gibi sosyal mekanlar artmasına rağmen, yerel sakinlerin dışarı çıkıp bir araya gelebilecekleri buluşma mekanları azalmaktadır [93]. Yerel toplulukların uygun fiyatlı toplanabilecekleri alanları, mağazaları, marketleri ve günlük yaşamları için gerekli olan kaynakları kaybetmeleri, yerel sakinlerin soylulaştırma hareketleri sırasında savunmasız kalmasına yol açmaktadır. Hipster bölgelerine sonradan gelen varlıklı kişilerin çoğu zaman kendi kurdukları sosyal ağlar içerisinde iletişime girmesi, yerel sakinlerin hipster şehirciliği etkisinde gelişen bölge ekonomisine katılımını sınırlamaktadır. Sonuç olarak hipster alt kültürü etkisinde yaşanan soylulaştırma, toplumsal dönüşümün mekan üzerinde gözlemlenebildiği, kentsel mekanın kültürel bir kümelenme ile canlandırılarak sınırlarının yeniden üretildiği, mekanı çekici kılan kültürel sermaye ile birlikte ekonomik sermayeyinin dönüşen bölgelere çekildiği dalgalı dönüşüm süreçlerine yol açmaktadır.

5. WILLIAMSBURG VE KARAKÖY'ÜN DÖNÜŞÜMÜ

5.1 Williamsburg'un Dönüşümü

Şehir merkezleri, ABD'de 20.yy ortalarında uygulanan banliyö şehirciliği modeli sonucunda varlıklı ve orta sınıfa mensup kişilerce terk edilmiştir. Banliyö şehirciliği sonrasında boş ve ucuz olan şehir merkezleri işçi sınıfı, göçmenler ve sanatçılar gibi uygun fiyatlı mekanlara ihtiyaç duyan kişilerce tercih edilmiştir [94]. Neoliberal politikalara geçilen 1970'li yıllar sonrasında serbest kalan sermayenin şehir merkezlerinde toplanması sonucunda değişen üretim-tüketim ekonomisi, ABD içerisinde New York gibi büyüyen kentlerin mekansal ve toplumsal açıdan dönüşmesine zemin hazırlamıştır. Neoliberal ekonomik politikalar ve enformal çağ ile birlikte ABD'de banliyölerin dezavantajları belirgin hale gelmiş, varlıklı kişiler şehir hayatının potansiyellerini büyük kent merkezlerinde yeniden keşfetmiştir. Varlıklı kişilerin toplu olarak şehirlere dönmesiyle başlayan soylulaştırma süreçleri ve döngüleri, çeşitli bölgelerde toplumsal talebe bağlı olarak yer değiştirme baskısını arttırmış, 1970'li yıllarda Manhattan'ın batı yakasında başlayan soylulaştırma dalgası 2000'li yıllara gelindiğinde Brooklyn'nin doğu kıyısı Williamsburg'a kadar ulaşmıştır (Şekil5.1).

Şekil 5.1: New York kentinin dönüşüm sekansları.

Williamsburg'un ekonomik ve sosyolojik kaderi, 70'lerin Soho ve 80'lerin Lower East Side'nın dönüşümünü takiben, düşük kira bedelleriyle geniş mekanlar arayan sanatçıların, Manhattan'ın merkezine yakın olan Williamsburg'daki terk edilmiş tarihi binaları 1990'lı yılların başında yenilemesiyle değişmeye başlamıştır. Hasidik Yahudilerin, Polonyalıların, Porto Rikoluların, İtalyanların ve Hispanik kökenli toplulukların yaşadığı kozmopolit bir işçi sınıfı mahallesi olan Williamsburg, 20.yy'ın sonlarında kentsel ekonomik gelişmelerin gerisinde kalan yerel ekonomisiyle mekânsal ve sosyolojik dönüşümlere karşı savunmasız hale gelmiştir. Williamsburg Doğu Nehri kıyısındaki konumu, sunduğu eşsiz Manhattan manzarası, sahip olduğu endüstriyel mirasla birlikte yaratıcı genç sınıfın Manhattan yarım adası dışında ilgi gösterdiği ilk bölge olmuştur. Sanatçılar endüstri yapılarını Soho ve TriBeCa örneklerine benzer biçimde dönüştürürken, Williamsburg sanatla gelişen sokak yaşamıyla, alternatif yaşam tarzlarını benimseyen sanatçılar ve yaratıcı genç sınıf için hızla gelişen bir merkez haline gelmiştir. Williamsburg'da genç yaratıcı sınıfın ürettiği yaşam tarzı zamanla alt kültür hareketlerine evrilmiş, topluluk sıradanlaşan kent merkezleri içerisinde sanatın, ticaretin, eğlencenin bulunduğu alternatif bir tüketim sahnesini yaratmayı başarmıştır.

Neoliberalizmin 2000'li yılların başından itibaren değişen kentsel ihtiyaçlarına mekansal cevaplar verebilen Williamsburg, yaratıcı genç profesyonelleri bölgeye çekmeyi başarmış, böylece içerisinde yenilikçi bir üretim-tüketim ekonomisi yaratabilmiştir. Williamsburg kendine özgü yerel ekonomisi ve ticari alanlarıyla kısa sürede ünlenerek, New York'un yeni hip ve bohem bölgesi haline gelmiştir. Bölgeyi mekansal olarak dönüştüren ve popülerleştiren yaratıcı genç nüfusu tanımlamak için "hipster" sözcüğü kullanılmış, hipsterlar karşı kültür hareketlerinin temel yaklaşımı olarak kent yaşamı içerisinde sosyal ve kültürel evrime itici güç oluşturmuştur. Alt kültür hareketlerinin temelinde yatan ırksal, sosyal, ekonomik, politik ve sınıfsal eşitsizliklere karşı meşru muhalefet, benzer biçimde hipsterların dönüştürdükleri Williamsburg gibi bölgelerin de güçlü bir grup kimliği üzerine inşa edilmesine zemin hazırlamıştır. Williamsburg'da yaşanan sosyo-ekonomik ve sosyo-mekansal dönüşüm hem hipsterların 21.yy vizyonu ile ortaya koyduğu şehircilik modeli, hem de bölge sakinlerinin sürdürdüğü mevcut yerel ekonominin sunduğu süper çeşitlilikle birlikte, çok katmanlı etkileşimler üretmiştir.

Yaratıcı genç sınıfın 1990'lı yılların ortalarında New York'un geneline göre yoksul bir bölge olan Williamsburg'a göç etmesiyle başlayan dönüşüm süreçleri, mülk sahibi olmayan yerel sakinlerin gelişen mikro ekonomiye ayak uydurmamasıyla giderek bölgesel soylulaştırmaya dönüşmüştür. Bölgeye artan ilgiyle birlikte mekansal dönüşümün artan hızı, yerel sakinler için sosyo-ekonomik eşitsizliklere yol açmıştır. Bölge içerisinde mekânsal eşitsizlikler üst kotlarda yoğunlaşmış, artan kira ve emlak fiyatları nedeniyle yerel sakinler Williamsburg'un çeperlerine taşınmak zorunda kalmıştır. Dönüşümün başlarında zemin kotunda yer alan yerel işletmeler, hipster topluluğu tarafından sunduğu çeşitlilik ve kitlesel tüketime karşı desteklenmiştir. Ancak hipster topluluğunun ihtiyaçları doğrultusunda dönüşen tüketim mekanları daha varlıklı kişileri kolektif aidiyet bağlamında Williamsburg'a çekmiş, yerel işletmelerin sunduğu çeşitlilik, değişen tüketim alışkanlıkları ve artan kiralara sonucunda azalmaya başlamıştır. Williamsburg içerisinde değişen tüketim ekonomisi zamanla orijinal sakinlerin önce sosyal alanlarını, sonra yaşam alanlarını kısıtlamış, bölge kısa süre içerisinde kendi mikro-nüfusunu oluşturarak sosyolojik olarak dönüşmeye başlamıştır. Williamsburg semtinde dönüşüm sırasında mekanlar üzerinden sınıfsal ekonomik eşitsizlikler yaşanmış, bölgenin yerel sakinlerinin günlük hayatında önemli bir yere sahip olan 99 cent mağazaları, ucuz kahveciler, humus restoranı gibi yerel tüketim mekanlarının sayısı giderek azalmaya başlamıştır. Williamsburg'un hipster topluluğu ve hipster şehirciliği etkisinde yaşadığı soylulaşma dalgaları, topluluğun kendi içerisinde yarattığı ideal kentin sermaye tarafından satın alınarak tüketilmesi ve metalaştırılmasının önünü açmıştır. Soylulaştırma etkisiyle karma kullanıma dayalı mekansal çeşitliliğin kaybolmaya başlaması, özünde alanı çekici kılan sosyal ve toplumsal değerlerin zamanla ticarileşmesine veya bölgeden silinmesine zemin hazırlamıştır. Kentin bu sosyolojik ve mekansal dönüşümü, bölgenin etkinlik merkezi olarak görülen Manhattan'dan rol çalmaya başlamasıyla büyük sermayesinde bölgeye olan ilgisini giderek arttırmıştır.

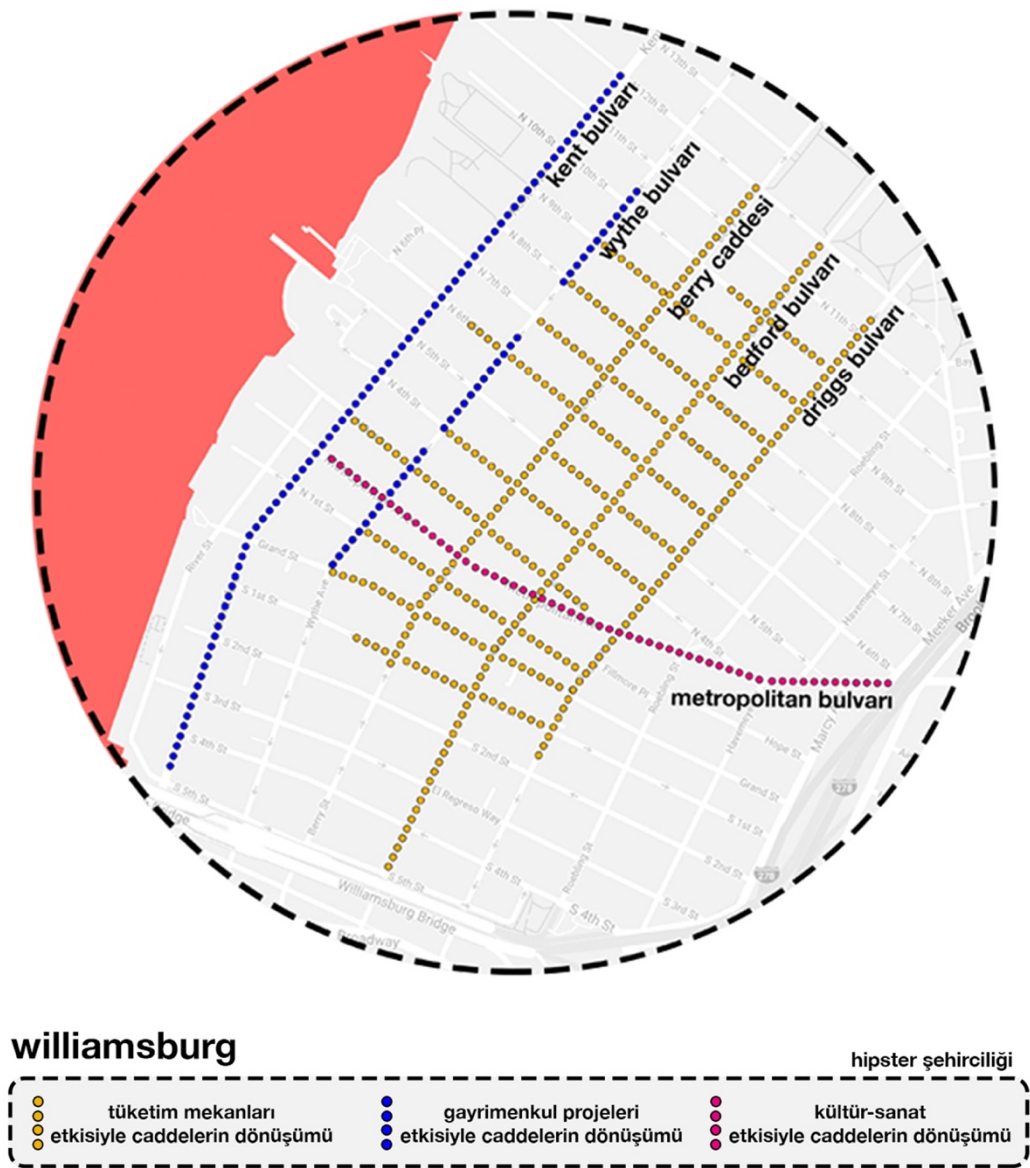
5.1.1 Hipster şehirciliği etkisinde yaşanan dönüşüm

Hipster şehirciliği kavramı 2000'li yılların başında Amerikan günlük yaşamını tanımlayan ticarileşme ve tüketim standardizasyonunu yenmeye çalışan genç hipsterlerin mekanı ve sokakları ihtiyaçları doğrultusunda yenilikçi yaşam tarzı çerçevesinde dönüştürmesiyle ilk olarak Williamsburg'da ortaya çıkmıştır. Hipster topluluğunun değişen üretim ve tüketim mekanlarını bölgede üretmesiyle,

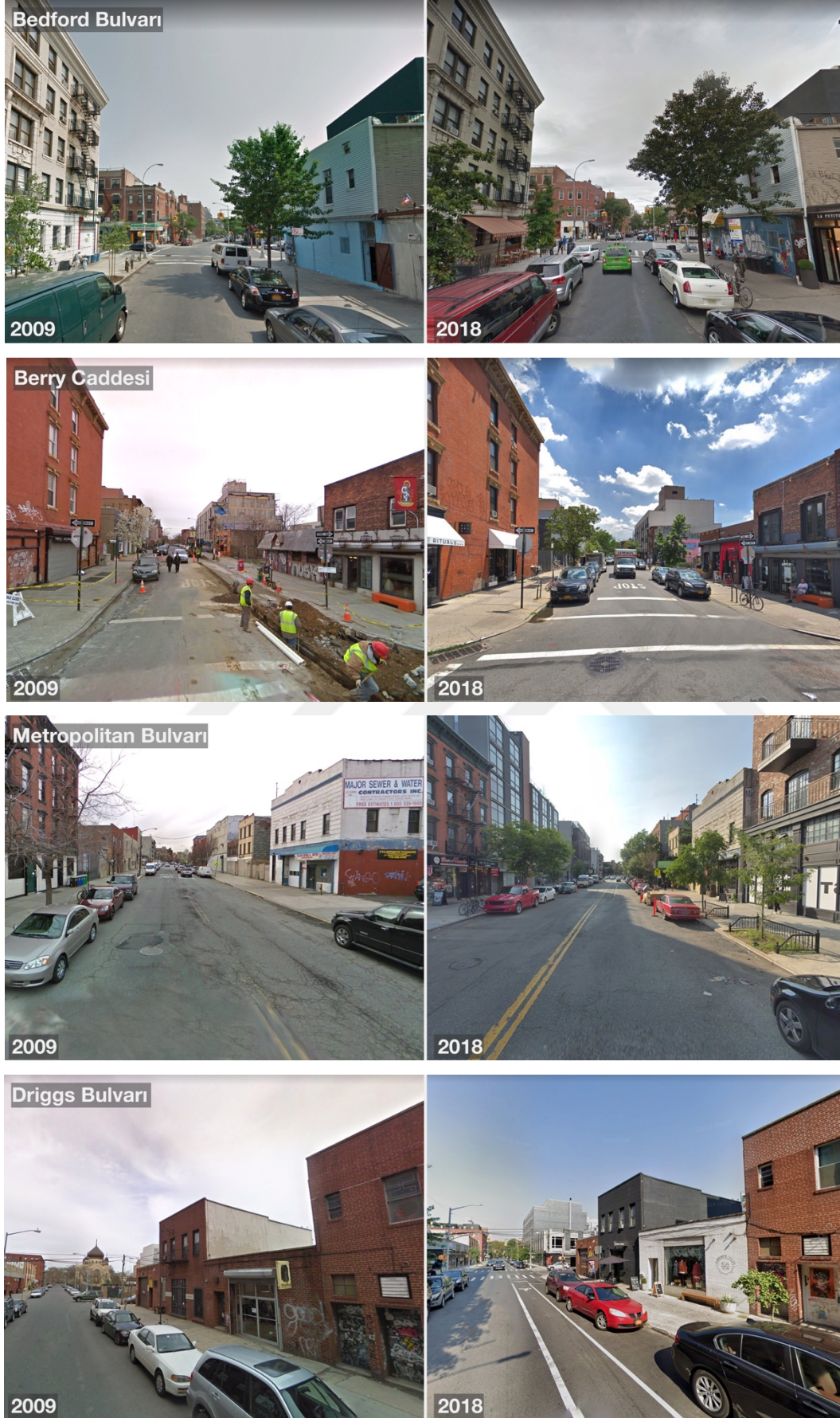
Williamsburg’da yeni bir mimari kimliğin kodları ortaya çıkmıştır. Hipster kimliğini oluşturan mimari kodlar ve yerel işletmelerin yarattığı çeşitlilik, Williamsburg’u sermaye etkisinde dönüşen diğer kentsel bölgelerden ayırtmıştır. New York’un eski endüstriyel bölgelerinden birisi olan Williamsburg’da buluşan mikro-nüfuslu hipster topluluğu, canlı sokak hayatı ve sanatla birlikte, hipster şehirciliğiyle dönüştürdüğü mekanlara ve sokaklara, genç şehirlileri çekmeyi başarmıştır (Şekil5.2) (Şekil 5.3). Williamsburg’un 2000’li yıllar sonrasında yaratıcı genç sınıfı, çalışmak ve oturmak için bölgeye çekmesi tesadüf olmamıştır. Williamsburg 1990’lı yıllardan itibaren, sanatçıların ve girişimcilerin olduğu genç bir topluluk tarafından dönüştürülmüş, hipster şehirciliğinin estetik ve kültürel değerleri bölgede yaşayan mikro nüfuslu topluluk tarafından yıllar içerisinde şekillendirilmiştir [77]. Zukin’e göre 1990’lı yıllarda Williamsburg ve çevresinde yaşayanların yüzde 20’si, New York’luların yüzde 4’ü ve ABD’de yaşayanların yüzde 2’sinin aksine yaratıcı sektörlerde çalışan genç profesyonellerden oluşmuştur [95].

Büyük ticari markaları ve ana akım tüketim alışkanlıklarını reddeden hipster topluluğunun küresel sermayeyi dışlayarak dönüştürdüğü Williamsburg, sanatla dönüşen sokak yaşamıyla, New York içerisinde kısa sürede ünlenmiştir. Williamsburg kısmen ucuz olan kiralari ve sahip olduğu kültürel çeşitlilikle hipster akınına uğramış, bölge ekonomisi artan nüfusla birlikte kafe, bar restoran, galeri ve butik gibi mekanlarla birlikte çeşitlendirerek büyümüştür. Hipster şehirciliğinin sunduğu mekânsal ve sosyal çeşitlilik Williamsburg’u popülerleştirmiş, artan tüketim mekanları, gece hayatı ve kültürel aktivitelerle bölge gençlerin New York içerisinde bulunmayı arzuladığı bir yere dönüşmüştür. Hipster şehirciliği Williamsburg’u bir eğlence makinasına dönüştürdüğü kadar, sunduğu ekonomik potansiyellerle birlikte, genç profesyonellerin yeni nesil girişimcilik bağlantılarını kurabilecekleri sosyal alanlarıda içerisinde yaratmayı başarmıştır. Williamsburg içerisinde hipster şehirciliği etkisinde dönüşmüş mekanlar, özellikle Bedford Bulvarının üzerinde, 1. Kuzey ve 7. Kuzey ara sokakları arasında, küresel hipster şehirlerine benzer şekilde yoğun olarak kümelenmiştir. Hipster şehirciliği Williamsburg içerisinde hem mekanı dönüştürmüş, hem de sermaye tarafından taklit edilmiştir. Williamsburg’a artan toplumsal ilgiyle birlikte, mekânsal dönüşüm uzun bir cadde olan Bedford Bulvarının paralel cadde ve sokaklara sıçramıştır. Bedford Bulvarının doğu paralelinde bulunan Berry Caddesi ve batı paralelinde bulunan Driggs Bulvarı, zaman içerisinde ikinci ve üçüncü

soylulaştırma dalgaları sonucunda hipster şehirciliği etkisinde, yenilikçi üretim ve tüketim mekanlarıyla dönüşmeye başlamıştır. Hipster şehirciliğinin varlıklı kişileri bölgelere çekmesi sonucunda, sermaye Williamsburg'un doğu kıyılarında mega projeler geliştirmeye başlamıştır. Kent Bulvarı ve Wythe Bulvarı, gayrimenkul geliştiricilerinin geliştirdiği milyon dolarlık projelerle, yüzeysel bir hipster kimliğiyle varlıklı kesimlere pazarlanabilecek şekilde dönüştürülmüştür. Williamsburg içerisinde tüm bu paralel caddeleri dik kesen Metropolitan Bulvarı üzerinde, kültür ve sanat mekanları yoğunlaşmış, bulvar paralel kestiği caddelerin canlı sokak yaşamı ve tüketim kültüründen beslenmiştir.

Şekil 5.2: Williamsburg bölgesinin hipster şehirciliği etkisinde geçirdiği dönüşüm.

Şekil 5.3: Williamsburg caddelerinin hipster şehirciliği etkisinde geçirdiği dönüşüm.

5.1.1.1 Mekanın dönüşümü

2000’li yılların başından itibaren değişen neoliberalizmin kentsel ihtiyaçlarına mekansal cevaplar veren Williamsburg, yaratıcı genç sınıfın bölgeye gelmesiyle birlikte kendi içerisinde yeni bir üretim-tüketim ekonomisi yaratmıştır. Williamsburg’da yaşayan hipster topluluğu ana akım üretimin ve başarı anlayışının dışına çıkan ve bundan gelir elde eden işletmeler yaratabilmiş, yarattığı butik markaları global ölçekte pazarlayabilmiştir (Şekil 5.4). Williamsburg’un şehir içi alışveriş caddeleri, yerel ve otantik tüketim kültürüyle birlikte, çeşitliliğin gösteriye dönüştüğü benzersiz çekim noktaları oluşturmuştur. Hipster topluluğunun mimari kodlarını taşıyan tüketim mekanlarının sayısı Bedford Bulvarı üzerinde artmaya başlamış, sonra Berry Caddesi, ara sokaklar ve Wythe Bulvarına kadar yayılmıştır (Şekil 5.5) (Şekil 5.6). Williamsburg’da kafelerin, restoranların, butiklerin ve çalışma alanlarının ortaya çıkması geleneksel üretim-tüketim alışkanlıklarını değiştirmiş, hipster şehirciliğiyle dönüşen mekanlar bölgeye varlıklı kişileri çekerek Williamsburg’un soylulaşmasına zemin hazırlamıştır. Williamsburg tüm bu soylulaştırma hareketlerine rağmen kendi içerisinde düzenli bir üretim-tüketim ekonomisi kurabilmiş ve bölgeye katma değer sağlayabilmiştir. Williamsburg içerisinde hipster şehirciliğiyle yaşanan mekânsal dönüşümler, kimi zaman boş ve kullanılmayan mekanların yeniden kullanıma açılmasıyla, kimi zamansa yerel işletmelerin hipster mekanlarına dönüşmesiyle ilerlemiştir. Eski endüstriyel yapıların ve boş mekanların hipster şehirciliğiyle dönüştürülmesi sonucunda kentsel peyzaj değişmiş, hipster kimliğine ait mimari kodlar genişlemiştir. Yerel sakinlerin evlerinin ve işletmelerinin hipster şehirciliği etkisinde dönüşmesi sonucunda, mekanlar değişen kullanıcı profiline göre yeniden üretilmiştir.

Şekil 5.4: Hipster şehirciliğiyle 2013 yılında dönüşmüş bir kolektif çalışma mekanı.

Şekil 5.5: Williamsburg bölgesinde mekânsal dönüşüm örnekleri-1.

Bedford Bulvarı

Berry Caddesi

Wythe Bulvarı

Driggs Bulvarı

Şekil 5.6: Williamsburg bölgesinde mekânsal dönüşüm örnekleri-2.

5.1.1.2 Mimari kimlik

Hipster şehirciliği, hipster topluluğunun ürettiği mimari kodlarla birlikte önce genç yaratıcı sınıfı, daha sonra varlıklı üst sınıfı bölgeye çekmeyi başarmıştır. Williamsburg'da üretilen mimari kimlik, bohem kökleriyle birlikte, New York'a ait bir endüstriyel estetiğin dünyaya yayılmasına öncülük etmiştir. Hipster topluluğunun dönüştürdüğü mekanlarda topluluğun yaşam tarzıyla ilişkili kullanımlar, popüler kültür aracılığıyla sembolik hale gelmiştir. Hipster bölgelerinde açılan hip barlar, antika mağazaları, vegan restoranlar, üçüncü dalga kahveciler, kafeler, tasarım butikleri gibi hipster topluluğunun dönüştürdüğü mekanlar, alt kültüre ait mimari kodları dönüştürdüğü bölgelerde üretmeye başlamıştır. Williamsburg bölgesinde dönüşen mekanlar incelendiğinde geri kazanılmış ahşap, filament ampüller, endüstriyel aydınlatma ve elektrik tesisatı, siyah boyalı tavan ve duvarlar, tuğla kaplama cepheler, kara tahtaya yazılmış menüler, saksı bitkileri gibi bir çok özellik mekanların çoğunda parça parça gözlemlenen hipster alt kültürünün ürettiği mimari kodları olarak ön plana çıkmıştır. Dönüşen mekaların görünüşte oluşturduğu retro tarz, çoğunlukla seri üretim olmayan ham malzeme kullanımlarıyla sağlanmıştır. Hipster topluluğunun yarattığı kodlarla oluşan mimari kimlik, bölgeyi ziyaret eden kullanıcılara çekici gelmiştir. Williamsburg'un sunduğu otantiklik artan kent turizmiyle birlikte, giderek daha fazla rustik iç mekanı ve klişeleşen mimari kodları bölgeye getirmiştir. Varlıklı kişiler alana geldikçe sermaye tarafından taklit edilen mimari kimlik lüks objelerle buluşmaya başlamış, hipster estetiğiyle bölgede lüks tüketim mekanlarını dönüştürmüştür. Büyük sermayenin ve küresel zincir mağazaların Williamsburg'a gelmesiyle, hipster topluluğunun ürettiği mimari kodlar şirketlerin kurumsal kimlikleriyle harmanlanmış, dönüşen mekanlar Williamsburg'a kimlik değiştirerek sızmaya başlamıştır. Williamsburg içerisinde çeşitli caddelerde ve fonksiyonlarda mekanlar incelendiğinde, hipster topluluğunun ürettiği mimari kodların mekânsal kullanımlardan bağımsız olarak birçok yaşam alanını benzer özellikleriyle farklılaştırdığı anlaşılmıştır (Şekil 5.7) (Şekil 5.8).

Metropolitan Bulvarı	Modo Yoga Sağlık /boyanmış tuğla duvar /sakı bitkileri /metal doğramalar /Geniş pencereler /minimal tabela		İç mekan /endüstriyel aydınlatma /beton zemin /sakı bitkisi /masif ahşap raflar /tuğla duvar /yüksek tavan /açık plan /siyaha boyanmış yüzeyler	
Berry Caddesi	Le Labo Parfümeri /retro görünüm /endüstriyel aydınlatma /tuğla duvar /metal doğramalar /geniş pencereler /duvara boyanmış logo /siyaha boyanmış yüzeyler		İç mekan /endüstriyel aydınlatma /açık tesisat /sakı bitkisi /eskiltilmiş parke /tuğla duvar /siyaha boyanmış tavan /metal doğramalar /sıvalı duvarlar /antika parçalar /yüksek tavan	
Bedford Bulvarı	Sweet Chick Restoran /eskiltilmiş ahşap cephe /kara tahta /boyanmış tuğla duvar /retro görünüm /siyaha boyanmış yüzeyler		İç mekan /endüstriyel aydınlatma /filament ampüller /kara tahta /açık tesisat /retro seramik kaplama /eskiltilmiş ahşap /retro görünüm /metal sandalyeler	
Wythe Bulvarı	Devocion Üçüncü Nesil Kahveci /endüstriyel aydınlatma /filament ampüller /kara tahta /boyanmış tuğla duvar /antik parçalar /objelerin yeniden kullanımı		İç mekan /endüstriyel aydınlatma /açık tesisat /sakı bitkisi /beton zemin /tuğla duvar /açık plan /antika parçalar /yüksek tavan	
Whyte Bulvarı	Sawdust Co. Etkinlik Mekanı /tuğla duvar /grafiti duvar resimleri /metal doğramalar /duvara boyanmış logo /siyaha boyanmış yüzeyler		İç mekan /beton zemin /tuğla duvar /siyaha boyanmış tavan /metal doğramalar /mesh tavan kaplaması /sıvalı duvarlar /yüksek tavan	
Driggs Bulvarı	Bird Giyim Mağazası /geniş pencereler /metal doğramalar /reto seramik /sakı bitkileri		İç mekan /filament ampüller /açık tesisat /sakı bitkisi /beton zemin /tuğla duvar /metal raflar /antika parçalar /yüksek tavan	
Berry Caddesi	Toby's Estate Kahveci ve Kafe /geniş pencereler /metal doğramalar /minimal tabela /boyanmış tuğla duvar		İç mekan /masif ahşap masalar /yüksek tavan /eskiltilmiş parkeler /tuğla duvar /metal sandalyeler /geniş pencereler /açık plan /masif ahşap raflar	

Şekil 5.7: Hipster şehirciliğiyle oluşmuş mimari kodların Williamsburg örnekleri üzerinden incelenmesi-1.

Union Bulvarı	Lilia Restoran /boyanmış tuğla duvar /minimal tabela /metal doğramalar /saksı bitkileri /metal sandalyeler		İç mekan /endüstriyel aydınlatma /açık tesisat /beton zemin /boyanmış tuğla duvar /Metal doğramalar /açık plan /Yüksek tavan	
Bedford Bulvarı	WeWork ortak çalışma ofisi /geniş pencereler /minimal tabela /mesh korkuluk /metal sandalyeler		İç mekan /endüstriyel aydınlatma /açık tesisat /saksı bitkisi /tuğla duvar /Metal doğramalar /geniş pencereler /açık plan /Yüksek tavan	
Kent Bulvarı	Rough Trade Müzik&Kitap Market /boyanmış tuğla duvar /duvar resimleri /metal doğramalar /endüstriyel aydınlatma /kara tahta		İç mekan /endüstriyel aydınlatma /açık tesisat /asma kat /beton zemin /tuğla duvar /metal yüzeyler /grafi duvar resimleri /sıvalı duvarlar /açık plan /Yüksek tavan	
Wythe Bulvarı	Shelter Bar /retro görünüm /corten metal levhalar /saksı bitkileri /endüstriyel aydınlatma /grafi duvar resmi /masif ahşap masa /Objelerin yeniden kullanımı		İç mekan /açık tesisat /masif ahşap masa /eskitilmiş parke /tuğla duvar /metal tavan kaplaması /metal doğramalar /antika parçalar /retro görünüm	
Wythe Bulvarı	Williamsburg Hotel /tuğla duvar /metal doğramalar /kara tahta /retro görünüm /saksı bitkileri /beton yüzeyler		İç mekan /endüstriyel aydınlatma /açık tesisat /saksı bitkisi /eskitilmiş parke /tuğla duvar /siyaha boyanmış tavan /metal doğramalar /filament ampüller /metal raflar /yüksek tavan	

Şekil 5.8: Hipster şehirciliğiyle oluşmuş mimari kodların Williamsburg örnekleri üzerinden incelenmesi-2.

5.1.1.3 Sokak ve kent

Williamsburg içerisinde hipster şehirciliğiyle dönüşen mekanlar, ana akımdan ayrılan tüketim kültürüyle, geniş yelpazeli bir tüketim çeşitliliği sunabilmiştir. Tüketim mekanları Asya mutfağından Avrupa mutfağına, butik lezzet noktalarından gastro publara, yerel işletmelerden küresel zincirlere kadar çeşitlenerek, Williamsburg sokaklarını karma kullanımlarla hareketlendirmeyi başarmıştır. Williamsburg'da oluşan çeşitliliğin hipster topluluğu ve varlıklı sınıf tarafından satın alınmasıyla

gelişen bölgesel ekonomi, dekoratif bir obje gibi görülen yerel işletmelerin sokak yaşamına kattığı zenginliği tehdit etmiştir. Oysa ki 2010'a kadar aynı bölgede faaliyet gösteren yerel ve küçük işletmeler (küçük butikleri, ucuz giyim mağazaları, yerel restoranları, küçük kulüpleri ve barları gibi...) gösterişten ve kurumsallıktan uzak yapılarıyla bölgesel mikro ekonomiyi çeşitlendiren önemli birleşenleri içerisinde barındırmıştır. Williamsburg'da yaşanan soylulaştırmanın üst kotlarda konut üzerinde yoğunlaşmasıyla birlikte değişen toplumsal yapı ve değişen tüketim alışkanlıkları, bölgede mekânsal dönüşümle yaratılan çeşitlilik içerisinde yerel işletmelerin payını giderek azaltmıştır. Hipster tüketim mekanlarıyla en yoğun dönüşen Bedford Bulvarı üzerinde bile, caddenin özellikle güney ve kuzey yakalarında yerel işletmeler tamamen yok olmamış, hipster topluluğu tarafından dönüştürülmüş işletmeler ağırlıkta olsa da, geleneksel işletmeler topluluk tarafından desteklenmeye devam etmiştir. Hipster şehirciliği etkisinde en ağır dönüşümü yaşamış Bedford Bulvarı, yerel marketlerin ve vegan marketlerin bir arada bulunabildiği, kentsel belleğin sıfırlanmadığı çok katmanlı bir ticaret yaşamına sahiptir. Bedford Bulvarı dışında Metropolitan Bulvarı, Driggs Bulvarı ve Berry Caddeleri de, kültür ve sanat mekanları kadar içerisinde barındırdığı popüler tüketim mekanlarıyla, Williamsburg'un ticaret ve sosyal yaşamının merkezinde yer almaktadır.

Williamsburg sahip olduğu çeşitli üretim-tüketim mekanları dışında festivaller, sosyal alanlar ve pazarlar sayesinde, bölgede yaşayanlar için farklı tüketici deneyimleri oluşturabilmiştir. Williamsburg içerisinde Pazar günleri kurulan bit pazarı ve cumartesi günleri kurulan Smorgasburg organik yemek pazarı, haftasonları çok sayıda kentliyi bölgeye çekerek sokak yaşamını canlandırmaktadır. 2011'den bugüne Williamsburg'da devam eden Smorgasburg organik yemek pazarı, yerel satıcıların bulunduğu butik lezzet noktalarıyla pazar günleri ortalama 20.000-30.000 kişiyi bölgeye çekmektedir. Ayrıca sokak yaşamı seyyar satıcıların, sokak lezzetlerinin, ikinci el ürün satan tezgahların etkisiyle zengileşerek tüketimi çeşitlendirmektedir (Şekil 5.9). Bölgede hipster şehirciliği etkisinde yaşanan dönüşüm, sosyal alanların tasarlanmasına kadar yansımış, sermaye hipster topluluğunu çekebilecek toplanma alanlarını hipster kodlarıyla oluşturabilmiştir. Williamsburg'da sermaye tarafından dönüştürülen Domino Park, Domino Şeker Fabrikasının Doğu Nehri kıyısını kamusal kullanıma açarak sahil şeridini rekreasyon alanları ve endüstriyel kimliğin korunmasıyla yeniden canlandırılmıştır.

Şekil 5.9: Williamsburg içerisinde canlı sokak yaşamı.

5.1.1.4 Sanat etkisiyle dönüşüm

Williamsburg günümüzde sokak sanatı, kültür-sanat yapıları ve yaratıcı sektörlerin gücüyle birlikte, alternatif bir sanat tarzını benimseyen hipsterlar için merkez haline gelmiştir. Williamsburg’da sanatla zenginleşen sosyal yaşamı sokağa taşınmış, bohem köklere sahip hipster topluluğunun sokak sanatıyla canlandığı bölgeler, sosyal medya aracılığıyla geniş kitlelere pazarlanmıştır (Şekil 5.10). Williamsburg’un terk edilmiş depo duvarları ve kıyıda kenarda kalmış köşeleri sanatçılar tarafından sokak sanatı aracılığıyla dönüştürülmüştür. Colossal Media’nın 2014 yılında Genç Sanatçılar ve Yazarlar İttifakı ile ortaklaşa olarak 4 katlı bir binanın sağır cephesinde oluşturduğu 'Lost Time' isimli duvar resmi, Williamsburg’un Mona Lisa’sı olarak adlandırılmış, bir çok ödül alan sanat eseri bölgenin sanatla ilişkili kentsel marka değerini arttırmıştır (Şekil 5.11). Williamsburg’un sanatla renklenmiş sokak yaşamı, kent turizmini canlandırarak bölgesel büyümeye en önemli desteklerden birisini sağlamıştır. Williamsburg’un sanatla birlikte başlayan gelişiminin proje geliştiricileri tarafından farkedilmesi, kapital sermayenin sanatı ticari çıkarları doğrultusunda metalaştırarak

kullanmaya başlamasının önünü açmıştır. Williamsburg sadece sokak sanatıyla değil aynı zamanda yaratıcı sektörlerin ofislerinin bölgeye çektiği insan sermayesi sayesinde, bugün bahsettiğimiz hipster estetiğini ve kimliksel kodları üretmiştir. Grafik tasarım, mimarlık, endüstriyel tasarım, moda gibi bir çok yaratıcı sektörün Williamsburg içerisinde yaptıkları üretim, kitlesel tüketime karşı hipster şehirciliğiyle dönüşen bölgeyi sağladığı tüketim çeşitliliğiyle popülerleştirmiştir. Yaratıcı sektörler hem bulundukları bölgeleri geliştirmiş, hem de gelişen bölgelerin çektiği topluluklara üretimlerini pazarlayarak, güçlü bir mikro ekonomi yaratmıştır. Kültür-sanat yapıları ve organizasyonlar hipster tüketim mekanlarının yoğunlaştığı Bedford, Wythe, Driggs Bulvarlarını dik kesen Metropolitan Bulvarı üzerinde yoğunlaşmış, bulvar hipster topluluğunu ve varlıklı kişileri bölgeye çekerek kent ekonomisinin geliştirmiştir (Şekil 5.12). Müzik atölyeleri, sanat galerileri, müzeler, tiyatrolar gibi gelenekselleşmiş kültür-sanat yapıları, şehrin marka değerini arttırmış, sokak hayatını zengileştirmiştir.

Şekil 5.10: Williamsburg içerisinde sokak sanatı örnekleri.

Şekil 5.11: Bedford Bulvarında üzerinde bulunan Lost Time isimli duvar resmi.

Şekil 5.12: Metropolitan Bulvarı üzerinde yoğunlaşan kültür-sanat mekanları.

5.1.2 Soylulaştırma süreçleri ve çeperlerin dönüşümü

1990'lı yıllara kadar karma kültürlü mütevazı bir işçi mahallesi olan Williamsburg, sürekli büyüyen ve zengileşen New York şehrinde, Manhattan yarım adasından sonra varlıklı kesim tarafından soylulaştırılan ilk bölge olmuştur. Hipsterların başlattığı ilk soylulaştırma dalgası, Williamsburg içerisinde tüketim mekanları ve konutlar üzerinden yaşanmış, mekansal dönüşüm ve yapısal yenilenmeyle sosyolojik yapı değişmeye başlamıştır (Şekil 5.13). Williamsburg sokakları dönüşümün başlarında kitlesel tüketim karşı olan hipsterlar ve genç bohemler için kültürel bir tüketim zenginliği yaratmış olsa da, yerel sakinler için bu tüketim mekansal eşitsizlikler doğurmaya başlamıştır. Williamsburg'da mekansal dönüşüm sırasında orta ve yüksek gelirli kullanıcıların ihtiyaçlarına göre dönüştürülen üretim ve tüketim mekanları, yerel sakinlerin kentsel yaşam pratiklerini ve tüketim alışkanlıkları giderek kısıtlanmıştır. 1990'lı yıllarda mekansal ve kentsel dönüşümler küresel kapitalizmin sermaye odaklı aynılaştırıcı etkileriyle ilerlerken, kent içerisinde hipster alt kültürü etkisiyle dönüşen alanlar bohem köklerine benzer biçimde kültürel sermayenin gücüyle diğer dönüşen bölgelerden kısa süre içerisinde farklılaşmıştır. Williamsburg ana akım tüketim bölgelerine otantik bir alternatif arayan, zamanla daha da genişleyen genç orta sınıf tüketici kitlesini bölgeye çekmiştir. Hipster topluluğunun Williamsburg'da yarattığı 21.yy'ın ırkçılık, cinsiyetçilik, ayrımcılık karşıtı özgürlükçü

şehircilik anlayışı, kolektif üretim ve yerel zenginlikten beslenen tüketim mekanlarıyla birlikte New York içerisinde hızla popülerleşmiştir. Williamsburg'un kent yaşamına sunduğu çeşitliliğin ve zenginliğin yaratıcı genç profesyonellerce satın alınmak istenmesi, hipster şehirciliği etkisiyle, yerel sakinleri tehdit eden soylulaştırma ve dönüşüm süreçlerini başlatmıştır. 2000'li yılların ortalarına gelindiğinde yerel sakinler Williamsburg'u terk etmeye başlamış, soylulaştırma sonucunda yerel sakinler komşu mahallelere veya faklı semtlere taşınmak zorunda kalmıştır [96].

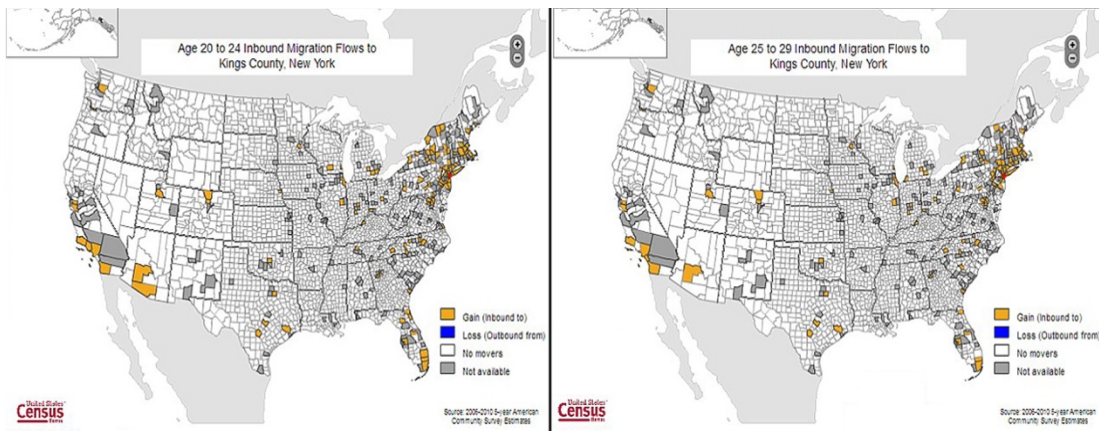

Şekil 5.13: 2007-2012 yılları arasında Bedford Bulvarı üzerinde hipster tüketim mekanlarına dönüşen yerel işletmeler.

Williamsburg'da hipster alt kültürü etkisiyle yaşanan dalgalı soylulaştırma hareketleri, 1970'lerde bohem alt kültürü etkisiyle Soho'da yaşanan dönüşüm süreçleriyle bir çok açıdan benzerlikler göstermektedir. 1970'li ve 1980'li yıllarda Manhattan'da Soho, TriBeCa ve Greenwich Village'da bohemlerin dönüştürdüğü eski merkezler yüksek emlak fiyatları etkisinde bugün zincir mağazalar ve lüks tüketimin yeni adresi haline gelmiştir. Günümüzde Soho'da yaşanan üçüncü dalga dönüşüm sonrasında butiklerden iki kat daha fazla zincir mağaza, sanat galerilerinden üç kat daha fazla butik bulunmaktadır [92]. New York'un yaşadığı dalgalı soylulaştırma süreçlerine bakıldığında sermayenin bölgenin ürettiği kültürel ve mekansal değerleri metalaştırarak önce tükettiği sonra pazarladığı gözlemlenmiştir. Williamsburg kendine özgü külterel sermayesi ve hipsterların sürdürdüğü yenilikçi yaşam tarzıyla daha varlıklı kişileri bölgeye çekmiş, varlıklı genç kesimle birlikte kapitalist sermayenin Williamsburg'a gelmesi ilk dönüşümü gerçekleştiren öncü hipsterları tehdit eden ikinci dalga soylulaştırma hareketlerine neden olmuştur.

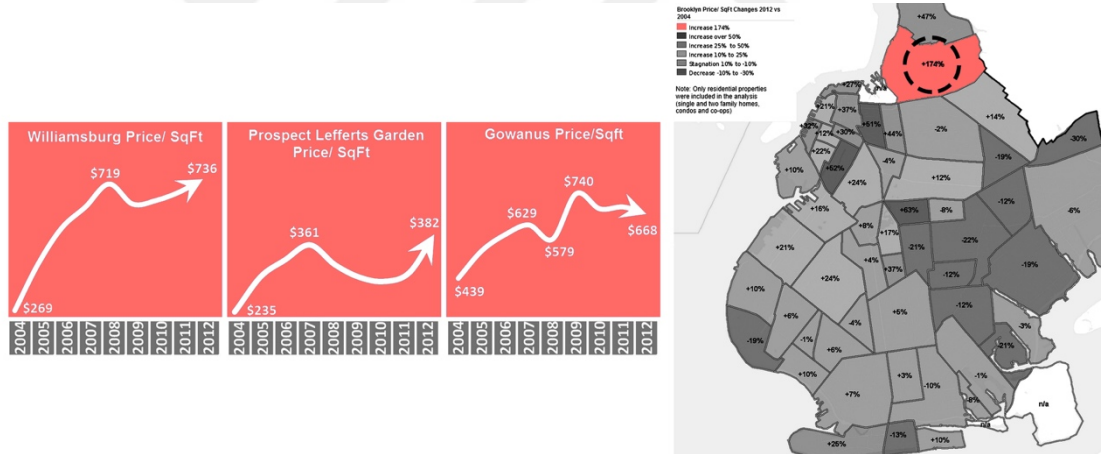
5.1.2.1 İkinci dalga dönüşüm

Hipster alt kültürü etkisiyle Williamsburg bölgesinde başlayan ikinci soylulaştırma dalgası, genç bohem ve yaratıcı sınıfın dönüştürdüğü (öncü hipsterlar) bölgelerin genç profesyoneller ve ebeveynleri tarafından desteklenen gençler (varlıklı hipsterlar) tarafından çekici bulunmasıyla ilerlemiştir. Yaratıcı genç sınıfın gücüyle büyüyen hipster alt kültür akımı, yerel topluluklarla birlikte çeşitlendirdiği sokak yaşamıyla birlikte, daha fazla genci farkında olmadan hipster şehirciliğiyle dönüşen Williamsburg'a davet etmiştir. Bölgeye yaşanan ikinci dönüşüm dalgası sırasında Williamsburg'da yaşayan 24-34 yaş arası genç nüfusun oranı, 2000-2010 yılları arasında yüzde 105 artmıştır [97]. 2000'li yılların başına kadar öncü hipsterlar ve orijinal sakinler arasında süren soylulaştırma süreci, 2000'li yıllar sonrasında varlıklı genç yaratıcı sınıf ve öncü hipsterlar arasında devam etmiştir. ABD Nüfus Sayım Bürosu'nun verilerine göre, 2006-2010 yılları arasında Brooklyn bölgesine göç eden 20-24 ve 24-29 yaşında gençlerin göç ettiği kentler araştırılarak haritalanmıştır [98] (Şekil 5.14). Haritaların sunduğu verilere göre, Brooklyn semtine göç eden gençlerin çoğunun, ABD'nin büyük ve varlıklı kentlerinden bölgeye göç ettiği anlaşılmıştır. Brooklyn'e göç eden 20-24 yaş ve 24-29 yaş arasındaki gençlerin göç ettiği kentler büyük benzerlik göstermiş, böylece üniversite öğrencileri ve genç profesyonellerin benzer ekonomik sınıftan topluluklarla birlikte yaşamayı tercih ettiği anlaşılmıştır. Williamsburg sadece New York içinde yaratıcı hipster gençlerin yaşadığı bir bölge değil, aynı zamanda yaratıcı genç profesyonellerin iş potansiyelleri ve sosyal bağlantılar kurabilmek adına bulunmak istediği 21.yy yaratıcı çağının yenilikçi neoliberal sosyal-kent prototipi olmuştur.

Şekil 5.14: 2006-2010 yılları arasında Brooklyn'e gelen 20-24 yaş ve 25-29 yaş arasındaki gençlerin göç haritası. Kaynak: ABD Nüfus Sayım Bürosu (Url-99)

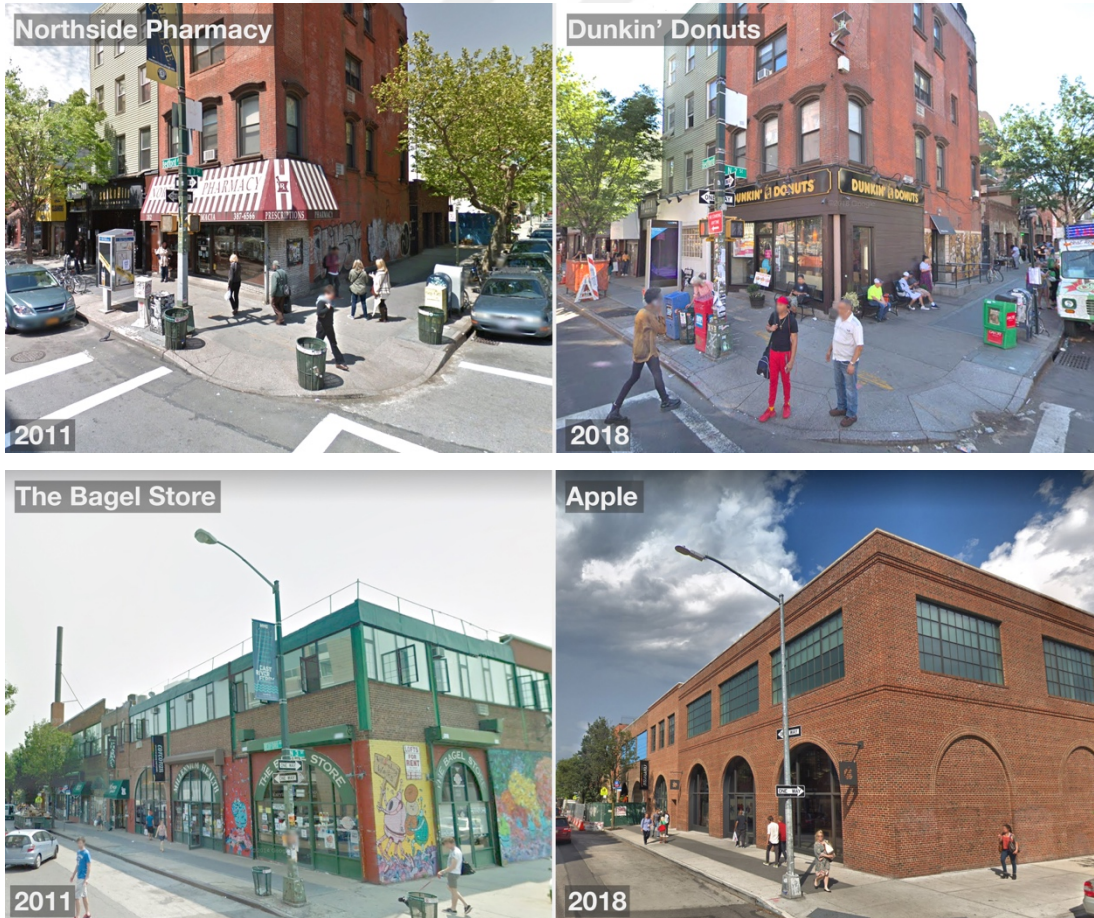
Williamsburg’da yaşanan soylulaştırma süreçleri, orijinal sakinleri ve öncü hipsterları bile artan emlak değerleri karşısında Williamsburg’un doğusunda kalan bölgelere taşınmak zorunda bırakmıştır [96]. Williamsburg bölgesinin kira artışları 1990-2014 arası %78.7 olarak gerçekleşirken New York genelinde bu artış %22.1’le sınırlı kalmıştır. Ayrıca bölge sakinlerinin ortalama geliri 1990’lı yıllarda 53.550 \$ dolarken (bu değer New York şehir ortalamasının yaklaşık 20.000\$ dolar altındadır) 2014 yılında 100.000\$ dolardan fazla olduğu belirlenmiştir [100]. Soylulaştırma konutların sadece %31’ne sahip New York’lular için emlak ve kira değeri artışlarıyla doğrudan ilişkili yaşanmıştır [94]. Williamsburg’da soylulaştırma etkisiyle yaşanan güçlü emlak değeri artışı, 2000’li yılların ortalarından itibaren daha da etkili bir hal almıştır. Property Shark’ın 2004-2012 emlak analizine göre, Williamsburg’un emlak değerlerinin 8 sene içerisinde %174 arttığı belirlenmiştir. Williamsburg’un en yakın takipçisi Prospect Lefferts Garden bölgesi aynı sürede %62 değer kazanırken, tüm Brooklyn bölgesinde ortalama emlak değeri artışının %10 civarında gerçekleştiği belirtilmiştir (Şekil 5.15) [101].

Şekil 5.15: Brooklyn içerisinde 2004-2012 yılları arasında emlak değer artışlarını gösteren analizler. Kaynak: Propert Shark (Url-102)

Küreselleşen dijital dünyada sosyal olarak birbirlerine bağlı kültürel reklamların varlığı arttıkça, Williamsburg’da sürdürülen yaşam tarzının yaratıcı topluluklara ve benzer dünya görüşünde olan gençlere pazarlanması kolaylaşmıştır. Data USA’nın verilerine göre, Williamsburg’un aldığı göçle nüfusu 2018 yılında 162.000 kişiye ulaşmış, Williamsburg’da yaşayanların yaş ortalaması New York şehir ortalamasının 7 yaş daha altında 31.8 yaş olarak belirlenmiştir [103]. Ayrıca Census Reporter’ın verilerine göre, genç şehirlilerin tercih ettiği Williamsburg bölgesinde yaşayanların %60’ının bekar olduğu, bu kişilerin yarısının aktif olarak çalıştığı belirtilmiştir [104].

Genç profesyonellerin ve yaratıcı hipsterların alana kattığı dinamizm ve hareketlilik, bölgede üst kotlarda olduğu kadar zemin kotlarda da değişen tüketim ihtiyaçlarına paralel mekansal dönüşümlerin yaşanmasına zemin hazırlamıştır. Williamsburg içinde hipsterlar tarafından gerçekleşen ilk dönüşüm dalgası sonrasında ön plana çıkan yerel tüketim alışkanlıkları ve ana akım olana karşı yenilikçi yaşam biçimi, varlıklı sakinlerin gelmesi ve hipster alt kültürünün genele yaygınlaşarak kendisinin ana akım haline gelmesiyle giderek zayıflamaya başlamıştır. Williamsburg’da yaşanan toplumsal dönüşüm, bölgede yaşayan kişilerin değişen tüketim alışkanlıklarına bağlı olarak küresel zincir mağazaları bölgeye getirmeye başlamış, bunun sonucunda eczane market zinciri Duane Reade, hipster modasını küreselleştiren American Apparel, uluslararası kahve ve donut zinciri Dunkin Donuts, teknoloji devi Apple gibi büyük markalar Bedford Bulvarına mağazalar açmıştır [96] (Şekil 5.16). 2012 yılından itibaren Williamsburg içerisinde üç adet starbucks açılmış, büyük markaların bölgeye sızmasıyla hipster şehirciliğiyle oluşmuş yerel ve küçük işletmeler, artan kira fiyatları karşısında tehdit altında kalmaya başlamıştır.

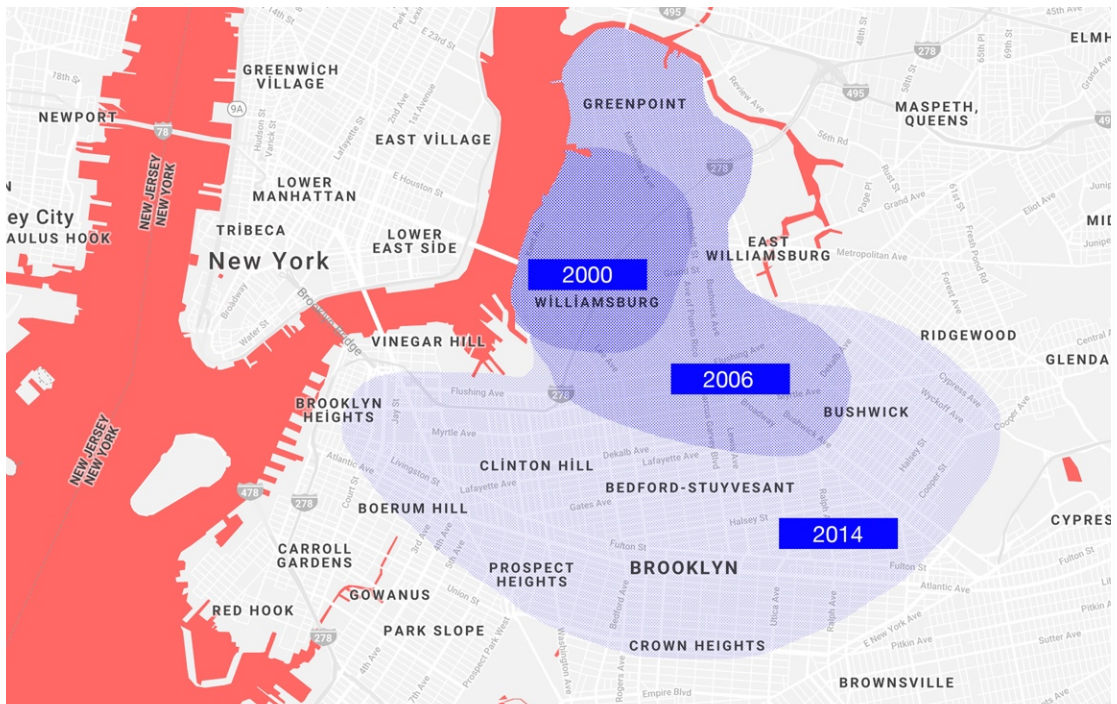

Şekil 5.16: Bedford Bulvarında zincir mağazalara dönüşen lokal tüketim mekanları.

Son 30 yıldır Williamsburg'u dönüştüren bir döngü ve problemin içinden geçen bir dizi mekan ve topluluk olmuştur. Hipsterlar ve genç bohemler tarafından Williamsburg nasıl işçi sınıfı bir mahalleden genç profesyoneller için yaratıcılık vahalarına dönüştüyse, bugün de varlıklı kesim tarafından bölgenin sunduğu çeşitlilikler global zincirler ve gayrimenkul geliştiriciler tarafından metalaştırılarak tüketilmeye başlamıştır.

5.1.2.2 Üçüncü dalga dönüşüm ve çeperlerin dönüşümü

Williamsburg'un 2012 yılında itibaren hızlanan dönüşüm trendi, 2000'li yıllarda bölgeye yerleşmiş genç öğrencilerin ve bekar profesyonellerin yarattığı ilk dönüşüm dalgasına benzer, daha varlıklı aileleri ve genç girişimcileri bölgeye çeken ikinci ve üçüncü dalga dönüşümlerin önünü açmıştır. Williamsburg'un merkezinde hızla artan emlak değerleri nispeten ucuz olan çevre mahallelere ilgiyi arttırmış, yıllar içerisinde daha geniş bir alanda soylulaştırmanın etkileri gözlemlenmiştir. Hipster alt kültürü etkisiyle önce Williamsburg'un Greenpoint ve Bushwick gibi komşu mahalleri dönüştürmüş, sonrasında dönüştürücü ajan mekanlar biraz daha uzakta kalan Bedford-Stuyvesant, Crown Heights ve Brooklyn Heights'a kadar yayılmıştır (Şekil 5.17). Crown Heights gibi kenar mahallelere yerleşen hipsterlar mülk ve kira fiyatlarını yükselterek bölgede süren alışveriş ve ticari alışkanlıklarını hızla değiştirmeye başlamıştır.

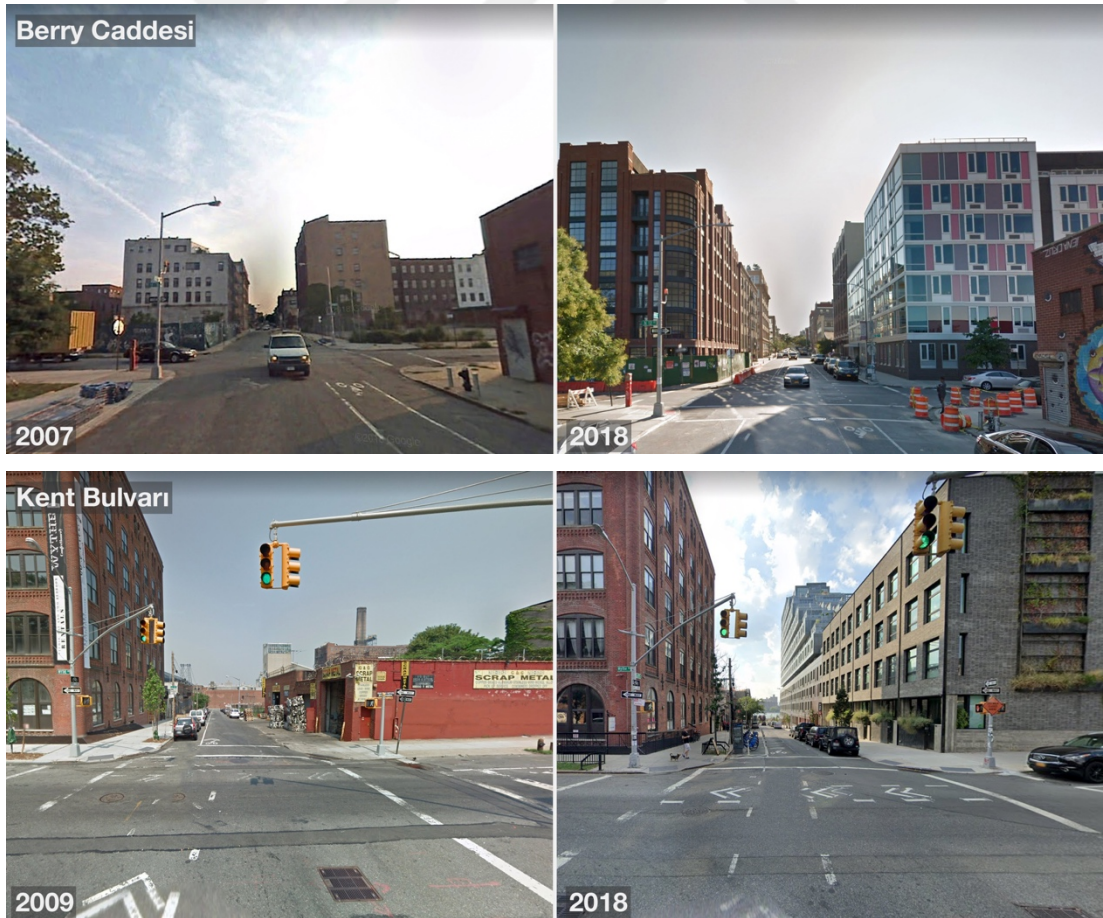

Şekil 5.17: Williamsburg'dan çeperlere yayılan soylulaştırma dalgaları.

Crown Heights kiracı birliğine göre son on yılda hisse senedi şirketleri ve gayrimenkul geliştiriciler kiracılarıyla birlikte düzinelerce eski bina satın alarak daha üst gelir grubuna yönelik projeler geliştirmeye başlamıştır [105]. Çeperlerde yer alan gelişen bölgeler, terk edilmiş endüstriyel yapıları ve Brooklyn'e has tarihi kum taşından yapılmış sıra evleriyle Williamsburg'un ucuz kentsel alternatifleri olarak ön plana çıkmıştır. Brooklyn'de ticari emlak şirketi olan Terra CRG'nin başkanı Ofer Cohen'e göre 2012-2014 yılları arasında Crown Heights bölgesinde arazi ve mülk değerleri iki yıl içerisinde iki kat arttırmıştır [105]. Emlak değerlerinde yaşanan hızlı artış sonucunda semt sakinleri Flatbush, Brownsville, East New York gibi daha uzak bölgelere göç etmeye başlamış, soylulaştırma dalgası Williamsburg'dan başlayarak Brooklyn'in genelinde etkili olmuştur. Ekim 2016 yılında The Guardian gazetesinde yayınlanan emlak raporuna göre Crown Heights'ın orijinal sakinlerinin gelirlerinin ortalama %124'ünü kira ödemeleri için harcaması gerektiğinden bahsedilmiştir [106]. Gayrimenkul geliştiricileri ve fonlamayı sağlayan bankalar tarafından geleceğin potansiyel değerleri üzerinden üretilen gayrimenkullerin varlıklı kesimlere pazarlanması, bölgede yaratılacak yer değiştirme krizleriyle doğrudan ilişkili gerçekleşmektedir. Bu yüzden hipster alt kültürü etkisiyle Williamsburg'dan başlayan soylulaştırma dalgası, eskiden semtin geneline göre daha düşük gelirli olan Bedford-Stuyvesant, Bushwich ve Crown Heights gibi bölgelerde yaşayan azınlık işçi sınıfı topluluklarını ağır bir soylulaştırma etkisi altında bırakmaya başlamıştır.

Son 20 yılda Williamsburg ve çevresinin New York'un herhangi bir bölgesine göre ne kadar gelişim ve dönüşüm gösterdiği, gayrimenkul geliştiricilerinin bölge üzerinde ürettiği milyar dolarlık projeler incelendiğinde kolaylıkla okunabilmektedir. Bölgede son beş sene içerisinde çok sayıda büyük ölçekli inşaat projesine başlanmış ve eski endüstriyel yapıların yerine yüksek yoğunluklu konut ve ofis blokları inşa edilmiştir (Şekil 5.18). Williamsburg'un merkezinde hipster alt kültürü etkisiyle başlayan dönüşüm süreçleri hipster topluluğunun nispeten ucuz olan çevre bölgelere taşınmak zorunda kalmasıyla Williamsburg'un çeperlerine kadar yayılmıştır. Williamsburg içerisinde ilk yerleşimciler olan hipsterların yaşlanması ve neo-bohem zengin ailelerin Williamsburg'da yaşamak istemesiyle, bölge 2000'li yılların gençleri olan 2020'lerin orta yaşlı sakinleri için küresel ölçekli tüketim mekanlarıyla donatılmaya başlamıştır. Bugün Williamsburg içerisinde yaşanan dönüşümler hipster alt kültürü etkisi dışında, kapitalist sermayenin kontrolünde, bölgede mevcut olan kültürel sermayenin ve

hipster şehirciliğinin pazarlamasıyla devam etmektedir. Williamsburg'daki bir apartman dairesinin ortalama fiyatının 2016 yılının ikinci çeyreğinde 1.14 milyon dolara ulaştığını açıklayan Corcoran Real Estate emlak şirketi, ortaya çıkan emlak değerlerinin Manhattan bölgesinde konuşulan fiyatların bile üzerine çıktığının altını çizmiştir [107]. CityRealty'nin 2006-2016 emlak analizine göre, Williamsburg'da 2006 yılında 600 dolar olan feet kare fiyatı, 2016 yılına gelindiğin 1280 dolara çıkmış, yüzde 214 fiyat artışı yaşanmıştır. New York şehrinde üç aylık periyotlarla emlak raporları yayınlayan gayrimenkul değerlendirme firması Miller Samuel'in başkanı Jonathan Miller'a göre, New York içerisinde hiçbir bölge 2006-2016 yılları arasında böylesine keskin bir fiyat artışı yaşamamıştır [107]. Miller'a göre Williamsburg'da yaşanan emlak fiyatlarında ki artış New York'un gözdesi Manhattan içerinden bazı mahallerin fiyatlarının tüketiciler açısından neredeyse kelepirci olarak algılanmasına yol açacak kadar yükselmiştir [107].

Şekil 5.18: Williamsburg'un gayrimenkul projeleri etkisinde geçirdiği dönüşüm.

5.1.2.3 Mega dönüşüm projeleri ve Domino Şeker Fabrikası

Gayrimenkul geliştiricileri artan değer artışını fırsat bilerek bölgede arazi geliştirmeye başlamış, Doğu Nehri kıyı şeridi üzerinde üst gelir grubu için milyarlarca dolar değerinde gayrimenkul projesi üretmiştir. Emlak değerlerinin Williamsburg ve çevresinde bu derece artmasında gayrimenkul geliştirme şirketlerinin oluşan talepte hiçbir gerileme görmeden varlıklı kesim için konut üretimine devam etmesi önemli bir etken olmuştur. New York'un yüksek kalite konutlarının üretildiği Williamsburg'un doğu kıyılarında bulunan eski endüstri yapılarının (terkedilmiş fabrikalar, depo yapıları gibi...) dönüşümüyle alanda yaşanan üçüncül soylulaştırma dalgası, son yıllarda bölgenin mevcut kimliğine katkı vermenin çok uzağında bölgenin endüstriyel kimliğini tehdit edeceğine hızlı bir şekilde ilerlemiştir. Doğu kıyısında yaşanan dönüşüme örnek verilecek olursa, nehrin kenarında büyük bir yapı adasını kapsayan Oosten gayrimenkul geliştirme projesi 216 konuttan oluşmaktadır [107] (Şekil 5.19). 2016 yılında Çinli bir şirket olan Xinyuan Real Estate'in bir iştiraki olan XIN Development tarafından geliştirilen projede, tek yatak odalı daireler 1,13 milyon dolardan, dört yatak odalı evler ise 3,6 milyon dolardan başlayan fiyatlarla satılmaktadır [107]. Gayrimenkul geliştiricileri ve üst gelir grubuna mesup topluluğun bölgeye gelmesiyle oluşan yüksek gayrimenkul değerleri, Williamsburg için rekor olmuştur. Böylece Brooklyn, Williamsburg ve çevresinde 30 yıl süren soylulaştırma süreci sonucunda ABD'de yaşamak için en pahalı semt haline gelmiştir [106].

Şekil 5.19: XIN Development tarafından geliştirilen Oosten Projesi (Url-108)

Williamsburg'da kontrolsüzce artan emlak değerleri mega projeleri bölgeye çekmiş, 2012 yılında Doğu Nehri kıyısında bulunan 44 dönümlük Domino Şeker Fabrikası arazisi 180 milyon doların üzerinde bir fiyatla Two Trees Management şirketine satılmıştır [109]. Williamsburg için endüstriyel bir miras olan Domino Şeker Fabrikası, 1882 yılında açıldığı günden itibaren Williamsburg ve çevresiyle girdiği etkileşimle toplumsal bellekte kalıcı bir yere sahiptir [110]. Domino Şeker Fabrikası, 1950'li yıllardan sonra Brooklyn semtinde ekonomik, politik ve küresel değişimler sonrasında azalan sanayi yapıları içerisinde 2004 yılına kadar çalışan son aktif endüstriyel yapı olmuştur [110]. 2013 yılında SHoP Architects'in geliştirdiği Domino Şeker Fabrikası projesi, bölgenin tarihi kodları ve hipster topluluğunun ortaya koyduğu kültürel birikimi taklit ederek, hipster şehirciliğini dönüşen alana taşımaya çalışmıştır (Şekil 5.20). Ortaya çıkan proje zemin kotunda hipster topluluğunu alana çekmeye çalışan, üst kotlarda bölgeyi daha da soylulaştıran kapitalist sermaye odaklı ticari mimarlığın bir ürünü olmuştur.

Şekil 5.20: SHoP Architects'in Domino Şeker Fabrikası projesi ve oluşturulan yüzeysel hipster kimliği. (Url-111)

2013 yılında New York'ta tanınmış bir mimarlık ofisi olan HAO ve Williamsburglu yerel bir topluluk olan Williamsburg Independent People, Domino Şeker Fabrikası arazi üzerinde karşı birlikte bir proje geliştirmiş, SHoP Architects'in Domino Şeker Fabrikası için önerdiği master plan durdurulmaya çalışılmıştır. HAO'nun karşı önerisi, fabrika ve çevresindeki endüstriyel alanları yoğun bir şekilde yeniden yapılandırarak, mevcut fabrika binalarının yeniden kullanılmasını amaçlamaktadır (şekil 5.21). HAO fabrika ve çevresindeki endüstriyel alanları kamu ve özel sektör birlikteliğiyle kültür ve sanat açısından zenginleştirerek, Domino Şeker Fabrikasını dünya çapında tanınan bir kültürel çekim merkezine dönüştürmeyi hedeflemiştir [112]. HAO'ya göre

Domino Şeker Fabrikası, Londra’da Tate Modern’nin yarattığı etkiden daha fazlasını New York içerisinde yaratabilme, oluşturabileceği kültür ve sanat ekonomisiyle ticari geliştirmelerin kente sağlayacağı katkıdan daha fazlasını kente geri verebilme potansiyeline sahiptir [112]. HAO ve yerel sakinler mega-dönüşüm projelerine karşı sürdürülebilir ve yeniden canlandırılmış bir Williamsburg oluşturmak için bir dönem oldukça çaba göstermiş, ancak başarı olamamışlardır.

Şekil 5.21: HAO’nun kültür ve sanat merkezine dönüştürdüğü Domino Şeker Fabrikası projesi. (Url-113)

Proje geliştiricileri geçmişte arazi için hazırlanan projelerin onaylanmaması ve toplumda tepki çekmesi üzerine, kamusal kullanım alanlarını arttırarak projenini ticari yoğunluğunu ve kat sayısını arttırmıştır [109]. 2013 yılında SHoP Architects Two Trees Management şirketi için Domino Şeker Fabrikası arazisini ofis alanı, konut kuleleri ve kamusal park alanı olarak yeniden geliştirmiş, geliştirilen karma kullanımlı proje önerisi 2014 yılında şehir komisyonu tarafından onaylanmıştır [109]. Onaylanan master plan, New York şehir yasalarına göre 700’ü uygun fiyatlı olmak üzere toplam 2800 konut birimini, mevcut Domino Şeker Fabrikasının ilave katlar eklenerek ofis bloğu olarak yenilenmesini, kamuya açık bir parkı ve en yükseği 55 katlı olan beş bloğu kapsamıştır. Shop Architects geliştirilen projeye bir ulaşım gridi ekleyerek sahil şeridini %60 oranında daha fazla ulaşılabilir kılmış, böylece proje kentsel örüntüye eklenerek bölgede yaşayan topluluğu 400 metrelik kamusal sahil şeridine ve ürettiği ticari alanlara kolaylıkla ulaştırabilmiştir. Projenin kamuya açılan sahil şeridi Domino Park adıyla, kent yaşamını zengileştirecek rekreasyon alanları ve tüketim mekanlarıyla 2018 haziran ayında açılmıştır [114] (Şekil 5.22). Domino Parkın kamuya açılmasıyla en değerli sermaye olan insan bölgeye çekilmek istenmiş, milyar

dolarlık projenin zemin kotlarında yer alan ticari alanların, varlıklı Williamsburg sakinlerinin hareketleriyle canlanması hedeflenmiştir.

Şekil 5.22: Domino Park Projesi/ James Corner Field Operations. (Url-115)

Domino Şeker Fabrikası projesinde 2017'nin şubat ayında ilk uygun fiyatlı konut çekilişi düzenlemiş, satışa çıkarılan 104 birimi için 87.000 kişi başvuruda bulunmuştur [114]. Proje satışına gelen yüksek talep 30 yıl önce dönüşmeye başlayan hipster bölgesinin daha varlıklı kesimler tarafından soylulaştırılmaya devam edileceğinin sinyallerini vermiştir. Two Trees Managament tarafından geliştiren Domino Park şeker Fabrikası projesinin, karma kullanımlı ticari ve kamuya açık alanlarıyla birlikte yaklaşık 3 milyar dolara mal olacağı belirtilmiştir [114]. Williamsburg'un hipster alt kültürü etkisinde yaşadığı dönüşüm süreçleri önce sermaye tarafından taklit edilmiş, sonra hipster şehirciliğinin kültürel birikimleri metalaştırılmıştır (Şekil 5.23).

Şekil 5.23: Domino Şeker Fabrikası projesinin tamamlanan ilk yapıları. Yıl:2019 (Url-116)

5.2 Karaköy'ün Dönüşümü

Cenovalıların bölgeyi ticaret ve liman faaliyetleri için kullandığı 13.yy'dan günümüze Karaköy İstanbul'un hareketli ekonomik yaşamının önemli merkezlerinden birisi olmuştur [117]. Karaköy'ün 19.yy'dan günümüze ithalat ve ihracat limanı olması nedeniyle, ziyaretçilere kültürel ve etnik açıdan bir karışımın olduğu kozmopolit bir şehir yaşamı sunmuştur [118]. Bölge 19.yy'ın sonlarında bankacılık ve finans sektörü etkisiyle gelişmiş, 20.yy'ın başında Osmanlı Bankası merkezini, İtalyan ve Avusturya sigorta şirketleri ofislerini Karaköy'de açmıştır. Bu yüzyılda ticaret aktivitesi artmış, bu sebeple liman, gümrük binaları, yolcu terminali ve deniz antreposu genişletilmiştir [119]. 20.yy'ın başlarında Karaköy'de gelişen ticaret ve finans yaşamı, Türklerin yanında Rumlar, Ermeniler, Latinler, Museviler ve Bolşevik Devrimi'nden kaçan Ruslar gibi pek çok etnik kökenden ticaret yapan topluluğu bölgede bir araya getirmiştir. Farklı etnik grupların Karaköy'de yaşaması ve ticaret yapması sonucunda dini yapılar, bankalar, gümrük yapıları, imalathaneler, ticari hanlar gibi yapılar aracılığıyla kültürel açıdan çok katmanlı mimari ve mekânsal çeşitlilik oluşturmuştur. Karaköy 6-7 Eylül olayları ve Kemeraltı Caddesinin genişletilmesiyle başlayan imar operasyonu ile çok sayıda yıkım yaşamış, 1950'li yıllara kadar canlı olan büro işleri ve finans yaşamı yıllar içerisinde kentin farklı noktalarına kaymıştır [120].

1980'li yıllara kadar 24 saat yaşayan konut ve ticaret alanı olarak kullanılan Karaköy, daha sonra yapı malzemeleri ve makine yedek parçaları gibi endüstriyel ürünlerin ticaretinin yapıldığı bir bölgeye dönüşmüştür [121]. Gümrük binasının 1986 yılında kapanmasıyla imalat sektörü büyük ölçüde bölgeden çekilmiş, bölge yıkılan sosyalizm sonrasında artan bavul ticaretiyle birlikte zaman içerisinde farklı sektörlerden küçük işletmelerle birlikte gelişmiştir [122]. 1990'lı yıllarda Karaköy bölgesinde ticari çeşitlilik artmış, özellikle yapı malzemeleri ve makine parçaları gibi endüstri ürünleri ticareti yapan firmalar giderek büyümüştür. Karaköy enformel sektörlerin şehir merkezlerinde geliştiği bir dönemde geleneksel ticari yaşamıyla, neoliberalizmin küresel sermaye akışlarından etkilenmemiştir. Keyder'e göre bu durum, Karaköy'ün küresellik etkisinden uzak, modern öncesi uluslararası market şehri olmasından kaynaklanmıştır [123]. Dijital bilgi çağının getirdiği yeniliklerin ve enformel sektörlerin kent yaşamına katılmasıyla, 2000'li yıllar geleneksel ticari yaşamın devam ettiği Karaköy gibi bölgelerde bulunan ticarethane ve küçük işletmeleri olumsuz etkilemiştir. Değişen ekonomik yapı ve e-ticaret gibi yeniliklere ayak uyduramayan

bölge esnafının gelirleri yıllar içinde düşüş göstermiş, Karaköy bölgesinde kira-boşluk teorisine göre rant açığı oluşmuştur. Rant açığının arttığı bölgede yerel işletmeler, sermaye tarafından gelebilecek talebe bağlı ekonomik şoklara karşı dayanıksız hale gelmiştir. Bu durum Karaköy'e gelen kültürel ve ekonomik sermayenin bölgeye sızarak gelişmesine olanak sağlamıştır. Böylece yüzyıllardır ticaret bölgesi olarak faaliyet gösteren Karaköy, genç hipster topluluğunun ürettiği tüketim mekanları ve yenilikçi üretim mekanlarıyla küresel ölçekte hipster şehirlerine benzer biçimde dönüşmeye başlamıştır.

Karaköy ve çevresinde 2000'li yılların ortalarından itibaren kültür ve sanat etkisiyle başlayan, turizm etkisiyle devam eden, soylulaştırma dalgaları yaşanmıştır. İstanbul'un ilk modern sanat müzesi olan İstanbul Modern'in 2004 yılında Karaköy sahilinin devamında açılmasıyla yaratıcı genç sınıf bölgeyi keşfetmeye başlamıştır. Aynı dönemde İMP tarafından bölgenin kültür ve sanata yönelik altyapısını ve istihdamını geliştirilmesini amaçlayan bir rapor düzenlenmiş, bölge harita üzerinde Kadıköy, Sultanahmet ve Beyoğlu'nun içerisinde kaldığı alan kültürel gelişim üçgeninin içerisinde yer almıştır [124]. İstanbul Metropolitan Planlama ve Kentsel Tasarım Merkezi (IMP)'nin 2005 yılında hazırladığı rapor, belirlenen kültürel üçgen içerisinde kalan bölgelerin hem kültür ve turizm alanında gelişim sağlanmasını, hem de küresel ölçekte rekabet gücüne sahip bilgi toplumuna dönüşen yaşam kalitesi yüksek bir İstanbul yaratmayı hedeflemiştir [124]. Modern sanat müzesi ve yerel yönetimin teşvikleriyle Karaköy içerisinde kültür-sanat faaliyetleri artmaya başlamış, yaratıcı genç sınıf Karaköy ve çevresinde mimarlık büroları, sanat galerileri, tasarım dükkanları, kafeler açmasıyla bölge genç yaratıcı sınıf etkisinde dönüşmeye başlamıştır. Karaköy'ün yaratıcı sınıf etkisiyle dönüşmesi daha fazla genç şehirliyi bölgeye çekmiş, dönüşen mekanlar sınırlı sayıda hipster topluluğunun bulunduğu mikro-nüfuslu bir hipster bölgesi oluşmuştur. Hipster topluluğu için Karaköy'ün küresel ekonomiye adapte olamamış pazar ekonomisi ve ürün çeşitliliği, ana akım tüketime ve kitlesel üretime karşı genç topluluğa zengin tüketim alternatifleri sunmuştur.

Hipster topluluğunun endüstriyel geçmişe, merkezi konuma ve uygun fiyatlara sahip Karaköy'ü keşfetmesiyle, Karaköy hipsterların mekânsal ihtiyaçları doğrultusunda alternatif tüketim mekanlarıyla dönüştürülmeye başlanmıştır. Hipster şehirciliği etkisinde 2011 yılının sonunda dönüşmeye başlayan mekanlar, Karaköy'ü girişimci

genç sınıfın toplanma noktası haline getirmiş, bölgenin sunduğu yerel çeşitlilik zamanla varlıklı sınıf tarafından tüketilmeye başlanmıştır. Hipster şehirciliğinin Karaköy'e çektiği varlıklı kesim, tüketim alışkanlıklarıyla bölgesel ekonomiyi büyütmüş, dönüşen ekonomiye ayak uyduramayan yerel ticarethaneler artan kira fiyatları sonucunda yok olmaya başlamıştır. Hipster topluluğunun kültürel sermayesiyle dönüştürdüğü mekanların ve sokakların kent yaşamı içerisinde iki yıl gibi kısa bir sürede popülerleşmesi, Galataport projesini bekleyen büyük sermayeyi harekete geçirerek beklenenden daha önce alana çekmiştir. Karaköy neoliberal kentsel yapılanmayı destekleyen güçlerin yarattığı emlak spekülasyonları ve rant ekonomisiyle birlikte, turizm odaklı bölgesel, fiziksel, sosyal ve ekonomik bir dönüşümün ortasında kalmıştır. Değişen ticaret yaşamına ayak uyduramayan yerel işletmelerin yerlerini kafe, restoran gibi tüketim ve eğlence mekânları almıştır. Bölgede kültür ve sanat mekanları artmasıyla düzenlenen etkinlikler artmış, artan insan trafiğiyle birlikte yaratıcı endüstriler Karaköy'de toplanmaya başlamıştır. Mekanların yarattığı zengin sanat ortamı ve etkinlikler, önce Karaköy'ü daha çok insanın ziyaret etmesine neden olmuş, sonra turistik çekim noktalarına komşu olan Karaköy, dönüşen kentsel dokusuyla otel yatırımcılarının gözdesi haline gelmiştir. Karaköy önce hipster şehirciliği etkisinde küresel kültürel sermaye birikimiyle ticari bir soylulaştırma dalgası yaşamış, sonrasında hipster topluluğunun ve Galataport'un alana çektiği kapital sermayenin etkisinde turizm odaklı bir soylulaştırma sürecinin içerisine girmiştir.

Karaköy'ün geçirdiği toplumsal ve mekânsal dönüşümlerin altında yatan bir diğer faktör, siyasi otoritenin müdahaleleri sonucunda İstiklal Caddesi ve Asmalımescit'in kentsel çekiciliğini kaybetmesiyle, genç nüfusun Karaköy'de başlayan dönüşümü hızlandırmasıdır. İstiklal Caddesi 2002 yılından 2013 yılına kadar, kent yaşamına sürekli artan bir ivmeyle genç nüfus ve turizmin etkisiyle katılmış, tüketim ve eğlence mekanlarıyla çok sayıda kişiyi bölgeye çekmiştir. İstiklal Caddesine artan toplumsal ilgi zaman içerisinde Cihangir, Galata ve Karaköy gibi Beyoğlu'nun farklı bölgelerine alternatif mekanlar ve etkinlikler aracılığıyla yayılmıştır. Taksim Meydanı ve İstiklal Caddesi'nin 2012 yılından itibaren toplumsal fikirlere saygı duyulmadan demokratik olmayan politikalarla dönüştürülmeye çalışılması sonucunda yaşanan toplumsal problemler, genç nüfusu bölgeden zamanla uzaklaştırmıştır. Beyoğlu'nun kendi içerisinde toplulukları yeniden bölgeye çekebilecek bir alternatif yaratamadığı

dönemde, Karaköy çoktan topluluklar arasında adını duyurmuş, aynı zamanda kent içerisinde popüler bir bölge olma yolunda ilerlemiştir. Karaköy merkezi konumunun getirdiği kolay ulaşılabilirliği ve tarihi dokusuyla, kısa sürede alternatif tüketim mekanlarının ilgisini çekmiştir. Bölgenin geri kalmış yerel ekonomisi ve mevcut yapıların sunduğu kullanım alternatifleri, hipster topluluğunun Karaköy içerisinde mekanı hızla yeniden üretmesine imkan vermiştir.

5.2.1 Hipster şehirciliği etkisinde yaşanan dönüşüm

Karaköy'ün kültür ve sanat etkisiyle başlayan keşfedilme süreçleri, yaratıcı genç sınıfın eski endüstri, ticaret, liman bölgesi olan Karaköy'ün otantik dokusu ve sunduğu kozmopolit kentsel deneyimi çekici bulmasıyla birlikte, hipster topluluğunun dönüştürdüğü mekanların sokaklara sızmasıyla artarak devam etmiştir. Geleneksel ticaretin devam ettiği bölgede yaşanan mekânsal dönüşümler zaman içerisinde önce sokak hayatını canlandırmış, sonra daha çok genç şehirliyi Karaköy'e çekmiştir. Hipster topluluğunun kapitalist aynışmaya özgü ürettiği mimari kodlar ve ana akım olanı reddeden kültürel kökenleri, kitlesel tüketime karşı yerel pazar ekonomisine sahip Karaköy'ün genç hipster toplulukları arasında giderek popülerleşmesine neden olmuştur. Karaköy'de yaratıcı endüstriler her ne kadar üst kotlarda mekanı dönüştürmeye başlamış olsa da, bölgenin hipster şehirciliğiyle dönüşümü 2011 yıllarının sonunda zemin kotta görünür hale gelmeye başlamıştır. Hipster şehirciliği etkisinde yaşanan dönüşümün mekânsal izleri, hipster topluluğunun ürettiği küreselleşen mimari kodlar üzerinden okunmaya çalışılmış, Karaköy'ün 2011 ve 2019 yıllarında zemin kotunda hipster şehirciliği etkisinde yaşadığı mekânsal dönüşüm analiz edilerek karşılaştırılmak için haritalanmıştır (Şekil 5.24). Hipster şehirciliği etkisiyle dönüşen mekanlar 2011 yılında Ali Paşa Değirmeni Sokak ve Hoca Tahsin Sokak üzerinde yoğunlaşmış, bazı üst seviye tüketim mekanları Kemankeş Caddesi üzerinde yer almıştır. Sanat galerileri, tasarım ürün butikleri ve üçüncü nesil kahvecilerle dönüştürülmeye başlayan Ali Paşa Değirmeni Sokak'ın hipster topluluğu tarafından tercih edilme nedenleri şu şekilde sıralanmıştır:

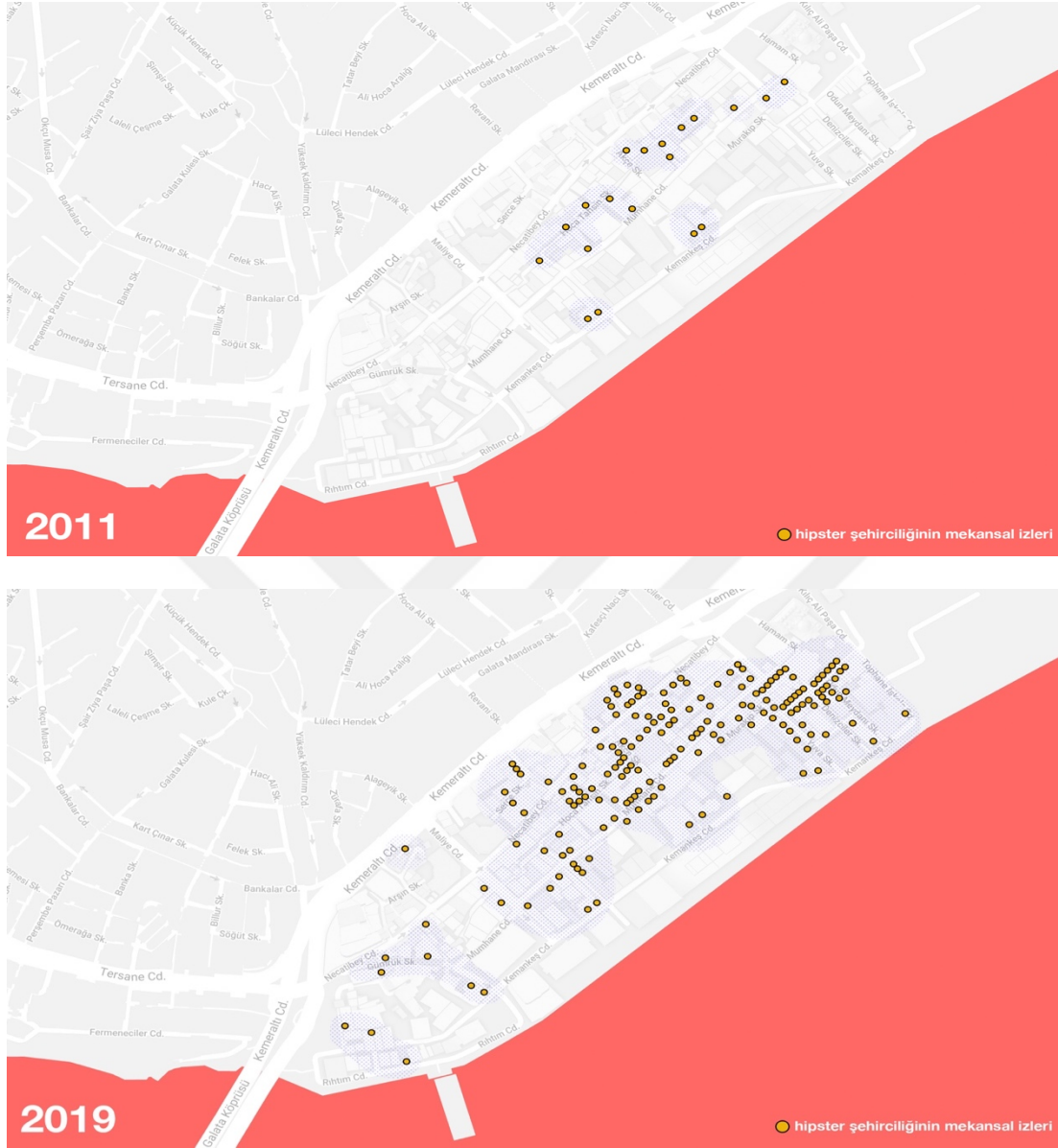
*Necatibey, Mumhane ve Kemeraltı Caddelerine göre daha sakin bir ticaret yaşamı.

*Ana caddelerin arasında kalan sokakların kentsel hareketlilik içinde sunduğu gizlilik.

*Depo olarak kullanılan ticarethanelerin ve terk edilmiş yapıların fazla olması sonucunda, sokakların sosyal çatışmalar olmadan dönüştürülebilir olması.

*Uygun kira, geniş mekanlar ve tarihi sokak dokusu.

*Düşük araç trafiği ve akşamları yayalaşabilen sokaklar.

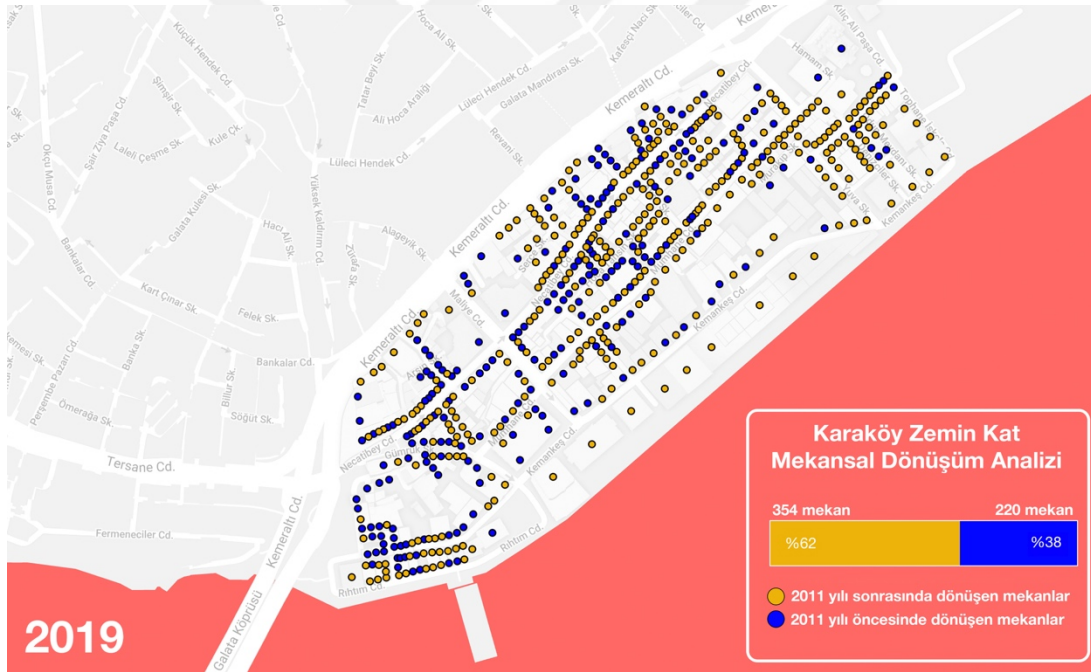

Şekil 5.24: Karaköy'ün 2011-2019 yılları arasında hipster şehirciliği etkisinde geçirdiği dönüşüm.

Hipster şehirciliği, Ali Paşa Değirmeni Sokak'tan başlayarak zaman içerisinde Karaköy'ün geneline kadar yayılmış, ticari hayatın canlı olduğu caddeler değişen bölgesel ekonomiyle birlikte dönüşmeye başlamıştır. Hipster şehirciliği etkisinde dönüşen sokaklarda sosyal ve mekansal ilişkilerde bir dizi eşitsizlik söz konusu olmuş, yerel sakinlerin vakit geçirdikleri sosyal alanlar ve tüketim mekanları kısıtlanmıştır. Hipster şehirciliği ve dünya kapitalizminin değer yaratma sürecinin büyüttüğü eşitsizlik ilişkileri, geleneksel ticaret yaşamının devam ettiği Karaköy gibi bölgelerin, enfomel sektörlerin ve yaratıcı endüstrilerde çalışan hipster topluluğunun değişen mekânsal ihtiyaçları doğrultusunda mekanları ve bölgesel ekonomiyi yeniden üretmelerine imkan vermiştir. Hipster şehirciliğinin mimari kodları 2019 yılına gelindiğinde Ali Paşa Değirmeni Sokak ve Hoca Tahsin Sokak dışında en çok Kılıç Ali Paşa Mescidi Sokak ve çevresinde yoğunlaşmış, geleneksel ticaret hayatının canlı olduğu Mumhane Caddesi ve terk edilmiş yapıların bulunduğu Muratıp Sokak hipster şehirciliğiyle dönüşmüştür. Karaköy'ün hipster alt kültürü etkisiyle yaşadığı dönüşüm İstanbul Modern'e yakın olan kuzey bölgesinde yoğunlaşmış, güney bölgesinde güçlü ticaret hayatına sahip Perşembe Pazarı ve Tersane Caddesinin bulunduğu Haliç tarafında doğru zayıflamıştır. Hipster şehirciliğinin etkileri Kemerealtı Caddesine kadar dayanmış, ara sokaklar dışında köklü ticaret firmalarının bulunduğu ana caddelerden biri olan Necatibey Caddesi dahi dönüşümden etkilenmiştir.

Hipster şehirciliği etkisinde 2011 yılının sonunda başlayan dönüşüm, 2015 yılına gelindiğinde çeşitlenen tüketim mekanları ve canlanan sokak hayatıyla kent yaşamı içerisinde Karaköy'ü popülerleştirmiş, kent turizmine açılan bölge varlıklı kişileri ve sermayeyi bölgeye çekerek giderek soylulaşmıştır. Hipster şehirciliğiyle başlayan dönüşüm süreçleri sonucunda, 2019 yılına gelindiğinde Mumhane Caddesi ve Kılıç Ali Paşa Mescidi Sokak üzerinde yer alan çoğu yerel işletme, artan kira fiyatları ve soylulaştırma karşısında kapanmak veya taşınmak zorunda kalmıştır. Turizm soylulaştırması etkisiyle farklı bir tüketim çeşitliliğiyle ilerleyen mekânsal dönüşüm, kültür-sanat etkinlikleri ve sanat galerilerinin sayısının artmasıyla daha geniş bir bölgede etkili olmaya başlamıştır. Hipster şehirciliği ve turizm soylulaştırmasının yapıları çevreyi tüketim mekanları ve turizm tesisleriyle dönüştürmesiyle, bölgesel ekonomi gelişmiş ülkelerden gelecek yüksek dövizli kişilerin ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde mekânsal olarak yeniden düzenlemiştir. Karaköy'de bölge ekonomisi artan ziyaretçilerle birlikte kafe, bar restoran, galeri, butik gibi tüketim ve

eğlence mekanlarıyla birlikte çeşitlenerek büyümüş, hipster şehirciliğinin sunduğu mekânsal ve sosyal çeşitlilik Karaköy’ü popülerleştirmiştir. Karaköy’de zemin kotta başlayan ticari soylulaştırma, yerel işletmelerin sayısını her geçen gün azaltarak, sokak yaşamını zengileştiren mekânsal ve sosyolojik çeşitliliği yok etmeye başlamıştır. Karaköy’ün zemin kotta yaşadığı mekânsal dönüşümün günümüzle karşılaştırılabilmesi için yandex haritanın 2011 yılında kaydettiği sokak görüntüleri kullanılmış, günümüz sokak örüntüsüyle Yandex Haritanın verileri karşılaştırılarak mekânsal dönüşümler ve fonksiyonel değişimler haritalanmıştır (Şekil 5.25). Karaköy içerisinde 2011-2019 yılları arasında zemin kotta tespit edilen 574 mekandan 354’ünün dönüştüğü anlaşılmıştır. Neredeyse mekanların üçte ikisinin sekiz yıl gibi kısa bir sürede dönüştüğü bölge, hipster şehirciliği, hipster şehirciliğinin neden olduğu ekonomik gelişmeler ve turizm soylulaştırmasının etkisinde büyük bir yenilenme geçirmiştir.

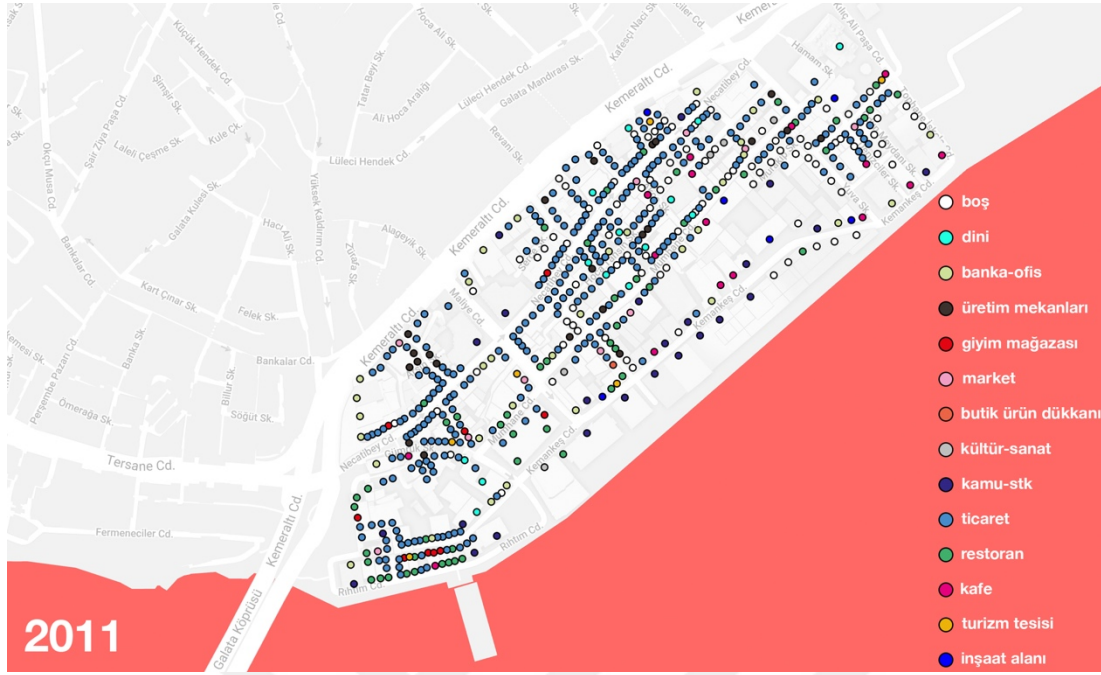

Şekil 5.25: Karaköy’ün 2011-2019 yılları arasında geçirdiği mekânsal dönüşüm.

Karaköy’ün 2011 yılı ve 2019 yılı zemin kat işlev analizleri karşılaştırıldığında, ticaret mekanlarının tüketim mekanlarına dönüştüğü, boşluk oranlarının azaldığı, turizm tesislerinin ve inşaat alanlarının arttığı anlaşılmıştır (Şekil 5.26) (Şekil 5.27). Karaköy’de artan inşaat sayısına rağmen mekan sayısında bir azalma olmaması, artan emlak değerleri sonucunda zemin kotta bulunan mekanların küçültülerek çoğaltılmasıyla ilişkilendirilmiştir. Karaköy’de 2011 yılında 300 adet olan ticari

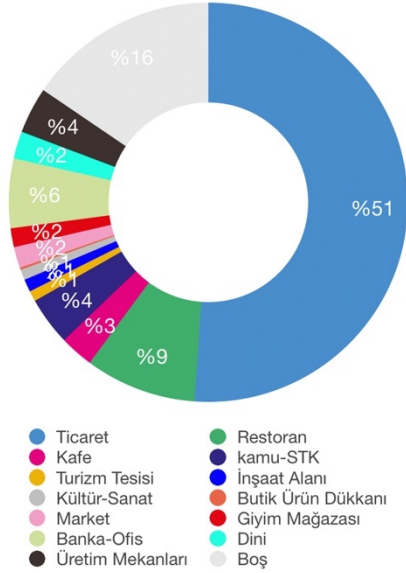
işletme sayısı 2019 yılında 157'ye düşmüş, böylece bölge içerisinde en ciddi mekânsal dönüşüm, neredeyse yarı yarıya azalan ticari işletmeler için yaşanmıştır. Benzer önemde bir diğer değişim kafe sayısında yaşanmış, 2011 yılında 16 adet olan kafe sayısı 2019 yılında 91 adete çıkarak yaklaşık beş kat artmıştır. Bölgede tüketim mekanları içerisinde yer alan restoranların 2011 yılında 53 adet olan sayısı, 2019 yılında 84'e yükselmiş, butik ürün dükkanları ve giyim mağazaları gibi perakende satış noktalarını sayısı 10'dan 43'e yükselerek dört kattan fazla artmıştır. Aynı zaman aralığında Karaköy içerisinde banka ve ofislerin sayısı 33'ten 24'e düşmüş, kültür-sanat yapılarını sayısı 5'ten 11'e yükselerek iki kat artmıştır. Yaşanan turizm soylulaştırması ve Galataport projesi etkisiyle turizm tesislerini sayısı 5'ten 23'e çıkmış, turizm odaklı inşaatların sayısı giderek artmıştır. Hipster şehirciliği etkisinde özellikle yeme-içme ve eğlence mekanlarının sayısı artmış, sekiz sene içerisinde yeme-içme ve eğlence ağırlıklı tüketim mekanlarının sayısı 69'dan 175'e çıkmıştır. Hipster şehirciliğiyle gerçekleşen dönüşümün arttırdığı emlak değerleri bölgenin 2011-2019 yılları arasında boşluk oranını azaltmış, 2019 yılında yerel işletmelerin kapanması ve taşınmasına bağlı olarak belirli caddelerde yoğunlaşan ticari soylulaştırma nedeniyle boşluk oranlarının daha da düşmesi engellenmiştir.

Karaköy'ün zemin kat işlev analizi ve mekânsal dönüşüm haritaları karşılaştırıldığında, bölgede süren mekânsal kullanım çeşitliliğinin hipster şehirciliği etkisiyle arttığı anlaşılmıştır. Tüketim mekanları aracılığıyla ilerleyen soylulaştırma süreçleri, bölgenin geleneksel ticaret ve üretim potansiyellerinin hipster topluluğu tarafından üretim mekanlarına taşınamaması sonucunda tek taraflı ilerlemiştir. Oysa ki küresel örneklerle bakıldığında, hipster topluluğu üretim ve tüketim mekanlarını karma bir şekilde sentezleyerek, bölgesel ekonomilerini katma değerli ürünlerle geliştirmeyi başarmıştır. Karaköy'de turizm, kültür-sanat ve hipster şehirciliği etkisinde oluşan mekânsal çeşitlilik, güçlenen mikro ekonomiyle birlikte yerel işletmelerin bölgeye kattığı çeşitliliği giderek yok etmeye başlamıştır. Zemin kat işlev analizleri ve mekânsal dönüşüm haritası incelendiğinde, bölge içerisinde her sokak ve cadde farklı dinamikler içerisinde dönüşmüştür. Bu yüzden hipster şehirciliği etkisinde dönüşen Mumhane Caddesi, Ali Paşa Değirmeni Sokak, Kılıç Ali Paşa Mescidi Sokak, Necatibey Caddesi ve Kemankeş Caddesi ayrı ayrı incelenmiş, Karaköy içerisinde mekânsal dönüşümler ve fonksiyonel değişimler ayrı ayrı karşılaştırılmıştır.

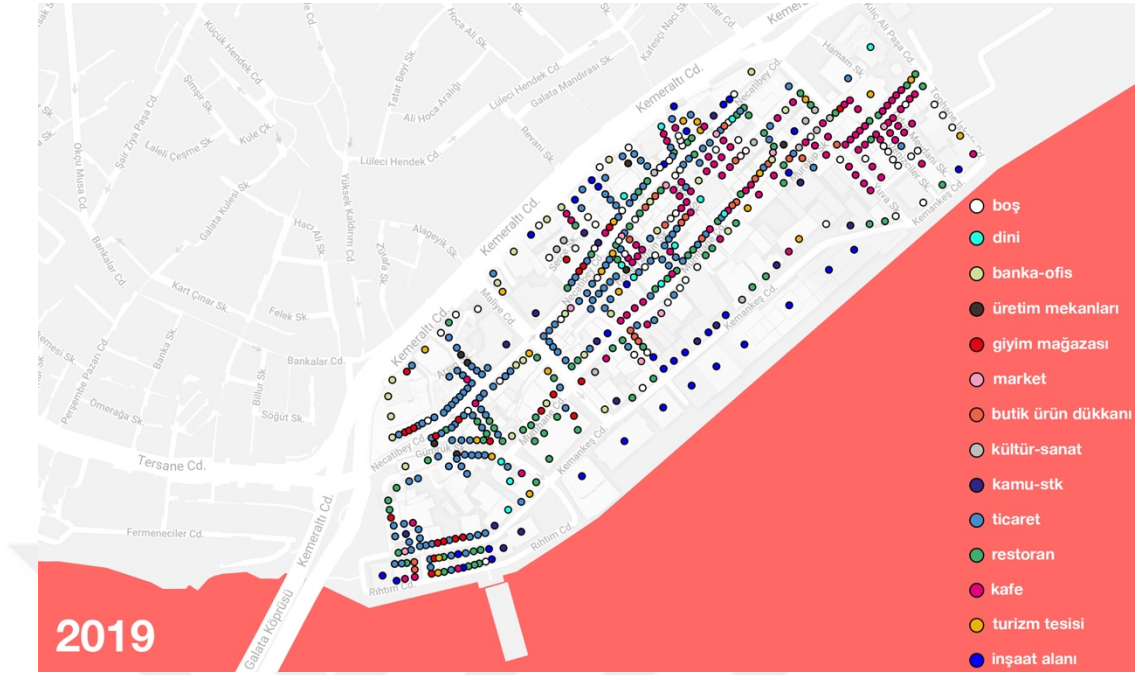

2011 YILI KARAKÖY ZEMİN KAT İŞLEV ANALİZİ	
Ticaret	300
Restoran	53
Kafe	16
kamu-STK	23
Turizm Tesisi	5
İnşaat Alanı	6
Kültür-Sanat	5
Butik Ürün Dükkanı	1
Market	10
Giyim Mağazası	9
Banka-Ofis	33
Dini	13
Üretim Mekanları	22
Boş	91
TOPLAM	587

2011 Yılı Karaköy Zemin Kat İşlev Analizi

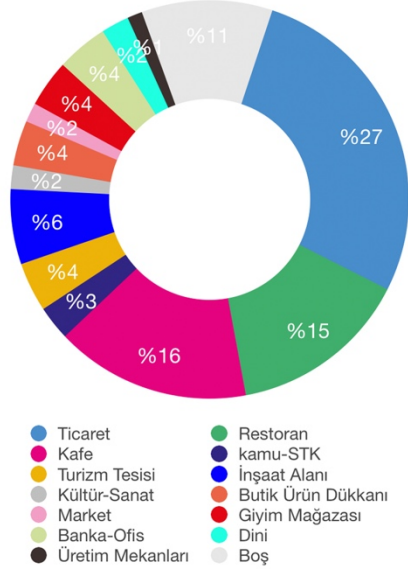

Şekil 5.26: 2011 yılı Karaköy zemin kat işlev analizi.

2019 YILI KARAKÖY ZEMİN KAT İŞLEV ANALİZİ	
Ticaret	157
Restoran	84
Kafe	91
kamu-STK	16
Turizm Tesisi	23
İnşaat Alanı	35
Kültür-Sanat	11
Butik Ürün Dükkanı	21
Market	9
Giyim Mağazası	22
Banka-Ofis	24
Dini	13
Üretim Mekanları	7
Boş	61
TOPLAM	574

2019 Yılı Karaköy Zemin Kat İşlev Analizi

Şekil 5.27: 2019 yılı Karaköy zemin kat işlev analizi.

Mumhane Caddesi, Kılıç Ali Paşa Mescidi Sokak ve Murakıp Sokak mekânsal dönüşümün en yoğun yaşandığı bölgeler olmuştur. Mumhane Caddesi üzerinde 2011-2019 yılları arasında mekanları yüzde 73'ü dönüşmüş, cadde üzerinde ticarethanelerin oranı yüzde 44'ten yüzde 15'e gerilemiş, yeme-içme mekanlarının oranı yüzde 15'ten yüzde 43'e yükselmiştir (Şekil 5.28). Mumhane Caddesi'nin dönüşümden önce güçlü ticaret hayatı içerisinde sürdürdüğü canlılık ve fonksiyonel çeşitlilik, hipster şehirciliği sonrasına çeşitlenen tüketim mekanları, turizm, kültür-sanat etkileriyle çeşitlenerek daha da artmıştır. Mumhane Caddesi araç trafiğine açık bir cadde olmasına rağmen, hipster şehirciliğiyle dönüşen Ali Paşa Değirmeni Sokak ve Kılıç Ali Paşa Mescidi Sokak arasında kalan konumu ve Fransız Geçidinin çektiği varlıklı kesimle hızla yenilenmiştir. Cadde üzerinde artan soylulaştırma ve emlak değerleri, cadde üzerinde yüzde 17 olan boşluk oranını yüzde 6'ya düşürmüştür.

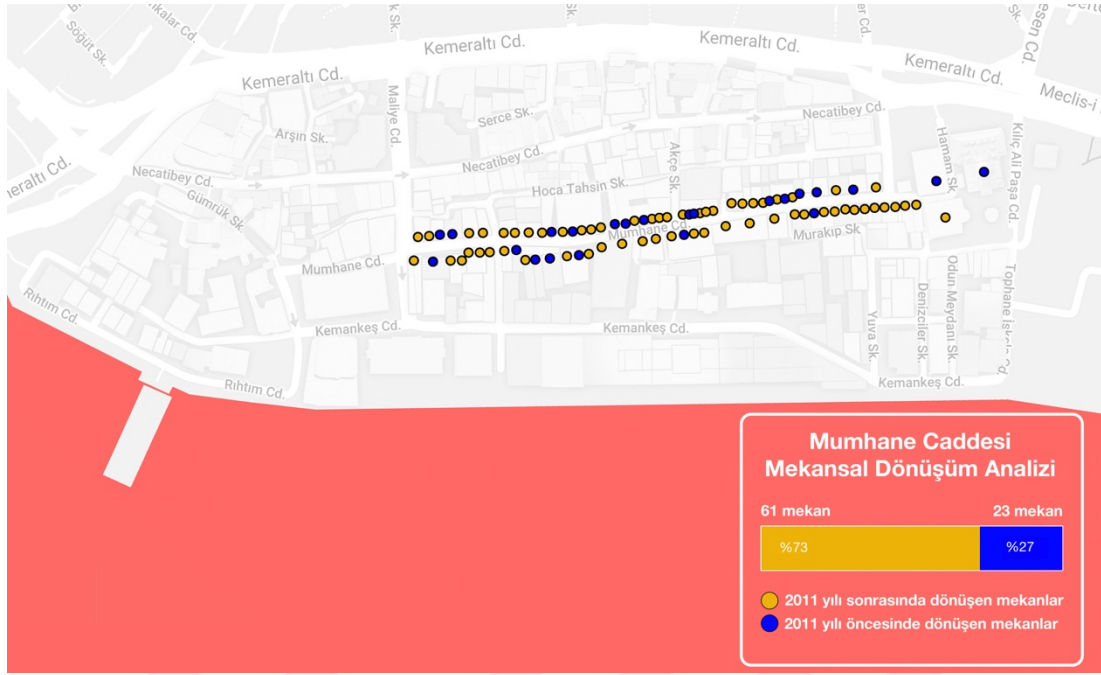
Dönüşümün yoğun olarak yaşandığı bir diğer bölge Kılıç Ali Paşa Mescidi Sokak ve Murakıp Sokak ve çevresi olmuş, 2011-2019 yılları arasında bölgede bulunan mekanların yüzde 83'ü dönüşmüştür (Şekil 5.29). Hipster şehirciliği etkisinde dönüşmeden önce bölgenin fonksiyonel çeşitliliği sınırlı kalmış, Karaköy'ün hızlı ticaret yaşamına katılamayan ara sokaklar içerisinde ticarethanelerden ve boş mekanlardan oluşan mekânsal sokak örüntüsü oluşmuştur. Kılıç Ali Paşa Mescidi Sokak ve Murakıp Sokak çevresinde 2011-2019 yılları arasında ticari işletmelerin oranı yüzde 41'den yüzde 3'e düşmüş, yeme-içme mekanlarının oranı yüzde 13'ten yüzde 70'e yükselmiş, boş mekanların oranı yüzde 37'den yüzde 15'e gerilemiş, hipster şehirciliği etkisinde gelişen sokak sanatı ve etkinlikler bölgesel canlılığı arttırmıştır. Hipster şehirciliği sonrasında caddenin kullanım çeşitliliği artmamış, dönüşüm tüketim mekanları üzerinden caddenin tek tipleşiren bir ticari soylulaştırma dalgası altında bırakmıştır. Bölgenin kent turizmiyle canlanması emlak fiyatlarını arttırmış, yerel ticarethaneler neredeyse tamamen yok olurken, boşluk oranı giderek azalmıştır.

Ali Paşa Değirmeni Sokak ve Hoca Tahsin Sokak, Karaköy içerisinde hipster alt kültürü etkisinde dönüşümün ilk başladığı bölge olmuş, 2011-2019 yılları arasında bölgede bulunan mekanların yüzde 64'ü dönüşmüştür (Şekil 5.30). Köklü ticari hayata sahip Necatibey Caddesinin alt paralelinde bulunan ara sokaklar ticari hayata kısmen katılabilmiş, ağırlıklı olarak ticarethane ve depolardan oluşan mekânsal örüntü, hipster

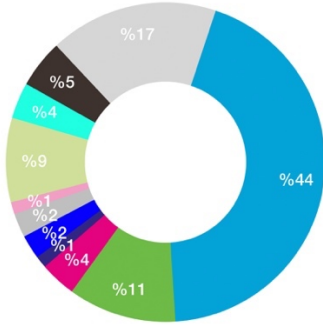
topluluğu tarafından yerel işletmelerle birlikte tüketim çeşitliliği yaratabilecek şekilde yeniden düzenlenmiştir. Hipster şehirciliği etkisinde 2011 yılından itibaren dönüşmeye başlayan bölgede 2011-2019 yılları arasında ticari işletmelerin oranı yüzde 57'den yüzde 27'ye düşmüş, yeme-içme mekanlarının oranı yüzde 5'ten yüzde 38'e çıkmıştır. Dönüşüm sırasında canlanan sokak yaşamı boşluk oranını azaltmış, üretim mekanları farklı bölgelere taşınmıştır. Bölge hipster şehirciliği etkisinde Mumhane Caddesine benzer şekilde bir tüketim çeşitliliği sunmuş, butik tasarım dükkanları sokaklar üzerinde açılmaya başlamış, üst kotlarda faaliyet gösteren kültür-sanat mekanları ve sokak sanatıyla birlikte kent turizm bölgede canlanmıştır.

Karaköy'ün köklü ticaret yaşamına sahip Necatibey Caddesi de hipster şehirciliğiyle başlayan dönüşümden etkilenmiş, 2011-2019 yılları arasında mekanların yüzde 56'sı, Karaköy ortalamasının biraz altında kalarak dönüşüm geçirmiştir (Şekil 5.31). Necatibey Caddesi, yoğun araç trafiği ve güçlü ticaret hayatına rağmen değişen bölgesel ekonomi nedeniyle ticari soylulaştırma etkisi altına girmiş, hipster şehirciliğinin dönüştürdüğü mekanlar ara sokaklardan cadde üzerine sızmaya başlamıştır. Necatibey Caddesi üzerinde 2011-2019 yılları arasında ticaret mekanlarının oranı yüzde 74'ten yüzde 40'a gerilemiş, yeme-içme mekanlarının oranı yüzde 4'ten yüzde 16'ya çıkmıştır. Hipster şehirciliği etkisinde cadde üzerinde tüketim çeşitliliği artmış, azalan ticarethanelerin yerine butik tasarım dükkanları ve giyim mağazaları açılmıştır. Necatibey Caddesi üzerinde hipster şehirciliğiyle dönüşen diğer caddelerin aksine boşluk oranı artmış, bu durum ticari soylulaştırma sonucunda yerel işletmelerin kapanmasıyla ilişkili yaşanmıştır.

Kemankeş Caddesi üzerinde hipster şehirciliği etkisinde ticari soylulaştırmayla başlayan dönüşüm, Galataport ve varlıklı kişilerin bölgeye gelmesiyle gelişen bölgesel ekonomiyle birlikte turizm soylulaştırmasına dönüşmüştür. Cadde üzerinde dönüşen öncü hipster mekanları bile artan turizm soylulaştırması sırasında kapanmak durumunda kalmış, Kemankeş Caddesi Galataport projesi ile birlikte büyük bir şantiye alanına dönüşmüştür. Kemankeş Caddesi üzerinde büyük sermayenin geliştirdiği turizm projeleriyle birlikte 2011-2019 yılları arasında mekansal dönüşüm yüzde 61 oranında gerçekleşmiş, cadde üzerinde artan inşaatlar ve kamu işletmelerinin bölgeden çekilmesi dışında ciddi bir fonksiyonel değişim yaşanmamıştır (Şekil 5.32).

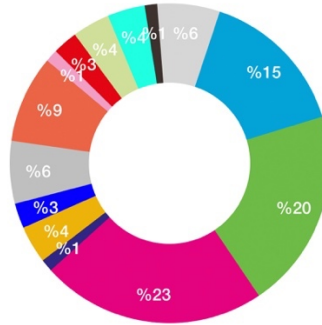

2011 Yılı Mumhane Caddesi
Zemin Kat İşlev Analizi

Ticaret	36	Restoran	9
Kafe	3	kamu-STK	1
Turizm Tesisi	-	İnşaat Alanı	2
Kültür-Sanat	2	Butik Ürün Dükkanı	-
Market	1	Giyim Mağazası	-
Banka-Ofis	7	Dini	3
Üretim Mekanları	4	Boş	14

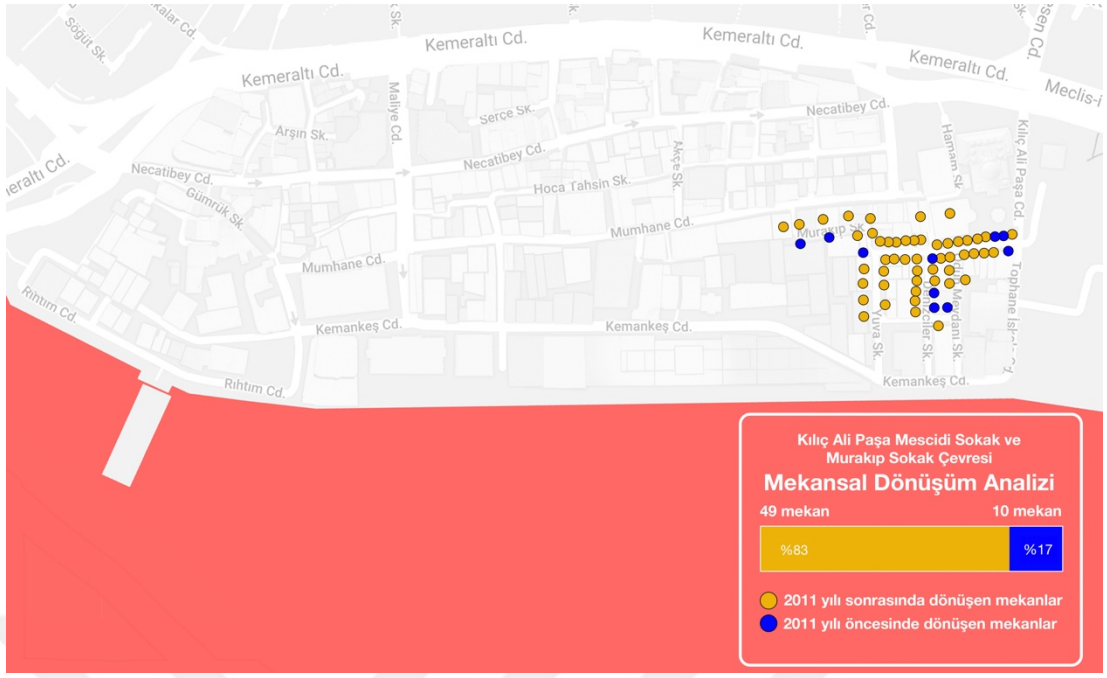
2019 Yılı Mumhane Caddesi
Zemin Kat İşlev Analizi

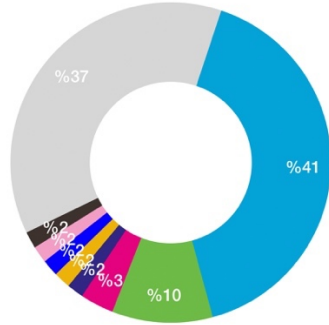
Ticaret	12	Restoran	16
Kafe	18	kamu-STK	1
Turizm Tesisi	3	İnşaat Alanı	2
Kültür-Sanat	5	Butik Ürün Dükkanı	7
Market	1	Giyim Mağazası	2
Banka-Ofis	3	Dini	3
Üretim Mekanları	4	Boş	6

Şekil 5.28: Mumhane Caddesi mekânsal dönüşüm analizi.

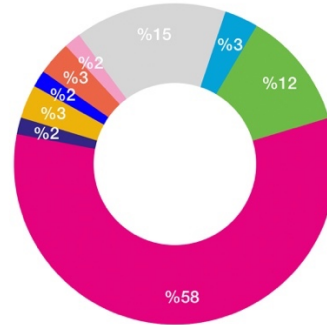

2011 Yılı Kılıç Ali Paşa Mescidi Sokak, Murakıp Sokak ve Çevresi Zemin Kat İşlev Analizi

Ticaret	24	Restoran	6
Kafe	2	kamu-STK	1
Turizm Tesisi	1	İnşaat Alanı	1
Kültür-Sanat	-	Butik Ürün Dükkanı	-
Market	1	Giyim Mağazası	-
Banka-Ofis	-	Dini	-
Üretim Mekanları	1	Boş	22

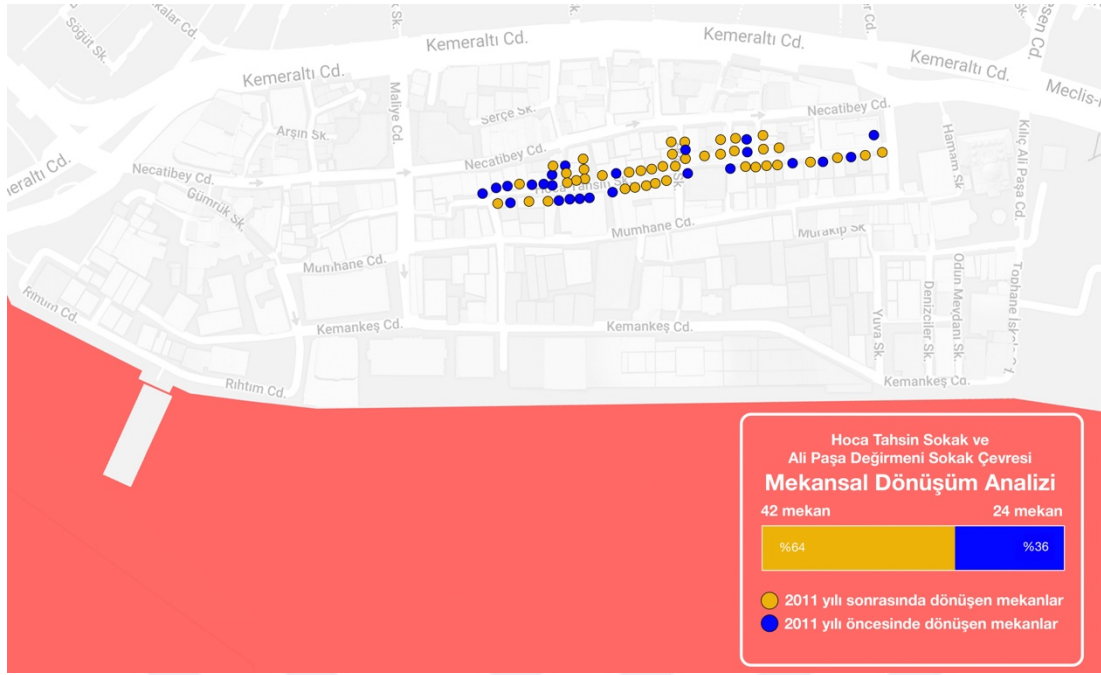
2019 Yılı Kılıç Ali Paşa Mescidi Sokak, Murakıp Sokak ve Çevresi Zemin Kat İşlev Analizi

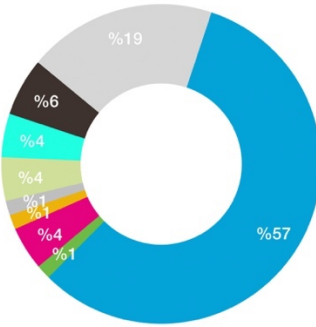
Ticaret	2	Restoran	7
Kafe	34	kamu-STK	1
Turizm Tesisi	2	İnşaat Alanı	1
Kültür-Sanat	-	Butik Ürün Dükkanı	2
Market	1	Giyim Mağazası	-
Banka-Ofis	-	Dini	-
Üretim Mekanları	-	Boş	9

Şekil 5.29: Kılıç Ali Paşa Mescidi Sok. ve Murakıp Sok. mekânsal dönüşüm analizi.

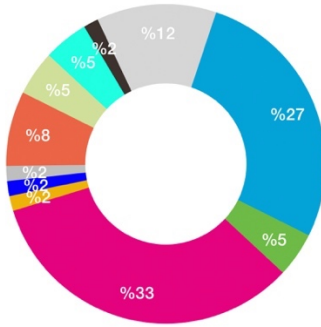

2011 Yılı Hoca Tahsin Sokak, Ali Paşa Değirmeni Sokak ve Çevresi Zemin Kat İşlev Analizi

Ticaret	39	Restoran	1
Kafe	3	kamu-STK	-
Turizm Tesisi	1	İnşaat Alanı	-
Kültür-Sanat	1	Butik Ürün Dükkanı	-
Market	-	Giyim Mağazası	-
Banka-Ofis	3	Dini	3
Üretim Mekanları	4	Boş	13

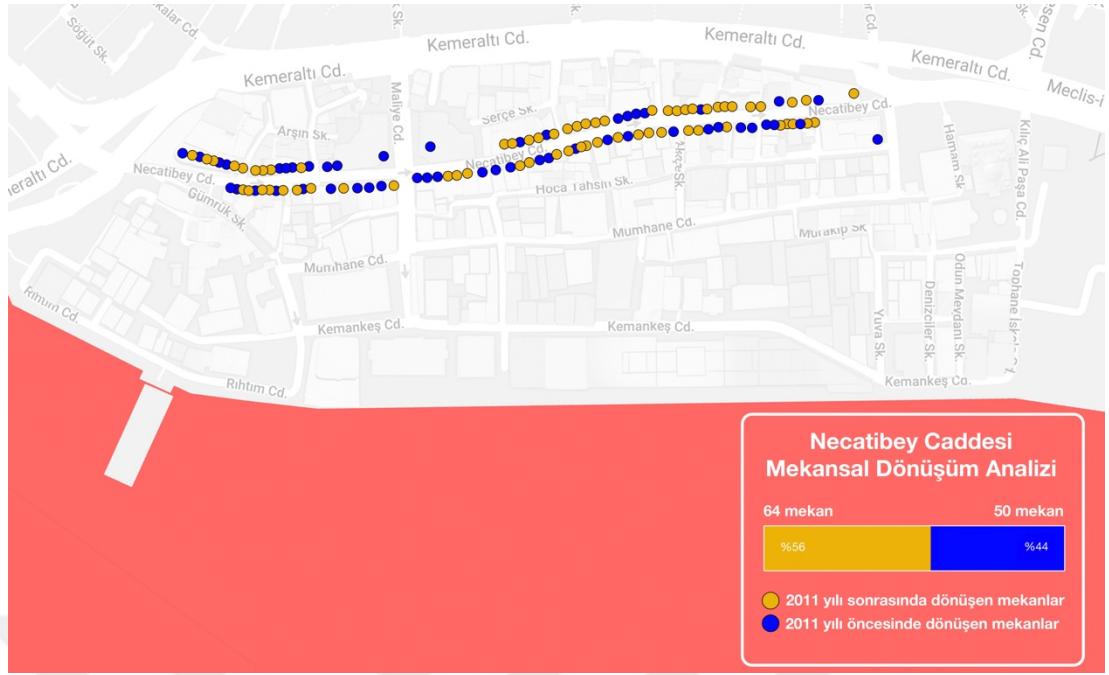
2019 Yılı Hoca Tahsin Sokak, Ali Paşa Değirmeni Sokak ve Çevresi Zemin Kat İşlev Analizi

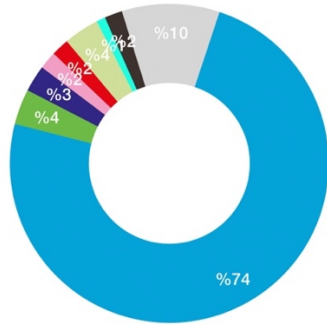
Ticaret	18	Restoran	3
Kafe	22	kamu-STK	-
Turizm Tesisi	1	İnşaat Alanı	1
Kültür-Sanat	1	Butik Ürün Dükkanı	6
Market	-	Giyim Mağazası	-
Banka-Ofis	3	Dini	3
Üretim Mekanları	1	Boş	8

Şekil 5.30:Hoca Tahsin Sok. ve Ali Paşa Değirmeni Sok. mekânsal dönüşüm analizi.

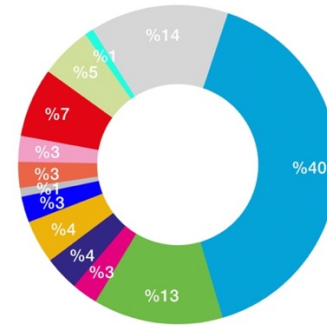

2011 Necatibey Caddesi
Zemin Kat İşlev Analizi

Ticaret	82	Restoran	4
Kafe	-	kamu-STK	3
Turizm Tesisi	-	İnşaat Alanı	-
Kültür-Sanat	-	Butik Ürün Dükkanı	-
Market	-	Giyim Mağazası	2
Banka-Ofis	4	Dini	1
Üretim Mekanları	2	Boş	11

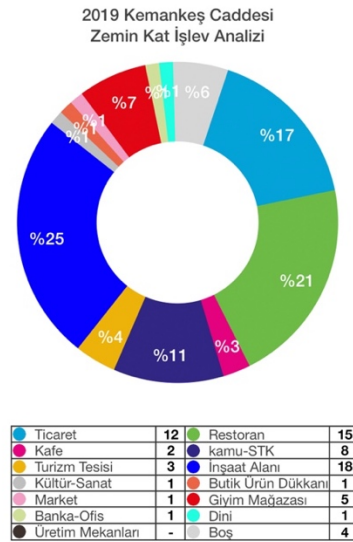
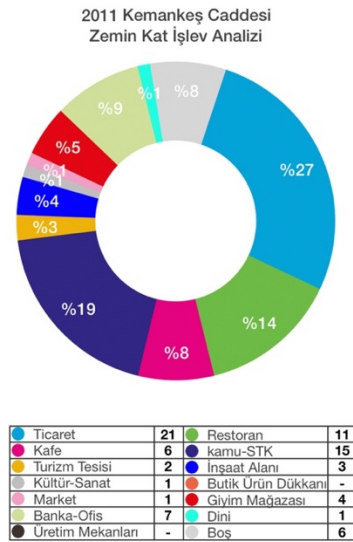
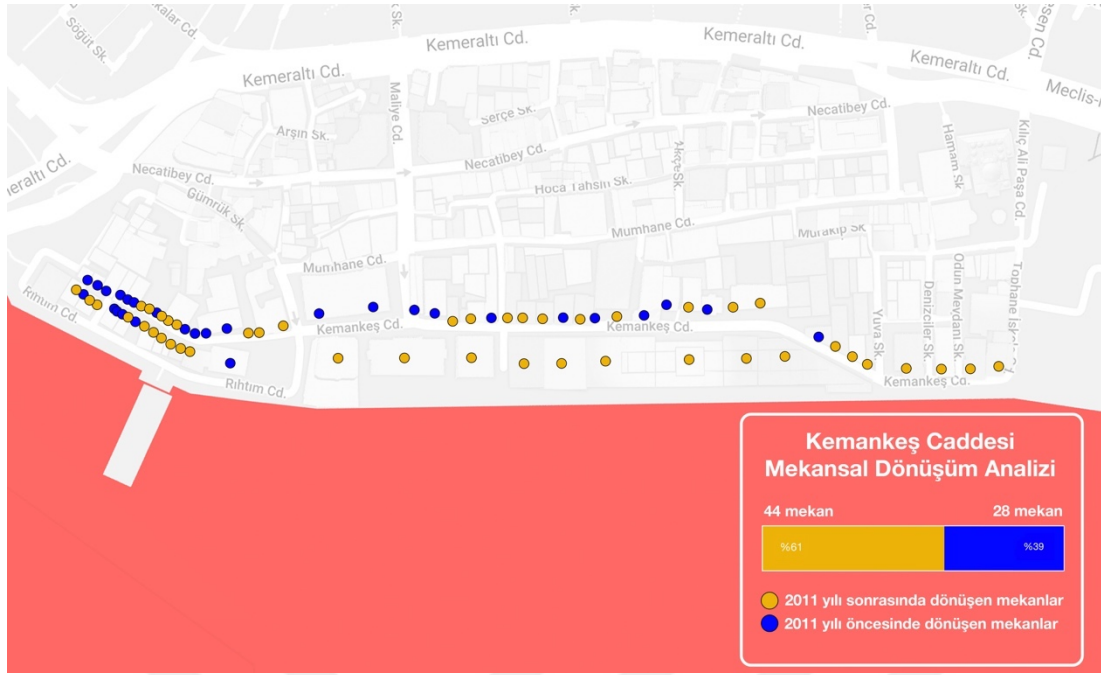
2019 Necatibey Caddesi
Zemin Kat İşlev Analizi

Ticaret	46	Restoran	15
Kafe	3	kamu-STK	4
Turizm Tesisi	5	İnşaat Alanı	3
Kültür-Sanat	1	Butik Ürün Dükkanı	3
Market	3	Giyim Mağazası	8
Banka-Ofis	6	Dini	1
Üretim Mekanları	-	Boş	16

Şekil 5.31: Necatibey Caddesi mekansal dönüşüm analizi.

Şekil 5.32: Kemankeş Caddesi mekânsal dönüşüm analizi.

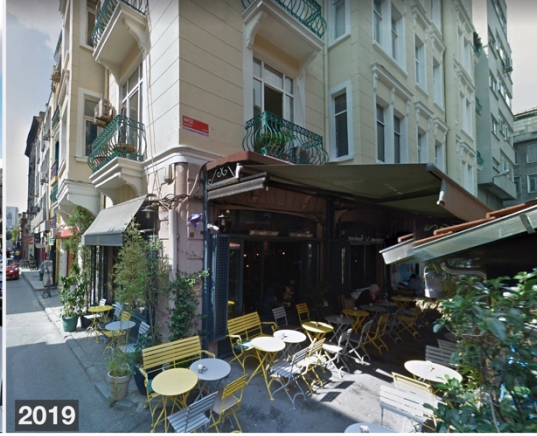
5.2.1.1 Mekanın dönüşümü

Popüler kültür ve küreselleşen dünyada, alt kültür akımları farklı toplulukların benzer kentsel alanlarda yaşadıkları sorunlara ortak çözümler üretmiş, toplulukların mekânsal ve sosyal ihtiyaçlarına karşı küresel ölçekte ortak bir dilde mekanı şekillendirmiştir. Teknolojinin gelişmesi, insanların şehir hayatında giderek yalnızlaşması, artan göçle birlikte sıkışan şehir merkezi ve ulaşım problemleri genç şehirlilerin İstanbul içerisindeki özgür alanlarını gitgide kısıtlamıştır. Karaköy içerisinde genç şehirlilerin ortak çalışabileceği mekanların sayısının artması, kişilerin sosyalleşebilecekleri mekanları gündelik yaşamlarının önemli bir parçası haline getirmeleri, kent içerisinde kendileri gibi düşünen topluluklara ulaşma çabası hipster topluluğunun ortaya çıkmasında ve Karaköy'ün dönüşmesinde önemli bir etken olmuştur. Bölgede çalışan ve bölgeyi ziyaret eden yaratıcı sınıfın ihtiyaçlarına göre şekillenen mekânsal dönüşümler, başlangıçta kolektif çalışma ve sosyalleşme mekanları olarak kullanılan üçüncü nesil kahvecileri ve bohem kafeleri Karaköy'de oluşturmaya başlamıştır. Hipster topluluğunun ürettiği yeni nesil sosyalleşme ve çalışma mekanları, zamanla kent yaşamı içerisinde popülerleşmiş, genç şehirliler bölgeyi keşfettikçe mekânsal dönüşüm sokak yaşamını hareketlendirmiştir. Hipster alt kültürü etkisinde dönüşen mekanların ve sokakların kent turizmine açılmasıyla birlikte, kitlesel tüketime karşı yerel tüketimi öne çıkaran mekanların sunduğu kültürel kimlik, genç şehirlilerce satın alınmak istenmiştir. Bu durum Karaköy içerisinde ticarethanelerin ve yerel işletmelerin hipster tüketim mekanlarına dönüşmesiyle birlikte, bölgede ticari soylulaştırma dalgalarının yaşanmasına zemin hazırlamıştır. Bölgeye daha çok genç şehirlinin gelmesi ve hipster şehirciliğiyle oluşmuş alternatif kentsel yaşam biçiminin deneyimlemek istemesiyle, hipster topluluğu tarafından dönüştürülmüş tüketim mekanlarının sayısı giderek artmış, bölgenin emlak değerleri yükselmiştir. Hipster şehirciliği etkisinde başlayan dönüşüm zamanla sermayeyi bölgeye çekmiş, hipster şehirciliğiyle dönüşen mekanların mimari kodları ve sokak yaşamında yer alan süper çeşitlilik yüzeysel olarak taklit edilmiştir. Karaköy içerisinde yaşanan mekânsal dönüşüm, yerel işletmelerin ve ticarethanelerin soylulaştırma etkisinde mekânsal olarak dönüşmesi, boş veya terk edilmiş mekanların sokak yaşamına yeniden katılması, tarihi yapıların restore edilerek sokak dokusunun yenilenmesi gibi farklı bileşenlerin bir araya gelmesi sonucunda, hipster şehirciliğiyle üretim ve tüketim mekanlarının yeniden üretilmesiyle ilerlemiştir. (Şekil 5.33) (Şekil5.34).

Ali Paşa Değirmeni Sokak

Mumhane Caddesi

Ali Paşa Değirmeni Sokak

Kemankeş Caddesi

Şekil 5.33: Karaköy bölgesinde mekânsal dönüşüm örnekleri-1.

Şekil 5.34: Karaköy bölgesinde mekânsal dönüşüm örnekleri-2.

5.2.1.2 Mimari kimlik

Hipster topluluğunun oluşturduğu mimari kimlik, New York şehrinin yapısal stoğu ve bohem köklerin getirdiği kültürel birikimle birlikte ilk olarak Williamsburg'da ortaya çıkmıştır. Hipster alt kültürü etkisinde lokalleşen mekanların sunduğu mimari ve fonksiyonel çeşitlilik zaman içerisinde küresel ölçekte popülerleşmiş, farklı coğrafyalarda neoliberal sermayenin kurumsal kimlikleriyle tek tipleştirmeye çalıştığı tüketim mekanlarına karşı hipster şehirciliğiyle dönüşmüş özgün mekânlar bir çok kentte yaygınlaşmaya başlamıştır. Hipster alt kültürünün şehir merkezlerinde ortaya çıkmaya başladığı 2000'li yılların başından beri artan teknolojik gelişmeler, dünyadaki yüz milyonlarca insanın Facebook, Instagram, Pinterest veya Foursquare gibi büyük sosyal medya platformları aracılığıyla, bulundukları coğrafyalardan bağımsız belirli yaşam biçimleri ve estetik değerleri ortak bir biçimde paylaşmasına zemin hazırlamıştır. Böylece kent turizminin artmasıyla birlikte kültürel kodların birbirine karışmaya başladığı bir dönemde, hipster topluluğunun ürettiği mimari kodlar küreselleşen bir hipster estetiği oluşturarak tüm dünyaya yayılmıştır.

Genç hipster topluluğu küreselleşen hipster mimari kodlarıyla Karaköy içerisinde mekanları dönüştürmüş, kitlesel tüketim mekanlarına karşı lokal tüketim mekanları ve kollektifleşen üretim mekanlarıyla, sokak yaşamını canlandıran karma kullanımlı kentsel örüntüler yaratmayı başarmıştır. Karaköy'de bulunan geniş pencere, tuğla duvarlı, endüstriyel aydınlatmalı bir kahve dükkanıyla, Williamsburg'da bulunan masif ahşap mobilyalı, metal sandalyeli, filament ampüllere sahip bir kahve dükkanı karşılaştırıldığında, mekanların belirli kültürel birikimlerle coğrafyalardan bağımsız benzer mimari kodlarla dönüştüğü anlaşılmıştır. Karaköy içerisinde sadece kahve dükkanları değil, gittiğiniz her sokakta hipster mimari kodlarıyla popülerleşmiş çeşitli fonksiyonlarda mekanlar üretilmiş; ister bar, ister restoran, ister moda butikleri veya otel lobileri olsun, benzer estetik değerlerle kentsel dokuyu yeniden şekillendirmeye başlamıştır (Şekil 5.35) (Şekil 5.36). Dönüşüm sırasında Karaköy içerisinde bazı yerel ticarethaneler bile hipster mimari kodlarını taklit etmeyi denemiş, sokak üzerinde oluşan bütün bu homojenlik, kentsel turizmi arttırarak daha varlıklı turistleri bölgeye çekmiştir. Kitlesel tüketim karşı hipster şehirciliğinin ürettiği mekanların ve mimari kodların kendisi ana akım haline gelmiş, Karaköy içerisinde dönüşen mekanlar küresel zincirlere benzer hipster kimliğiyle, yüzeyde sahte bir özgünlük üretmiştir.

Ali Paşa Değirmeni Sokak	Unter Kafe ve Bar /metal doğramalar /geniş pencereler /minimal tabela /metal sandalyeler /saksi bitkileri /endüstriyel aydınlatma /siyaha boyanmış yüzeyler		İç mekan /endüstriyel aydınlatma /açık tesisat /saksi bitkisi /beton zemin /tuğla duvar /metal sandalyeler /geniş pencereler /sıvalı duvarlar /masif ahşap masa /yüksek tavan	
Necatibey Caddesi	Sub Karaköy Hostel /metal doğramalar /geniş pencereler /minimal tabela /saksi bitkileri /endüstriyel aydınlatma /siyaha boyanmış yüzeyler		İç mekan /filament ampüller /saksi bitkisi /beton zemin /tuğla duvar /masif ahşap masa /geniş pencereler /sıvalı duvarlar /eskiltilmiş parke /yüksek tavan /antika parçalar	
Necatibey Caddesi	Gümrük Kafe ve Restoran /retro görünüm /metal doğramalar /geniş pencereler /metal sandalyeler /minimal tabela /saksi bitkileri /endüstriyel aydınlatma /kara tahta		İç mekan /retro görünüm /filament ampüller /saksi bitkisi /endüstriyel aydınlatma /metal sandalyeler /açık plan /sıvalı duvarlar /retro seramik karo /yüksek tavan /antika parçalar	
Murakıp Sokak	Palto Mağaza /retro görünüm /tuğla duvar /metal doğramalar /kara tahta /saksi bitkileri /minimal tabela /saksi bitkileri /grafiti duvar resimleri		İç mekan /filament ampül /açık tesisat /saksi bitkisi /açık plan /tuğla duvar /siyaha boyanmış tavan /beton zemin /sıvalı duvarlar /antika parçalar /yüksek tavan	
Kılıç Ali Paşa Mescidi Sokak	Pim Karaköy Kafe /geniş pencereler /metal doğramalar /kara tahta /saksi bitkileri /minimal tabela /saksi bitkileri /grafiti duvar resimleri		İç mekan /filament ampül /endüstriyel aydınlatma /saksi bitkisi /açık plan /boyanmış tuğla duvar /metal sandalyeler /grafiti duvar resimleri /beton zemin /yüksek tavan /asma kat	
Kılıç Ali Paşa Mescidi Sokak	Baltazar Gurme Restoran /geniş pencereler /metal doğramalar /metal sandalyeler /saksi bitkileri /minimal tabela /saksi bitkileri /endüstriyel aydınlatma		İç mekan /filament ampül /endüstriyel aydınlatma /saksi bitkisi /metal sandalyeler /tuğla duvar /açık tesisat /retro seramik karo /yüksek tavan /siyah tavan /objenin yeniden kullanımı	
Mumhane Caddesi	Ops Karaköy Kafe /geniş pencereler /metal doğramalar /metal sandalyeler /saksi bitkileri /minimal tabela /saksi bitkileri /endüstriyel aydınlatma /mesh kepenk		İç mekan /filament ampül /endüstriyel aydınlatma /saksi bitkisi /açık plan /tuğla duvar /sıvalı duvarlar /açık tesisat /retro seramik karo /yüksek tavan /antika parçalar	

Şekil 5.35: Hipster şehirciliğiyle oluşmuş mimari kodların Karaköy örnekleri üzerinden incelenmesi-1.

Karabatak
Üçüncü Nesil Kahveci

/retro görünüm
/sıvalı duvarlar
/saklı bitkileri
/geniş pencereler
/eskimiş karolar

İç mekan

/endüstriyel aydınlatma
/açık tesisat
/saklı bitkisi
/retro seramik karo
/tuğla duvar
/retro görünüm
/antika parçalar
/kara tahta
/objelerin yeniden kullanımı

Coffee Sapiens
Kafe

/metal doğrama
/endüstriyel aydınlatma
/metal sandalyeler
/minimal tabela
/geniş pencereler

İç mekan

/endüstriyel aydınlatma
/açık tesisat
/mesh korkuluk
/retro seramik karo
/tuğla duvar
/retro görünüm
/boyanmış tuğla duvar
/kara tahta
/metal raflar

Finn
Kokteyl Bar

/metal doğramalar
/geniş pencereler
/saklı bitkisi
/metal profiller
/siyaha boyanmış yüzeyler

İç mekan

/endüstriyel aydınlatma
/açık tesisat
/filament ampül
/sıvalı duvar
/tuğla duvar
/retro görünüm
/saklı bitkileri
/metal raflar
/yüksek tavan

Mae Zae
Tasarım Ürünler

/metal doğramalar
/geniş pencereler
/saklı bitkisi
/mesh levhalar
/minimal tabela
/siyaha boyanmış yüzeyler

İç mekan

/açık tesisat
/saklı bitkisi
/beton zemin
/boyanmış tuğla duvar
/antika parçalar
/yüksek tavan
/açık plan

Nice to Have
Tasarım Ürünler

/metal doğramalar
/geniş pencereler
/saklı bitkisi
/mesh levhalar
/minimal tabela
/siyaha boyanmış yüzeyler

İç mekan

/açık tesisat
/saklı bitkisi
/retro yüzeyler
/antika parçalar
/yüksek tavan
/asma kat
/filament ampül
/metal sandalyeler

Chez Moi
Restoran ve Bar

/endüstriyel aydınlatma
/saklı bitkisi
/metal doğramalar
/geniş pencereler

İç mekan

/endüstriyel aydınlatma
/açık tesisat
/saklı bitkisi
/beton zemin
/tuğla duvar
/retro görünüm
/yüksek tavan
/antika parçalar
/siyah tavan
/metal merdiven
/açık plan

Nabu
Pizza ve Kafe

/metal doğramalar
/geniş pencereler
/saklı bitkisi
/minimal tabela
/grafiti duvar resmi
/metal sandalyeler
/siyaha boyanmış yüzeyler

İç mekan

/endüstriyel aydınlatma
/açık tesisat
/filament ampül
/saklı bitkisi
/beton zemin
/eskitilmiş parke
/mesh siyah tavan
/masif ahşap mobilya
/yüksek tavan
/açık plan

Şekil 5.36: Hipster şehirciliğiyle oluşmuş mimari kodların Karaköy örnekleri üzerinden incelenmesi-2.

5.2.1.3 Sokak ve kent

Karaköy'ün zemin kotunda sahip olduğu ticari çeşitlilik, hipster topluluğunun bölgeyi dönüştürmeye başlamasıyla yerini tüketim mekanlarına bırakmış, 2011-2019 yılları arasında Karaköy içerisinde yaklaşık üç mekandan ikisi dönüşmüştür. Hipster şehirciliği etkisiyle dönüşen mekanlar, ana akımdan ayrılan tüketim kültürüyle, genç şehirlileri geniş yelpazeli bir tüketim çeşitliliğiyle bölgeye çekmiştir. Karaköy'ün hipster şehirciliğiyle etkisine geçirdiği mekânsal dönüşüm, sunduğu tüketim çeşitliliği ve hareketlenen sokak yaşamı, geleneksel ticaretin sürdüğü ara sokakları genç şehirlilerin ve varlıklı kesimin ihtiyaçları doğrultusunda yeniden şekillendirmiştir. Karaköy'ün sokak yaşamı canlılık ve çeşitlilik bakımından incelendiğinde, Mumhane Caddesi ve Ali Paşa Değirmeni Sokak, geçirdiği karma kullanımlı mekânsal dönüşüm ve yerel işletmelerin sürdürdüğü geleneksel ticaret yaşamıyla birlikte, içerisinde çok katmanlı bir mikro ekonomi ve süper çeşitlilik yaratabilmiştir. Hipster şehirciliği etkisinde yaşanan dönüşüm Karaköy'ün her noktasında benzer bir homojenlikle gerçekleşmemiş, dönüşümün gücü belirli sokaklarda fonksiyonel çeşitliliği ve yerel işletmeleri tehdit eder hale gelmiştir. Örneğin Kılıç Ali Paşa Mescidi Sokak ağırlıklı olarak kafe, restoran, gurme restoran, üçüncü nesil kahveci, kafe benzeri tüketim mekanları etkisinde tek tipleşerek dönüşmüş, böylece sokak üzerinde fonksiyonel çeşitlilik neredeyse yok olmuştur.

Hipster şehirciliğiyle dönüşmüş tüketim mekanları ve yerel işletmeler dışında sokak satıcıları, sokak sanatı, etkinlikler ve kültür-sanat organizasyonları insanları bölgeye çeken diğer unsurlar olmuştur. Murakıp Sokak ve Hoca Tahsin Sokak gibi terk edilmiş yapıların ve ticari depoların daha çok bulunduğu ara sokaklar, hipster şehirciliği etkisinde yaşanan dönüşüm sonrasında, sokak satıcıları ve sokak sanatının alternatif bir tüketim ortamı oluşturduğu canlı kentsel aralıklar haline gelmiştir (Şekil 5.37). Sokak satıcıları Hoca Tahsin ve Murakıp Sokak dışında Mumhane Caddesi ve Kemankeş Caddeleri üzerinde yoğunlaşmış, Karaköy'ün fonksiyonel çeşitliliği seyyar satıcıların sattığı ikinci el kitap, meyve, antika ürünler, sokak lezzetleri, giysi ve aksesuar gibi ürünlerle, bölgenin geleneksel pazar ekonomisine benzer bir şekilde gelişmiştir. Karaköy içerisinde hipster topluluğunun dönüştürdüğü mekanlar, sokak düzleminde ziyaretçilere sunduğu çeşitli kullanım alternatifleriyle sokak yaşamını canlandırdığı gibi, kültür-sanat mekanları ve sokak etkinlikleriyle de kent turizmini hareketlendirmeyi başarmıştır. Bölgede düzenlenen bienal, galeri açılışları, sokak

partileri ve festivaller gibi toplu etkinlikler sadece bölge ekonomisini canlandırmamış, aynı zamanda bölgenin ve kentin marka değerinin yükselmesine yardımcı olmuştur. Bölgenin sunduğu süper çeşitlilik ve kültür-sanat ortamı sosyal medya aracılığıyla geniş kitlelere pazarlanmış, böylece bölgesel ekonomi artan kent turizmiyle birlikte gelişmeye başlamıştır. Hipster şehirciliği etkisinde yaşanan mekânsal dönüşüm Karaköy içerisinde dünya mutfağı restoranları, gurme restoranlar, kokteyl barlar, gastro publar, meyhaneler, lokantalar, tatlıcılar, kebabçılar, kafeler, üçüncü nesil kahveciler, butik pastaneler benzeri yeme-içme mekanları; tasarım ürün butikleri, giyim mağazaları, takı tasarımcıları, parfüm atölyeleri, ikinci el ürün satan mağazalar benzeri perakende satış noktaları; ikinci el kitap, meyve, antika ürünler, sokak lezzetleri, giysi, aksesuar benzeri sokak satışı yapan seyyar satıcılar; sanat galerileri, müzeler, sokak sanatı, kültür-sanat etkinlikleri benzeri bölgesel çekim gücünü arttıran kültür-sanat unsurları; yerel işletmeler ve kentsel turizmle birlikte, süper çeşitliliğe sahip bir sokak yaşamı oluşturmayı başarmıştır.

Şekil 5.37: Karaköy içerisinde canlı sokak yaşamı.

5.2.1.4 Sanat etkisiyle dönüşüm

Karaköy'ün sanat etkisiyle yaşadığı dönüşümün kökenleri, 2004 yılında açılan İstanbul Modern'e kadar dayanmaktadır. İstanbul Modern'in bölgeye çektiği yaratıcı sınıf ve ardından açılan sanat galerileri, mimarlık ofisleri, tasarım butikleri, fotoğraf ve sinema atölyeleri, kafeler gibi mekanlar, değişen ticari hayata ayak uyduramamış Karaköy'ün kullanılmayan ucuz depo alanlarını dönüştürülebilir kılmıştır. Tophane bölgesinden başlayan, zamanla toplumsal baskılarla Karaköy'e inen sanat yaşamı, sanatçıları ve hipster topluluğunu bienal ve benzeri sanat etkinlikleriyle bölgeye çekmeyi başarmıştır. Sanat hem müzik performansları ve sokak partileri gibi anlık, hem de sokak sanatı ve açılan sergiler gibi sürekli tüketilebilen yapısıyla, farklı formlarda Karaköy içerisindeki sokak yaşamını hipster topluluğuyla birlikte çeşitlendirerek zenginleştirmiştir. Hipster şehirciliğiyle özellikle 2011 yılından sonra ağırlıklı olarak dönüşmeye başlayan bölge, tüketim mekanları ve sokak sanatıyla birlikte kent yaşamı içerisinde sanatın gücüyle giderek popülerleşmiştir. Karaköy'ün sterilleştirilmemiş sokak dokusu, kentin diğer alanlarına göre bölgeyi kimliksel olarak dönüştürülebilir kılmış, sanatçılar eserleriyle Karaköy'ün ara sokaklarını sokak sanatıyla renklendirmiştir. Sosyal medyanın 2011 yılı sonrasında artan gücü, Karaköy'ün sokak sanatıyla renklendirilmiş sokaklarını fotoğraf stüdyolarına çevirmiş, Leo Lunatic ve Met gibi grafiti sanatçılarının eserleri küresel çapta ünlenmiştir (Şekil 5.38). Hoca Tahsin Sokak ve Murakıp Sokak gibi boşluk oranı yüksek terk edilmiş alanlar, önce sokak sanatının gücüyle mekânsal olarak başından sonuna kadar dönüşmüş, sonra sokak sanatı bu bölgelerde yeniden geliştirme aracı olarak kullanılarak ticarileştirilmiştir (Şekil 5.39). Sokak sanatı ve sosyal medya aracılığıyla kent içerisinde geniş topluluklarca keşfedilmeye başlayan Karaköy, artan kent turizmi ve çektiği varlıklı kesimle birlikte giderek nezhleşmeye başlamıştır.

Karaköy içerisinde varlıklı kesimin gelmesiyle birlikte artan turizm soylulaştırması, ileri ekonomilerden gelebilecek yüksek dövizli turist potansiyeliyle birlikte, kültür ve sanat yatırımları bölgede yoğunlaştırmıştır. Karaköy içerisinde 2011-2019 yılları arasında kültür-sanat mekanlarının sayısı iki kat artmış, kültür-sanat mekanları özellikle Mumhane Caddesi üzerinde kümelenmiştir. Mumhane Caddesinin İstanbul Modern'e yakın olan kuzey tarafında eski ticarethanelerin dönüştürülmesiyle yeniden inşa edilen Juma Art, içerisinde bulundurduğu Mixer, Galeri Nev İstanbul, artSümer, Pi Artworks ve x-ist gibi beş önemli sanat galerisiyle birlikte 2017 yılında hizmet

vermeye başlamıştır (Şekil 5.40). Karaköy’de dönüştürülen kültür-sanat mekanlarının yarattıkları sinerji, Resim Heykel Müzesinin ve yenilenen İstanbul Modern’in açılmasıyla birlikte Galataport’tan başlayan, Juma Art ve karşısına açılan Sanatorium ile Mumhane Caddesine kadar ulaşan yeni bir sanat rotası oluşturmaya başlamıştır.

Şekil 5.38: Karaköy’ü popülerleştiren geçmiş sokak sanatı örnekleri.

Şekil 5.39: Murakıp Sokak’ta ticarileşmiş sokak sanatı örnekleri.

Şekil 5.40: İçerisinde beş önemli sanat galerisini bulunduran Juma Karaköy.

5.2.2 Soylulaştırma süreçleri ve çeperlerin dönüşümü

Sanat galerileri ve yaratıcı sektörlerin ofisleri açılmadan önce Karaköy geleneksel ticari yaşamın İstanbul’da sürdürüldüğü önemli bölgelerden birisi olmuştur. Karaköy’ün hareketli ticari yaşamı zemin kotunda devam ederken, depo olarak kullanılan üst katlar genç girişimciler için New York örneklerine benzer biçimde uygun fiyatlı, yüksek tavanlı, geniş kullanım alanına sahip mekanlar sunmuştur. Yaratıcı sektörde çalışan kişiler tarafından ofise ve galerilere dönüştürülen üst katlar, zamanla daha çok insanı bölgeye çekmiştir. Karaköy bienal ve sanat etkinlikleri dışında, İstanbul Modern’e ve sanat galerilerine olan yakınlığı sayesinde varlıklı kesim tarafından keşfedilmeye başlanmıştır. Yaratıcı sektörde çalışan genç profesyoneller başlangıçta geleneksel ticaretin devam ettiği bölgede yerel esnafın vakit geçirdiği tüketim mekanları kullanmış, çalışan profesyoneller iş dışı boş-zamanlarını geçirebilecekleri sosyal alanların sınırlı olduğu bölgede yerel ekonomiyi kısa sürede canlandırmıştır. Değişen toplumsal yapıyla birlikte Karaköy’de üst gelir grubuna yönelik yeme-içme mekanlarına talep artmış, 2011 yılında Fransız Geçidi’nin köşesine açılan Bej gibi gastronomik restoranlar Karaköy’de faaliyet göstermeye başlamıştır (Şekil 5.41). Gastronomik restoranlar dışında topluluğun ihtiyaçlarını karşılayacak alternatif tüketim mekanları bölgede açılmış, yerel ticaret ekonomisi hipster topluluğunun dönüştürdüğü mekanların etkisinde küçülmeye başlamıştır. Hipster topluluğu ve genç nüfus butik üretim yapan küçük işletmeleri destekleyen yaşam biçimiyle açılan yenilikçi mekanlara yoğun ilgi göstermiştir.

Şekil 5.41: Karaköy’ü hipster şehirciliği etkisinde dönüştüren öncü mekanlar.

Hipster topluluğu Karaköy’ün potansiyelini önceden keşfetmiş, bölgenin endüstriyel geçmişi ve yerel üretim mekanlarının sunduğu çeşitlilikle 20-30 yaş arası genç

topluluğu bölgeye çekmiştir. Karaköy'ün hipster şehirciliği etkisinde yaşandığı dönüşüm 2011 yılının sonlarında kentte görünür hale gelmiş, profesyonellerin ve gençlerin birlikte sosyalleşebileceği çok sayıda kahve dükkanı ve kafe açılmıştır. Kahve dükkanları ve kafeler değişen kent yaşamında hipster topluluğunun hem üretim yapabilmek için, hem de yeni iş bağlantıları kurabilmek için gittikleri yeni nesil sosyal iletişim mekanları haline gelmiştir. Karaköyde açılan ilk kahvecilerden birisi olan Karabatak, aslında yüz yıllık bir bina içerisinde bulunan torna atölyesinin Julius Meinl firmasının Türkiye merkez ofisi olması için dönüştürülmüştür. Karabatak'ın eğitim amaçlı showroom mekanı olarak kullanıldığı dönemlerde, bölgeye gelen kişilerin mekâna kahve içmek için uğramaya başlamasıyla, kısa süre içerisinde ünlenerak showroomdan kafeye dönüştürülmüştür [125] (Şekil 5.42). Karabatak bölgede vakit geçirmek isteyen hipster topluluğun talepleri doğrultusunda dönüşmüş, aynı zamanda bir çok yatırımcı oluşan bu talebi farkederek Karaköy içerisinde mekanları hipster şehirciliği etkisinde dönüştürmeye başlamıştır. Karaköy'de örgütlenen ve sayıları hızla artan kahve dükkanları ve kafeler, hipster topluluğunun kitlesel tüketime karşı sokaklarda bir araya gelebileceği sosyal kümelenmeler yaratmıştır. Zincir mağazalara ve kitlesel üretime karşı olan hipster topluluğunun dönüştürdüğü sokaklarda kahve dükkanları ve kafeler dışında, pazarlar, ikinci el ürünlerin satıldığı dükkanları, sahaflar, tasarım butikleri ve girişimcilerin kurduğu küçük işletmeler yer almıştır.

Şekil 5.42: Kafeye dönüşen Julius Meinl ofisi ve kahve dükkanı Karabatak.

Karaköy'ün hipster alt kültürü ve sermaye etkisinde geçirdiği toplumsal ve mekânsal dönüşümler, ticari soylulaştırma ve turizm soylulaştırması olarak iki ayrı dönemde yaşanmıştır. Karaköy'de yaşanan ilk soylulaştırma dalgası ticari mekanların dönüşümü üzerinden gerçekleşmiştir (Şekil 5.43). Hubbard'a göre ticari soylulaştırma,

geleneksel ve yerel mağazaların farklı toplumsal satın alma pratikleri sonucunda yer değiştirmesiyle, yerlerini butiklere, moda-ya uygun kafelere ve tüketim mekanlarına bırakmasıyla gerçekleşmektedir [126]. Hipster şehirciliğiyle dönüşen mekanlar başlangıçta Karaköy'ün canlılığını kaybetmiş ara sokaklarında boş depo yapılarını dönüştürmüş, bölgeye ilginin artmasıyla birlikte yerel işletmeler artan kira fiyatları karşısında yer değiştirmek zorunda kalmıştır. Karaköy'de gurme restoranların, kafelerin ve tasarım butiklerinin ortaya çıkması, kentsel ve toplumsal peyzajın hipster topluluğu tarafından değiştirilmesiyle gerçekleşmiştir. Karaköy'ün tüketim mekanları üzerinde yaşadığı hızlı soylulaştırma, hipster alt kültürü etkisiyle mekânsal eşitsizliklerin yaşanmasına yol açmıştır. Karaköy'de soylulaştırmanın ilk dalgasında hipster şehirciliğiyle dönüşmüş mekanlar ve yerel işletmeler birbirlerine birkaç metre uzaklıkta yer almış, işletmeler farklı ekonomik profilden müşterilere farklı fiyatlarla hizmet vermiştir.

Şekil 5.43: Karaköy'de yaşanan ticari soylulaştırmaya bir örnek.

Ekonomik açıdan bölgede yaşanan mekansal dönüşümün en büyük etkeni, 1990'lı yıllarda önemli bir ticaret merkezi olan Karaköy'ün internet ve e-ticarete ayak uyduramayarak ticaret kapasitesinin zayıflaması ve buna bağlı olarak bölgenin emlak değerinin azalmasıdır. Emlak fiyatlarının düşmesiyle bölgede kira-boşluk teorisine göre rant açığı oluşmuş, merkezi konumda bulunan Karaköy için toplumsal dönüşümle birlikte gerçekleşen mekânsal dönüşüm kaçınılmaz olmuştur. Eskiden torna atölyelerinin, tamirhanelerin, elektrikçilerin olduğu ve üretimin yapıldığı Karaköy'ün kentlinin son on yılda değişen yaşam biçimine paralel olarak butik kahveciler, gastronomik restoranlar ve gece kulüpleri gibi tüketim mekanlarına dönüşmüştür. Hipster şehirciliği yarattığı çekimle kentsel turizmi canlandırarak bölgenin ekonomik

ekosistemini daha üst sınıfa göre yeniden düzenlemiş, sonrasında de artan emlak fiyatlarının bir sonucu olarak mekansal dönüşüm süreçleri yaşanmıştır. TSKB Gayrimenkul Değerleme Özel Projeler Departmanı Değerleme Uzmanı Duygu Bircan'a göre, Karaköy'de emlak fiyatlarının 2011-2014 yılları arasında %60 artmıştır [127]. EVA Gayrimenkul Değerleme Proje Koordinatörü Şefik Ercan Keskiner'e göre, 2008-2016 yılları arasında emlak fiyatları yaklaşık 2.5 kat artmış, bu durum kira değerlerine de yansımıştır [128].

5.2.2.1 İkinci dalga dönüşüm

Artan kira fiyatları hızlı bir biçimde soylulaşan Karaköy'de bulunan köklü ticarethaneleri de tehdit etmeye başlamıştır. 2011 yılı öncesinde insanların gece ara sokaklarında yürümekten tedirgin oldukları bir muhit olan Karaköy, 2014 yılına gelindiğinde sadece üç sene içerisinde İstanbul'un en hareketli bölgelerinden biri haline gelmiştir. Karaköy hipster şehirciliği altında sayıları gittikçe artan galerileri, her gün bir yenisi eklenen kafe ve restoranları, tasarım butikleri, otelleri, stüdyoları, sokak partileri ve etkinlikleriyle giderek kentin sosyal yaşam merkezlerinden biri haline gelmiştir. Ali Paşa Mescidi ve Kılıç Ali Paşa Mescidi gibi ara sokalarda başlayan dönüşüm, geleneksel ticaretin sürdüğü Mumhane Caddesini ve tüm ara sokaklarını hipster şehirciliğiyle dönüştürmüştür. Mekansal dönüşümün izleri güçlü ticaret yaşamları olan Necatibey ve Kemaraltı Caddelerine kadar dayanmış, bu iki önemli cadde dışında Karaköy'de Kemaraltı bölgesinde tüm sokaklar hipster şehirciliği etkisinde dönüşüm yaşamıştır. Ancak küresel hipster bölgelerinin aksine Karaköy'de hipster şehirciliğinin çekim gücü yüzeysel bir fonksiyonel çeşitlilik sağlamış, bölge ağırlıklı olarak kahve dükkanlar, kafeler, gurma yeme-içme restoranları, barlar gibi tüketim ve eğlence mekanlarıyla dönüşmüştür. Bu durum hipster bölgelerini varlıklı kullancılar için tüketim alanına dönüştürmeyi amaçlayan neoliberal sermayenin bölgeye gelmesiyle gerçekleşmiştir.

Karaköy'de hipster topluluğunun başlattığı dönüşüm, farklı sermaye ve kültürel gruplarında bölgeye dahil olmasıyla mekânsal ve sınıfsal olarak çeşitlenerek artmıştır. 2014 yılına gelindiğinde Karaköy hipster şehirciliğiyle dönüşmüş tüketim mekanlarıyla medyanın dikkatini çekmeye başlamış, hipster topluluğu ve şehirli gençlerin bölgeye gösterdiği rağbetle kahve dükkanları ve kafelerin sayısı artmıştır. Hipster topluluğunu dönüştürdüğü tüketim mekanlarının başarılı olmasıyla bölge ticari

sermayeyi kendine çekmiş, hipster şehirciliğiyle oluşmuş kimlik sermaye tarafından yüzeysel olarak taklit edilmiştir. Sermayenin taklit ettiği hipster kimliği daha varlıklı gençleri bölgeye çekmeyi amaçlamış, bölgenin üretim geçmişinde yatan gelişim potansiyelleri yok sayılmıştır. Karaköy’de sermaye ve girişimciler etkisiyle yaşanan ikinci soylulaştırma dalgası hem emlak değerleri üzerinden bölgede bir rant ekonomisi yaratmış, hem de sektörel kayma yerel işletmelerin tüketim mekanlarına dönüşümünü hızlandırmıştır. Hipster topluluğunu Karaköy’e çeken yerel işletmeler, inşaatlar, terk edilmiş depolar, üst sınıf lokantalar, hipster topluluğu tarafından dönüştürülmüş kafe ve butiklerden oluşan çok katmanlı kentsel kolaj ve kozmopolit kent deneyimi, farklı kültürel sınıfları bölgeye çekebilmek adına sermaye tarafından önce kullanılmış sonra yok edilmiştir.

Karaköy’de yaşanan dönüşüm beklenildiği gibi üretim mekanlarını arttırmamış aksine üretim mekanlarını tüketim mekanlarına dönüştürmüştür. Karaköy’ün tüketim üzerinden gerçekleşen dönüşümü mekansal çeşitliliği azaltarak farklı sosyal sınıftan insanların bir arada vakit geçirebilecekleri mekanları soylulaştırmaya başlamıştır. Karaköy içerisinde tek tipleşen tüketim mekanları hem sosyolojik hem de mekansal çeşitliliği tehdit ederek bölgenin geniş kitlelerce kullanımının yaratacağı üretim potansiyellerini kısıtlamıştır. Karaköy’ün de dünyadaki diğer hipster bölgeleri gibi kente katma değer katarak yeni bir üretim modeli sunması beklenmiş, yerel üreticiler ve yaratıcı genç sınıfın birlikteliği bölgenin endüstriyel potansiyelinin altında kalmıştır. Dönüşümün ilk yıllarında Karaköy sınırlı bir heyecan yaratmış olsa da, devamında endüstriyel eğlence mekanlarının ve artan soylulaştırmanın altında tüketilecek bir nesneye dönüştürülmüştür. Karaköy’ün dönüşümünde yaşanan en büyük başarısızlık, sermayenin bölgeye girmesinde sonra sosyolojik olarak bölgenin eski sakinleri ve yeni sakinleri arasında kurulan iletişimin ve üretimin zamanla azalması sonucunda birlikte yaşam kolektifinin Karaköy içerisinde gücünü kaybetmesiyle yaşanmıştır. Mimar Kerem Piker Mimarizm dergisine verdiği söyleşide Karaköy’ün hoyratça dönüştüğünden ve oraya ait çeşitliliğin yavaş yavaş silindiğinden bahsetmekte ve dönüşüme ait görüşlerini şu sözlerle açıklamaktadır:

Çok muhafazakar davranmamak lazım ama buranın hoyratça dönüştüğünü düşünüyorum. Şu anki enerjinin sürdürülebilir olmadığı kanısındayım. Çünkü bu enerji çok olumlu bir yere erişebilecekken, üzerinde hiç düşünülmeden, salt turizm motivasyonlarına kurban ediliyor. Burayı ilginç kılan, buraya enerjisini katan esas şey neyse o buradan yavaş yavaş silinip gidiyor. Bu belki de çok romantik bir bakış açısidir. Bu tür yerlerde istesek de istemesek de kayıplar olur denilebilir.

Ama bu kadar sert olması gerektiğinden çok emin değilim. Karaköy'e geldiğimizden beri her yaz sokağa masa çıkarıp bizi gayet güler yüzlü bir şekilde misafir eden restoran geçtiğimiz ay kirası üç katına çıkartıldığı için kapandı. Şimdi boşalttığı binada hummalı bir dekorasyon çalışması var. Bitince muhtemelen çok orijinal bir kafeterya açılacak. Yazık günah bu insanlara. Kerem Piker [129].

Sermayenin Karaköy'e girmesiyle birlikte varlıklı sınıflar bölgeye çekilmiş, hipster şehirciliğiyle dönüşen mekanlar bile zaman zaman yer değiştirmek zorunda kalmıştır. İkinci dalga soylulaştırma sırasında Karaköy'ün köklü ticarethaneleri artan kira fiyatlarından etkilenmiş, ticari hayatın hareketli olduğu Necatibey Caddesi'ne sermayenin dönüştürücü ajan mekanları sızmaya başlamıştır. Karaköy'ün popüler olmasını sağlayan yeni ve eski işletmelerin bir aradılığının turizm soylulaştırması ve Galataport'un alana getireceği potansiyel rantla birlikte yakın zamanda tamamen yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır (Şekil 5.44). Halihazırda kentsel bellekte yer etmiş birçok ticarethane artan rant uğruna yok edilmiştir.

Şekil 5.44: Hipster şehirciliğiyle dönüşmüş mekanların ve yerel işletmelerin bir arada bulunduğu örnekler.

5.2.2.2 Üçüncü dalga dönüşüm ve çeperlerin dönüşümü

Sanat galerilerin Karaköy’de açılmaya başlaması ve yakında bulunan İstanbul Modern, Tophane-i Amire gibi yapıların da etkisiyle kültür-sanat yatırımcıları için Karaköy zamanla cazip bir bölge haline gelmiştir. Artan kültür-sanat faaliyetleriyle Karaköy kentliler için yeni bir odak halini gelmiş, kaçınılmaz olarak bölgeye her geçen gün hipster şehirciliği etkisinde dönüşmüş yeni bir tüketim mekanı eklenmiştir. Karaköy’ün tüketim mekanlarıyla hareketlenen sokak yaşamı, turistleri bölgeye tahmin edilenden daha önce çekmeye başlamış, Doğu Grubu’nun 2013 yılında Galataport ihalesini kazanmasından sonra otel projeleri Karaköy’e hızla eklenmeye başlamıştır. Büyük sermayenin bölgeye gelerek binaları otel olarak yenilemesiyle, Karaköy’de emlak fiyatları hızlı bir biçimde yükselmiştir. Sermaye Karaköy’ü dönüştüren hipster topluluğuyla işbirliği kurmaktan ziyade, süreç daha çok Galataport Projesi’yle etkin hale getirilebilecek sistematik sermaye birikimi için uygun bir inşa edilmiş çevrenin tahsisıyla ilerlemiştir [122]. Bunun bir parçası olarak da, kültürel sınıflar ve hipsterlar bölgedeki yatırım eksikliği ve yatırım arasında bir köprü görevi üstlenmiştir [130]. Büyük sermaye tarafından turizm odaklı dönüştürülen Karaköy’de üretilen mekanlar çoğunlukla bölgede bulunan hipsterlar ve kültürel sınıflar için değil, ileri ekonomilerde gelecek turistlerin ve varlıklı kişilerin tüketim ihtiyaçlarına göre üretilmiştir. Karaköy’de turizm odaklı ilerleyen soylulaştırma daha önce yaşanan soylulaştırma dalgalarına göre mekanı ve dokuyu daha hızlı dönüştürmeye başlamıştır. Kemankeş Caddesi 2015 yılından beri büyük bir şantiyeye dönüşmüş, Galataport dahil büyük otel inşaatlarıyla cadde başından sonuna kadar yenilenmeye başlamıştır (Şekil 5.45).

Şekil 5.45: Turizm soylulaştırması etkisinde dönüşen Kemankeş Caddesi.

2019

● 2011 yılı öncesinde açılan oteller

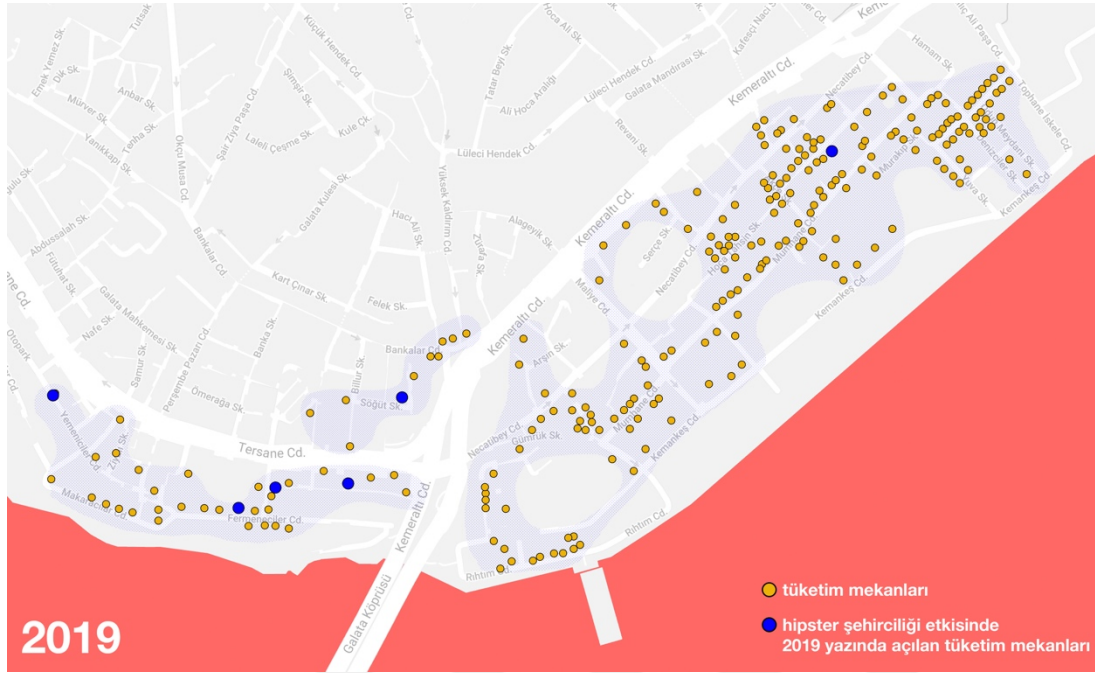
● 2011 yılı sonrasında açılan oteller

130

Cocola-Gant ve Gotham'a göre turizm soylulaştırması, kentsel bölgelerin ziyaretçiler için boş zaman alanlarına dönüştürülmesi ve mevcut nüfusun kalma hakkının tehdit etme süreçlerini ifade etmektedir [86,132]. Başka bir deyişle kent turizminin ortaya çıkması, soylulaştırmanın ortaya çıkmasına paraleldir ve aslında, benzer kentsel ortamlarda toplulukların bir arada bulunma eğiliminin bir yansımasıdır [86]. Bu bağlamda soylulaştırmanın genellikle mekanın tanıtımı için öncü bir haline geldiğine dikkat çekmektedir, çünkü ziyaretçiler ve orta sınıf sakinler genellikle benzer tüketim manzaraları içerisinde kendilerini rahat hissetmektedir [86]. Hipster bölgelerine turizm etkisiyle daha çok kişi geldikçe, arazi kullanımında yoğunlaşmanın artmasına paralel emlak fiyatları artmaktadır. Karaköy katlı otoparkının yanında The Wings Hotel olarak faaliyet gösteren binanın Harmoni Gayrimenkul Değerleme ve Danışmanlık AŞ tarafından 2015 Aralık ve 2018 Mart aylarında yapılan emlak değerleme raporları karşılaştırıldığında, 2.5 seneden daha kısa bir sürede 1852 m2 kapalı kullanım alanına sahip binanın emlak değerinin KDV hariç 25.800.000 tl'den 32.440.000 tl'ye yükselerek yüzde 25 arttığı belirlenmiştir [133,134]. Karaköy'de soylulaştırmanın ilerleyişi, yerel orta sınıfın tüketim talebiyle daha az ilgiliyken, ileri ekonomilerden gelen turistlerin üst düzey tüketim alışkanlıklarıyla daha fazla ilişkilidir [86]. Turizm soylulaştırması sırasında hipster topluluğunun bazı öncüleri kendi başarılarının kurbanı olarak, artan kira fiyatlar karşısında bölge içerisinde yer değiştirmek zorunda kalmıştır.

Son birkaç yılda geline nokta bakıldığında Karaköy'ün geçirdiği soylulaştırma süreçleri sonucunda dönüşen sokaklar, belirli bir sosyo-ekonomik kesime hizmet eder durumda gelmiştir. Hipster topluluğu günümüzde Karaköy'ün çeperlerini dönüştürmeye başlamış, topluluk kentsel ve mekânsal anlamda benzer sokaklara yatırım yapmıştır. Bölgede hipster kimliğiyle gerçekleşen dönüşümler Haliçport ve Galataport projeleri arasında kalan Perşembe Pazarı bölgesinde giderek artmıştır. Kıyı düzenlemesi sonrasında hareket kazanmaya başlayan Perşembe Pazarı, uygun fiyatlı tüketim mekanlarıyla karaköy'ün öncü dönüşüm hareketlerine benzer şekilde dönüşmeye başlamıştır (Şekil 5.47). Perşembe Pazarı hala devam eden geleneksel ticaret hayatıyla, ziyaretçilere mekânsal anlamda sunduğu süperçeşitlilikle, görünür hale gelmeye başlayan sokak sanatıyla, deneyimlenebilen kozmopolit kent yaşamıyla, sahip olduğu endüstriyel geçmişle birlikte, Karaköy'de dönüşümü çekici kılan bir çok unsuru içerisinde barındırmaktadır. Perşembe Pazarı'nın sunduğu gelişim potansiyeli

ve Karaköy’de artan kiralara, hipsterların tüketim mekanlarını ve ofislerini bu bölgeye taşımaları için küresel örneklerin ışığında güçlü bir potansiyel barındırmaktadır.

Şekil 5.47: 2019 yılı Karaköy’ün tüketim mekanları haritası.

5.2.2.3 Mega dönüşüm projeleri ve Galataport

Karaköy 2012 yılından sonra bölgeye çektiği büyük sermaye tarafından turizm amaçlı dönüştürülmeye başlanmış, bölge her geçen gün yenilenerek daha varlıklı kişileri ve turistleri çekmek üzere yapısal ve mekânsal olarak yenilenmiştir. Karaköy uzun zamandır devam eden turizm odaklı kentsel dönüşüm projeleri ve Galataport projesiyle büyük bir şantiye alanına dönüşmüştür. Galataport projesi kamuoyuna duyurulduğu Mart 2002 yılından beri sürekli ülke gündeminde olmuş, Eylül 2005’te açılan Galataport ihalesinin 49 yıllığına 3 milyar 538 milyon Euro karşılığında Sami Ofer’in ortak olduğu Royal Caribbean Cruises önderliğindeki konsorsiyuma verilmiştir [135]. Sonraki süreçte ihale, ödeme planları ve imar durumuna yapılan itirazlar sonucunda iptal edilmiş, geçen sürede hukuki eksikler tamamlanarak yeniden ihalaya çıkmıştır [135]. Doğu Grubu ve Bilgili Holding ortaklığı, Özelleştirme İdaresi tarafından 16 Mayıs 2013’te gerçekleştirilen Salıpazarı Limanı İhalesi’ni, 30 yıllığına 702 milyon Dolar’lık teklifle kazanmıştır [136]. 2014 yılında başlayan Galataport inşaatı sırasında birinci derece tarihi eser Paket Postanesi ve tescilli Karaköy Yolcu Salonu’nun Mart 2017’de yıkılmasıyla, sermayenin dönüştürücü

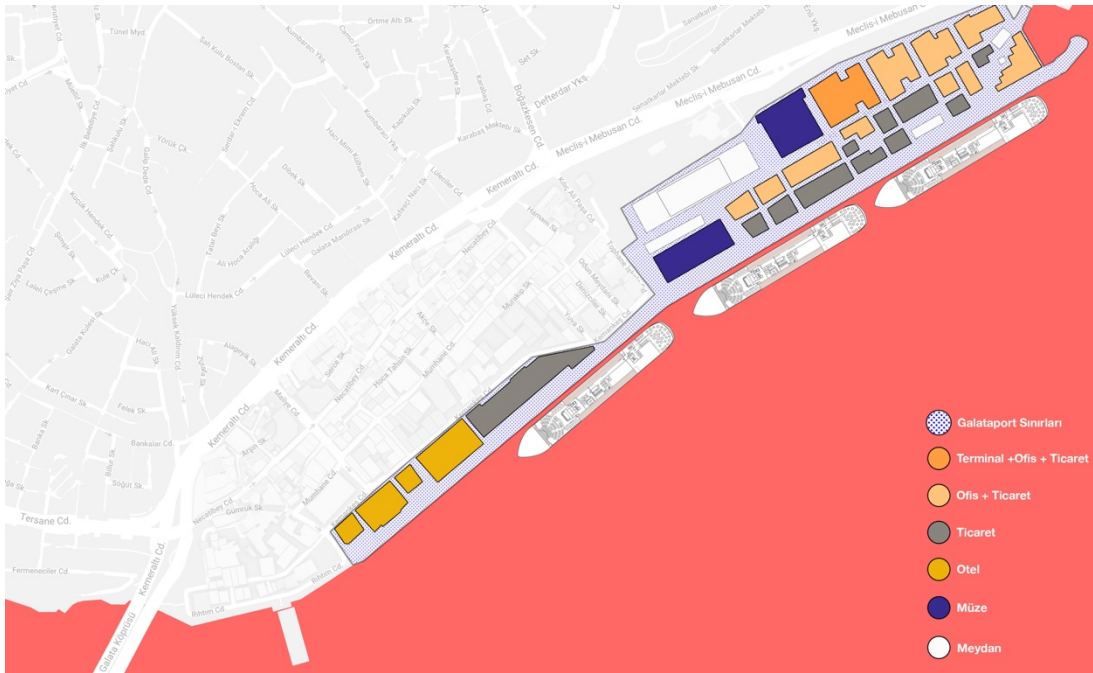
etkisinin kamusal mirasa ve toplumsal değerlere yaklaşımı büyük tartışmalar doğurmuştur (Şekil 5.48). Galataport projesi toplamda 400.000 m2’lik inşaat alanıyla kültür-sanattan gastronomiye, turizmden alışverişe kadar pek çok farklı fonksiyona sahip olacak şekilde geliştirilmiştir [136]. Ayrıca kıyı şeridi halka açılarak proje sahası içerisinde 30.000 m2 peyzaj alanı kamusal kullanıma ayrılmış, tüm açık alanlarının açık hava sergisi ve enstalasyon sahaları olarak kullanılması düşünülmüştür. Proje geliştiricilerine göre, kruvaziyer limanının, kafe ve restoranların, ulusal ve uluslararası birçok markaya ev sahipliği yapacak mağazaların ve küresel otel zinciri Peninsula’nın açılmasıyla birlikte Galataport’un yılda 7 milyonu yabancı, 1.5 milyonu kruvaziyer yolcusu olmak üzere toplamda 25 milyon ziyaretçiyi alana çekmesi beklenmektedir [136].

Şekil 5.48: 2019 yılı Galataport inşaatı ve yıkılan Karaköy Yolcu Salonu. (Url-137)

Karaköy, hipster alt kültürü etkisiyle gelişen tüketim ve eğlence mekanlarıyla, Galataport öncesinde bölgeyi zemin kotunda dönüştürmüş ve bölgeye varlıklı üst sınıfı çekmeyi başarmıştır. Oysa ki 2000’li yıllarda yazılan haberlere bakıldığında, Galataport arazisinin dönüştürülmesinin, Karaköy ve çevresinin turizmle kalkınması açısından önemli bir gereklilik olduğundan bahsedilmiştir. Karaköy hipster topluluğu sayesinde denize kıyısı olmayan, manzarasız sokakları sanat ve tasarım yoluyla zengileştirip pazarlamayı başarmıştır. Galataport projesinin 1.7 milyar dolara mal olduğu düşünüldüğünde, hipster şehirciliği çok daha uygun ekonomik şartlarda

bulundukları bölgelere dinamizm kazandırmayı başarmıştır. Proje geliştiricileri lansman toplantısında projenin sahil hattının kamuya açılacağına altını çizmiştir [136]. Oysa ki daha önce hazırlanan projelere yapılan en büyük toplumsal itiraz, sahil hattının sermayenin kullanımına bırakılarak özelleştirilmesiyle alakalı olmuştur. Doğu Grubu adına Ferit Şahenk ve Bilgili Holding adına Serdar Bilgili, 200 yıldır kapalı olan Karaköy Rıhtımından Mimar Sinan Üniversitesi Fındıklı Kampüsüne kadar 1.2 km’lik sahil şeridinin yeniden kamuya açılacağına, böylece projenin yerli ve yabancı turistler açısından bir liman projesi olmanın ötesinde anlamlar taşıyacağı belirtilmiştir [136]. Galataport projesinin 2012 yılı öncesinde çevresini geliştirme potansiyelleri tartışılırken kimse proje alanın çevresiyle iletişim kurmak isteyebileceğini düşünmemiş, sadece projenin çevresini dönüştürme ve geliştirme potansiyelleri tartışılmıştır. Yakın zamanda kent yaşamına katılacak olan Galataport projesi, hipster şehirciliğiyle dönüşmüş Karaköy’ü rehabilite etmeye değil, Karaköy’ün mekânsal sürekliliğine eklenerek bölgeden insan çekmeye odaklanmıştır (Şekil 5.49). Galataport arazisi içinde inşaatları devam eden İstanbul Modern ve Mimar Sinan Üniversitesi Resim Heykel Müzesi, geliştiriciler açısından kültür-sanat etkisiyle çağdaş sanat meraklılarını alana çekebilecek jeneratörler olarak görülmüş, proje içerisinde müze ziyaretçilerinin boş zamanlarını geçirebilecekleri endüstriyelmiş tüketim mekanları üretilmiştir.

Şekil 5.49: Galataport projesinin vaziyet planı.

2020 yılında açılacak olan Galataport, hipster şehirciliğiyle dönüşmüş Karaköy’e çok sayıda tüketim ve eğlence mekanıyla eklenerek, bölgenin toplumsal ve kimliksel ekosistemini değiştirme potansiyeline sahiptir. Galataport içerisinde yaklaşık 52 bin m2 kiralanabilir alan mağaza ve yeme-içme birimlerine, 43 bin m2 kiralanabilir alan ofis kullanımlarına ayrılmıştır. Galataport projesi içerisinde açılacak zincir restoranlar, kafeler, eğlence mekanları ve lüks tüketim mağazalarıyla Karaköy, kitle turizmini destekleyen niş tüketim mekanlarıyla büyük bir açık hava AVM’sine dönüştürülmek istenmiştir [136] (Şekil 5.50). Williamsburg ve yurt dışındaki örnekler bakıldığında, milyar dolarlık yatırımların hipster şehirciliğiyle oluşmuş dokuya zarar verdiği, sermayenin dönüşen bölgeleri hipster kimlikleri üzerinden pazarlayarak daha varlıklı kesimin ihtiyaçları doğrultusunda küresel zincirler ve lüks tüketim mekanlarıyla soylulaştırdığı gözlemlenmiştir (Şekil 5.51). Zincir mağazaların ve küresel tüketim mekanlarının parlatici etkisinin Karaköy’ün ara sokaklarına yansması durumunda, Galataport Karaköy’de bugüne kadar yaşanan dönüşümden daha büyük bir alanda farklı tüketici talepleri doğrultusunda yeni bir soylulaştırma dalgasına neden olabileceği gözlemlenmiştir. Galataport projesinde devlet tarafından desteklenen sermaye hareketlerinin kamusal mekana kontrolsüzce müdahala etmesi sonucunda, kamusal alanın kullanım pratiklerinde farkedilemeyen görünmez soylulaştırma duvarlarının oluşması, ve buna bağlı mekansal eşitsizliklerin yaşanması olası görülmektedir. Galataport projesi tamamlandığında, varlıklı sınıfın bölgeye gelmesiyle geçici tüketim aktivitelerinin yoğunlaştığı, turizm odaklı kısa süreli kullanımların daha çok görüldüğü, müzeler aracılığıyla kültürün metalaştırıldığı, bölgenin tarihselliğiyle bağdaşmayan yeni bir tüketici kimliğinin doğması muhtemeldir.

Şekil 5.50: Galataport projesinin tamamlanan ilk bölümünden bir kesit.

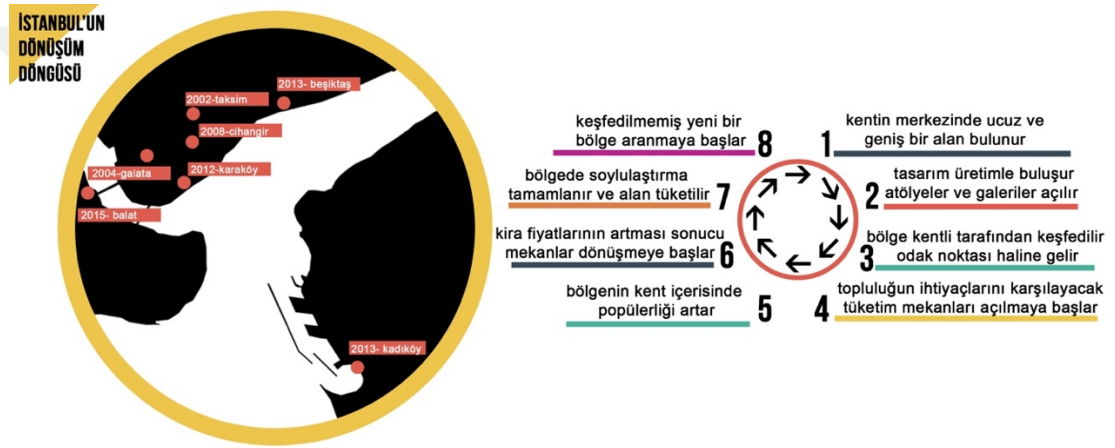

Şekil 5.51: Galataport projesinin görseli ve ticari alanlar. (Url-138)

5.2.3 İstanbul'un dönüşüm döngüsü

İstanbul belirli sekanslar içerisinde toplumsal ve mekansal etkiler nedeniyle bir çok dönüşüm geçirmiş, hipster alt kültür etkisiyle Karaköy'de yaşanan dönüşüm bu dönüşüm döngüsünün önemli bir parçası olmuştur. İstanbul'da yaşanan dönüşüm döngüsü, kentte yaşayan genç nüfusun benzer toplumsal ve sınıfsal kimlikler doğrultusunda mekanı yeniden örgütlemesiyle oluşmuştur (Şekil 5.52). İstanbul'da yaşanan dönüşüm döngüsü içerisinde ilk önce İstiklal Caddesi ve çevresi 2002 yılında genç nüfusun etkisiyle soylulaşmaya başlamıştır. İstiklal Caddesinde başlayan dönüşüm rüzgarı komşusu Cihangir'e sıçramış, Cihangir bölgesi içerisinde seçkin tüketim mekanları zamanla çoğalmıştır. Yaşanan toplumsal olaylar ve kamu politikaları sonucunda İstiklal Caddesi'nin kent içerisinde toplumsal çekim gücü azalmış, 2013 yılından sonra genç nüfusun İstiklal Caddesini terk etmesiyle Beşiktaş ve Kadıköy'ün merkezleri hızla gelişmiştir. Ancak İstiklal Caddesinde yaşanan dönüşüm, konumu ve dönüşmeye başlayan toplumsal yapısıyla en çok Karaköy'ü etkilemiştir. 2012 yılından itibaren sanat etkisiyle popülerleşmiş olan bölge, sahip olduğu yaratıcı genç insan sermayesiyle kısa sürede seçkin kişileri bölgeye çekmiştir. Son olarak Karaköy'ün sermaye tarafından giderek soylulaştırılması sonucunda 2015 yılından itibaren Fener-Balat bölgesi ucuz kira ve gayrimenkul değerleriyle hipster alt kültürünün etkisiyle dönüşmeye devam etmiştir. Yaşanan dönüşüm döngüleri, önce

kentin merkezinde ucuz ve geniş bir alanın bulunmasıyla başlamış, devamında tasarım ve kültür-sanat etkisi üretimle buluşmuştur. Dönüşen bölgelerin kentli tarafından keşfedilmesiyle dönüşümün yaşandığı bölgeler toplumsal çekim merkezlerine dönüşmüştür. İnsanların alana gelmesi tüketim mekanlarını bölgeler içerisinde çoğaltmış, hipster bölgeleri popüler kültür etkisiyle giderek daha fazla ve farklı sınıflardan insanları bölgeye çekmiştir. Bölgeye yüksek gelir grubuna mensup kişilerin gelmesi kira fiyatlarını ve mülk değerlerini arttırmış, soylulaştırma alanı dönüştüren kişilerin bile varlığını tehdit eder hale gelmiştir. Bölgeden soylulaştırma sonucunda dışlanan kesimler kent içerisinde dönüştürülebilecekleri uygun alanları keşfetmeye devam etmiştir.

Şekil 5.52: Son 15 yılda İstanbul'un dönüşüm döngüsü.

5.3 Hipster Şehirciliği ve Mimari Kimliğin Metalaştırılması

Hipster topluluğunun kent içerisinde mevcut eski alanları dönüştürmesiyle birlikte mekanların ve malzemelerin yeniden kullanımları sonucunda, küresel ölçekte yaygınlaşan adı net bir şekilde konulamamış mekansal çözümlemeler ve mimari tavırlar ortaya çıkmıştır. Hipster alt kültürü etkisiyle tasarımcılar aracılığıyla veya kendiliğinden gelişmiş mimari kültür, günümüzde birçok mimar ve tasarımcı tarafından taklit edilmektedir. Kökenleri bohem ve yuppie alt kültürlerine dayanan hipster alt kültürünün Williamsburg'da yarattığı şehircilik ve mimari kodlar, çıkış amaçlarının oldukça dışında küresel ölçekte genç nüfusun mekânsal ihtiyaçları doğrultusunda soyutlanarak yapılarda veya tasarımlarda uygulanmaktadır. Foster and Partners'ın 2015 yılında Dubai'de tasarladıkları Hipster Village projesi, endüstriyel mirasa sahip olmayan bir kente endüstriyel bir strüktür izi kurulması fikriyle

ilerlemiştir (Şekil 5.53). Dubai tasarım bölgesi'nin büyütülmesi için geliştirilen proje, yerel sanatçıları orijinal örneklerinde olduğu gibi sanatsal açıdan besleyebilecek mekanların üretilmesinin yanı sıra, start-up şirketleri ve sanatçıları bölgeye çekebilecek bir yaratıcılık vahası üretilmesini amaçlamaktadır [139]. Hipster Village projesinin geliştirilmesi sırasında Foster and Partners hipster bölgelerini popülerleştiren mekânsal ve toplumsal öğelerin izini sürmek için New York'un Meatpacking Bölgesi ve Londra'nın Shoreditch bölgesi dahil olmak üzere dünyanın önde gelen tasarım destinasyonlarını ziyaret ederek ilham almıştır [139]. Foster and Partners'ın geliştirdiği proje, bir dizi çeşitlilik sunan tüketim caddesi, açık hava etkinlik alanı, esnek açık ofisler, ortak çalışma alanlarının bir karışımının yanı sıra, Shoreditch gibi hipster bölgelerinin tipik cadde düzenlerini taklit etmektedir.

Şekil 5.53: Foster and Partners'ın Dubai Village projesinden bir görsel. (Url-140)

Bir diğer örnek ise, Bjarke Ingels Grup'un 2016 yılında Los Angeles için geliştirdiği, içerisinde konut, ofis ve alış-veriş merkezi bulunan karma kullanımlı gayrimenkul projesidir. Bjarke Ingels Group, sanat bölgesine yakın olan proje için mevcut olan eşsiz hipster kültürünü oluşturan nitelikleri değiştirmek yerine, sanat bölgesinin yenilenmesini sağlayacak bir program ve kimlik üretmeyi önermiştir [141]. Geliştirilen projede çıplak depo strüktürlerinin endüstriyel estetiği ve dönüştürülebilen loft mekanların sunduğu mekânsal ve ölçeksel özgürlük taklit edilerek, hipster bölgelerindeki yaşanan başarılı dönüşümün mimari kodlarını referans olarak

kullanmıştır (Şekil 5.54). Son yıllarda hipster alt kültürü etkisiyle dönüştürülmek istenen bölgelerde tanınmış mimarların tasarımıyla taklit edilen kültürel birikim, yaratıcı kimliğin kapitalist sermaye düzeni içinde mekan üzerinden pazarlamaya çalışmasıyla giderek metalaşmış ve küreselleşmiştir.

Mekanın altyapısal dönüşümü” kısaca, mekanın yere, kültüre, fiziksel, sosyolojik girdilere bağlı olma durumundan soyutlanıp, tüketim ilişkilerini belirleyen bir altyapıya indirgenmesi durumudur. Mekanın “yer” ile olan ilişkisinin koparılması onun niteliğinde belirgin bir dönüşüme işaret eder. Mekan bulunduğu coğrafyanın ve kültürün izlerini hafızasında taşıyan bir yapı iken tüketimi örgütleyen ve birbirine entegre olmuş yapılardan oluşan bir sistemin bileşeni haline gelmiştir. Kapitalizm kendi mekan ve zaman anlayışını her coğrafyada tekrarlar, o coğrafyayı kendi istekleri doğrultusunda, soyut bir mekan ve zaman anlayışı çerçevesinde tekrar kurar. Bu sayede birbirinden çok farklı coğrafyalar aynı soyut mekan ve zaman anlayışı çerçevesinde birbirlerine bağlanır, tek bir ekonomik sistemin parçası haline gelirler. Bu soyutlama küresel ölçekte işleyen bir ekonominin gerekliliği olarak ortaya çıkar. Hakkı Yırtıcı [39].

Şekil 5.54: Bjarke Ingels Group’un Los Angeles’da geliştirdiği 670 Mesquit projesinin görseli. (Url-142)

6. SONUÇ

Bu çalışmada “hipster şehirciliği” kavramı, dönüşümün yaşandığı Williamsburg ve Karaköy bölgelerindeki toplumsal yaşam, mimari kimlik, mekansal dönüşüm ve kentleşme pratikleri üzerindeki olumlu ve olumsuz yönleriyle tarif edilmeye çalışılmıştır. Hipster şehirciliği kavramının ortaya çıkmasını sağlayan küreselleşme ve 21.yy çağdaş neoliberal ekonomik modelinin ışığında, bu kavramın Williamsburg ve Karaköy üzerindeki etkileri fonksiyonel ve mekansal dönüşümler üzerinden okunarak, hipster şehirciliği kavramının küresel etkilerinin izinin sürülmesi hedeflenmiştir. Williamsburg ve Karaköy örnekleri incelendiğinde, hipster şehirciliğinin kentler üzerinde ortak mekânsal sonuçları ve kentsel etkileri olduğu anlaşılmış, gözlemlenen ortak etkiler aşağıda sıralanmıştır. olursak:

- * Hipster şehirciliği sadece bir ülkede veya şehirde belirli bir alanda değil, toplumun ihtiyaçlarına göre dönüştürdüğü ve ürettiği mekanlarla şehrin genelinde etkili olmuştur.
- * Hipster alt kültürü lokal ve iyi yaşam söylemiyle, dönüştürdüğü bölgelerde hipster şehirciliği kavramı altında yeni bir bölgesel ekonomi ve canlı sokak yaşamı örgütlemiştir.
- * Hipster şehirciliği, soylulaştırmayla sonuçlanan yenilikçi mekansal ve kentsel mimari söylemler üretmiştir.
- * Hipster şehirciliğiyle üretilmiş fonksiyonel çeşitlilik ve mimari kodlar sermaye tarafından taklit edilmiştir.

Hipster alt kültürü, dönüştürdüğü bölgeler içerisinde yeni bir yaşam tarzı tanımlamış ve doğal bir süreç içerisinde kendi ihtiyaç programlarını ve mekansal çözümlerini kent yaşamı içerisinde ortaya çıkarmıştır. Neoliberalizmle artan kitlesel tüketim ve küreselleşen kent yaşamına karşı, dönüşen bölgelerde lokal işletmeler ve sokak yaşamı yeniden güçlenmeye başlamıştır. Sokak sanatları ve sanatın kamusal alandaki yeri ve önemi yeniden keşfedilmiştir. Çalışma mekanları kişilerin kolektif üretimlerini kentle paylaşabildikleri ortak çalışma ve paylaşma alanlarına evrilmiştir. Hipster şehirciliği etkisinde yenilenen bölgeler sunduğu sanat, mimari kimlik, süperçeşitlilik gibi mekanın ve kentlinin yaşam kalitesini arttıran mikro ölçekli detaylarıyla genç sınıf girişimciliğinin merkezi haline gelmiştir.

Neoliberal dönem sonrası teknolojiyle başlayan bilgi çağı ve değişen mekânsal ihtiyaçlar yeni bir yaşam biçimi ve mekânsal örgütlenme doğurmuş, Williamsburg içerisinde yaratıcı genç sınıf tarafından genç şehirlilerin toplanma, sosyalleşme, üretme ve tüketme ihtiyaçlarını karşılayabilecek lokal tüketim ve kolektif üretim

mekanları üretilmiştir. Williamsburg içerisinde hipster alt kültürü etkisinde dönüşmüş mekanların tarif ettiği özgünlük ve dönüşen bölgelerin ürettiği alternatif kent yaşamı, 80'lerin yuppie alt kültürünün kent merkezlerinde ürettiği tüketim ve statü mekanlarına benzer şekilde kent yaşamı içerisinde popülerleşerek, geniş kitleleri Williamsburg'a çekmiştir. Williamsburg, ikinci el giyim mağazaları, vegan restoranlar, organik gıda marketleri, gurme lezzet noktaları, tasarım butikleri, yerel giyim markaları benzeri lokalleşmiş hipster tüketim mekanlarıyla; üçüncü dalga kahveciler, ortak paylaşımlı ofisler ve yaratıcı sektör girişimcilerine ait stüdyolar benzeri kolektifleşmiş üretim mekanlarıyla; 99 cent mağazaları, etnik mutfaklar, kuaför, terzi benzeri yerel sakinlerin bölgesel ekonomik yaşamını sürdürdüğü yerel tüketim mekanlarıyla birlikte, süper çeşitliliğe sahip bir sokak yaşamı oluşturabilmiştir.

Ancak Karaköy'de yaşanan dönüşüm beklenildiği gibi üretim mekanlarını arttırmamış aksine geleneksel üretim mekanlarını tüketim mekanlarına dönüştürmüştür. Karaköy'ün tüketim üzerinden gerçekleşen dönüşümü mekansal çeşitliliği azaltarak farklı sosyal sınıftan insanların bir arada vakit geçirebilecekleri bir bölgeyi tek tipleştirerek soylulaştırmaya başlamıştır. Karaköy içerisinde tek tipleşen tüketim mekanları hem sosyolojik hem de mekansal çeşitliliği tehdit ederek bölgenin geniş kitlelerce kullanımının yaratacağı potansiyelleri kısıtlamıştır. Karaköy, dünya mutfakları, gurme restoranlar, tasarım butikleri, yerel giyim markaları, eğlence mekanları benzeri lokalleşmiş çok çeşitli tüketim mekanlarıyla; üçüncü dalga kahveciler gibi tüketim odaklı çok sayıda kolektifleşmiş üretim mekanı; yaratıcı sektör girişimcilerine ait stüdyolar ve ofisler benzeri kolektifleşmiş az sayıda üretim mekanıyla; sayısı her geçen gün azalan yerel işletmeleriyle birlikte, süper çeşitliliğe sahip bir sokak yaşamı sunabilmiş olsa da, üretim mekanları ve yerel işletmeler açısından zemin kotunda Williamsburg kadar çeşitli kullanımlar yaratamamıştır. Karaköy'ün hipster alt kültürü etkisiyle küresel örneklerinde olduğu gibi katma değerli ürünler ortaya koyamamış olması, iki bölge arasında farklı güçler etkisinde yaşanan soylulaştırma süreçlerine ve hipster alt kültür akımının bu topraklardan çıkmayarak popüler kültür etkisiyle ülkemize gelmiş olmasıyla ilişkili görülmüştür. Hipster şehirciliğiyle yaşanan dönüşüm sırasında tüketim mekanlarının artması ve katma değerli üretim mekanlarının oluşmaması üzerine, yaratıcı sektörlerin Karaköy içerisinde varlığı, Williamsburg'da olduğu kadar artmamıştır. Mimarlık ofisleri, reklam ajansları, fotoğraf stüdyoları, prodüksiyon şirketleri gibi yaratıcı sektörler,

bölgesel gelişim sırasında üst kotlarda ve bina bazında yoğunlaşan turizm soylulaştırması nedeniyle Karaköy'e göre daha uygun fiyatlı alternatif bölgelerde yoğunlaşmıştır.

Farklı kültürel geçmişlere sahip olmalarına rağmen küreseleşmiş hipster alt kültürü etkisinde benzer dönüşüm süreçleri geçiren Williamsburg ve Karaköy, fonksiyonel çeşitlilik ve mimari kodlar açısından benzer mekânsal dönüşüm süreçleri yaşamıştır. Hipster alt kültürünün Williamsburg içerisinde oluşturduğu üretim ve tüketim mekanları, bölgenin bulunduğu New York şehrinin alt kültürler etkisinde yaşadığı geçmiş dönüşümlerin mirasıyla şekillenmiştir. Bohem alt kültürünün Soho'da ürettiği loft mekanlar ve New York'ta ortaya çıkmaya başlayan endüstriyel estetik, hipster alt kültürü etkisinde dönüşen Williamsburg içerisinde mekanların ve sokakların geçmiş kültürel mimari kodlarla dönüştürmesine zemin hazırlamış, sonrasında küreselleşerek tüm dünyaya yayılmıştır. Williamsburg'a benzer eski endüstri ve ticaret bölgesi olan Karaköy üzerinde hipster alt kültürüne ait mimari kodlar ve mekânsal dönüşümler, sadece bölgenin endüstriyel izlerinde orijinallik söylemi üretebilmiş, onun dışında küreselleşmiş hipster mimari kimliği bölgede dönüşümler sırasında taklit edilmiştir. Hipster mimari kodları küreselleşmiş haliyle Karaköy'ün ara sokaklarını dönüştürmüş, dönüşen mekanlar kimi zaman bölgenin endüstriyel geçmişinden ilham almış, kimi zaman niteliksiz yapılarda yüzeysel bir taklit olarak vücut bulmuştur. Sermayenin Karaköy'e gelmesiyle hipster şehirciliğinin kimliksel kodları orijinallik üzerinden aşırı fetişleştirilmiş, küreselleşmiş mimari kodlar varlıklı kesime yüksek maliyetli mekansal yenilemelerle pazarlanmıştır.

Hipster şehirciliğiyle dönüşmüş Williamsburg ve Karaköy, köklü endüstriyel geçmişleri olan, 21.yy'ın neoliberal ekonomik modeline ayak uyduramayan geleneksel ticari yaşama sahip, deniz kıyısında muhteşem şehir manzaraları sunan, kent merkezleri içerisinde kalmış farklı coğrafyalarda bulunan benzer bölgeler olarak değerlendirilmiştir. Bu benzerlikler hipster şehirciliği etkisinde kimlik değiştiren Williamsburg ve Karaköy'e önce insanları, sonra sermayeyi çekmiş, dönüşen bölgeler daha varlıklı kesime mekânsal geliştirmeler üzerinden pazarlanmıştır. Williamsburg ve Karaköy'de hipster şehirciliği etkisinde yaşanan dönüşüm sonrasında artan ilgiyle birlikte kira ve mülk değerleri yükselmiş, zaman içerisinde hipster bölgelerinde yaşayan orijinal sakinlerin yer değiştirmek zorunda kaldığı soylulaştırma dalgaları yaşanmıştır. Dönüşümün yaşandığı mahallerde yaşanan kültürel ve sanatsal çeşitlilik

dekoratif bir özellik gibi sunulmanın yanında, ideal sosyal kent yaşamının iyi pazarlanan ticari bir yüzü haline gelmiştir. Gayrimenkul geliştirme şirketleri bölgeye varlıklı hipsterları çekmek için dönüşüm bölgelerinde kültürel ve sanatsal açıdan yüzeysel etiketler oluşturmuştur. Alt kültürlerin ürettiği mekanların taklitleri yaratılmaya çalışılmış, küresel ölçekli kapitalist sermaye bu alanlarda yerleştirilmek istenmiştir. Yaşanan soylulaştırma süreçleriyle bölgeyi gerçekte popüler yapan çekicilik unsurları zaman içerisinde yok olmaya başlamış, dönüşen bölgelerde önceden yaşayan kişilerin ve ekonominin yarattığı cazibe ve zenginlik zamanla kaybolma riskiyle karşı karşıya gelmiştir. Daha varlıklı kesimin gelmesi, bölgeyi dönüştüren asıl kişileri semtin çeperlerine veya kent içerisinde başka bölgelere taşınmak zorunda bırakmıştır.

Williamsburg ve Karaköy'ün zemin kotunda yaşadığı mekansal dönüşümün sonucunda ortaya çıkan üretim-tüketim mekanları neoliberal politikaların küreselleştirici gücüyle benzer temel değerler üzerine inşa edilmiştir. Her iki bölgede zemin kotunda benzer ticari soylulaştırma dalgaları yaşamış, sadece Karaköy'e göre Williamsburg içerisinde yerel işletmeler bölgesel ekonomiye daha fazla katkı vermiştir. Ancak zemin kotu dışında üst kotlarda Williamsburg ve Karaköy'ün soylulaştırma pratikleri mekanın dönüşümü yönünden farklı seyretmiştir. Williamsburg üst kotlarda konut ağırlıklı olarak dönüşürken, Karaköy daha yoğun bir tüketim ekonomisiyle turizm ağırlıklı dönüşmüştür. Turizm ağırlıklı yaşanan soylulaştırmanın sunduğu mekansal çeşitlilik, konut bölgelerinin sunduğu karma yaşam alanlarına göre daha fazla tüketim mekanına ve zayıf toplumsal ilişkilere neden olmuştur. Williamsburg'un konut üzerinden soylulaştırması üst kotlarda yerel sakinleri yerlerinden etmiş olsa da, zemin kotunda yerel çeşitliliğin hipster topluluğu tarafından satın alınmasına fırsat vermiştir. Karaköy içerisinde turizm soylulaştırması gelip geçici insan trafiğiyle yerel işletmeleri tüketim mekanlarına dönüştürmüş, artan turizm soylulaştırması üst kotlarda yaratıcı sektörlerin yoğunlaşmasına imkan tanımamıştır. Karaköy'ün hipster alt kültür etkisiyle turizm soylulaştırmasıyla dönüşmesi sermayeyi alana getirmiş, zemin kotu ve üst kotlarda üst gelir grubuna yönelik projeler geliştirilmiştir.

Soylulaştırma etkisi Williamsburg ve Karaköy'de farklı mekansal dönüşümler ve hikayeler üretmiş olsa da, hipster alt kültürünün ürettiği yenilikçi mimari söylemlerin, farklı coğrafyalarda bulunan bölgeleri benzer soylulaştırma dalgası ve kentsel

eşitsizlikler içerisinde dönüştürdüğü anlaşılmıştır. Williamsburg ve Karaköy’de artan soylulaştırmayla değişen toplumsal yapı giderek daha varlıklı kişileri dönüşen bölgelere çekmiş, sermaye mekanları topluluğun değişen tüketim pratiklerine göre yeniden üretmiştir. Williamsburg içerisinde özellikle doğu nehri kıyısında artan emlak fiyatlarına paralel giderek daha varlıklı kişileri bölgeye çekebilecek gayrimenkul projeleri üretilmiş, Williamsburg’un konut üzerinden yaşadığı dönüşüm, zaman içerisinde zemin kotta ticari hayatı ve bölgesel ekonomiyi dönüştürmeye başlamıştır. Karaköy’de dönüşüm Williamsburg’a göre daha farklı bir şekilde turizm tesisleri üzerinden yaşanmış, artan bina değerleri ve kent turizmi sonucunda nezhleşen bölge, milyon dolarlık otel yatırımlarıyla tüketim odaklı olarak dönüşmeye başlamıştır. Bölge turizm soylulaştırma etkisinde büyük bir şantiye alanına dönüşmüş, sermaye bölgede inşaatı devam eden mega proje Galataport ve beş yıldızlı otellerle birlikte ileri ekonomilerden gelen turistleri çekebilecek tüketim odaklı yeni bir mekansal örüntü oluşturmaya başlamıştır. Hipster alt kültürüne ait kimliksel değerler sermaye tarafından varlıklı kişilere paketlenip sunuldukça, hipster şehirciliğinin dönüştürdüğü sokaklar ve mekanlar kendilerini yüzeysel taklitlerine bırakmaya başlamıştır. Daha büyük sermayenin alana üçüncü dalga soylulaştırma hareketini getirmeye başlamasıyla, hipster alt kültürü ana akıma karşı başlattığı dönüşüm içerisinde, kendisi ana akım haline gelmiştir. Bu durum hipster alt kültürüne ait mekânsal, kimliksel ve bölgesel değerlerin ticarileştirilmesiyle, geçmiş alt kültür hareketlerinin yaşadığı gibi, zaman içinde hipster alt kültür hareketinin başka yönlere evrilmesine veya sonlanmasına neden olabilecek kültürel tüketimin başlamasına zemin hazırlamıştır.

Popüler kültür etkisi altında küreselleşen hipster alt kültürü, birçok şehirde hipster şehirciliği ve varlıklı sınıfla birlikte güçlü yerel ekonomiler üretmiş, milyar dolarlık yatırımların yapılabileceği nezhleştirilmiş kentsel bölgeler yaratmıştır. Williamsburg’da Domino Şeker Fabrikası, Karaköy’de Galataport projesi, benzer proje özellikleri ve sermaye hareketlilikleriyle, hipster şehirciliğiyle dönüşmüş bölgelerin ticari hayatlarına eklenmeye çalışan mega projeler olarak ön plana çıkmıştır. Williamsburg ve Karaköy’ün kıyı şeridinde yer alan mega projeler, daha önce yayaların erişemediği kıyı hattını dönüşen bölgeler içerisinde kamusal kullanıma açmış, hipster şehirciliğiyle oluşmuş kentsel yaşama katılmaya çalışmıştır. Her iki projede hipster alt kültürü etkisinde nezhleşmiş bölgelere daha varlıklı kişileri çekebilecek tüketim mekanları üretmiş, üretilen mekanlarda hipster topluluğunu

ekebilecek hipster  ehirciliğinin ürettiği mimari kimlik, süper çeşitlilik benzeri kavramlar taklit edilmiştir. Galataport Projesi'nin alana ve çevresine getireceği yoğunluğun ve yaratabileceği çekim merkezi potansiyelinin yatırımcılar tarafından satın alınmaya başlamasıyla, Williamsburg'da gayrimenkul geliştiricileri etkisinde yaşanan üçüncü dalgaya dönüşüme benzer şekilde, Karaköy içerisinde emlak fiyatlarının daha da artarak çeperleriyle birlikte daha büyük bir alanın soylulaşması olası görülmektedir. Karaköy'de yaşanan dönüşümün üretim kültürünün tüketime kültürüne dönüştürülerek yapılması da ilk dönüşümü gerçekleştirenlerin zaman içerisinde ekonomik gelişmelere karşı daha dirençsiz kalabilmelerinin önünü açmıştır. Alanı çekici kılan değerlerin değişmesi, alanın yeniden fiyatlanıp değerlendirilmesini zorunlu kılmıştır. Bu duruma paralel mevcut kentsel dönüşümün başarılı veya başarısız yüzünün kentin bir çok yerine yayılabileği de bir gerçekliktir.

Hipster  ehirciliğiyle dönüşmüş mekanların sokak hayatını ve bölgesel ekonomiyi canlandırması sonucunda, Karaköy'de yaşanan mekânsal dönüşümler kentin bir çok bölgesine sıçramış, Kadıköy, Beşiktaş ,Balat gibi bölgeler hipster alt kültürü etkisinde dönüşmeye başlamıştır. Benzer biçimde hipster  ehirciliği etkisinde oluşmuş mimari kimlik, büyük tasarım ofisleri ve proje geliştiricileri tarafından farklı coğrafyalarda kültürel geçmişten bağımsız olarak taklit edilmiştir. Sonuç olarak hipster alt kültürü, Williamsburg'dan Karaköy'e kadar ulaşan hipster  ehirciliği kavramını üretmiş, hipster  ehirciliği sonu soylulaştırma dalgalarıyla sonuçlanan mekânsal dönüşümleri, coğrafi ve kültürel farklılıklara rağmen ortak bir dille üretebilmiştir. Hipster  ehirciliği değişen ekonomik ve toplumsal yapının bir ürünü olarak genç şehirlilerin mekanı ve sokağı kendi ihtiyaçlarına göre yeniden üretmesi ve dönüştürmesiyle ortaya çıkmıştır. 60'ların karşı kültür hareketlerinden günümüze mekan ve kentsel alanda bir takım etkileri olan alt kültür hareketleri, çağın getirdiği teknoloji ve artan küreselleşmeyle hipster alt kültürüyle birlikte tüm dünyada etkili olmaya başlamıştır. Küresel ölçekte mekânsal ve kentsel etkiler yaratan hipster alt kültürü sadece hipster  ehirciliği kavramını ortaya çıkarmamış ,soylulaştırıcı bir güç olarak alt kültür hareketlerinin yaşam tarzları üzerinden kimliksel özelliklerinin çok ötesinde mekânsal ve kentsel etkiler yaratabildiğini bizlere göstermiştir.

KAYNAKLAR

- [1] **Çınar, T.** (1998). Dünya Kenti ve Toplumsal Kutuplaşma, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Tartışma Metinleri, No:12.
- [2] **Lefebvre, H.** (1979). Space, Social Product and Use Value, Critical Sociology: European Perspective, New York: Grossman.
- [3] **Harvey, D.** (1985). Consciousness and Urban Experience, Baltimore, John Hopkins University Press.
- [4] **Akın, E.** (2007). Kentsel Gelişme ve Kentsel Rantlar: Ankara Örneği, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- [5] **Gottdiener, M.** (2001). Mekan kuramı üzerine tartışma: Kentsel praksise doğru.(Çev. H.Ç. Keskinok), Praksis, 2, s.248-269.
- [6] **Acar, M., Demir, Ö.** (1993). Sosyal Bilimler Sözlüğü, 2. Baskı, Ağaç Yayınları, İstanbul.
- [7] **Çetinkaya, Y.** (1992). Reklamcılık, Ağaç Yayınları, İstanbul.
- [8] **Harvey, D.** (1997). Postmodernliğin Durumu, (Çev. Sungur Savran), Metis Yayınları, İstanbul.
- [9] **Wagner, P.** (2003). Modernliğin Sosyolojisi, Doruk Yayınları, İstanbul.
- [10] **Fordism.** (n.d.). Wikipedia, Erişim 18 Eylül 2019, <https://en.wikipedia.org/wiki/Fordism>
- [11] **Ghulyan, H.** (2017). Lefebvre'nin Mekan Kuramının Yapısal ve Kavramsal Çerçevesine Dair Bir Okuma, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 26(3):1-29.
- [12] **Url-12** <https://www.tes.com/lessons/F3JxPloebLXN_Q/american-life-in-the-1950s>, erişim tarihi 26 Mart 2019.
- [13] **Url-13** <<https://www.azcentral.com/story/travel/arizona/2016/08/29/mcdonalds-first-drive-through-sierra-vista-arizona/88009974/>>, erişim tarihi 26 Mart 2019.
- [14] **Counterculture of the 1960's**, (n.d.). Wikipedia, Erişim 18 Eylül 2019, https://en.wikipedia.org/wiki/Counterculture_of_the_1960s
- [15] **Andres, J.** (1990). Beyond Counterculture, Washington State University Press in Pullman, Wash.
- [16] **Url-16** < <https://www.c-span.org/video/?c4676062/1950s-1960s-counterculture-overview>>, erişim tarihi 26 Mart 2019.
- [17] **Yeygel, S.** (2006). Postmodern Toplumsal Yapının Pazarlamaya Getirdiği Yeni Boyut: Topluluk Pazarlaması (Tribal Marketing), Bilig, Sayı 38, s.197-228.

- [18] **Jenks, C.** (2011). "What Then is Post-modernism?", The Post-modern Reader, Academy Edition, Londra, s.16.
- [19] **Cevizci, A.** (1997). Felsefe Sözlüğü, İstanbul, Ekin Yayınları.
- [20] **Curcani, Ş.** (1984). Et-Tarifât, İstanbul: Mısır Matbaası.
- [21] **Lefebvre, H.** (2014). Mekanın Üretimi, (Çev. I. Ergüden), Sel Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul.
- [22] **Shrick, I. C.** (2001). Batının Cinsel Kısıtı Başkalıkçı Söylemde Cinsellik ve Mekansallık, (Çev. Gamze Sarı, Savaş Kılıç), 1. Baskı, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.
- [23] **Harvey, D.** (2003). Sosyal Adalet ve Şehir, (Çev. Mehmet Morali), Metis Yayınları, İstanbul.
- [24] **Neoliberalism**, (n.d.). Wikipedia, Erişim: 18 Eylül 2019, <https://en.wikipedia.org/wiki/Neoliberalism>
- [25] **Faulkner, N.** (2014). Marksist Dünya Tarihi, (Çev. Tuncel Öncel), Yordam Kitap, İstanbul.
- [26] **Yardımcı, S.** (2005). Kentsel Değişim ve Festivalizm: Küreselleşen İstanbul'da Bienal, İletişim Yayınları, İstanbul.
- [27] **Dick, H., Cohen, S., Hoggart, R.,** (2018). What is a Subculture?, Grinnell Collage, Erişim: 28 Nisan 2019, <https://haenfler.sites.grinnell.edu/subcultural-theory-and-theorists/what-is-a-subculture/>
- [28] **Jenks, C.** (2007). Alt kültür: Toplumsalın Parçalanışı, (Çev. N. Demirkol), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- [29] **Baysal, C.U.** (2011). Kent Hakkı Yeniden Hayat Bulurken, Eğitim Bilim ve Toplum Dergisi, Sayı:36, Cilt:9, Güz.
- [30] **İşler, D.** (2013). Küreselleşmenin Uluslararası Finansal Piyasalara Etkisi ve Türkiye Uygulaması [Elektronik Sürüm]. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- [31] **Hall, S.** (1998). Yerel ve Küresel: Küreselleşme ve Etniklik: Kültür, Küreselleşme ve Dünya Sistemi, (Der. Anthony D. King), (Çev. Gülcan Seçkin, Ümit Hüsrev Yolsal), Ankara.
- [32] **Giddens, A.** (2004). Modernliğin Sonuçları, (Çev. Ersim Kuşdil), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- [33] **Fiske, J.** (1999). Popüler Kültürü Anlamak, Ark Yayınları, Ankara.
- [34] **Erdoğan, İ., Alemdar, K.** (2005). Kültür ve İletişim, Erk Yayınları, Ankara.
- [35] **Yuppie**, (n.d.). Wikipedia, Erişim: 18 Eylül 2019 <https://en.wikipedia.org/wiki/Yuppie>
- [36] **Url-36** <<https://www.amazon.com/Yuppie-Handbook-State-Manual-Professionals/dp/067147684X>>, erişim tarihi 26 Mart 2019.
- [37] **Illich, I.** (1990). Tüketim Köleliği, (Çev. M. Karaşahan), Pınar Yayınları, İstanbul.

- [38] **Yırtıcı, H.** (2004). Mekanın Altyapısal Dönüşümü, İ.T.Ü. Dergisi/a mimarlık planlama tasarım, Cilt:3, Sayı:1, s.43-52.
- [39] **Yırtıcı, H.** (2009). Çağdaş Kapitalizmin Mekansal Örgütlenmesi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- [40] **Bauman, Z.** (2006). Liquid Modernity, Polity Press, Cambridge.
- [41] **Starbucks Company Timeline**, (n.d.). Erişim:18 Eylül 2019, <https://www.starbucks.com/about-us/company-information/starbucks-company-timeline>
- [42] **Url-42** < https://en.wikipedia.org/wiki/File:Starbucks_stores_graph.png>, erişim tarihi 26 Mart 2019.
- [43] **Uzunçarşılı Soydaş, A.** (2010). Kültürlerarası İletişim Farklı Kültürel Ortamlarda Çalışma ve İletişim, Parşömen Yayıncılık, İstanbul.
- [44] **Palabıyık, A.** (2011). Pierre Bourdieu Sosyolojisinde “Habitus”, “Sermaye” ve “Alan” Üzerine, Liberal Düşünce, Yıl:16, Sayı 61-62, Kış-Bahar 2011, s.121-141.
- [45] **Bourdieu, P.** (2006a). Pratik Nedenler, (Çev. Hülya Tufan), Kesit Yayıncılık, İstanbul.
- [46] **Pratik, Kültür, Sermaye, Habitus ve Alan Teorileriyle Pierre Bourdieu Sosyolojisi**, (n.d). Sosyolojide Yakın Dönem Gelişmeler, Erişim: 18 Eylül 2019, http://www.stoag.hacettepe.edu.tr/SBR328_3.haftaokumasi.pdf
- [47] **Bourdieu, P.** (2006b). Sanatın Kuralları, (Çev. Necmettin Kamil Sevil), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- [48] **Throsby, D.** (1994). The production and consumption of the arts: a view of cultural economics. Journal of Economic Literature 32 (1): 1-29.
- [49] **Currid, E.** (2006). Bohemia as Subculture; “Bohemia” as Industry Art, Culture, and Economic Development, Journal of Planning Literature, Volume 23 Number 4 May 2009, s.368-382, Sage Publications.
- [50] **Clark, Terry N.** (2004). The city as an entertainment machine, Oxford, UK: elsevier.
- [51] **Florida, R.** (2002). The rise of the creative class: And how it’s trans- forming work, leisure, community and everyday life. New York: Basic Books.
- [52] **Bohemianism Subculture**, (n.d.). Wikipedia, Erişim: 18 Eylül 2019, <http://subcultureslist.com/bohemianism/>
- [53] **Bohemianism**, (n.d.). Wikipedia, Erişim: 18 Eylül 2019, <http://subcultureslist.com/bohemianism/>
- [54] **The History of Bohemianism**, (n.d.). Erişim: 18 Eylül 2019, <https://www.mtholyoke.edu/courses/rschwartz/hist255/bohem/thistory.html>
- [55] **Mariko, A.** (2003, 16 Haziran). The Soho Effect Cultural Gentrification , <http://blogs.cornell.edu/art2701mja245/2013/06/16/the-soho-effect/>

- [56] **Paletta , A.** (2016, 28 Nisan). The Guardian, Erişim: 18 Eylöl 2019
<https://www.theguardian.com/cities/2016/apr/28/story-cities-32-new-york-jane-jacobs-robert-moses>
- [57] **Shukuda, A.** (2016). The Lofts of SoHo: Gentrification, Art, and Industry in New York, published by the Univesity of Chicago Press.
- [58] **Url-58** <<https://urbanomnibus.net/2017/01/codes-of-conduct/>>, erişim tarihi 5 Mayıs 2019.
- [59] **Url-59** <<https://www.artsy.net/article/artsy-editorial-artists-fought-soho-rents-affordable-matters-today>>, erişim tarihi 5 Mayıs 2019.
- [60] **Url-60** <<https://99percentinvisible.org/episode/the-soho-effect/>>, erişim tarihi 5 Mayıs 2019
- [61] **Url-61** <<https://www.gettyimages.com/photos/allan-tannenbaum?family=editorial&sort=best&phrase=allan%20tannenbaum>>, erişim tarihi 18 Eylöl 2019.
- [62] **Zukin, S.** (1989). Loft yaşam: kentsel değişimin içinde költer ve sermaye, Rutgers Üniversitesi Basını.
- [63] **Taner, S.** (2011). İstanbul Endüstri Yapılarının Loft Kavramı Çerçevesinde Yeniden İşlevlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul.
- [64] **Soho Manhattan**, (n.d.). Wikipedia, Erişim: 18 Eylöl 2019,
https://en.wikipedia.org/wiki/SoHo,_Manhattan
- [65] **Url-65** <<http://blogs.cornell.edu/art2701mja245/2013/06/16/the-soho-effect/>>, erişim tarihi 5 Mayıs 2019.
- [66] **Url-66** <<https://www.artsy.net/article/artsy-editorial-artists-fought-soho-rents-affordable-matters-today>>, erişim 18 Eylöl 2019.
- [67] **Url-67** <<https://ny.curbed.com/2018/3/19/17138818/zayn-malik-new-york-apartment>>, erişim tarihi 18 Eylöl 2019.
- [68] **Lyoyd, R.** (2006). Neo-Bohemia Art and Commerce in the Postindustrial City, New York and London: Routledge, New York.
- [69] **Greif, M.** (2010, 26 Ekim). What was the hipster?, New York: New York Times Magazine.
- [70] **Hipster (contemporary subculture)**, (n.d.). Erişim: 18 Eylöl 2019,
<https://en.wikipedia.org/wiki/Hipster>
- [71] **Henke, K.** (2013). Postmodern authenticity and the hipster identity. Forbes & Fifth, University of Pittsburgh.
- [72] **Url-72** <<https://www.amazon.com/Hipster-Handbook-Robert-Lanham/dp/1400032016>>, erişim tarihi 26 Mart 2019.
- [73] **Infante, D.** (2015, 9 Haziran). The hipster is dead, and you might not like who comes next, Mashable.
- [74] **PreparedU: The Millennial Mind Goes to Work**, (n.d.). Bentley University, Erişim: 18 Eylöl 2019,

https://www.slideshare.net/BentleyU/preparedu-the-millennial-mind-goes-to-work-41415813?next_slideshow=1

- [75] **Frederic, O.** (2018, 11 Nisan). US Hipster Index: Vancouver, WA the Most Hipster City in America, <https://www.movehub.com/blog/the-us-hipster-index/>
- [76] **Mülgan, G.** (1995). “Kentin Değişen Yüzü”, Yeni Zamanlar, Der. Stuart Hail, Martin Hacques, Çev. Abdullah Yılmaz, Ayrıntı Yay., İstanbul.
- [77] **Hill, W.** (2015). A hipser History Towards a Post-Critical Aesthetic, Southern Cross University, Critical Studies in Fashion & Beauty Volume 6 Number 1.
- [78] **Ercan, F.** (1996). Kriz ve yeniden yapılanma sürecinde dünya kentleri ve uluslararası kentler: İstanbul, Toplum ve Bilim S.71.
- [79] **Jacobs, J.** (1961). The Death and Life of Great American Cities. New York: Random House.
- [80] **Throsby, D.** (1994). The production and consumption of the arts: a view of cultural economics. Journal of Economic Literature 32 (1): 1-29.
- [81] **Maly I., Varis P.** (2015). The 21st-century hipster: On micro-populations intimes of superdiversity, Tilburg University, European Journal of Cultural Studies 1–17.
- [82] **Bassanese, D.** (2016). Street art and gentrification: the artist’s plight, Erişim: 18 Eylül 2019, <http://igor.gold.ac.uk/~gbass002/wordpress/2016/11/05/street-art-gentrification/>
- [83] **Ruth Glass and Coining ‘Gentrification,’** (n.d.). 100 Build a better future, Bartlett, Erişim: 18 Eylül 2019, <https://bartlett100.com/article/ruth-glass-and-coining-gentrification>
- [84] **Ley, D.** (1996). The New Middle Class and the Remaking of the Central City, Oxford: Oxford University Press.
- [85] **Lees, L., Slater, T., Wyly, E.** (2008). Gentrification, London and New York: Routledge.
- [86] **Cocola-Gant, A.** (2019). Gentrification and displacement: urban inequality in cities of late capitalism. Schwanen, T. and R. Van Kempen (Eds.) Handbook of Urban Geography. Cheltenham and Northampton: Edward Elgar Publishing.
- [87] **Smith, N.** (1979). “Toward a theory of gentrification a back to the city movement by capital, not people”, Journal of the American Planning Association, 538–548.
- [88] **Smith, N.** (2002). “New Globalism, New Urbanism: Gentrification as Global Urban Strategy”, Antipode, cilt 34, sayı 3 (2002) s.437-443.
- [89] **Clark, E.** (2005). ‘The order and simplicity of gentrification: A political challenge’, in Rowland Atkinson and Gavin Bridge (eds), Gentrification in a Global Context: The New Urban Colonialism, London and New York: Routledge, pp. 261–269.

- [90] **Zuk, M., Bierbaum, A., Chapple, K., Gorska, K., Loukaitou Sideris, A., Ong, P., Thomas, T.** (2015). Gentrification, Displacement and the Role of Public Investment: A Literature Review, University of California Berkeley - University of California Los Angeles, Community Development Investment Centre.
- [91] **Hackworth, J.** (2002). 'Postrecession gentrification in New York City', *Urban Affairs Review*, 37 (6), 815–843.
- [92] **Powell, M.** (2010, 19 Şubat). A Contrarian's Lament in a Blitz of Gentrification, New York: New York Times, <https://www.nytimes.com/2010/02/21/nyregion/21gentrify.html>
- [93] **Shaw, K., Hagemans, I.** (2015). Gentrification Without Displacement' and the Consequent Loss of Place: The Effects of Class Transition on Low-income Residents of Secure Housing in Gentrifying Areas, *International Journal of Urban and Regional Research*, Volume 39, Issue 2, Mart 2015, p. 323-341.
- [94] **Gross, T.** (2017, 3 Mayıs). A 'Forgotten History' Of How The U.S. Government Segregated America, national public radio, Erişim: 18 Eylül 2019, <https://www.npr.org/2017/05/03/526655831/a-forgotten-history-of-how-the-u-s-government-segregated-america>
- [95] **Zukin, S.** (2010). *Naked City: The Death and Life of Authentic Urban Places*, New York: Oxford University Press.
- [96] **Harris, P.** (2010). Brooklyn's Williamsburg becomes new front line of the gentrification battle, *The Guardian*, <https://www.theguardian.com/world/2010/dec/12/new-york-brooklyn-williamsburg-gentrification>
- [97] **11211 Zip Code (New York, NY) Detailed Profile**, (n.d.). Erişim: 18 Eylül 2019, <http://www.city-data.com/zips/11211.html>
- [98] **Collman, A.** (2013, 14 Eylül). The great hipster migration: Census map shows where all the young Brooklyn gentrifiers are coming from, <https://www.dailymail.co.uk/news/article-2420732/The-great-hipster-migration-Census-map-shows-young-Brooklyn-gentrifiers-coming-from.html>
- [99] **Url-99** < <https://www.dailymail.co.uk/news/article-2420732/The-great-hipster-migration-Census-map-shows-young-Brooklyn-gentrifiers-coming-from.html> >, erişim tarihi 18 Eylül 2019.
- [100] **Report Analyzes New York City's Gentrifying Neighborhoods, Finds Dramatic Demographic Shifts**, (2016, 9 Mayıs). NYU Furman Centre, Erişim 18 Eylül 2019, <https://furmancenter.org/news/press-release/report-analyzes-new-york-citys-gentrifying-neighborhoods-finds-dramatic-dem>
- [101] **Baiceanu, R.** (2012). Gentrified Brooklyn Neighborhoods See Home Prices per Square Foot Shooting Up, *Property Shark*, Erişim:18 Eylül 2019, <https://www.propertyshark.com/Real-Estate-Reports/2012/12/27/booming-neighborhoods-in-brooklyn/>

- [102] **Url-102** <<https://www.propertyshark.com/Real-Estate-Reports/2012/12/27/booming-neighborhoods-in-brooklyn/>>, erişim tarihi 18 Eylül 2019.
- [103] **Data USA Williamsburg**, (n.d.). Erişim: 18 Eylül 2019, <https://datausa.io/profile/geo/greenpoint-&-williamsburg-puma-ny>
- [104] **NYC-Brooklyn Greenpoint & Williamsburg**, (n.d.). Erişim: 18 Eylül 2019, <https://censusreporter.org/profiles/79500US3604001-nyc-brooklyn-community-district-1-greenpoint-williamsburg-puma-ny/>
- [105] **Gregor, A.** (2014). Crown Heights, Brooklyn, Gets Its Turn, New York: New York Times, <https://www.nytimes.com/2014/07/06/realestate/crown-heights-brooklyn-gets-its-turn.html>
- [106] **Carpentier, M.** (2016, 3 Ekim). The last battle for Brooklyn, America's most unaffordable place to buy a home, The Guardian, <https://www.theguardian.com/cities/2016/oct/03/last-battle-brooklyn-new-york-americas-most-unaffordable-place-buy-home>
- [107] **McMullen, T.** (2016, 16 Eylül). Williamsburg, New York, transformed by rocketing home prices, Financial Times, <https://www.ft.com/content/ac55f340-751c-11e6-bf48-b372cdb1043a>
- [108] **Url-108** <<https://realestatecoulisse.com/town-housedublexpenthouse-so-pick-one-the-oosten-in-brooklyn/>>, erişim tarihi 18 Eylül 2019.
- [109] **Bagli, C.** (2014, 27 Şubat). New York: New York Times, https://www.nytimes.com/2014/02/28/nyregion/plan-to-redevelop-brooklyn-sugar-refinery-hits-roadblock-new-mayor.html?_r=0
- [110] **Domino Park History**, (n.d.). Erişim:18 Eylül 2019, <https://www.dominopark.com/history>
- [111] **Url-108** <<https://www.dezeen.com/2013/03/05/domino-sugar-by-shop-architects-and-james-corner-field-operations/>>, erişim tarihi 18 Eylül 2019.
- [112] **Cruz, J.** (2013, 24 Kasım). HAO Makes Counter-Proposal To "Save" Sugar Factory from Development in Brooklyn, Archdaily, <https://www.archdaily.com/451552/hao-makes-counter-proposal-to-save-sugar-factory-and-stop-luxury-apartments-in-brooklyn-s-waterfront>
- [113] **Url-113** <<https://www.archdaily.com/451552/hao-makes-counter-proposal-to-save-sugar-factory-and-stop-luxury-apartments-in-brooklyn-s-waterfront>>, erişim tarihi 18 Eylül 2019.
- [114] **Domino Sugar Refinery**, (n.d.). Wikipedia, Erişim:18 Eylül 2019, https://en.wikipedia.org/wiki/Domino_Sugar_Refinery
- [115] **Url-115** <<https://www.archdaily.com/914548/domino-park-james-corner-field-operations>>, erişim tarihi 18 Eylül 2019.
- [116] **Url-116** <<https://streeteasy.com/building/one-south-first>>, erişim tarihi 18 Eylül 2019.
- [117] **Eyice, S.** (1969). Galata ve Kulesi. İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayınları.

- [118] **Eyice, S.** (1977). Galata, İslam Ansiklopedisi 5 (2): 1214/146, 147.
- [119] **Erkök, F.** (2002). Kentsel Bileşenleri ve Kıyı Kenti Kimliği Bağlamında İstanbul'un Özne ve Nesnel Değerlendirmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- [120] **Doğan, E.** (2014, 14 Nisan). Karaköy yeni Asmalımescit olacak mı?, Erişim: 18 Eylül 2019, <https://www.yesilist.com/karakoy-yeni-asmalimescit-olacak-mi/>
- [121] **Mazlum, D., Küçük, S.** (2017). Karaköy Kemeraltı Bölgesinde 19. Yüzyıldan Günümüze Yaşanan Kentsel ve Toplumsal Gelişim, Dönüşüm ve Koruma Sorunları, Tasarım + Kuram, Sayı 24, Aralık 2017.
- [122] **Gökşen, T.** (2016). Neoliberal Kentsel Yapılanma ve Uzlaşma: Karaköy'ün Nezihleşmesi (Gentrification) Örneği, TMMOB, 39. Uluslararası Şehir Planlaması Günü Kolokyumu Müdahale, Mücadele ve Planlama Bildiriler Kitabı. (2016): 925-942.
- [123] **Keyder, Ç.** (1999) "The Setting." Introduction. İstanbul: Between the Global and the Local. Ed. Çağlar Keyder. Lanham, MD: Rowman & Littlefield.
- [124] **Özkan, M.** (2011). İstanbul'da Kültür ve Sanat İçerikli Kent Politikaları, skopdergi sayı1, <https://www.e-skop.com/skopdergi/istanbulda-kultur-ve-sanat-icerikli-kent-politikalari/402>
- [125] **Karaköy'de İster Sessiz Kalın İster Sohbet Edin... Ama Karabatak'ta Bir Kahve İçin!** (2013, 22 Nisan). Food in life, Erişim: 18 Eylül 2019, <http://foodinlife.com.tr/roportaj/228>
- [126] **Hubbard, P.** (2016), The Battle for the High Street: Retail Gentrification, Class and Disgust, London: Springer.
- [127] **Karaman, Y.** (2014, 13 Şubat). Karaköy'de emlak fiyatları % 60 arttı, Milliyet Gazetesi, Erişim: 18 Eylül 2019, <http://www.milliyet.com.tr/ekonomi/karakoy-de-emlak-fiyatlari-60-artti-1836003>
- [128] **Karaköy'de emlak fiyatları neden artıyor?** (2016, 16 Haziran). Zingat, Erişim: 18 Eylül 2019, <https://www.zingat.com/blog/karakoyde-emlak-fiyatlari-neden-artiyor/>
- [129] **Karaköy'ün hoyratça dönüştüğünü düşünüyorum.** (2013, 2 Ağustos). Mimarizm, Erişim: 18 Eylül 2019, http://www.mimarizm.com/makale/karakoy-un-hoyratca-donustugunu-dusunuyorum_115573/
- [130] **Zukin, S.** (1987). "Gentrification: Culture And Capital In The Urban Core." Annual Review of Sociology 13.1.
- [131] **Turizmciler Karaköy'de toplanıyor.** (2015, 26 Ocak). Hürriyet Gazetesi, Erişim: 18 Eylül 2019, <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/turizmciler-karakoy-de-toplaniyor-28056509>
- [132] **Gotham, K. F.** (2005). Tourism gentrification: The case of new Orleans' vieux carre (French Quarter)', Urban Studies, 42 (7), 1099–1121.

- [133] **Çelik, G., Aktan, A.** (2015). Harmoni Gayrimenkul Değerleme ve Danışmanlık AŞ İstanbul İli, Beyoğlu İlçesi, Kemankuş Mahallesi, 94 Ada 141 Parsel, Gayrimenkul Değerleme Raporu, Aralık 2015.
- [134] **Ünlü, B., Aktan, A.** (2018). Harmoni Gayrimenkul Değerleme ve Danışmanlık AŞ İstanbul İli, Beyoğlu İlçesi, Kemankuş Mahallesi, 94 Ada 141 Parsel, Gayrimenkul Değerleme Raporu, Mart 2018.
- [135] **Balcıoğlu, A.** (2014, 22 Kasım). 10 Maddede Galataport'un Hikâyesi, BİA Haber Merkezi, Erişim:18 Eylül 2019, <https://m.bianet.org/biamag/siyaset/160111-10-maddede-galataport-un-hikayesi>
- [136] **Dünyaya açılan yeni kapı Galataport.** (2019, 26 Ağustos). Ntv Haber, Erişim:18 Eylül 2019, <https://www.ntv.com.tr/ekonomi/dunyaya-acilan-yeni-kapi-galataport,nEsvpfRwa0mJQElicn7Xrg>
- [137] **Url-137** <<https://140journos.com/karakoy-yolcu-salonu-yikildi-b46793b045e7>>, erişim tarihi 18 Eylül 2019.
- [138] **Url-138** <<https://www.ntv.com.tr/ekonomi/dunyaya-acilan-yeni-kapi-galataport,nEsvpfRwa0mJQElicn7Xrg>>, erişim tarihi 18 Eylül 2019.
- [139] **Frearson, A.** (2015, 6 Mayıs). Foster + Partners to build hipster village in Dubai, Dezeen, Erişim:18 Eylül 2019, <https://www.dezeen.com/2015/05/06/foster-partners-build-d3-dubai-design-district-uae/>
- [140] **Url-139** <<https://www.dezeen.com/2015/05/06/foster-partners-build-d3-dubai-design-district-uae/>>, erişim tarihi 18 Eylül 2019.
- [141] **Kwok, N.** (2016, 12 Aralık). BIG's mixed-use development proposed for los angeles arts district, Designboom, Erişim: 18 Eylül 2019, <https://www.designboom.com/architecture/bjarke-ingels-group-arts-district-670-mesquit-los-angeles-12-12-2016/>
- [142] **Url-141** <<https://inhabitat.com/big-unveils-plans-for-a-modular-artificial-hill-in-las-arts-district/>>, erişim tarihi 18 Eylül 2019.

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad : Ferruh Barış TÜRE
Doğum Tarihi ve Yeri : 26.09.1990 MERAM
E-posta : baristure@gmail.com

ÖĞRENİM DURUMU:

- **Lisans** : 2013, Bahçeşehir Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü

MESLEKİ DENEYİM VE ÖDÜLLER:

- 2014 yılından beri Archiworks Mimarlık Stüdyosunda Kurucu Mimar
- 2011 Mimed 2.Kategori Jüri Özel Ödülü
- 2012 Word Architecture Festival Öğrenci Kategorisi İkincilik Ödülü
- 2012 Mimed 3.Kategori İkincilik Ödülü
- 2013 Nurol Gyo Öğrenci Yarışması İkincilik Ödülü
- 2013 Mimed 4.Kategori Birincilik Ödülü
- 2013 Archiprix Üçüncülük Ödülü
- 2014 Edremit Ticaret Odası Davetli Mimari Proje yarışması Birincilik Ödülü